ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ» 2007-2013

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α
ΕΚΘΕΣΗ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ 1-1

2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2-1

2.1 Μελετητης ΣΜΠΕ 2-1

2.2 Αρχη Σχεδιασμου του Προγραμματος 2-2

2.3 Περιοχη μελετης 2-3

3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 3-1

3.1 Παρουσιαση της διαδικασιας ΣΠΕ 3-1

3.2 Αναλυση των στοχων 3-5

3.3 Περιβαλλοντικα ζητηματα που εχουν ληφθει υποψη 3-8

3.4 Θεσμικο και κανονιστικο πλαισιο 3-21

3.5 Συσχετιση με αλλα προγραμματα 3-27

3.5.1 Συνάφεια της στρατηγικής του ΕΠ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013...3-27

3.5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 3-28

3.5.3 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την απασχόληση.....3-29

3.5.4 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με τους στόχους του ΕΣΠΑ.....3-30

3.5.5 Τομεακά Προγράμματα 3-32

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 4-1

5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ 5-1

5.1 Γενικα 5-1

5.2 Μηδενικη Λυση 5-2

5.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ 5-2

5.4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ 5-2

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ 6-1

6.1 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 6-1

6.1.1 Αέρας 6-1

6.2 ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ 6-19

6.2.1 Κλιματικοί Παράγοντες – Πιθανές τάσεις εξέλιξης 6-19

6.2.2 Ρύποι θερμοκηπίου – Τάσεις Εξέλιξης 6-30

6.3 ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 6-33

6.4 ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 6-38

6.5 ΤΟΠΙΟ 6-53

6.6 ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ 6-57

6.6.1 Διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων 6-61

6.6.2 Διαχείριση υγρών αποβλήτων 6-69

6.7 ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ - ΠΑΝΙΔΑ 6-74

6.8 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 6-94

6.9 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 6-100

6.9.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) - Εισόδημα 6-100

6.9.2 Απασχόληση 6-102

6.9.3 Επιχειρηματικότητα – Ανταγωνιστικότητα – Εξωστρέφεια - Καινοτομία 6-109

6.9.4 Ενέργεια 6-112

6.9.5 Υγεία 6-117

6.10 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ 6-121

7. ΕΚΤΙΜΗΣΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ 7-1

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ 7-1

7.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 7-2

7.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ 7-3

7.4 ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 7-12

7.5 ΠΙΘΑΝΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠ 7-16

7.5.1 Βιοποικιλότητα – Πανίδα και Χλωρίδα 7-16

7.5.2 Πληθυσμός 7-17

7.5.3 Ανθρώπινη υγεία 7-18

7.5.4 Έδαφος 7-18

7.5.5 Νερά 7-19

7.5.6 Αέρας 7-19

7.5.7 Κλιματικοί παράγοντες 7-19

7.5.8 Περιουσιακά στοιχεία.....7-20

7.5.9 Πολιτιστική Κληρονομιά.....7-20

7.5.10 Τοπίο.....7-20

7.5.11 Φυσικοί Πόροι 7-21

7.6 ΣΩΡΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ..... 7-25

7.7 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ 7-27

7.8 ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ Ε.Π. ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013 7-32

8. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ 8-1

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8-1

8.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ

Ε.Π. ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013..... 8-8

8.3 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ 8-12

8.4 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ..... 8-13

9. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ 9-1

9.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ..... 9-1

9.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ..... 9-2

9.3 ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ..... 9-3

9.4 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ 9-3

9.5 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ 9-5

10. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ 10-1
11. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ 11-1

ΤΟΜΟΣ Β

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Καθορισμός Περιβαλλοντικών τομέων – στόχων και δεικτών
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Αξιολόγηση αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Αξιολόγηση προτεινομένων παρεμβάσεων και επιμέρους δράσεων
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: Αξιολόγηση Σωρευτικών Επιπτώσεων του Προγράμματος καθώς και Συνολικών Επιπτώσεων και Συνεργειών
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε: Υπεύθυνη Δήλωση Μελετητή – Αντίγραφο Πτυχίου Μελετητή

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Γενικά

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» εκφράζει την αναπτυξιακή στρατηγική της Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (ΧΕ Κ-ΝΑ), τους επιμέρους γενικούς και ειδικούς στόχους, καθώς και τις παρεμβάσεις και τα μέσα που εξειδικεύουν και υλοποιούν τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Το γενικό αναπτυξιακό όραμα της Αναπτυξιακής Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» είναι η «*Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η ανάδειξη της ελκυστικότητας σε συνθήκες αειφόρου ανάπτυξης».*

Στην παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), ως περιοχή μελέτης ορίζεται η χωρική ενότητα των Περιφερειών Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, με ευρύτερη περιοχή μελέτης όλη τη χώρα.

Η εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ), η οποία έχει θεσμοθετηθεί στην χώρα μας με την ΚΥΑ 107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225/Β/5-9-2006), στα πλαίσια εναρμόνισης της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» συσχετίζεται άμεσα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς και την Αναθεωρημένη Ατζέντα της Λισσαβόνας, καθώς και με τα εξής προγράμματα: Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Προσπελασιμότητας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής», Εθνικό Σχεδιασμό Στερεών Αποβλήτων, Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης των Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου, Εθνικό Χωροταξικό Σχεδιασμό, Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και Περιφερειακοί Χωροταξικοί Σχεδιασμοί.

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι, που είναι υποχρεωτικοί σε επίπεδο χωρικής ενότητας και που έχουν άμεση σχέση με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα είναι οι εξής:

- Κάλυψη του πληθυσμού με αποχετευτικά δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων έως το τέλος του 2006. Η αποπεράτωση των έργων θεωρείται εξαιρετικής σημασίας για το ΕΠ.
- Δημιουργία ΧΥΤΑ, Μονάδων Επεξεργασίας Αποβλήτων και συνοδών έργων. Το ΕΠ από μόνο του δεν είναι δυνατό να καλύψει τις ανάγκες και θα απαιτηθεί η συμβολή του Ταμείου Συνοχής και των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠΠΕΡ)
- Αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ έως το τέλος του 2008. Τα απαιτούμενα έργα θεωρούνται εξαιρετικής σημασίας. Εκτιμάται ότι το ΕΠ από μόνο του δεν είναι δυνατό να καλύψει τις ανάγκες και θα απαιτηθεί η συμβολή του των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠΠΕΡ) και άλλων χρηματοδοτικών μέσων (Πρόγραμμα Θησέας).
- Θεσμοθέτηση καθεστώτος προστασίας για τις περιοχές που είναι ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000, εξαιτίας του ποσοστού της έκτασης που καταλαμβάνουν οι περιοχές NATURA σε σχέση με την έκταση της Χωρικής Ενότητας.
- Διαχείριση των υδάτινων πόρων ως το 2015 (Οδηγία 2000/60) να έχει επιτευχθεί η καλή οικολογική κατάσταση των υδάτων. Μέχρι σήμερα στις Περιφέρειες έχουν συγκροτηθεί οι Διευθύνσεις υδάτων. Η υλοποίηση των έργων που αφορούν την προστασία υγροτόπων αναμένεται να συνεισφέρει σημαντικά.
- Διατήρηση της καλής ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα. Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στην χωρική ενότητα είναι γενικά καλή και δεν παρατηρούνται υπερβάσεις των οριακών τιμών συγκέντρωσης.

Περιβαλλοντική Κατάσταση Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου

Αέρας

Η κατάσταση της ατμόσφαιρας στη Χωρική Ενότητα δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό επιβάρυνσης με εξαίρεση τις μεγάλες αστικές πόλεις, όπως είναι τα Χανιά, το Ηράκλειο και η Ρόδος. Σε αυτές, οι εκπομπές αερίων ρύπων οφείλονται κυρίως στην βιομηχανία , στην οδική κυκλοφορία και στην κεντρική θέρμανση, στη χρήση δηλαδή του πετρελαίου και των παραγώγων του.

Η κατάσταση της ατμόσφαιρας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό επιβάρυνσης στις αστικές

περιοχές, δεδομένου ότι πρόκειται για μια νησιωτική περιοχή, με μια κυρίως αγροτική φυσιογνωμία, με κάποιες βιομηχανικές / γεωργικό – κτηνοτροφικές μονάδες μικρής κλίμακας.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Στην Περιφέρεια Κρήτης και συγκεκριμένα στην περιοχή του Ηρακλείου είναι εγκατεστημένος σταθμός παρακολούθησης παραμέτρων της ατμόσφαιρας, των οποίων τα αποτελέσματα αξιολογούνται από το Πανεπιστήμιο της Κρήτης.

Βασικές παράμετροι, που επηρεάζουν έμμεσα ή άμεσα την περιοχή της Κρήτης είναι το όζον (O_3) και PM_{10}. Συγκεκριμένα έχει βρεθεί ότι και στις δύο περιπτώσεις γίνεται υπέρβαση των ορίων, η οποία κατά κύριο λόγο αποδίδεται σε ότι αφορά το O_3 στη συμβολή από φαινόμενα που συμβαίνουν στη Βόρεια Ευρώπη και μεταφορά των αερίων μαζών από Βορρά προς Νότο και σε ότι αφορά στις συγκεντρώσεις PM_{10}, που μετρήθηκαν κατά την περίοδο 2000-2005 σε συνδυασμό των μετρήσεων του Σταθμού του Ηρακλείου (Αστικός ιστός) και της «Φινοκαλιάς», βρέθηκε ότι υπάρχει σε ορισμένες χρονικές στιγμές αυξημένη επιρροή στις συνολικές συγκεντρώσεις PM_{10}, από την περιοχή του Ηρακλείου, ενώ ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιρροή των μεταφερόμενων μαζών σκόνης από τη Βόρειο Αφρική, που είναι πλέον συχνό φαινόμενο την άνοιξη και το φθινόπωρο.

<u>Κλίμα</u>

Ο τύπος κλίματος της Κρήτης, είναι ένας μεταβατικός ενδιάμεσος τύπος, μεταξύ του χερσαίου Μεσογειακού και του ερημοειδούς Μεσογειακού, στον οποίο υπάγεται κυρίως η νοτιοανατολική Κρήτη. Το κύριο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι η γλυκύτητα και η ηπιότητα.

Το κλίμα στα επιμέρους νησιά του Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει αρκετές διαφοροποιήσεις. Η Λέσβος, η Λήμνος και ο Αγ. Ευστράτιος χαρακτηρίζονται από εύκρατο κλίμα, η πρώτη όμως έχει σημαντικά περισσότερες βροχοπτώσεις. Η Χίος, οι Οινούσσες και τα Ψαρά έχουν μεσογειακό κλίμα με ανομβρία το καλοκαίρι. Τέλος, το κλίμα της Σάμου, Ικαρίας και Φούρνων χαρακτηρίζεται από ήπιο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι.

Το κλίμα των νησιών του Νοτίου Αιγαίου είναι εύκρατο, με ήπιους κατά κανόνα χειμώνες και αρκετά ξηρό. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι οι συχνά ισχυροί βόρειοι άνεμοι (τα γνωστά μελτέμια), που πνέουν κατά τη διάρκεια της ημέρας, το μεσοκαλόκαιρο.

Η Ελλάδα έχει δεσμευθεί για τον περιορισμό της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά την περίοδο 2008 – 2012 στο 25% σε σχέση με τις εκπομπές του αντίστοιχου έτους βάσης. Οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα το 2002 έχουν αυξηθεί κατά 21,1% σε σχέση με τις εκπομπές βάσης.

Θόρυβος

Οι περιοχές με ιδιαίτερο πρόβλημα υποβάθμισης του ακουστικού περιβάλλοντος είναι οι αστικές περιοχές και σχεδόν όλες οι τουριστικές των Περιφερειών που μελετώνται.

Υδατικό Περιβάλλον

Η συνολική απορροή που διακινείται ετησίως στην Κρήτη επιφανειακά και προέρχεται από πηγαία νερά ή από απευθείας απορροή των υδατορευμάτων ανέρχεται σε 500 x10^6 m^3/ετησίως. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε 372,5 hm^3/έτος, από τα οποία 320 hm^3/έτος διατίθεται στην άρδευση, το 10,2 hm^3/έτος στην κτηνοτροφία και 42,3 hm^3/έτος στην ύδρευση.
Η επιφανειακή ροή ετησίως στο Βόρειο Αιγαίο είναι ίση με 147,95 hm^3. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε 56,06 hm^3/έτος, από τα οποία 37,90 hm^3/έτος διατίθεται στην άρδευση, το 3,30 hm^3/έτος στην κτηνοτροφία και 14,86 hm^3/έτος στην ύδρευση.
Η επιφανειακή ροή ετησίως στο Νότιο Αιγαίο είναι ίση με 729,53 hm^3. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε 68,08 hm^3/έτος, από τα οποία 42,30 hm^3/έτος διατίθεται στην άρδευση, το 3,50 hm^3/έτος στην κτηνοτροφία και 22,33 hm^3/έτος στην ύδρευση.

Έδαφος

Τα κυριότερα προβλήματα σε ότι αφορά στους εδαφικούς πόρους εντοπίζονται στην ερημοποίηση (συμπεριλαμβανομένων της διάβρωσης και της αλάτωσης) που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφικών πόρων και την υποβάθμιση της ποσότητας και ποιότητας των υδατικών πόρων.
Τα υφιστάμενα έργα διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Κρήτης περιλαμβάνουν μια μονάδα μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης και τρεις ΧΥΤΑ στο Νομό Χανίων, δύο ΧΥΤΑ στο Νομό Ρεθύμνου, τρεις ΧΥΤΑ, ένα ΧΔΑ, ένα ΣΜΑ και ένα ΚΔΑΥ στο Νομό Ηρακλείου, καθώς και δύο ΧΥΤΑ στο Νομό Λασιθίου. Συνολικά στην Περιφέρεια υπάρχουν 125 ΧΑΔΑ.
Η διάθεση των στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου γίνεται σε μη ελεγχόμενους ή ημιελεγχόμενους χώρους διάθεσης που δεν πληρούν τους όρους του θεσμικού πλαισίου. Στη Λέσβο, τη Λήμνο, τη Χίο, τους

Φούρνους και την Ικαρία λειτουργούν οργανωμένοι χώροι διάθεσης, κι αυτοί όμως δεν πληρούν τους όρους του θεσμικού πλαισίου. Τρεχόντως κατασκευάζεται ένας ΧΥΤΑ στη Λέσβο και ένας στην Λήμνο και δύο στην Σάμο, ενώ έχει δημοπρατηθεί ένας ακόμη στη Χίο.

Σύμφωνα με διάφορες απογραφές και μελέτες που έχουν εκπονηθεί για τους Νομούς της Περιφέρειας, έχουν καταγραφεί περίπου 86 χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) συνολικά. Οι ενεργοί χώροι της Περιφέρειας ανέρχονται στους 50, ενώ οι υπόλοιποι 36 υφίστανται χωρίς να έχουν αποκατασταθεί.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν συνολικά 6 ΧΥΤΑ, 4 στο Νομό Δωδεκανήσου και 2 Νομό Κυκλάδων. Σύμφωνα με έρευνα του ΥΠΕΧΩΔΕ (2005) στην Περιφέρεια υπάρχουν 53 ενεργοί και 17 ανενεργοί ΧΑΔΑ, εκ των οποίων οι 8 βρίσκονται σε επικίνδυνη περιοχή (σε απόσταση μικρότερη των 100μ από δάσος). Επίσης υπάρχουν 6 ΧΥΤΑ σε λειτουργία, ένας είναι ημιτελής, και 9 πρόκειται να κατασκευαστούν (έχουν εγκριθεί και βρίσκονται σε φάση χωροθέτησης ή ένταξης σε πρόγραμμα χρηματοδότησης).

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ στην Περιφέρεια Κρήτη λειτουργούν 26 Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) , βρίσκονται υπό κατασκευή 11 ΕΕΛ, ενώ κατασκευάστηκαν αλλά δεν λειτουργούν 2 ΕΕΛ (Δήμος Μοιρών Ηρακλείου και Δήμος Ανωγείων Ρεθύμνης).

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λειτουργούν 13 ΕΕΛ, 4 ΕΕΛ βρίσκονται υπό μελέτη και μία ΕΕΛ βρίσκεται εκτός λειτουργίας, διότι δεν έχει ολοκληρωθεί το αποχετευτικό δίκτυο.

Στο Νομό Δωδεκανήσου μόνο έξι δήμοι έχουν μονάδα επεξεργασίας λυμάτων και αυτά είναι ο Δήμος Πάτμου, ο Δήμος Ατταβύρου, ο Δήμος Καλλιθέας, ο Δήμος Πεταλούδων, ο Δήμος Κω και ο Δήμος Ρόδου.

Στον Νομό Κυκλάδων υπάρχουν μονάδες επεξεργασίας λυμάτων σε έντεκα Δήμους: Δήμος Άνω Σύρου, Δήμος Δρυμαλίας, Δήμος Εξωμβούργου, Δήμος Θήρας, Δήμος Μυκόνου, Δήμος Πάρου, Δήμος Σίφνου, Δήμος Τήνου, Κοινότητα Οίας, Κοινότητα Κιμώλου, και ο Δήμος Σερίφου.

Βιοποικιλότητα

Στο πλαίσιο της δημιουργίας του καταλόγου των περιοχών προς ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000 καταγράφηκαν στην Κρήτη 55 τύποι οικοτόπων από τους 109 που καταγράφηκαν σε όλη την Ελλάδα. Σε μία έκταση 8306 km^2, που αντιπροσωπεύει το 6% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας απαντάται το 28% περίπου του συνόλου των γνωστών ειδών της ελληνικής χλωρίδας.

Στο Νομό Ηρακλείου έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 6 περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000», στο Νομό Λασιθίου έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί εννιά (9) περιοχές, στο Νομό Ρεθύμνης έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 5 περιοχές και στο Νομό Χανίων έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 14 περιοχές.

Στην Περιφέρεια Κρήτης έχουν εκπονηθεί Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (15) και Διαχειριστικά Σχέδια (5) για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα των περιοχών, που προτείνονται για ένταξη στο Δίκτυο Φύση 2000.
Με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 126/Β/7-2-2003) και διάδοχη, που την τροποποίησε (ΦΕΚ 1072/Β/1-8-2003) έχει καθορισθεί η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Εθνικού Πάρκου Ε.Δ. Λευκών Ορέων).

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχουν καταγραφεί 18 περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000», ενώ στο Νότιο Αιγαίο 30 περιοχές.

Στη Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου έχουν κηρυχθεί ένας Εθνικός Δρυμός, Τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και Καταφύγια άγριας ζωής.

Πληθυσμός

Η Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου συγκεντρώνει το 9,99% του πληθυσμού της χώρας με ενισχυμένο ποσοστό σε άνδρες, μεγαλύτερο, μάλιστα από το αντίστοιχο εθνικό ποσοστό. Από το σύνολο του πληθυσμού το 54,3% συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Κρήτης. Το υπόλοιπο μοιράζεται σχεδόν ισόποσα στις δυο άλλες περιφέρειες με ελαφρώς ενισχυμένη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Στο σύνολο της χώρας ο Δείκτης αναλογίας φύλων είναι υψηλότερος στην ηλικιακή κατηγορία των 0-14 ετών ενώ μειώνεται σημαντικά στην ηλικιακή κατηγορία των 65 ετών. Στην Ενότητα της Κρήτης – Νήσων Αιγαίου ο δείκτης κυμαίνεται σε μεγαλύτερα επίπεδα στις νεότερες ηλικιακές κατηγορίες με έμφαση στην κατηγορία 25-29 στην Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο και 20-24 στο Βόρειο Αιγαίο. Στο σύνολο του πληθυσμού η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό αναλογίας φύλων σε σύγκριση με τις άλλες δυο Περιφέρειες υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Το Βόρειο Αιγαίο συγκαταλέγεται στις 3 πρώτες Περιφέρειες της χώρας με τον υψηλότερο δείκτη δημογραφικής γήρανσης, με 152%, ενώ οι Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου δημιουργούν μια ομαδοποίηση περιοχών με χαμηλά ποσοστά του δείκτη σε σύγκριση με το αντίστοιχο εθνικό.

Κοινωνικοοικονομικό Περιβάλλον

Η Περιφέρεια Κρήτης παρήγαγε το 2004 το 5,36% (2005) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας, το 8,2% της αγροτικής παραγωγής, το 1,3% της μεταποιητικής και 5,8% των υπηρεσιών. Η διαχρονική μέση ετήσια μεταβολή (2002-2004) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος είναι ελαφρώς μεγαλύτερη από την αντίστοιχη του εθνικού μέσου όρου ήτοι 8,7% έναντι 8,1%.

Το Βόρειο Αιγαίο ως 12^{η} Περιφέρεια σημειώνει μόλις το 2% στο ετήσιο ΑΕΠ.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατά το έτος 2003 παρήγαγε το 3,2% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας, το 3,6% της αγροτικής παραγωγής, το 0,3% της μεταποίησης και το 3,8% των υπηρεσιών. Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει αυξητική τάση από το 1999 έως σήμερα.
Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001 στην Κρήτη οι οικονομικά ενεργοί κάτοικοι ανέρχονται σε 259.094, από τους οποίους οι 231.333 απασχολούνται στους τρεις παραγωγικούς τομείς. Το 23,42 % των απασχολουμένων δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα, το 16,08 % στον δευτερογενή τομέα και το 55,67 % στον τριτογενή τομέα. Οι άνεργοι στο νησί ανέρχονται στους 27.761.
Ο συνολικός οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει αυξητική τάση διαχρονικά από το 2000 μέχρι και το 2004, με σημαντικές ορισμένες φορές διακυμάνσεις κατ' έτος, κυμαινόμενος σε ένα ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 62% και σε αριθμό της τάξης των 76.000 ατόμων. Κατά το 2004 το 17% των απασχολουμένων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα (22% το 1999), το 16% στο δευτερογενή (18% το 1999) και το 67% στον τριτογενή τομέα (60% το 1999).
Το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, κατά τα έτη 1998-2004, αυξήθηκε από 63,4% το 1998 σε 67,9% το 2004. Επίσης, το ποσοστό απασχόλησης κατά την ίδια χρονική περίοδο αυξήθηκε από 59,2% το 1998 σε 62,1% το 2004. Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί ολοένα και μικρότερο αριθμό εργαζομένων. Αντίθετα, στον τριτογενή τομέα οι απασχολούμενοι το 2004 κατείχαν ποσοστό 70,1% του πληθυσμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ενεργειακού Κέντρου Περιφέρειας Κρήτης οι Εγκαταστάσεις Αξιοποίησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κρήτη είναι:

- 16 Αιολικά Πάρκα: συνολικής εγκατεστημένης ισχύος 124,87 MW
- 4 επιπλέον αιολικά πάρκα υπό κατασκευή
- Βιομάζα: (Θερμικές χρήσεις: ελαιουργεία, φούρνοι, θερμοκήπια, κατοικίες, ξενοδοχεία): 8,5% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης – Βιοάεριο: 2 πιλοτικές εγκαταστάσεις συμπαραγωγής (ΔΕΥΑΗ, ΔΕΥΑΧ, πιλοτικές μονάδες ελαιουργείων)

- Ηλιακοί Θερμοσίφωνες – Κεντρικά Ηλιακά Συστήματα >200.000 m^2 («παραγωγή» ενέργειας: ~3% της συνολικής ενεργειακής ζήτησης) – 20 νέα πιλοτικά κεντρικά ηλιακά συστήματα για ξενοδοχεία και ΜΜΕ συνολικής επιφάνειας 8.450 m^2 – 2 εγκαταστάσεις ηλιακού κλιματισμού
- Φωτοβολταϊκά Συστήματα: (Φάροι, μικρές μονάδες οικολογικού τουρισμού, ξενοδοχεία): 50 εγκαταστάσεις ισχύος 1MW. Υπό κατασκευή νέες εγκαταστάσεις
- Μικρά υδροηλεκτρικά: 2 εγκαταστάσεις ισχύος 0,6 MW/Συνολικό δυναμικό: 6 MW
- Παθητικά ηλιακά συστήματα – Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική: Κατοικίες, σχολεία, κτίρια ΤΕΙ κλπ./50 εγκαταστάσεις
- Πιλοτικές εγκαταστάσεις (π.χ. παραγωγή ηλεκτρισμού από ηλιακά κάτοπτρα κλπ.)
- Αντλησιοταμίευση: Πιλοτικές μικρές εγκαταστάσεις/Μελέτες για μεγαλύτερες

Στον νησί της Λέσβου βρίσκεται ένας σταθμός παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, με συνολική ισχύ 45,82 MW και ένας αεριοστρόβιλος 14 MW. Το καύσιμο που χρησιμοποιείται είναι μαζούτ. Στη Λήμνο λειτουργεί ντηζελοηλεκτρικός σταθμός, με εγκατεστημένη ισχύ 10.500 KW. Στο Αγ. Ευστράτιο υπάρχει μια μικρή μονάδα της ΔΕΗ και δίκτυο που εξυπηρετεί τον οικισμό.

Όσον αφορά στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σημειώνεται ότι αιολικά πάρκα υπάρχουν στη Λέσβο, Λήμνο, Χίο, Ψαρά, Σάμο και Ικαρία. Η εγκατεστημένη ισχύς συστημάτων ΑΠΕ στο Βόρειο Αιγαίο σε MW (Δεκέμβριος 2005-Ιανουάριος 2006), αφορά αιολικά πάρκα και είναι 28,7 MW (ΙΣΤΑΜΕ, Δεκέμβριος 2006).

Το Νότιο Αιγαίο έχει σήμερα εγκατεστημένη ισχύ 20,1 MW σε αιολικά πάρκα ή το 3,2% του συνόλου.

<u>Πολιτιστική Κληρονομιά</u>

Η πολιτιστική κληρονομία αποτελείται από τα πολιτιστικά αγαθά, που βρίσκονται εντός των ορίων των Περιφερειών, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, καθώς και εντός άλλων θαλάσσιων ζωνών. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά και προστατεύεται με το Ν. 3028/2002.

Σύμφωνα με τη Δ/νση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού, σε ολόκληρη την Περιφέρεια Κρήτης υπάρχει πλήθος κηρυγμένων κλασσικών και βυζαντινών μνημείων. Συγκεκριμένα στο Νομό Ηρακλείου καταγράφονται 33 αρχαιολογικοί χώροι, 25 ιστορικά μνημεία, 11 Ιερές Μονές και Ναοί και 2 οικισμοί. Στο Νομό Λασιθίου καταγράφονται 116 αρχαιολογικοί χώροι, 12 ιστορικά μνημεία, 9 Ιερές Μονές και Ναοί και 1 οικισμός. Στο Νομό Ρεθύμνου καταγράφονται 19 αρχαιολογικοί χώροι, 6 ιστορικά μνημεία, 5 Ιερές Μονές και Ναοί και 1 οικισμός. Στο Νομό Χανίων

καταγράφονται 44 αρχαιολογικοί χώροι, 19 ιστορικά μνημεία και 3 Ιερές Μονές και Ναοί.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει μια πολυμορφία στοιχείων, τόσο από την άποψη του ανθρωπογενούς, ιστορικού, πολιτιστικού, όσο και φυσικού περιβάλλοντος. Στην κατηγορία των αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων, η Περιφέρεια, είναι πολύ πλούσια ως προς τα ευρήματα της πολιτιστικής, ιστορικής κληρονομιάς όλων των εποχών, όπως προϊστορικά, αρχαιότητες, παλαιοχριστιανικά και μεσαιωνικά κάστρα, πλήθος βυζαντινών μοναστηριών και εκκλησιών κ.λ.π. Υπάρχουν επίσης 75 αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί με καλά διατηρημένο πολεοδομικό ιστό, όπως οι μεσαιωνικοί οικισμοί στο Πυργί, στα Μεστά, στους Ολύμπους Χίου, στο Καρλόβασι, στο Πυθαγόρειο, στο Μαραθοκάμπου Σάμου, στον Εύδηλο Ικαρίας, στο Μόλυβο, την Πέτρα Λέσβου κ.λ.π.

Το πολιτισμικό δυναμικό του Νοτίου Αιγαίου συνθέτουν:

- αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία εθνικής και διεθνούς εμβέλειας
- οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα κλπ)
- θρησκευτικά μνημεία (ναοί, μοναστήρια, εξωκλήσια)
- αξιόλογα οικιστικά σύνολα και παραδοσιακοί οικισμοί
- μεμονωμένα κτίρια και σύνολα αστικής αρχιτεκτονικής
- βιομηχανικά κτίρια και σύνολα
- ιστορικοί τόποι
- μουσειακοί χώροι

Είναι χαρακτηριστική της δυναμικής, που υπάρχει, η λειτουργία στο σύνολο της Περιφέρειας 69 Μουσείων και Λαογραφικών Κέντρων, άνω των 120 Πολιτιστικών και Πνευματικών Κέντρων, 20 κινηματογράφων, 14 θεάτρων και 78 βιβλιοθηκών.

Εναλλακτικές και Αξιολόγηση

Για την κατάρτιση του προγράμματος εξετάσθηκαν η μηδενική λύση και δύο επιπλέον εναλλακτικές λύσεις, οι εξής:

Η πρώτη λύση επικεντρώνεται στην ταχύρυθμη ανάπτυξη με στόχο την άμεση απόδοση του προγράμματος, ώστε να επιτευχθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα η σύγκλιση με τις οικονομίες της ΕΕ, με ενίσχυση στους Άξονες Προτεραιότητας 4,5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5 και ΑΠ6) επιχειρηματικών προτάσεων άμεσης απόδοσης, και μείωση αντίστοιχα των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας 7,8 και 9 (ΑΠ7, ΑΠ8, ΑΠ9).

Η δεύτερη λύση έχει σαν κύριο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη και ποιότητα ζωής, με έμφαση στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές, όπου επενδύεται περίπου το 55% των πόρων του ΕΠ, με αντίστοιχη μείωση του Άξονα Προτεραιότητας 4, 5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6), με την προοπτική το

όποιο έλλειμμα να καλυφθεί από τα αντίστοιχα τομεακά προγράμματα και κυρίως το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα».

Προτιμότερη περιβαλλοντικά από τις δύο (2) εναλλακτικές λύσεις είναι η δεύτερη. Η επιλογή της λύσης δεν στηρίζεται μόνο σε περιβαλλοντικά κριτήρια αλλά και στο γεγονός ότι στοχεύει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, πέρα δηλαδή από τα χρονικά όρια της προγραμματικής περιόδου, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές και την ποιότητα ζωής, τον εναλλακτικό τουρισμό και την άρση των αποκλεισμών, που θα καταστήσουν τις Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου πιο ελκυστικές στην προσέλκυση ποιοτικών επενδύσεων και υψηλής ποιότητας ανθρώπινου δυναμικού, που θα έχουν σωρευτικά θετικές επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013»

Το γενικό αναπτυξιακό όραμα της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» εξυπηρετείται από τους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους:

1. *Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές της χωρικής ενότητας,*
2. *Προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας και σύνδεσή τους με την επιχειρηματικότητα,*
3. *Διασφάλιση της βιωσιμότητας και λειτουργικότητας των περιφερειακών υποδομών, έμφαση στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας*
4. *Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής.*
5. *Ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και αύξηση της ελκυστικότητας της χωρικής ενότητας, ως τόπου διαβίωσης και άσκησης επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων*
6. *Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την αποτελεσματική ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.*

Οι θεματικές προτεραιότητες του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι οι εξής:

Α. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
Β. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
Δ. Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής
Ε. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής

Η θεματική διάρθρωση των Επιχειρησιακών Στρατηγικών / Πολιτικών συνδέεται ευθέως με τους Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013», οι οποίοι διαμορφώνονται ως εξής:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΧΕ Κ-ΝΑ	**ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ**	
Α.Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	**1**	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης
	2	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	3	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Β. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	**4**	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης
	5	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	6	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	**7**	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης
	8	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
	9	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Δ. Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	**10**	Χωρική συνοχή και συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Ε. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	**11**	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο
	12	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο

Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις

Ως πλέον συναφείς με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» θεωρούνται και μελετώνται αναλυτικά οι ακόλουθοι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι:

ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανόμενης της αποφυγής πρόκλησης βλαβών σε χλωρίδα, πανίδα και φυσικές περιοχές

ΠΣ2 Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού

ΠΣ3 Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

ΠΣ4 Μείωση ρύπανσης νερών

ΠΣ5 Μείωση ρύπανσης αέρα

ΠΣ6 Μείωση αερίων θερμοκηπίου και βελτίωση ενεργειακής απόδοσης

ΠΣ7 Αύξηση αξίας περιουσιακών στοιχείων

ΠΣ8 Προστασία και ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΣ9 Προστασία Τοπίου, συμπεριλαμβανόμενου αστικού, αγροτικού και φυσικού τοπίου

ΠΣ10 Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων, οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση

ΠΣ11 Βιώσιμη προπελασιμότητα

ΠΣ12 Μείωση φτώχιας και κοινωνικών αποκλεισμών.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις στο περιβάλλον σε σχέση με τους άξονες προτεραιότητας (ΑΠ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος εκτιμάται ότι θα είναι:

- Οι επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 κατά πλειοψηφία αρνητικές, κυρίως άμεσες, βραχυ-μεσοπρόθεσμης εμφάνισης.
- Οι επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 μικτές προς θετικές, κυρίως έμμεσες, μεσο-μακροπρόθεσμης εμφάνισης.
- Οι επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 ουδέτερες προς θετικές, άμεσες και έμμεσες, βραχυπρόθεσμης αλλά και μακροπρόθεσμης εμφάνισης.
- Οι επιπτώσεις του ΑΠ 10 μικτές, άμεσες και έμμεσες, βραχυπρόθεσμης αλλά και μακροπρόθεσμης εμφάνισης.

Οι επιπτώσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος στους κύριους περιβαλλοντικούς τομείς αναφοράς για την αντιμετώπισή τους παρουσιάζονται στην συνέχεια.

Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα - Πανίδα

Οι επιπτώσεις του ΕΠ αναμένονται αρνητικές λόγω των γραμμικών υποδομών, της αυξημένης παραγωγικής και οικοδομικής δραστηριότητας και κυρίως δραστηριοτήτων που μπορούν να επηρεάσουν φυσικές περιοχές και είδη χλωρίδας και πανίδας. Η μεγάλη έκταση των φυσικών περιοχών, κυρίως για τις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου καθιστά σχεδόν βέβαιη την πιθανότητα εμπλοκής δραστηριοτήτων του ΕΠ με φυσικές περιοχές.

Υπάρχει δυνατότητα μέσα από το ΕΠ να αναληφθούν δράσεις βελτιωτικές της κατάστασης μέσω της κατασκευής "πράσινων" υποδομών, ενώ δράσεις ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος έχουν προβλεφθεί στον τομέα του Τουρισμού.

Είναι απαραίτητο να γίνουν πλήρεις μελέτες επιπτώσεων και να ληφθούν διορθωτικά μέτρα σε όλες τις περιπτώσεις όπου υπάρχει πιθανότητα επηρεασμού φυσικών περιοχών και ειδών.

Βελτίωση είναι δυνατόν να υπάρξει μόνο αν γίνει αποδεκτή η προοπτική της ανάπτυξης με παράλληλη λήψη μέτρων προστασίας της βιοποικιλότητας. Στην περίπτωση που συνεχίσουν να εφαρμόζονται οι συνήθεις πρακτικές, οι επιπτώσεις θα παραμείνουν αρνητικές.

Πληθυσμός

Δεν αναμένονται ιδιαίτερες επιπτώσεις στον συνολικό πληθυσμό, ο οποίος όμως τουλάχιστον για τις Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου θα συνεχίσει να αυξάνεται με ρυθμό υψηλότερο του μέσου όρου της χώρας, είναι όμως πιθανό να υπάρξουν τοπικές επιπτώσεις από τις μετακινήσεις θέσεων εργασίας και ανθρώπινου δυναμικού. Για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, είναι πιθανό ο ρυθμός αύξησης να πλησιάσει ή και να ξεπεράσει το μέσο όρο της χώρας.

Ανθρώπινη Υγεία

Το υψηλότερο εισόδημα και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα, θα επιτρέψουν σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού την πρόσβαση σε ικανο-ποιητικές υπηρεσίες υγείας, ενώ και η αυξημένη συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα μειονεκτικών ομάδων και ατόμων θα τους επιτρέψει και την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Οι θετικές επιπτώσεις από τις νέες υποδομές υγείας θα είναι πλέον ορατές στις Περιφέρειες Βόρειου και Νότιου Αιγαίου, όπου υπάρχει υστέρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο νοσοκομειακών κλινών ανά κάτοικο, ενώ στην Κρήτη η κατάσταση είναι ήδη ελαφρά καλύτερη από τον εθνικό μέσο όρο.

Θετική επίπτωση θα έχουν και οι βελτιωμένες συνθήκες εργασίας, η μείωση των ατυχημάτων, εργατικών και οδικών, καθώς και η βελτίωση των συστημάτων περίθαλψης και των συνθηκών δημόσιας υγείας. Προγράμματα υγιεινής ζωής και αναψυχής σε συνάρτηση με την εργασία θα είναι πολύ θετικά βήματα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών υγείας

Μικρή επιδείνωση των συνθηκών υγείας μπορεί να προκύψει από την αυξημένη αέρια ρύπανση και τον θόρυβο, με τις θετικές επιπτώσεις να υπερισχύουν.

Έδαφος

Από πλευράς ΕΠ δεν αναμένεται σοβαρή συμβολή στην υποβάθμιση εδαφών, που είναι κυρίως επίπτωση που οφείλεται στην εντατική γεωργία και ορισμένες παραγωγικές και εξορυκτικές δραστηριότητες.

Αναμένεται όμως απώλεια εδαφών από την κατασκευή χώρων εργασίας και υποδομών, την αστικοποίηση των περιοχών γύρω από τις νέες διανοίξεις οδών, καθώς και από την αυξημένη ζήτηση χώρων για τη διάθεση των αυξημένων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων.

Θετική θα πρέπει να αποβεί η βελτίωση της διαχείρισης στερεών απορριμμάτων που σήμερα δεν βρίσκεται σε ιδιαίτερα καλή κατάσταση.

Νερό

Οι αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες, ή αύξηση του μόνιμου και κυρίως του εποχικού πληθυσμού και η βελτιωμένη ποιότητα ζωής θα έχουν σαν αποτέλεσμα την αυξημένη πίεση στους υδάτινους πόρους, ποσοτικά και ποιοτικά. Ακόμη και με βελτιωμένη διαχείριση, εξοικονόμηση ή ανακύκλωση, δύσκολα θα αναστραφούν οι τάσεις, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του ΕΠ. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τη νότια Χίο και την ανατολική Κρήτη που αντιμετωπίζουν ήδη σοβαρά προβλήματα επάρκειας πόσιμου νερού.

Αέρας

Οι επιπτώσεις αναμένονται μικτές. Οι αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες αλλά και η αυξημένη κινητικότητα, με παράλληλη αύξηση του μεταφορικού έργου και της κυκλοφορίας, θα τείνουν να αυξήσουν την αέρια ρύπανση, ενώ αντίθετα αποτελέσματα αναμένονται από την εφαρμογή προγραμμάτων τηλεματικής που θα μειώνουν την ανάγκη μετακίνησης των πολιτών, καθώς και από τη δρομολόγηση ΜΜΜ αντιρρυπαντικής τεχνολογίας.

Η ακριβής συμβολή του ΕΠ είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, καθώς δεν είναι βέβαιο το κατά πόσο θα γίνει δυνατή η αντικατάσταση μονάδων υψηλής ρύπανσης.

Θετική θεωρείται για την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η συμβολή του τομέα του ΕΠ που αφορά στις ΑΠΕ.

Κλιματικοί παράγοντες

Η παραγωγή αερίων θερμοκηπίου αναμένεται ανοδική. Αυτό οφείλεται στην αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων αλλά και στην αύξηση του μεταφορικού έργου.

Μόνο μέσω της χρήσης των ΑΠΕ και επιτυχίας στην προσπάθεια εξοικονόμησης ενέργειας μπορούν να μειωθούν οι επιπτώσεις. Η συνιστώσα του ΕΠ που αφορά στην ανάπτυξη των ΑΠΕ στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, θα έχει θετικές επιπτώσεις για την Περιφέρεια αυτή.

Περιουσιακά στοιχεία

Είναι σαφές ότι η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και η βελτιωμένη προπελασιμότητα θα δημιουργήσει περαιτέρω αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων μέσω αυξημένων επενδύσεων και υπεραξιών. Είναι επίσης πιθανό ορισμένες παραγωγικές δραστηριότητες να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία που αυτή τη στιγμή δεν μπορούν να προσδιορισθούν χωρικά και χρονικά. Η προστασία αυτών των περιουσιακών στοιχείων είναι θέμα επαρκούς αστυνόμευσης και δικαστικής συνδρομής.

Πολιτιστική κληρονομιά

Μικτές επιπτώσεις αναμένονται, καθώς η μεν αύξηση των οδικών υποδομών και της παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις, οι δράσεις όμως ανάδειξης και αποκατάστασης στα πλαίσια της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος θα έχουν θετικές επιπτώσεις.

Τοπίο

Η επίδραση του ΕΠ στο τοπίο αναμένεται αρνητική λόγω της πιθανής εγκατάστασης υποδομών και μονάδων αλλά και λόγω της αυξημένης οικιστικής πίεσης που θα δημιουργήσει το αυξημένο εισόδημα.

Απαιτείται σοβαρή αλλαγή νοοτροπίας και θεσμικού πλαισίου για να μπορέσουν οι αυξημένες οικονομικές δυνατότητες να χρησιμεύσουν για την χρηματοδότηση βελτιωτικών δράσεων για το τοπίο.

Φυσικοί πόροι

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στους φυσικούς πόρους είναι στο σύνολό τους αρνητικές, κυρίως λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας, ενώ υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεί από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων.

Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών θα είναι θετικές, λόγω βελτίωσης της προσπελασιμότητας, των περιβαλλοντικών και κοινωνικών υποδομών, των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας, καθώς και λόγω της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος και της πρόσβασης σε τηλεματικές εφαρμογές.

Αντιμετώπιση των επιπτώσεων

Τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος και των συνολικών σωρευτικών επιπτώσεων είναι τα εξής:

Απώλεια βιοποικιλότητας

- Αξιοποίηση Διαδικασίας ΜΠΕ για την αποφυγή βλαβών σε φυσικές περιοχές, NATURA 2000 και βιότοπους
- Ενσωμάτωση κριτηρίων προστασίας βιοποικιλότητας στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ
- Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία φυσικών περιοχών
- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για τη βελτίωση των προτάσεών τους σε ότι αφορά την προστασία της βιοποικιλότητας

Υγεία και θόρυβος

- Σε περιπτώσεις υψηλής όχλησης θορύβου μπορούν να τοποθετηθούν ηχοπετάσματα ή να δοθούν κίνητρα για εγκατασταθούν διπλοί υαλοπίνακες.
- Λωρίδες πρασίνου στις πλευρές των οδών θα αποδώσουν πολλαπλή ωφέλεια από πλευράς μείωσης θορύβου και αισθητικής.
- Ενίσχυση ΜΜΜ και αντιρρυπαντικής τεχνολογίας
- Βελτίωση τοπικών υποδομών υγείας

Απώλεια, ρύπανση ή καταστροφή εδαφών

- Ενθάρρυνση ενδιαφερόμενων για εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, αποφεύγοντας την εγκατάσταση σε φυσικές ή αγροτικές περιοχές
- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης τοξικών αποβλήτων, ελαιωδών ουσιών ή αλάτων στο έδαφος
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας στον τομέα της εισαγωγής καινοτομίας στη διαχείριση στερεών αποβλήτων και στην ανάπτυξη Ε & Α και εξειδικευμένων υπηρεσιών στον τομέα
- Μείωση των επιπτώσεων των οδικών έργων με την αξιοποίηση των ΜΠΕ

Υποβάθμιση υδάτινων πόρων

- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των υγρών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης αποβλήτων στο υδάτινο περιβάλλον.
- Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού
- Ενθάρρυνση περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας των υδάτινων πόρων

Επιδείνωση αέριας ρύπανσης

- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, αντικατάστασης καυσίμων με καθαρότερα, εγκατάσταση φίλτρων αντιρρύπανσης κ.α.
- Ενίσχυση χρήσης ΜΜΜ

Επιδείνωση κλιματικών παραγόντων

- Ενσωμάτωση κριτηρίων εξοικονόμησης ενέργειας και μείωσης παραγωγής αερίων θερμοκηπίου στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ
- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους, σε ότι αφορά την επίτευξη των παραπάνω στόχων, καθώς και την ανάγκη μείωσης του μεταφορικού έργου, σε σχέση με τις μετακινήσεις εργαζομένων, πρώτων υλών και προϊόντων

Υποβάθμιση πολιτιστικού περιβάλλοντος

- Αποφυγή εγκατάστασης οχλουσών δραστηριοτήτων μέσα σε ή διέλευσης από περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία περιοχών και μνημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Λήψη μέτρων ώστε η βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές και εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος να μην αποβεί αρνητική για το πολιτιστικό περιβάλλον

Υποβάθμιση τοπίου

- Το ΕΠ θα πρέπει να εισαγάγει στα κριτήρια επιλογής προτάσεων την εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, την προστασία του αγροτικού και αστικού τοπίου και την ανάπτυξη πράσινων υποδομών
- Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις δράσεις που θα δώσουν ζωή στα κέντρα των πόλεων και θα αναβαθμίσουν υποβαθμισμένες περιοχές.
- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για την προστασία του τοπίου από υποβάθμιση

Μη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων

- Ενσωμάτωση κριτηρίων οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ

- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους, σε ότι αφορά την επίτευξη των παραπάνω στόχων

Παρακολούθηση Επιπτώσεων

Με βάση την ανάλυση και αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων προτείνονται, χωρίς να επιβάλλονται ως αναγκαίοι, οι παρακάτω δείκτες παρακολούθησης.

Περιβαλλοντικός τομέας	**Προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης**
Βιοποικιλότητα	Αριθμός και έκταση φυσικών περιοχών που καταλαμβάνονται
Ποιότητα ατμόσφαιρας και κλιματική αλλαγή	Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας % μεταβολής των εκπομπών αεριών του θερμοκηπίου % ενέργειας από ΑΠΕ
Θόρυβος	% πληθυσμού που εκτίθεται σε επίπεδα θορύβου μεγαλύτερα των οριακών τιμών
Έδαφος	Ποσότητες στερεών αποβλήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ Ποσοστό ανακύκλωσης
Νερό	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων νερών
Τοπίο και Πολιτισμός	Αριθμός επισκεπτών, Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1 ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΣΜΠΕ

Η σύνταξη της παρούσας συνολικής Στρατηγικής Μελέτης Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) Ε.Π. Κρήτης – Νήσων Αιγαίου εντάσσεται στην αρμοδιότητα και ευθύνη της Περιφέρειας Κρήτης και για την ολοκλήρωσή της έχουν ληφθεί υπόψη στοιχεία που περιέχονται στις αντίστοιχες ΣΜΠΕ των: α) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2007-2013, Αλέξιος Γ. Παρασκευόπουλος β) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2007-2013, ΕΠΕΜ Α.Ε. γ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2007-2013, Αειφορική Μελετητική.
Την ευθύνη της σύνταξης της παρούσας συνολικής Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) ΕΠ Κρήτης & Νήσων Αιγαίου έχει ο:

Δρ. Αλέξιος Παρασκευόπουλος
Σύμβουλος Περιβαλλοντικών Μελετών,
πτυχίο μελετητού κατηγορίας 27, τάξης Γ΄
Πόντου 58, Αθήνα ΤΚ 115 27,
Τηλ.: 210-7798339, Fax: 210-7707706,
e-mail: page@hol.gr

Η παρούσα Μελέτη συντάσσεται σύμφωνα με τις προδιαγραφές της Σύμβασης και τις απαιτήσεις της ΚΥΑ 107017/28.8.2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ…..» και της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων». Η Μεθοδολογία, που ακολουθήθηκε βασίστηκε στο «Εγχειρίδιο των ΣΠΕ για Στρατηγικές Συνοχής 2007-2013», έκδοσης Φεβρουάριος 2006 (HANDBOOK ON SEA FOR COHESION POLICY 2007-2013, February 2006, Greening Regional Development Programmes Network). Τα επιμέρους βήματα της Μεθοδολογίας, που ακολουθείται στην παρούσα ΣΜΠΕ παρουσιάζονται επιγραμματικά στη συνέχεια:

- Καθορίζονται οι άξονες προτεραιότητας του προγράμματος και αντιστοιχίζονται οι στόχοι
- Περιγράφονται οι περιβαλλοντικοί τομείς ενδιαφέροντος (π.χ. βιοποικιλότητα, υδάτινοι πόροι, κλπ)
- Προσδιορίζονται οι περιβαλλοντικοί στόχοι και δείκτες βάσει των οποίων θα αξιολογηθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον του προγράμματος και επιλέγονται οι πλέον συναφείς και σημαντικοί. Η θεώρηση των δεικτών

στην ανάλυση των επιπτώσεων οδηγεί και σε μια πρώτη προσέγγιση των δεικτών παρακολούθησης των επιπτώσεων αυτών

- Αξιολογούνται η υφιστάμενη κατάσταση, οι τάσεις και οι αναμενόμενες εξελίξεις σε περίπτωση μη υλοποίησης του προγράμματος
- Καθορίζονται η έκταση και ο χαρακτήρας ανάλυσης των επιπτώσεων που αντιστοιχούν σε εναλλακτικές δυνατότητες του προγράμματος
- Κατάληξη μέσα από ένα πίνακα συναξιολόγησης προτεραιοτήτων και περιβαλλοντικών στόχων σε εκείνους που παρουσιάζουν μια συμβατότητα και επιβάλλεται η περαιτέρω ανάλυσή τους
- Αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (σημαντικές μόνο) με βάση τους περιβαλλοντικούς δείκτες και σε σχέση με τα προτεινόμενα μέτρα και δράσεις
- Αξιολόγηση σωρευτικών επιπτώσεων του προγράμματος λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες, τους στόχους και αναλύοντας τις επιπτώσεις για τα μέτρα και τις επιλέξιμες δράσεις
- Καθορισμός σωρευτικών επιπτώσεων του προγράμματος ανά περιβαλλοντικό τομέα/στόχο και παρουσίαση των συνολικών σωρευτικών επιπτώσεων στους κύριους τομείς του περιβάλλοντος
- Παρουσίαση μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων
- Με βάση τους σημαντικούς δείκτες, ως καθορίστηκαν, προτείνεται πρόγραμμα παρακολούθησης των επιπτώσεων κατά την εφαρμογή του προγράμματος.

2.2 ΑΡΧΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το υπό μελέτη Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εκφράζει την αναπτυξιακή στρατηγική της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» (ΧΕ Κ-ΝΑ), τους επιμέρους γενικούς και ειδικούς στόχους, καθώς και τις παρεμβάσεις και τα μέσα που εξειδικεύουν και υλοποιούν τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Συντάσσεται στο πλαίσιο του εθνικού αναπτυξιακού προγραμματισμού 2007-2013 και της προετοιμασίας του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, ενσωματώνοντας το νέο κανονιστικό πλαίσιο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις ειδικές απαιτήσεις του ΥΠΟΙΟ.

Η αρχιτεκτονική της στρατηγικής του Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ε.Π.) είναι επίσης συμβατή ως προς τις απαιτήσεις για το περιεχόμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013

και, ιδίως όσον αφορά στους Στόχους 1 (Σύγκλιση)[1] και 2 (Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση)[2] των Ταμείων.

Η στρατηγική του Προγράμματος αν και χαρακτηρίζεται από ενιαία προσέγγιση, αποκωδικοποιείται σε επιμέρους επιχειρησιακές στρατηγικές, στις οποίες ενσωματώνονται, αφενός η στρατηγική και οι αρχές σχεδιασμού του ΕΣΠΑ 2007-2013 και αφετέρου, οι ειδικότερες στρατηγικές επιλογές των τομεακών πολιτικών, οι οποίες εξειδικεύονται χωρικά στις δύο παραπάνω κατηγορίες ενισχυόμενων Περιφερειών.

2.3 ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στην παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ως περιοχή μελέτης ορίζεται η χωρική ενότητα των Περιφερειών Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου. Οι δύο πρώτες αποτελούν Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (Convergence Objective), ενώ η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτελεί Περιφέρεια Σταδιακής Εισόδου (Phasing In).

Ως ευρύτερη περιοχή μελέτης ορίζεται ολόκληρη η χώρα, που αποτελεί την ευρύτερη περιοχή του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Προγράμματος, στο οποίο αναμένονται περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την υλοποίηση των προγραμματιζόμενων στόχων και δράσεων.

---

[1] Ο Στόχος 1 για τη Σύγκλιση (Convergence Objective) περιλαμβάνει τις Περιφέρειες Αμιγούς Σύγκλισης (Κρήτη, Ιόνια, Β. Αιγαίο, ΑΜΘ, Ήπειρος, Θεσσαλία Δ. Ελλάδα, Πελοπόννησος) και τις Περιφέρειες Στατιστικής Σύγκλισης - Phasing Out (Αττική, Κ. και Δ. Μακεδονία)

[2] Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου - Phasing In (Νοτίου Αιγαίου και Στερεάς Ελλάδας)

ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

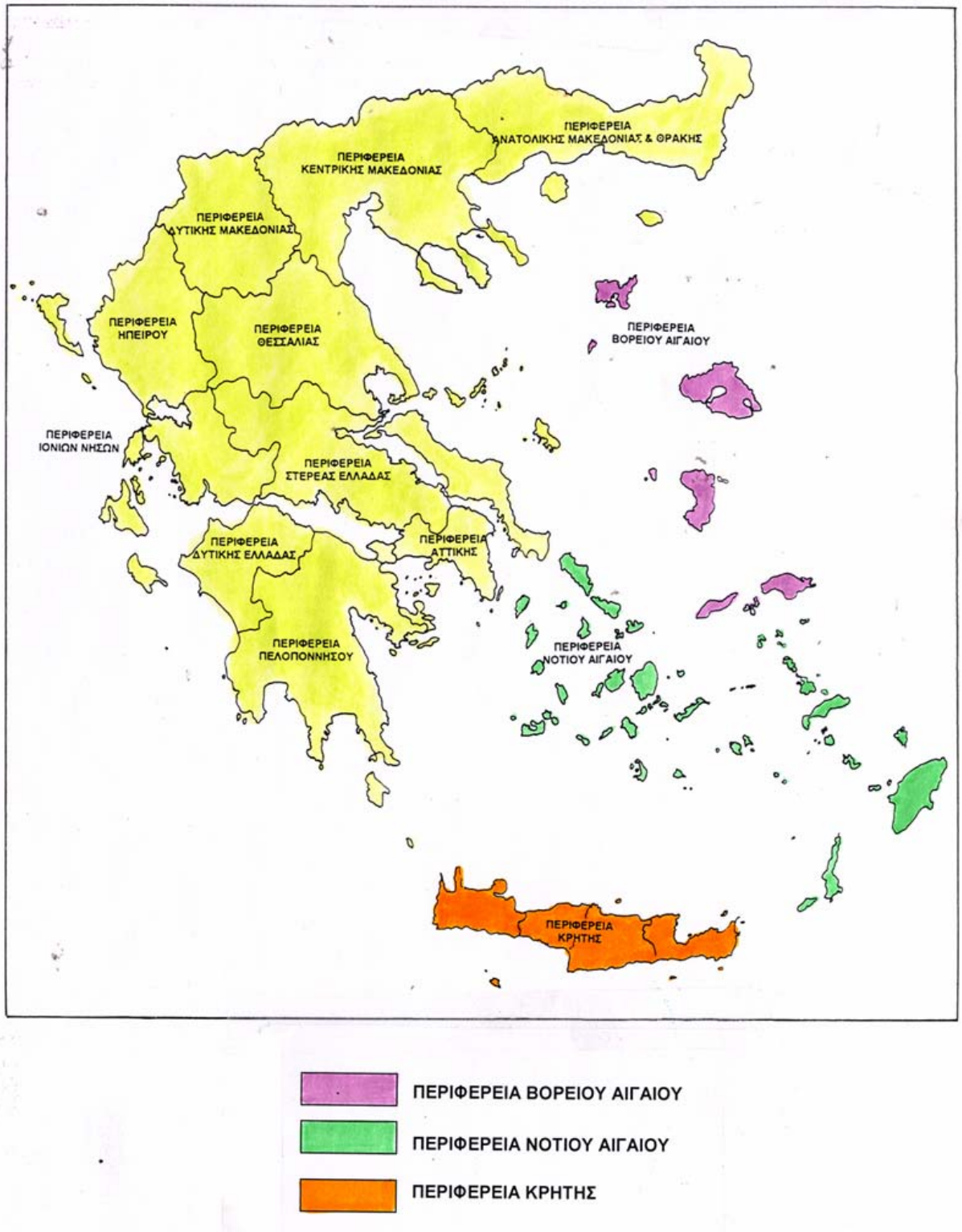

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΠΕ

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση είναι μια διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, η οποία έχει θεσμοθετηθεί στην χώρα μας με την ΚΥΑ 107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225/Β/5-9-2006), στα πλαίσια εναρμόνισης της Οδηγίας 2001/42/ΕΕ.

Ο αντικειμενικός στόχος της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ είναι η προώθηση της Βιώσιμης ή Αειφόρου Ανάπτυξης με την υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων (Άρθρο 1).

Η εφαρμογή της Οδηγίας στα κράτη μέλη επιβάλλει την εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) η οποία θα καθορίζει, περιγράφει και εκτιμά τις σημαντικές άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις από την εφαρμογή ενός σχεδίου ή προγράμματος σε ανθρώπους, χλωρίδα και πανίδα, έδαφος, ύδατα, αέρα, κλίμα, τοπίο, ακίνητη περιουσία και πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και την αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των παραγόντων.

Γίνεται σαφές πως η διαδικασία ΣΠΕ αποτελεί το μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων κατά την διάρκεια της λήψης αποφάσεων εξασφαλίζοντας πως λαμβάνονται υπόψη οι σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανθρώπινων δράσεων και πρωτοβουλιών σε επίπεδο σχεδιασμού και προγραμματισμού.

Η διαδικασία ΣΠΕ, σύμφωνα με το κείμενο της Οδηγίας (Άρθρο 2β), περιλαμβάνει τις παρακάτω θεματικές ενότητες:

1. Εκπόνηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)
2. Διεξαγωγή διαβουλεύσεων
3. Συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων και
4. Παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση.

Ο Πίνακας 3.1-1 παραθέτει συνοπτικά το περιεχόμενο των άρθρων της Οδηγίας.

Πίνακας 3.1-1
Σύντομη περιγραφή των διατάξεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ ανά άρθρο *

Άρθρα	Περιεχόμενα άρθρων
1	Καθιερώνονται οι **στόχοι** της Οδηγίας και συγκεκριμένα η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης
2	Παρέχονται οι **ορισμοί** των εννοιών 'σχέδια και προγράμματα', 'εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων' και το 'κοινό'.
3	Διευκρινίζεται το **πεδίο εφαρμογής** της Οδηγίας και συγκεκριμένα ο τύπος των Π.Σ. που θα υποβάλλονται σε ΣΜΠΕ. Το άρθρο αναφέρει 11 τομείς Π.Σ., συνδέει τις διατάξεις της παρούσας Οδηγίας με την εφαρμογή των Οδηγιών 'για τους Οικοτόπους' και 'Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από ορισμένα Έργα και Προγράμματα', δηλώνει την ανάγκη για κατ' αρχήν αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των Π.Σ. καθώς και τα είδη των Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται από την εκπόνηση ΣΜΠΕ.
4	**Γενικές υποχρεώσεις**: Η διαδικασία ΣΠΕ θα πρέπει να εφαρμοστεί κατά την διάρκεια της εκπόνησης και πριν από την έγκρισή του Π.Σ. Οι απαιτήσεις Οδηγίας είτε θα ενσωματωθούν στις υφιστάμενες διαδικασίες έγκρισης των κρατών μελών είτε θα θεσπιστούν νέες διαδικασίες. Για να αποφευχθεί η επανάληψη της διαδικασίας ΣΜΠΕ, θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν το γεγονός της εφαρμογής της διαδικασίας ΣΜΠΕ σε διάφορα επίπεδα του ιεραρχημένου συστήματος σχεδιασμού.
5	Εκπόνηση **Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων** (ΣΜΠΕ) στην οποία περιγράφονται οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις του Π.Σ. καθώς και οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Π.Σ. Η Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται γι' αυτό το σκοπό περιέχονται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας. Θα πρέπει να διεξάγονται διαβουλεύσεις με τις αρμόδιες αρχές σχετικά με την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην ΣΜΠΕ.
6	Έναρξη **διαβουλεύσεων** με αρχές και το κοινό κατά την δημοσίευση του προκαταρκτικού Π.Σ. και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει.
7	Έναρξη **διασυνοριακών διαβουλεύσεων** στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος κρίνει ότι η εφαρμογή ενός εκπονούμενου Π.Σ., το οποίο αφορά την επικράτειά του, ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε άλλο κράτος μέλος.
8	Κατά την **διαδικασία λήψης αποφάσεων** θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα της ΣΜΠΕ και τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων κατά την προετοιμασία και πριν από την έγκριση του Π.Σ.
9	Η **ενημέρωση** σχετικά με την απόφαση για έγκριση του Π.Σ. θα πρέπει να αφορά στην **δημοσίευση του Π.Σ. και μιας 'συνοπτικής δήλωσης'** στην οποία θα περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ελήφθησαν υπόψη η ΣΜΠΕ, οι γνώμες που εκφράσθηκαν κατά την περίοδο των διαβουλεύσεων, η επιλογή των εναλλακτικών λύσεων και τα μέτρα που αποφασίστηκαν για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
10	**Έλεγχος**: Την έγκριση του Π.Σ. και κατά την διάρκεια εφαρμογής του, ακολουθεί η παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων ώστε να εντοπισθούν εγκαίρως και να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για τις απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις οι οποίες δεν εντοπίσθηκαν κατά την διαδικασία ΣΠΕ.
11	Σχέση με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία: **Η εφαρμογή της Οδηγίας είναι δυνατόν να συμβαδίζει με διατάξεις άλλων νομοθετικών κειμένων με παρόμοιο περιεχόμενο, δεν θίγει όμως οποιεσδήποτε απαιτήσεις της** Οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων από έργα και προγράμματα (85/337/ΕΟΚ).
12	**Ενημέρωση, εκθέσεις και επανεξέταση**: Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την κτηθείσα πείρα από την εφαρμογή της Οδηγίας. Πραγματοποιείται έλεγχος της ποιότητας των ΣΜΠΕ από την Επιτροπή. Πριν από τις 21 Ιουλίου 2006 (και ανά επταετία), η Επιτροπή υποβάλλει μια πρώτη έκθεση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Οδηγίας στην οποία ενδεχομένως θα περιλαμβάνονται προτάσεις για επέκταση του πεδίου εφαρμογής της σε Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται από το παρόν κείμενο της Οδηγίας (ειδική αναφορά σε Π.Σ. τα οποία εξαιρούνται σύμφωνα με το άρθρο 3 της Οδηγίας και εντάσσονται στις τρέχουσες Περιόδους προγραμματισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων).
13	Εφαρμογή της Οδηγίας Ένα Π.Σ. μπορεί να μην υπόκειται στις διατάξεις τις Οδηγίας στην περίπτωση όπου η 'πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη' είναι προγενέστερη της ημερομηνίας αυτής και τα οποία εγκρίνονται μετά την πάροδο περισσοτέρων από 2 ετών από αυτήν την ημερομηνία.
14	Ημερομηνία έναρξης ισχύος της Οδηγίας είναι η ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (21-7-2001).
15	Αποδέκτες: Η Οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

** Π.Σ. = Πρόγραμμα ή Σχέδιο, ΣΜΠΕ = Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ΣΠΕ: Διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.*

Πηγή: ΕΕ, 2001

Η εκπόνηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας ΣΠΕ και για το λόγο αυτό υπάρχει αναφορά σε αυτήν σε αρκετά άρθρα της (άρθρα 2 -Ορισμοί-, 5 -Περιβαλλοντική μελέτη και Παράρτημα Ι). Το Παράρτημα Ι της Οδηγίας (Πίνακας 3.1-2) παραθέτει τις ελάχιστες πληροφορίες τις οποίες θα πρέπει να περιέχει μια ΣΜΠΕ.

Πίνακας 3.1-2
Ελάχιστες πληροφορίες τις οποίες θα πρέπει να περιέχει η ΣΜΠΕ *

1. η περιγραφή σε γενικές γραμμές του περιεχομένου, των κύριων στόχων του σχεδίου ή προγράμματος και της σχέσης με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα, 2. οι σχετικές πτυχές της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος και η βάσει αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοστεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, 3. τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά, 4. τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων, κατά κύριο λόγο, εκείνων που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως περιοχές που χαρακτηρίζονται σύμφωνα με τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ, 5. οι στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που έχουν τεθεί σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο ή σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίοι αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα, και ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία του, 6. οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων, 7. τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, εξουδετέρωση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, 8. η παρουσίαση σε γενικές γραμμές των λόγων για τους οποίους επελέγησαν οι εξετασθείσες εναλλακτικές δυνατότητες και η περιγραφή του τρόπου διενέργειας της εκτίμησης, με μνεία των τυχόν δυσκολιών (όπως τεχνικά ελαττώματα ή έλλειψη τεχνογνωσίας) που προέκυψαν κατά τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών, 9. περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων σχετικά με τον έλεγχο σύμφωνα με το άρθρο 10, 10. μια μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που παρέχονται βάσει των ανωτέρω θεμάτων.
* Οι παραπάνω πληροφορίες αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 και περιέχονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Πηγή: ΕΕ, 2001

Με την έγκριση του Προγράμματος ή Σχεδίου (Π.Σ.), θα πρέπει να εκπονηθεί μια «συνοπτική δήλωση» με την οποία θα περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ελήφθησαν υπόψη η ΣΜΠΕ και οι τυχόν γνώμες που εκφράσθηκαν κατά την περίοδο των διαβουλεύσεων [άρθρο 9(1β)].

Επιπρόσθετα στην συνοπτική δήλωση θα αιτιολογείται το σκεπτικό πάνω στο οποίο βασίστηκε η έγκριση του Π.Σ. εστιάζοντας σε περιβαλλοντικά ζητήματα και ειδικότερα στις εναλλακτικές λύσεις που εξετάστηκαν. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να εξασφαλίσουν ότι το Π.Σ. και η «συνοπτική δήλωση» τίθενται στην διάθεση των αρχών, του κοινού και κάθε θιγόμενου κράτους-μέλους με το οποίο διεξήχθησαν διαβουλεύσεις.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η Διαδικασία ΣΠΕ όπως αυτή θεσμοθετείται στην ΚΥΑ 107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225/Β/5-9-2006) και προσαρμόζεται στις απαιτήσεις του εγγράφου 30981/ΕΥΣΣΑΑΠ 2469/26.7.2006 των ΥΠΕΧΩΔΕ και ΥΠΟΙΟ, σε ότι αφορά την ολοκλήρωση της ΣΠΕ και την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

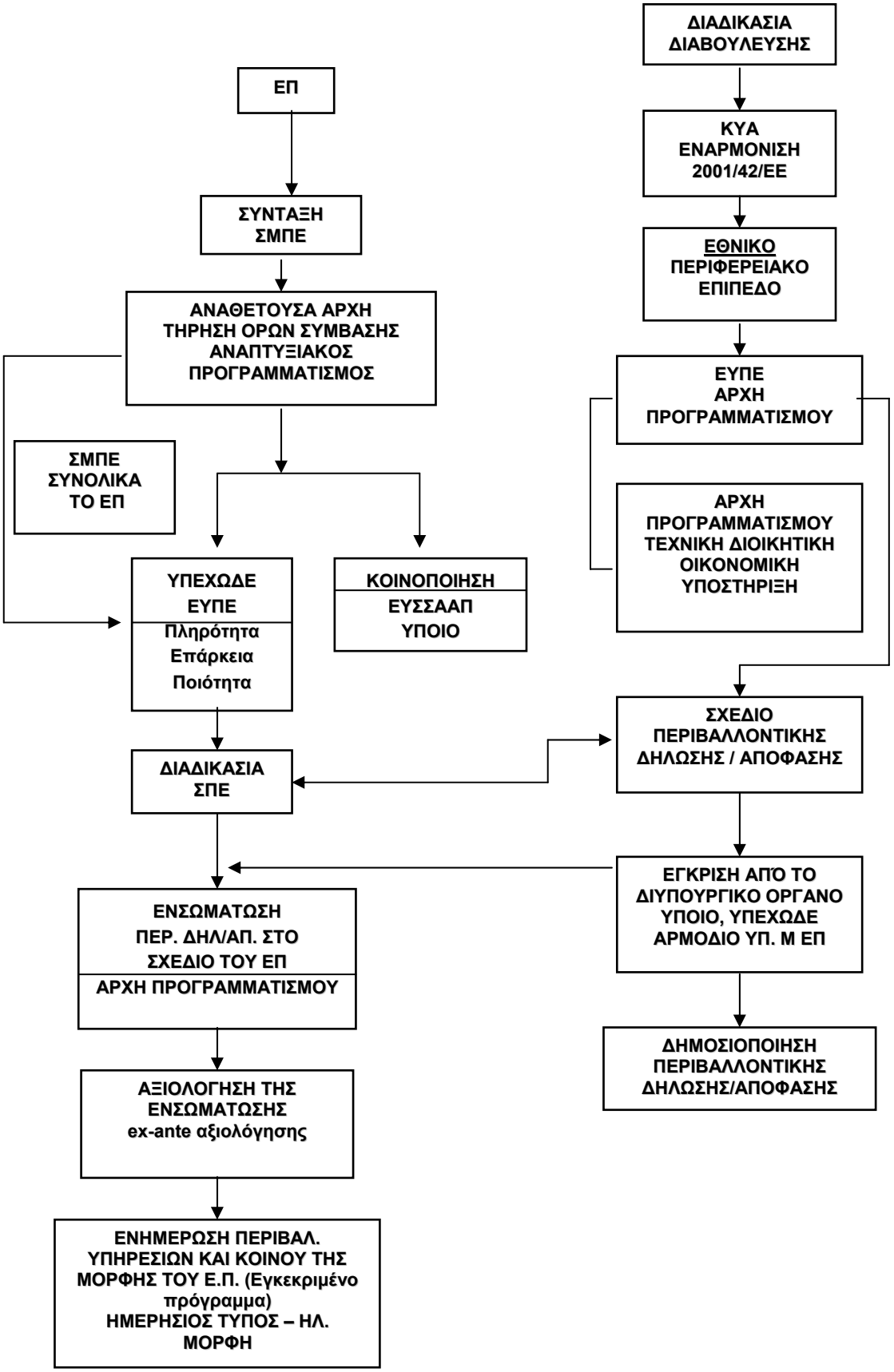
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ
ΚΥΑ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ 2001/42/ΕΕ
ΕΘΝΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΕΠ
ΣΥΝΤΑΞΗ ΣΜΠΕ
ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ ΤΗΡΗΣΗ ΟΡΩΝ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΕΥΠΕ ΑΡΧΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΣΜΠΕ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΤΟ ΕΠ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΥΠΕΧΩΔΕ
ΕΥΠΕ
Πληρότητα
Επάρκεια
Ποιότητα
ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ
ΕΥΣΣΑΑΠ
ΥΠΟΙΟ
ΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ / ΑΠΟΦΑΣΗΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΠΕ
ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΠΌ ΤΟ ΔΙΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΥΠΟΙΟ, ΥΠΕΧΩΔΕ ΑΡΜΟΔΙΟ ΥΠ. Μ ΕΠ
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΕΡ. ΔΗΛ/ΑΠ. ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΕΠ
ΑΡΧΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ/ΑΠΟΦΑΣΗΣ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ
ex-ante αξιολόγησης
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛ. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΥ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΤΟΥ Ε.Π. (Εγκεκριμένο πρόγραμμα)
ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΤΥΠΟΣ – ΗΛ. ΜΟΡΦΗ

3.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Η Περιφερειακή Ανάπτυξη αποτελεί στρατηγική επιλογή στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Η επίτευξη και διατήρηση της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας εστιάζεται στην εντατικοποίηση των προσπαθειών για πραγματική σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών στο ευρωπαϊκό μέσο όρο, σε όρους κοινωνικής, οικονομικής και χωρικής συνοχής. Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2007-2013, η περιφερειακή ανάπτυξη συνδέεται με την ταυτόχρονη επίτευξη δύο στόχων:

- την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών στο πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού καταμερισμού του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας και,
- τη διασφάλιση ενός σύγχρονου και άνετου επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους τους.

Στο πλαίσιο αυτό, ο στόχος της περιφερειακής πολιτικής της χώρας για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 συμπυκνώνεται στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, στη διασφάλιση καλύτερου επιπέδου ποιότητας ζωής, στην αύξηση της απασχόλησης και στη μετάβαση στην κοινωνία της γνώσης.

Η κοινή στρατηγική της χωρικής ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου (Κ-ΝΑ) εντάσσεται κατά βάση σε δύο περιοχές ανάληψης αναπτυξιακών πρωτοβουλιών :

1. Στην ενεργό και βιώσιμη ενσωμάτωση των Περιφερειών της χωρικής ενότητας Κ-ΝΑ στο διεθνές οικονομικό γίγνεσθαι, προβάλλοντας μία διακριτή και αναγνωρίσιμη «περιφερειακή ανταγωνιστικότητα»
2. Στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των νησιών, τα οποία διαμορφώνουν κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά

Το γενικό αναπτυξιακό όραμα της Αναπτυξιακής Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» είναι η «*Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η ανάδειξη της ελκυστικότητας σε συνθήκες αειφόρου ανάπτυξης»*

Το αναπτυξιακό όραμα της Χωρικής Ενότητας εξυπηρετείται από τους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους, οι οποίοι εκφράζουν την ενιαία στρατηγική της χωρικής ενότητας:

1. Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές της χωρικής ενότητας,

2. Προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας και σύνδεσή τους με την επιχειρηματικότητα,
3. Διασφάλιση της βιωσιμότητας και λειτουργικότητας των περιφερειακών υποδομών, έμφαση στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας
4. Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής.
5. Ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και αύξηση της ελκυστικότητας της χωρικής ενότητας, ως τόπου διαβίωσης και άσκησης επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων
6. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την αποτελεσματική ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Οι ανωτέρω στρατηγικοί στόχοι αντιστοιχούνται ευθέως με τους αντίστοιχους του ΕΣΠΑ . Η ανωτέρω ενιαία στρατηγική ικανοποιείται από τους γενικούς στόχους του Προγράμματος, οι οποίοι έχουν ως εξής:

Γενικοί Στόχοι	
1ος	Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής)
2ος	Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
3ος	Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος της χωρικής ενότητας
4ος	Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και στην ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών
5ος	Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
6ος	Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων
7ος	Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων
8ος	Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας και ανάδειξη πόλων ανάπτυξης

Οι παραπάνω Γενικοί Στόχοι σε επίπεδο χωρικής ενότητας, εξειδικεύονται ανά διοικητική Περιφέρεια ως εξής:

Περιφέρεια Κρήτης

Δημιουργία και λειτουργία ολοκληρωμένου δικτύου συνδυασμένων μεταφορών επιβατών και φορτίων

Ενίσχυση της έρευνας και της χρήσης νέων τεχνολογιών και σύνδεση των ερευνητικών αποτελεσμάτων με την παραγωγική διαδικασία και επιχειρηματικότητα

Ανάπτυξη Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Αναβάθμιση του τουρισμού

Προστασία - Ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος και πολιτιστικού αποθέματος

Αστική ανάπτυξη

Ανάπτυξη ορεινών και αγροτικών περιοχών

Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

- Αύξηση της Ελκυστικότητας της Περιφέρειας
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας
- Άμβλυση των ενδοπεριφερειακών – διανησιωτικών και ενδονησιωτικών / τοπικών ανισοτήτων

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

- Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας
- Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στη κοινωνία της γνώσης
- Περιβαλλοντική διαχείριση και βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Στήριξη της δημιουργίας «πρωτότυπων» πόλων ανάπτυξης για την προσέλκυση επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας
- Διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- Ενδυνάμωση της χωρική συνοχής και στήριξη των συνεργασιών (ενδοπεριφερειακών και δια-περιφερειακών)

3.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΛΗΦΘΕΙ ΥΠΟΨΗ

Στη διαμόρφωση της στρατηγικής επίτευξης των στόχων της συνοχής και της σύγκλισης πρωταρχικός είναι ο ρόλος της αειφόρου ανάπτυξης με βάση και τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. Η διαρκής επιδίωξη της βιωσιμότητας αποσκοπεί κυρίως στη διαφύλαξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ως εκ των σημαντικότερων πλουτοπαραγωγικών κεφαλαίων, που διαθέτουν οι Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου, η σημασία του οποίου για την ανάπτυξη είναι πολλαπλή, καθώς συμβάλλει στην ποιότητα ζωής και την ευημερία των κατοίκων, αποτελεί το σπουδαιότερο εχέγγυο για τον τουρισμό και μπορεί να αποτελέσει λόγο έλξης ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής ποιότητας.

Η πολιτική ανάπτυξης με κατεύθυνση την αειφορία σημαίνει επίσης διαφύλαξη του τοπίου, της αυθεντικότητας και της αισθητικής του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, ως βασικά στοιχεία της ευημερίας τόσο των σημερινών, όσο και των επόμενων γενεών και εδραιώνεται με την επιλογή εκείνων των αναπτυξιακών πολιτικών, στις οποίες έχει ενσωματωθεί η περιβαλλοντική διάσταση.

Η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων συνεπάγονται την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στη διαχείριση έργων και παρεμβάσεων, που αφορούν στο υπό μελέτη Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Η περιβαλλοντική πολιτική σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζεται από το 6^{ο} Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον το οποίο υιοθετήθηκε από την Ε.Ε. με την Απόφαση 1600/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2002. Οι τέσσερις βασικοί τομείς παρέμβασης του 6^{ου} ΠΔ είναι οι εξής:

- Κλιματικές αλλαγές
- Φύση και βιοποικιλότητα
- Περιβάλλον και υγεία
- Διαχείριση φυσικών πόρων και αποβλήτων

Αυτοί οι τομείς παρέμβασης εξετάζονται μέσω θεματικών στρατηγικών τις οποίες αναπτύσσει η Κοινότητα. Οι θεματικές στρατηγικές είναι:

- Η ατμοσφαιρική ρύπανση
- Η πρόληψη παραγωγής και η ανακύκλωση αποβλήτων
- Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- Το έδαφος
- Η ορθολογική χρήση φυτοφαρμάκων

- Η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και
- Το αστικό περιβάλλον Περιληπτική αναφορά σε καθεμία από τις θεματικές στρατηγικές γίνεται στις παραγράφους Ι.2 8 του Παραρτήματος Ι.

Το 6^{ο} ΠΔ και οι θεματικές στρατηγικές υλοποιούνται μέσω της εφαρμογής μιας σειράς Κοινοτικών Οδηγιών, Ανακοινώσεων και Κατευθυντήριων γραμμών, που έχουν εκδοθεί από την Ε.Ε. και έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις, επιμέρους πολιτικές για το περιβάλλον αποτυπώνονται σε εθνικό επίπεδο με την ανάπτυξη σχετικών Εθνικών Σχεδίων Δράσης. Οι στόχοι αυτοί ενδέχεται να είναι δεσμευτικοί (π.χ. σε σχέση με την επεξεργασία των αστικών λυμάτων) ή να αποτελούν πολιτικούς στόχους (π.χ. σε σχέση με την διείσδυση των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή) και αφορούν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις σε εθνικό επίπεδο. Δεν υφίστανται νομοθετημένοι περιβαλλοντικοί στόχοι σε επίπεδο Περιφέρειας.

Μια συσχέτιση μεταξύ των περιβαλλοντικών στόχων που τίθενται από την ισχύουσα νομοθεσία και των θεματικών στρατηγικών που αναφέρθηκαν παραπάνω, δίνεται στη συνέχεια στον Πίνακα 3.3-1. Αναλυτική συσχέτιση των περιβαλλοντικών στόχων που πρέπει να καλύψει το υπό μελέτη Ε.Π. με τους περιβαλλοντικούς τομείς της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ δίνεται στο Παράρτημα Α.

Πίνακας 3.3-1: Συσχέτιση των θεματικών στρατηγικών για το περιβάλλον με ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους που τίθενται από τη νομοθεσία

Θεματική ενότητα	Νομοθεσία	Στόχοι που σχετίζονται με τη Χωρική Ενότητα K&NA	Χρόνος εφαρμογής
Βιοποικιλότητα	▪ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ▪ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ ▪ Νόμος *2204/1994* ▪ *ΠΔ 67/1980* ▪ 6ο Πρόγραμμα Δράσης ▪ Ανακοίνωση Επιτροπής προς μια Στρατηγική για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου Περιβάλλοντος ▪ Σύσταση σχετικά με την εφαρμογή ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών	▪ Προστασία βιοποικιλότητας και αποφυγή μη αναστρέψιμων απωλειών ▪ Αποφυγή διάσπασης φυσικών περιοχών και πρόκλησης βλαβών στη χλωρίδα και πανίδα ▪ Αναστολή μείωσης της βιοποικιλότητας	2010
Αέρας	Οδηγία 2004/107/ΕΚ Οδηγία 2004/279/ΕΚ Οδηγία 2002/3/ΕΚ Οδηγία 2000/76/ΕΚ Οδηγία 2000/69/ΕΚ Οδηγία 1999/30/ΕΚ Οδηγία 96/62/ΕΚ Οδηγία 2001/81/ΕΚ	▪ Μείωση παραγωγής αερίων ρύπων ▪ Διατήρηση της καλής ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος, ιδίως σε αστικές περιοχές ▪ Οριακές τιμές συγκεντρώσεων για SO2, NO2, NOx, Pb, PM10, O3, CO, Be ▪ Εθνικά όρια εκπομπών για SO2, NOx, VOC, NH3	Σταδιακά έως το 2010 2010

Θεματική ενότητα	Νομοθεσία	Στόχοι που σχετίζονται με τη Χωρική Ενότητα K&NA	Χρόνος εφαρμογής
Κλιματικοί Παράγοντες	Απόφαση 2002/358/ΕΚ Νόμος 3017/2002 Εθνικό Σχέδιο Κατανομής	▪ Μείωση αερίων θερμοκηπίου ▪ Αύξηση χρήσης ΜΜΜ – Βιώσιμη προσβασιμότητα ▪ Εθνικός Στόχος η αύξηση έως 25% στις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (CO2, CH4, N2O, SF6, HFCs, PFCs) σε σχέση με το έτος βάσης ▪ Αύξηση του ποσοστού ΑΠΕ στο 20,1% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας ▪ Εξοικονόμηση ενέργειας στον τριτογενή / οικιακό τομέα	2008 – 2013 2012 2008-2013
Έδαφος	Νόμος 2468/1997 Οδηγία 2004/35/ΕΚ Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης κατά τη Ερημοποίησης Πρόταση Οδηγίας πλαισίου για το έδαφος (COM(2006)232)	▪ Μείωση ρύπανσης εδαφών και διαφύλαξη ποσότητα και ποιότητας ▪ Αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημιάς σε ρυπασμένους χώρους ▪ Αναγνώριση των απειλούμενων περιοχών ▪ Ανάπτυξη προγραμμάτων μέτρων για την αντιμετώπιση των απειλών ▪ Δημιουργία «καταλόγου» ρυπασμένων περιοχών ▪ Αποκατάσταση ρυπασμένων περιοχών ▪ Ανάπτυξη οικολογικής γεωργίας	Τίθεται σε ισχύ από τον Απρίλιο του 2007 Σταδιακά εντός 25 ετών μετά την αποδοχή της Οδηγίας
Διαχείριση στερεών αποβλήτων	Νόμος 2468/1997 Οδηγία 1999/31/ΕΚ Οδηγία 2006/12 Οδηγία 1991/689 ΚΥΑ 50910/2003 ΚΥΑ 37591/2003 ΚΥΑ 29407/2002	▪ Μείωση απορριμμάτων στο ελάχιστο και επαναχρησιμοποιήση μέσω ανακύκλωσης, λιπασματοποίησης ή ανάκτησης ενέργειας ▪ Αύξηση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών ▪ Μείωση των βιοαποδομήσιμων στερεών αποβλήτων που οδηγούνται σε ΧΥΤΑ ▪ Κατάρτιση Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων ▪ Κλείσιμο και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ	Σταδιακά έως το 2020 2005 2008

Θεματική ενότητα	Νομοθεσία	Στόχοι που σχετίζονται με τη Χωρική Ενότητα Κ&ΝΑ	Χρόνος Εφαρμογής
Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων	Νόμος 2939/2001	Οργάνωση συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων (ΣΕΔΑ) . Ποσοτικοί στόχοι αξιοποίησης αποβλήτων συσκευασίας	Σταδιακά από το 2005
	ΠΔ 82/2004 (ορυκτέλαια) ΠΔ 109/2004 (ελαστικά) ΠΔ 115/2004 (συσσωρευτές) ΠΔ 116/2004 (οχήματα) ΠΔ 117/2004 (ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός)	▪ Εναλλακτική διαχείριση ειδικών ρευμάτων αποβλήτων ▪ Μέχρι το 2006 πρέπει να συλλέγεται τουλάχιστο το 70% κ.β. όλων των αποβλήτων λιπαντικών ελαίων και να αναγεννάται τουλάχιστο το 80% κ.β. αυτών. ▪ Μετά το 2006 δεν γίνονται δεκτά σε ΧΥΤΑ ολόκληρα η τεμαχισμένα ελαστικά ▪ Μέχρι το τέλος του 2006 πρέπει να συλλέγονται τουλάχιστο το 30% κ.β. των ηλεκτρικών στηλών και το 70% κ.β των συσσωρευτών οχημάτων και βιομηχανίας και να αναγεννάται τουλάχιστο το 80% κ.β. των συλλεγόμενων. ▪ Εναλλακτική διαχείριση των οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους ▪ Χωριστή συλλογή αποβλήτων ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών 4 kg / κάτοικο έως το 2006	Ανάλογα με το ρεύμα αποβλήτων σταδιακά έως το 2006

Θεματική ενότητα	Νομοθεσία	Στόχοι που σχετίζονται με τη Χωρική Ενότητα Κ&ΝΑ	Χρόνος Εφαρμογής
Νερά	Οδηγία 2000/60/ΕΚ Εθνικό Νομικό Πλαίσιο με το Νόμο 3199/2003	▪ Μείωση της ρύπανσης των υδάτων σε επίπεδα αβλαβή για τα φυσικά συστήματα ▪ Διασφάλιση της επαρκούς επαναπλήρωσης των υδροφορέων όπου γίνονται υδροληψίες πάσης φύσεως ▪ Σχέδια Διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμού ▪ Ανάκτηση κόστους για υπηρεσίες ύδατος ▪ Συνδυασμένος έλεγχος σημειακών και διάχυτων πηγών ▪ Επίτευξη καλής κατάστασης	2009 2010 2012 2015
Επεξεργασία αστικών λυμάτων	Οδηγία 91/271/ΕΚ	▪ Κατασκευή δικτύων αποχέτευσης ▪ Κατασκευή εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων	Σταδιακά έως το 2005
Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος,	Οδηγία 76/160/ΕΟΚ Πρόταση Οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική (COM(2005)505)	▪ Παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης ▪ Οριακές τιμές για φυσικοχημικές και μικροβιολογικές παραμέτρους ▪ Ανάπτυξη στρατηγικής ▪ Θέσπιση προγράμματος μέτρων	Σε ισχύ από το 1986 Σταδιακά έως το 2021
Φυσικοί Πόροι		▪ Μείωση οικολογικού αποτυπώματος της Περιφέρειας ▪ Μείωση ζήτησης πρώτων υλών ▪ Χρήση ανακυκλωμένων υλικών	
Ενέργεια	Οδηγία 2001/77/ΕΚ	▪ Η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ να είναι το 20,1% της ακαθάριστης κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας	2010
	Οδηγία 2004/8/ΕΚ	▪ Ανάλυση εθνικού δυναμικού για εφαρμογή συμπαραγωγής ▪ Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης συμπαραγωγής	Τα αποτελέσματα θα εξεταστούν το 2010
	Οδηγία 2002/91/ΕΚ	▪ Απαιτήσεις ελάχιστης ενεργειακής απόδοσης για κτίρια μεγαλύτερα των 1000 m^2	2009

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι προκύπτουν από τη σύγκριση της ανάλυσης αφενός των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων και στόχων που τίθενται σε εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο με βάση την υφιστάμενη νομοθεσία και τα σχετικά κείμενα περιβαλλοντικής στρατηγικής της Ε.Ε. και της Ελλάδας και αφετέρου της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος της Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου και του βαθμού που έχουν εκπληρωθεί οι σχετικές υποχρεώσεις. Για το λόγο αυτό, οι περιβαλλοντικές υποχρεώσεις και στόχοι ιεραρχούνται σε τρεις κατηγορίες:

- Περιβαλλοντικοί στόχοι οι οποίοι είναι υποχρεωτικοί σε επίπεδο Περιφερειών και πρέπει να επιτευχθούν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, το οποίο τίθεται από τη νομοθεσία
- Περιβαλλοντικοί στόχοι οι οποίοι είναι υποχρεωτικοί σε εθνικό επίπεδο αλλά η διαδικασία επίτευξής τους δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τις Περιφέρειες.
- Περιβαλλοντικοί στόχοι οι οποίοι, προς το παρόν αναφέρονται σε κείμενα περιβαλλοντικής στρατηγικής τα οποία υιοθετούνται από την Ε.Ε. και την Ελλάδα, ωστόσο, οι στόχοι αυτοί δεν ποσοτικοποιούνται και δεν είναι υποχρεωτικοί σε εθνικό επίπεδο.

Στον επόμενο Πίνακα 3.3-2 δίνονται αναλυτικά οι παραπάνω στόχοι και η κατάσταση υιοθέτησής τους από την Χωρική Ενότητα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, όπως αυτή προέκυψε κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.

Πίνακας 3.3-2: Περιβαλλοντικές υποχρεώσεις Χωρικής Ενότητας Κ & ΝΑ και προτεραιότητα αυτών σε σχέση με το ΕΠ της προγραμματικής περιόδου 2007-2013

Α/Α	Περιβαλλοντική υποχρέωση	Παρατηρήσεις
1	**Περιβαλλοντικοί στόχοι υποχρεωτικοί σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας**	
1.1	Κάλυψη του πληθυσμού με αποχετευτικά δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων σύμφωνα με τους όρους και το χρονοδιάγραμμα που αναφέρονται στην Οδηγία 91/271/ΕΟΚ	Ο στόχος έπρεπε να είχε ήδη εκπληρωθεί στο σύνολό του το 2006. Η αποπεράτωση των έργων που βρίσκονται σε φάση κατασκευής και ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των έργων που απαιτούνται για την κάλυψη του συνόλου του πληθυσμού θεωρείται εξαιρετικής σημασίας για το ΕΠ, ειδικότερα σε ότι αφορά στις ζώνες μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης και στους μικρότερους οικισμούς, ιδίως της ενδοχώρας.
1.2	Δημιουργία ΧΥΤΑ, Μονάδων Επεξεργασίας Αποβλήτων και συνοδών έργων σύμφωνα με όσα προβλέπονται από την Κοινοτική και Εθνική νομοθεσία (Οδηγία 99/31/ΕΚ, ΚΥΑ 50910/03)	Ο στόχος πρέπει να εκπληρωθεί σταδιακά τα επόμενα έτη. Ειδικά τα έργα που αφορούν την τελική διάθεση (ΧΥΤΑ & ΣΜΑ) πρέπει να ολοκληρωθούν στο άμεσο μέλλον, καθώς συνδέονται άμεσα με το χρονοδιάγραμμα αποκατάστασης των υφιστάμενων ΧΑΔΑ. Το ΕΠ από μόνο του δεν είναι δυνατό να καλύψει τις ανάγκες και θα απαιτηθεί η συμβολή του Ταμείου Συνοχής και των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠΠΕΡ)

Α/Α	Περιβαλλοντική υποχρέωση	Παρατηρήσεις
1.3	Αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ	Ο στόχος πρέπει να εκπληρωθεί έως το τέλος του 2008. Τα απαιτούμενα έργα θεωρούνται εξαιρετικής σημασίας τόσο για την τρέχουσα όσο και για τα 2 πρώτα έτη της επόμενης προγραμματικής περιόδου. Εκτιμάται ότι το ΕΠ από μόνο του δεν είναι δυνατό να καλύψει τις ανάγκες και θα απαιτηθεί η συμβολή του των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠΠΕΡ) και άλλων χρηματοδοτικών μέσων (Πρόγραμμα Θησέας).
1.4	Θεσμοθέτηση καθεστώτος προστασίας για τις περιοχές που είναι ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000 (Οδηγίες 92/43/ΕΚ και 79/409/ΕΟΚ)	Ο στόχος είναι μεγάλης σημασίας εξαιτίας του ποσοστού της έκτασης που καταλαμβάνουν οι περιοχές NATURA σε σχέση με την έκταση της Χωρικής Ενότητας. Θεωρείται ότι το ΕΠ θα πρέπει να συμβάλλει προς την κατεύθυνση της θεσμοθέτησης καθεστώτος προστασίας αν και η συνολική ευθύνη για την εφαρμογή των Οδηγιών 92/43 και 79/409 είναι αρμοδιότητα του ΥΠΕΧΩΔΕ

Α/Α	Περιβαλλοντική υποχρέωση	Παρατηρήσεις
1.5	Διαχείριση των υδάτινων πόρων (Οδηγία 2000/60/ΕΚ)	Η Οδηγία πλαίσιο για τα νερά προβλέπει μια σειρά ενεργειών με στόχο το 2015 να έχει επιτευχθεί η καλή οικολογική κατάσταση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων. Μέχρι σήμερα έχουν υλοποιηθεί κάποιες δράσεις από το ΥΠΕΧΩΔΕ και η όλη διαδικασία είναι σε εξέλιξη. Στις Περιφέρειες έχουν συγκροτηθεί οι Διευθύνσεις υδάτων. Οι υδατικοί πόροι αποτελούν σημαντική προτεραιότητα, λόγω της σπανιότητάς τους. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Οδηγίας ο σχεδιασμός του ΕΠ πρέπει να προωθεί τις πρόνοιες της Οδηγίας (ιδιαίτερα σε σχέση με τα προγράμματα παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων, τα σχέδια διαχείρισης και τα προγράμματα μέτρων). Σε κάθε περίπτωση ο όλος προγραμματισμός πρέπει να γίνει σε συνεννόηση με το ΥΠΕΧΩΔΕ που έχει την κύρια ευθύνη για την εφαρμογή της Οδηγίας. Η υλοποίηση έργων που αφορούν την προστασία υγροτόπων αναμένεται να συνεισφέρει σημαντικά
1.6	Διατήρηση της καλής ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα (Οδηγία 96/62/ΕΚ και θυγατρικές)	Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στους Δήμους των Περιφερειών είναι γενικά καλή και δεν παρατηρούνται υπερβάσεις των οριακών τιμών συγκέντρωσης. Εκτός στιγμιαίων εξάρσεων στην Περιφέρεια Κρήτης ως αποτέλεσμα των μεταφερομένων μαζών σκόνης από Βόρεια Αφρική και αερίων μαζών από Βόρεια Ευρώπη με υψηλές συγκεντρώσεις όζοντος.

Α/Α	Περιβαλλοντική υποχρέωση	Παρατηρήσεις
2	**Συνεισφορά της Χωρικής Ενότητας Κ & ΝΑ σε εθνικούς περιβαλλοντικούς στόχους**	
2.1	Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και της εξοικονόμησης ενέργειας (Οδηγίες 2001/77/ΕΚ, 2004/8/ΕΚ, 2002/91/ΕΚ)	Ο συγκεκριμένος στόχος είναι σημαντικός για την Περιφέρεια δεδομένου του δυναμικού ανάπτυξης των ΑΠΕ (αιολικά, γεωθερμία, φωτοβολταϊκά). Ωστόσο, η σχετική χρηματοδότηση δεν γίνεται μέσω του ΕΠ αλλά μέσω του αναπτυξιακού Νόμου και των σχετικών τομεακών ΕΠ. Παρόλα αυτά, ο σχεδιασμός του ΕΠ πρέπει να λάβει υπόψη την υλοποίηση έργων και δράσεων που (α) βοηθούν προς την κατεύθυνση υλοποίησης έργων ΑΠΕ και (β) συνεισφέρουν στην εξοικονόμηση ενέργειας.
2.2	Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (Απόφαση 358/2002/ΕΚ και Εθνικό Σχέδιο Δράσης)	Αν και η συμμετοχή των Περιφερειών στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου δεν είναι γνωστή, εκτιμάται ότι αποτελεί μικρό μόνο ποσοστό των συνολικών εκπομπών. Ωστόσο, η σημαντικότητα του στόχου απαιτεί τα σχεδιαζόμενα έργα και δράσεις να λαμβάνουν υπόψη τις δυνατότητες συνεισφοράς στο στόχο.
2.3	Εθνικά όρια εκπομπών για SO_2, NOx, VOC, NH_3 (Οδηγία 01/81/ΕΚ)	Η συνεισφορά των Περιφερειών στις συνολικές εκπομπές είναι πολύ μικρή. Οι εκπομπές οφείλονται κυρίως στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Μέχρι να επιτευχθεί ικανοποιητικός βαθμός διείσδυσης των ΑΠΕ στις Περιφέρειες θεωρείται ότι προέχει η ενεργειακή ασφάλεια και σταθερότητα του συστήματος.

Α/Α	Περιβαλλοντική υποχρέωση	Παρατηρήσεις
2.4	Πρόληψη παραγωγής και αξιοποίηση αποβλήτων συσκευασίας και ειδικών ρευμάτων αποβλήτων (Νόμος 2939/2001, Π.Δ. 82/2004, Π.Δ. 109/2004, Π.Δ. 116/2004, Π.Δ. 117/2004)	Για κάθε ειδικό ρεύμα αποβλήτων προβλέπονται συγκεκριμένοι ποσοτικοί στόχοι και χρονοδιαγράμματα. Μέχρι σήμερα έχει οργανωθεί ένας σημαντικός αριθμός Συστημάτων Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων (ΣΕΔΑ) τα οποία δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο. Τα τελευταία έτη έχει αυξηθεί σημαντικά ο ρυθμός συλλογής και αξιοποίησης των αποβλήτων αυτών. Η συλλογή και αξιοποίηση των ειδικών αποβλήτων θα μειώσει το συνολικό όγκο των αποβλήτων που οδηγούνται για τελική διάθεση στους ΧΥΤΑ των Περιφερειών και επομένως θα διευκολύνει την εκπλήρωση των σχετικών υποχρεώσεων.
3	**Συνεισφορά της Χωρικής Ενότητας Κ &ΝΑ στην εκπλήρωση εθνικών και ευρωπαϊκών περιβαλλοντικών στρατηγικών που δεν περιλαμβάνουν ποσοτικοποιημένους δεσμευτικούς στόχους**	
3.1	Παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης (Οδηγία 76/160/ΕΟΚ)	Το σύνολο των ακτών κολύμβησης που ελέγχονται στις Περιφέρειες έχουν καλή ποιότητα. Δεν απαιτείται ο σχεδιασμός δράσεων για τη βελτίωσή τους. Ωστόσο, η πιθανότητα υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την υλοποίηση άλλων έργων και δράσεων.

Α/Α	Περιβαλλοντική υποχρέωση	Παρατηρήσεις
3.2	Αποκαταστάσεις περιβαλλοντικής ζημιάς σε ρυπασμένους χώρους (Οδηγία 2004/34/ΕΚ)	Δεδομένου ότι στις Περιφέρειες δεν υπάρχει απογραφή ρυπασμένου χώρου που χρήζει αποκατάστασης, η προτεραιότητα για τη συνεισφορά του ΕΠ στο συγκεκριμένο στόχο είναι χαμηλή. Η συγκεκριμένη περιβαλλοντική διάσταση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την υλοποίηση έργων του ΕΠ, έτσι ώστε να συνεχιστεί η καλή κατάσταση.
3.3	Κοινοτική στρατηγική για το έδαφος	Προς το παρόν, δεν υφίσταται εθνική στρατηγική για το έδαφος. Η Κοινοτική στρατηγική δεν προβλέπει συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους. Όσα αναφέρονται στην στρατηγική για το έδαφος θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση του ΕΠ, αλλά δεν απαιτείται να υπάρξουν έργα και δράσεις ειδικά για την προώθηση της στρατηγικής αυτής (με την εξαίρεση των θεμάτων αποκατάστασης των υφιστάμενων ΧΑΔΑ, που είναι υψηλής προτεραιότητας και έχει αντιμετωπιστεί διακριτά).

3.4 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το νομικό πλαίσιο, που καθορίζει τους περιβαλλοντικούς στόχους, τις περιβαλλοντικές στρατηγικές και τις αειφόρους δράσεις του Στρατηγικού Προγράμματος, που μελετάται αναφέρεται στη συνέχεια ανά περιβαλλοντική παράμετρο, που σχετίζεται άμεσα με το Πρόγραμμα σε Διεθνές, Κοινοτικό και Εθνικό επίπεδο.

- **Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα**
  - *Σύμβαση για τους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας ως ενδιαιτήματος για τα υδρόβια πουλιά (1971) – Διεθνής Σύμβαση Ramsar*
  - *Σύμβαση Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης*
  - *Σύμβαση Βόννης*
  - *Οδηγία 92/43/ΕΕ «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»*
  - *Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «περί της διατηρήσεως της άγριας πτηνοπανίδας»*
  - *Π.Δ. 67/1980 «Περί προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας»*
  - *Νόμος 856/1937 «περί Εθνικών Δρυμών»*
  - *Νόμος 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος»*
  - *Νόμος 996/1971 «Διατηρητέα μνημεία της Φύσης»*
  - *Νόμος 177/1975 «καταφύγια άγριας ζωής, ελεγχόμενες κυνηγητικές περιοχές και εκτροφεία θηραμάτων», όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 2637/1998*
  - *Νόμος 998/1979 «περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας»*
  - *Νόμος 1335/1983 «Κύρωση Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης»*
  - *Νόμος 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος»*
  - *Νόμος 2055/1992 « Κύρωση Σύμβασης διεθνούς εμπορίας άγριας πανίδας και χλωρίδας που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν»*
  - *Νόμος 2204/1994 «Κύρωση Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα»*

- *Νόμος 3208/2003 «Προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπράγματων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις»*
- *6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον.*

  Σύμφωνα με την «Ανασκόπηση πολιτικής περιβάλλοντος 2004» (COM(2005) 17 τελικό, ΕΕ) τα μέτρα, που έχουν ληφθεί, για την επίτευξη του στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχει ανασχεθεί έως το 2010 ο ρυθμός μείωσης της βιοποικιλότητας, περιλαμβάνουν τη μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, καθώς και τη δημιουργία του δικτύου Natura 2000.

  Επιπλέον των περιοχών Natura ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται από την ΕΕ στα θαλάσσια και παράκτια οικοσυστήματα. Η ΕΕ έχει εκδώσει:

  - Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μια στρατηγική για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος» (COM(2002) 539). Με την θαλάσσια θεματική στρατηγική θα προταθεί πλαίσιο για τη συγκρότηση και υλοποίηση προσέγγισης με βάση το οικοσύστημα για τη διαχείριση των θαλασσών και των ωκεανών.
  - Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μια στρατηγική για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος» (COM(2002) 539 – C5-0155/2003 – 2003/2065(INI)).
  - Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ης Μαϊου 2002 «σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών».

- **Κλιματολογικές αλλαγές**
  - *Πρωτόκολλο του Κιότο*
  - *Απόφαση 2005/166/ΕΚ «για θέσπιση των κανόνων εφαρμογής της απόφασης αριθ. 280/2004/ΕΚ για τον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου στην Κοινότητα και εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότου.*
  - *Οδηγία 2003/87/ΕΚ «Θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας»*

- *Οδηγία 2004/101/ΕΚ για την σύνδεση του Ευρωπαϊκού μηχανισμού Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών με τους άλλους ευέλικτους μηχανισμούς έργων του Πρωτοκόλλου*
- *Οδηγία 2003/30/ΕΚ για τα βιοκαύσιμα*
- *Οδηγία 2004/7/ΕΚ για τη συμπαραγωγή*
- *Απόφαση 2005/166/ΕΚ και την Απόφαση 2004/280/ΕΚ για το μηχανισμό παρακολούθησης των Κοινοτικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κιότο*
- *Νόμος 3017/2002 «Κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότου στη Σύμβαση – πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος»*
- *ΠΥΣ 5/27-2-2003*
- *ΚΥΑ 54409/2632/27-12-2004 «Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/87/ΕΚ και την τροποποίηση της Οδηγίας 96/61/ΕΚ……...»*
- *Εθνικό Σχέδιο Κατανομής που εγκρίθηκε από την Επιτροπή τον Ιούνιο 2005*

➢ **Αέρας**

- *Οδηγία 96/62/ΕΕ του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1996 αποτελεί την οδηγία πλαίσιο για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα.*
- *Οδηγία 1999/30/ΕΕ «σχετικά με τις οριακές τιμές SO_2, NO_2, NOx, PM_{10} και Pb στον αέρα του περιβάλλοντος»*
- *Οδηγία 2000/69/ΕΕ «οριακές τιμές βενζολίου και μονοξειδίου του άνθρακα στον αέρα του περιβάλλοντος»*
- *Οδηγία 2002/3/ΕΕ «σχετικά με το όζον στον ατμοσφαιρικό αέρα»*
- *Οδηγία 2004/107/ΕΚ «σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα»*
- *Απόφαση 2004/279/ΕΚ «κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της Οδηγίας για το όζον 2002/3/ΕΚ»*
- *Οδηγία 2003/87/ΕΚ «σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας- Τροποποίηση της Οδηγίας 96/61/ΕΚ»*
- *Οδηγία 2001/81/ΕC «σχετικά με εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους». Χαράζει τη βασική στρατηγική και τους στόχους της όσον αφορά την μείωση των*

αερίων εκπομπών για την περίοδο 2000-2030. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τους αέριους ρύπους NOx, NMVOCs, SO2, NH3, PM10 και PM2,5.

- *ΚΥΑ 38638/2016/20.9.2005 «Οριακές και κατευθυντήριες τιμές και συγκεντρώσεις όζοντος στον ατμοσφαιρικό αέρα»*
- *ΚΥΑ 29459/1510/8.7.2005 «συμμόρφωση στην Οδηγία 2001/81/ΕΚ»*
- *ΚΥΑ 54409/2632/27.12.2004 «συμμόρφωση στην Οδηγία 2003/87/ΕΚ»*
- *ΚΥΑ 9238/332/26.2.2004 «Οριακές και κατευθυντήριες τιμές της ποιότητας του αέρα σε βενζόλιο και μονοξείδιο του άνθρακα»*
- *ΚΥΑ 22912/1117/1.6.2005 «Μέτρα και όροι για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση των αποβλήτων»*

- **Θόρυβος**
  - *Οδηγία 2002/49/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002, σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου*
  - *ΚΥΑ 37393/2028/29.9.2003 «Μέτρα και όροι για τις εκπομπές θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους»*
- **Εδαφος**
  - *Νόμος 2468/1997 «σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της Ερημοποίησης»,*
  - *Εθνικό Πρόγραμμα δράσης κατά της ερημοποίησης*
  - *Υπό έκδοση Οδηγία Πλαίσιο της ΕΕ για τα Εδάφη (COM(2002)179)*
  - *Οδηγία 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα»*
  - *Οδηγία 99/31/ΕΚ «για την υγειονομική ταφή»*
  - *Οδηγία 2006/12/ΕΚ «περί των στερεών αποβλήτων»*
  - *ΚΥΑ 9268/469/2.3.2007 «Τροποποίηση των ποσοτικών στόχων για την ανάκτηση και ανακύκλωση των αποβλήτων των συσκευασιών με το άρθρο 10 του Νόμου 2939/2001……...»*
  - *ΚΥΑ 8688/28.2.2007 «Εγκριση Εθνικού Σχεδιασμού*
  - *Επικίνδυνων Αποβλήτων……..»*
  - *Π.Δ. 82/2004 «Μέτρα και όροι και προγράμματα για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων λιπαντικών ελαίων»*

- *ΚΥΑ 50910/2727/16-12-2003 «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων. Εθνικός και περιφερειακός σχεδιασμός διαχείρισης»*
- *ΚΥΑ 37591/2031/17-9-2003 «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων από υγειονομικές μονάδες»*
- *ΚΥΑ 29407/16-12-2002 « Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων»*
- *ΚΥΑ 114218/17-11-1997 «Κατάρτιση πλαισίου προδιαγραφών και γενικών προγραμμάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων*
- *Ν.2939/2-8-2001 «Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, κ.ά.»*
- *ΚΥΑ 19396/1546/1997 «εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 91/689/ΕΟΚ»*
- *ΚΥΑ Η.Π. 29407/3508 «εναρμόνιση με την Οδηγία 99/31/ΕΚ»*

➢ **Νερά**

- *Οδηγία πλαίσιο 2000/60 για τη διαχείριση των νερών*
- *Οδηγία 91/271/ΕΕC για την επεξεργασία των αστικών υγρών αποβλήτων*
- *Οδηγία 91/676/ΕΕC για την νιτρορύπανση*
- *Οδηγία 96/61/EC – IPPC βιομηχανικά υγρά απόβλητα.*
- ΚΥΑ 568/125347/20-1-2004 ΚΥΑ (ΦΕΚ Β΄ 142/29-1-2004) «Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής» για την προστασία των νερών από την νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης
- ΚΥΑ 19652/1906/5-09-1999 (ΦΕΚ 1575/Β) κατάλογο των ευπρόσβλητων ζωνών
- ΚΥΑ 16190/1335/25-6-1997 (ΦΕΚ 519/Α)
- *Εθνικό νομικό πλαίσιο με το Νόμο 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/9-12-2003)*

➢ **Τοπίο**

- *Οδηγία 92/43/ΕΕ «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»*
- *Νόμος 1465/1950 «Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους»*

- *Νόμος 3208/2003 «Προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπράγματων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις»*

- **Πολιτιστική Κληρονομιά**
  - Νόμος 3028/2002 «Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς»

- **Ασφάλεια και Υγεία**
  - *Π.Δ. 17/1996 «Μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία σε συμμόρφωση με τις Οδηγίες 89/391/ΕΟΚ και 91/383/ΕΟΚ»*
  - *1999/519/ΕΚ Σύσταση του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουλίου 1999 «περί του περιορισμού της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία(0Hz-300GHz)»*

3.5 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

3.5.1 Συνάφεια της στρατηγικής του ΕΠ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013

Οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Συνοχή 2007-2013 (ΚΣΚΓ) παρέχουν στα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες, υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης των συνεργιών μεταξύ της Πολιτικής συνοχής, των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και της στρατηγικής της Λισσαβόνας και ενισχύουν την οικειοποίηση της πολιτικής συνοχής από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Διαρθρώνονται σε τρεις πρωταρχικούς στόχους: I - Να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας, II - Γνώση και καινοτομία για την ανάπτυξη, III - Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Οι κατευθυντήριες γραμμές δίδουν επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική συνοχή και συνεργασία. Αναγνωρίζουν τη συνεισφορά των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση, στηρίζουν την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών και προωθούν τη διασυνοριακή, διεθνή και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Οι Άξονες προτεραιότητας των Υποδομών και Υπηρεσιών Προσπελασιμότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Άξονες 1, 2 και 3) θα συμβάλουν στην ΚΣΚΓ 1 «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση»

Οι Άξονες προτεραιότητας της Ψηφιακής σύγκλισης και Επιχειρηματικότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Άξονες 4, 5 και 6) θα συμβάλουν στην στην ΚΣΚΓ 2 «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη»

Οι Άξονες προτεραιότητας της Αειφόρου Ανάπτυξης και Ποιότητας ζωής του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Άξονες 7, 8 και 9) θα συμβάλουν στις ΚΣΚΓ 1, 2 και 3 «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη», «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».

Ο Άξονας προτεραιότητας της Χωρικής συνοχής και συνεργασίας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Άξονας 10) θα συμβάλει στις ΚΣΚΓ 1, 2 και 3 «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις

και απασχόληση», «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».

Όπως προκύπτει η αναπτυξιακή στρατηγική του Επιχειρησιακού Προγράμματος βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με τις ΚΣΚΓ, το σύνολο των οποίων εξυπηρετούνται μέσα από τις θεματικές και χωρικές του προτεραιότητες και εξειδικεύονται στα επιμέρους Άξονες Προτεραιότητας.

3.5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες για την Ανάπτυξη κα ιτην Απασχόληση

Το Ελληνικό ΕΠΜ 2005-2008 καλύπτει τα αρχικά έτη εφαρμογής της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΕΣΠΑ. Ένας σημαντικός αριθμός πολιτικών, αναπτυξιακών μέσων και παρεμβάσεων που έχουν περιληφθεί στο ΕΠΜ εξυπηρετούνται από το ΚΠΣ 2000 - 2006 και σημαντικό μέρος τους θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ 2007-2013.

Οι παρεμβάσεις του του *ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου* θα έχουν άμεση και σημαντική συμβολή στην 2η , 3η και 4η προτεραιότητα του ΕΠΜ (αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αύξηση της απασχόλησης).

Ειδικότερα:

Οι Άξονες Προτεραιότητας των Υποδομών και Υπηρεσιών Προσπελασιμότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 1, 2 και 3) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην Προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού ,άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του *ΕΠΜ.*

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Ψηφιακής σύγκλισης και Επιχειρηματικότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 4, 5 και 6) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην Προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.» στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και

αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Αειφόρου Ανάπτυξης και Ποιότητας ζωής του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 7, 8 και 9) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

Ο Άξονας Προτεραιότητας της Χωρικής συνοχής και συνεργασίας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονας 10) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλει στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

3.5.3 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Συνολικά, τόσο το σκέλος των μικροοικονομικών κατευθύνσεων (microeconomic guidelines), όσο και το σκέλος των κατευθύνσεων για την απασχόληση (employment guidelines) από τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ (ΟΚΓ), εξυπηρετούνται μέσα από τους Άξονες Προτεραιότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου στους τομείς :

- έρευνας και καινοτομίας (ΟΚΓ 7-9),
- φυσικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 11),
- επιχειρηματικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 10, 12-15),
- υποδομών (ΟΚΓ 16) ,
- και απασχόλησης (ΟΚΓ 17-24).

Ειδικότερα:

Οι Άξονες Προτεραιότητας Προτεραιότητας των Υποδομών και Υπηρεσιών Προσπελασιμότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 1, 2 και 3) του *ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην* ΟΚΓ *16 «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας».*

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Ψηφιακής σύγκλισης και Επιχειρηματικότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 4, 5 και 6) του *ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν* στις ΟΚΓ 7 «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης», ΟΚΓ 8 « Να διευκολυνθεί η καινοτομία», ΟΚΓ 9 «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», ΟΚΓ 10 «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης» και ΟΚΓ 15 «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Αειφόρου Ανάπτυξης και Ποιότητας ζωής του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 7, 8 και 9) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στις ΟΚΓ 11 «*Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και* ΟΚΓ 24 *« Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»*

Ο Άξονας Προτεραιότητας της Χωρικής συνοχής και συνεργασίας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονας 10) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλει στην ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργιες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης»,

3.5.4 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με τους στόχους του ΕΣΠΑ

Τρία είναι τα κύρια σημεία της στρατηγικής του ΕΣΠΑ:

- Η διάρθρωση της αναπτυξιακής στρατηγικής σε πέντε θεματικές προτεραιότητες, δεκαοκτώ (18) γενικούς στόχους και περαιτέρω εξειδίκευση σε ειδικούς στόχους και κύρια μέσα επίτευξης.

- Η διαμόρφωση πέντε χωρικών ενοτήτων και η ανάπτυξη ανταγωνιστικών πόλων σε αυτές (αστικά κέντρα).
- Η περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων, που εστιάζει στη διαμόρφωση και τη διατύπωση προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής ανά Περιφέρεια, αποτελεί σημαντικό παράγοντα τόνωσης της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών της χώρας.

Συνολικά τόσο το σκέλος των Θεματικών Προτεραιοτήτων όσο και στο σκέλος των Γενικών Στόχων της στρατηγικής του ΕΣΠΑ υπάρχει ισχυρή συνάφεια με τους Άξονες Προτεραιότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου.

Ειδικότερα:

Οι Άξονες Προτεραιότητας των Υποδομών και Υπηρεσιών Προσπελασιμότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 1, 2 και 3) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν σ*τη θεματική προτεραιότητα 5:* «Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και στον Γενικό στόχο 14: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» και στον Γενικό στόχο 15 «Ενίσχυση της συμβολής του ενεργειακού τομέα στηνανταγωνιστικότητα,την εξωστρέφεια και την αειφόρο ανάπτυξη της χώρας*» του* ΕΣΠΑ.

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Ψηφιακής σύγκλισης και Επιχειρηματικότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 4, 5 και 6) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν σ*τη θεματική προτεραιότητα 1*:Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικούς στόχους 1 : «Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων», 2 «Ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας», 3 «Αύξηση της ζήτησης και γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και των παρερχομένων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα» και 4 «Προβολή της χώρας στη διεθνή κοινότητα και στις αγορές στόχου ως γεωστρατηγικής πύλης εισόδου στην ΕΕ και χώρος ανάπτυξης διεθνούς επιχειρηματικότητας» και στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και τους Γενικούς στόχους: 6 «Ενίσχυση της Ε&Τ και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και 7 «Ψηφιακή σύγκλιση της χώρας μα την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΣΠΑ.

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Αειφόρου Ανάπτυξης και Ποιότητας ζωής του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονες 7, 8 και 9) του *ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στη θεματική προτεραιότητα 2* «Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία» και τον Γενικό στόχο 5 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», *στη θεματική προτεραιότητα 3* «Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» και τον Γενικό στόχο 11 «Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» και *στη θεματική προτεραιότητα 5* «Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και τους Γενικούς στόχους 16 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 18 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ.

Ο Άξονας Προτεραιότητας της Χωρικής συνοχής και συνεργασίας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Αξονας 10) του *ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου συμβάλλει στη θεματική προτεραιότητα 3* «Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» και τον Γενικό στόχο 10 «Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» και *στη θεματική προτεραιότητα 5* «Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και τους Γενικούς στόχους 16 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος»και 18 «Ανάδειξη του πολιτισμού, ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ.

3.5.5 Τομεακά Προγράμματα

Ο κύριος όγκος των προτεινομένων παρεμβάσεων θα καλυφθεί από το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Η ενίσχυση μεγάλης κλίμακας επενδυτικών σχεδίων, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αναβάθμιση του συστήματος υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, η προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα καλυφθούν από το ΕΤΠΑ, ενώ η αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης, η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και οι παρεμβάσεις στους ανθρώπινους πόρους θα καλυφθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Η συμπληρωματικότητα και η συνάφεια των προτεινομένων παρεμβάσεων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου με άλλες δράσεις ανά άξονα προτεραιότητας παρουσιάζονται στη συνέχεια:

Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, 3: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

Παρεμβάσεις που αφορούν υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (σε αγροτικές περιοχές) και τα Τομεακά Επιχειρισιακά Προγράμματα: «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας», «Χωρική Συνεργασία», «Ψηφιακή Σύγκλιση» και «Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη».

Άξονες Προτεραιότητας 4, 5: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα

Παρεμβάσεις που αφορούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και στην προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης σε αγροτικές περιοχές θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (σε αγροτικές περιοχές) και τα Τομεακά Επιχειρισιακά Προγράμματα: «Ψηφιακή Σύγκλιση» και «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα».

Άξονας Προτεραιότητας 7 : Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Δεδομένου ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπάγεται στον στόχο "Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση", δεν προβλέπονται τομεακές παρεμβάσεις, πλην εκείνων που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και έχουν έμμεση σχέση με τις επιδιώξεις του Άξονα (λ.χ. κοινωνική διάσταση της ΚτΠ).

Άξονας Προτεραιότητας 8, 9 : Αειφόρος Ανάπτυξης και Ποιότητα Ζωής

Παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το τομεακό πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

Άξονας Προτεραιότητας 10: Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη» με συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής.

Άξονες Προτεραιότητας 11, 12: Τεχνικής Υποστήριξης Εφαρμογής

Οι παρεμβάσεις του άξονα θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά με το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής».

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι στρατηγικές παρεμβάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013» εντοπίζονται στους ακόλουθους Γενικούς Στόχους:

1. *Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής),*
2. *Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων,*
3. *Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος της αναπτυξιακής χωρικής ενότητας,*
4. *Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και στην ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών,*
5. *Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας,*
6. *Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων*
7. *Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων*
8. *Ανάπτυξη δικτύου ιεραρχημένων αστικών πόλων και ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας*

Οι θεματικές προτεραιότητες του Επιχειρησιακού Προγράμματος και η στρατηγική, που διέπουν τον καθένα από τους παραπάνω στρατηγικούς στόχους φαίνεται στον πίνακα, που ακολουθεί:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ Ε.Π. ΧΕ Κ-ΝΑ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
Α	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	**1, 2, 7**
Β	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	**4, 5**
Γ	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	**2, 3, 6, 7, 8**
Δ	Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	**1, 2, 7, 8**

Η θεματική διάρθρωση των Επιχειρησιακών Στρατηγικών / Πολιτικών συνδέεται ευθέως με τους Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος ΧΕ Κ-ΝΑ 2007-2013, οι οποίοι διαμορφώνονται ως εξής:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΧΕ Κ-ΝΑ	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	
Α.Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	**1**	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης
	2	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	3	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Β. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	**4**	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης
	5	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	6	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	**7**	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης
	8	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
	9	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Δ. Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	**10**	Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Ε. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	**11**	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο
	12	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο

Με βάση τη χωρική εξειδίκευση (περιφερειοποίηση) των ανωτέρω στις Περιφέρειες του Στόχου 1 και του Στόχου 2, οι Άξονες Προτεραιότητας του ενιαίου Επιχειρησιακού Προγράμματος ΧΕ Κ-ΝΑ της περιόδου 2007-2013 και η στρατηγική, που διέπει τον καθένα εξ αυτών παρουσιάζονται στον πίνακα, που ακολουθεί:

Άξονες Προτεραιότητας	Περιγραφή	Στρατηγική Αξονα – Πλαίσιο Παρεμβάσεων
Θεματική Προτεραιότητα Α : Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας		
1	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης	ο Στην ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου περιφερειακού και τοπικού επιπέδου και των λιμένων της Περιφέρειας, με απώτερο σκοπό την περαιτέρω βελτίωση του επιπέδου προσβασιμότητας και ασφάλειας της κυκλοφορίας, βασικών παραμέτρων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και της αναβάθμισης της συνολικής ανταγωνιστικότητάς της. ο Στην συμπλήρωση και αναβάθμιση των βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της περιφέρειας με στόχο την βελτίωση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των πόλεων.
2	Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	ο Βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, καθώς και με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας. ο Λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους και ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).
3	Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	ο Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, καθώς και με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας.
Θεματική Προτεραιότητα Β: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα		
4	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης	ο Στην υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση των εξαγωγών και στην μείωση της εισαγωγικής διείσδυσης ο Στην υποστήριξη επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου ο Στην υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παρέχουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας ο Στην ενίσχυση των υποδομών των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα ,σε τομείς που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της Κρήτης, αλλά και της χώρας γενικότερα. ο Στην ευρύτερη διάδοση και αξιοποίηση των ΤΠΕ, για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

Άξονες Προτεραιότητας	Περιγραφή	Στρατηγική Αξονα – Πλαίσιο Παρεμβάσεων
5	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	ο Αναβάθμιση και επέκταση της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας. Ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων. ο Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοικητικής βάσης της Περιφέρειας, για την επιτάχυνση της ανάπτυξης της Περιφέρειας και την αύξηση της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειάς της για την προσέλκυση νέων επενδύσεων. ο Ανάπτυξη δικτύων διασυνοριακής, μεσογειακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας και μεταφοράς καινοτομίας και τεχνογνωσίας
6	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	ο Διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Περιφέρεια ο Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης ο Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος ο Δημιουργία πόλων καινοτομίας για την παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας ο Ανάπτυξη δικτύων διασυνοριακής, μεσογειακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας και μεταφοράς καινοτομίας και τεχνογνωσίας
Θεματική Προτεραιότητα Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής		
7	Αειφόρος Ανάπτυξη & Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης	ο Προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. ο Βελτίωση της ποιότητας ζωής κατοίκων με αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, περιβάλλον) τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε οικισμούς της υπαίθρου. ο Ανάδειξη και διαχείριση του πολιτισμικού αποθέματος και ένταξή του στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία. ο Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων / μνημείων. ο Συμπλήρωση-βελτίωση των υποδομών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης προκειμένου το Περιφερειακό Εκπαιδευτικό σύστημα να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας. ο Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου. ο Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών / ημιαστικών κέντρων με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Κρήτης.
8	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	ο Βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ως κυρίαρχοι πόροι για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. ο Βελτίωση των προϋποθέσεων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, στόχος ο οποίος και αυτός έχει άμεση σχέση με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ενώ συμβάλλει παράλληλα και στην υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης. ο Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών / ημιαστικών κέντρων με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη. ο Ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Περιφέρειας. ο Δημιουργία ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην απασχόληση.

Άξονες Προτεραιότητας	Περιγραφή	Στρατηγική Αξονα – Πλαίσιο Παρεμβάσεων
9	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	o Περιβαλλοντική διαχείριση o Βελτίωση προσπελασιμότητας (κοινωνικές υποδομές) o Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος
Θεματική Προτεραιότητα Δ: Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής		
10	Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	o Στήριξη περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης o Εστιασμένη περιβαλλοντική διαχείριση o Βελτίωση προσπελασιμότητας στις ενδο-περιφερειακές κοινωνικοοικονομικές ροές
Θεματική Προτεραιότητα Ε: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής		
11	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο	o Προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και Επιθεώρηση o Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία
12	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο	o Προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και Επιθεώρηση o Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Γενικό Στόχο του άξονα προτεραιότητας αποτελεί η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της περιφέρειας. Ο γενικός αυτός στόχος εξειδικεύεται στους εξής ειδικούς στόχους:

1. *Στην ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου περιφερειακού και τοπικού επιπέδου και των λιμένων της Περιφέρειας, με απώτερο σκοπό την περαιτέρω βελτίωση του επιπέδου προσβασιμότητας και ασφάλειας της κυκλοφορίας, βασικών παραμέτρων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και της αναβάθμισης της συνολικής ανταγωνιστικότητάς της.*
2. *Στην συμπλήρωση και αναβάθμιση των βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της περιφέρειας με στόχο την βελτίωση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των πόλεων.*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Βελτίωση των συνδέσεων ζωνών με έντονη παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα με πύλες εξόδου της Περιφέρειας (λιμάνια, αεροδρόμια) ή αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές ευρείας κατανάλωσης.*
2. *Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης αναπτυγμένων τουριστικών ζωνών.*
3. *Βελτίωση της προσπελασιμότητας, κυκλοφοριακή εξυγίανση και αισθητική αναβάθμιση των οδικών αρτηριών του αστικού ιστού των πόλεων της Κρήτης*
4. *Βελτίωση των υποδομών και της δικτύωσης των περιφερειακών και τοπικών λιμανιών της Περιφέρειας με αποτέλεσμα την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού (ημεδαποί και αλλοδαποί) και τη διακίνηση προϊόντων.*
5. *Μείωση τροχαίων ατυχημάτων*
6. *Ενίσχυση μακροπρόθεσμα της εσωτερικής συνοχής και της άρσης των ανισοτήτων στο εσωτερικό της Περιφέρειας (συμπεριλαμβανομένων* και των ΟΤΑ) σε γεωγραφικούς και κοινωνικο-οικονομικούς όρους.

Οι κατηγορίες παρεμβάσεων και οι επιμέρους δράσεις αυτών στον άξονα προτεραιότητας που μελετάται είναι :

Περιφερειακές – Τοπικές Οδοί

- ✓ Κατασκευή νέων και βελτιώσεις υφισταμένων οδών περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας.
- ✓ Έργα και μέτρα για την βελτίωση της ασφάλειας και των συνθηκών κυκλοφορίας των οδών.
- ✓ Διανοίξεις, αισθητικές αναβαθμίσεις στα αστικά κέντρα και στις περιοχές με έντονες τουριστικές πιέσεις.

Λιμένες

- ✓ Κατασκευή και Βελτίωση λιμενικών έργων.
- ✓ Δημιουργία ποιοτικών χερσαίων εγκαταστάσεων στα λιμάνια για την εξυπηρέτηση της επιβατικής και εμπορευματικής κίνησης.
- ✓ Έργα και Μέτρα ασφάλειας στα λιμάνια.
- ✓ Υποδομές και μέτρα για την προστασία του θαλάσσιου και λιμενικού περιβάλλοντος και την αποφυγή ρύπανσης .
- ✓ Εισαγωγή νέων τεχνολογιών τηλεματικής και διαχείρισης εμπορευματικής επιβατικής κίνησης (logistics)

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 : ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γενικό στόχο του άξονα αποτελεί η βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και η λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους, με παράλληλη ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).

Ο Γενικός Στόχος εξυπηρετείται / επιτυγχάνεται με την επίτευξη τριών ειδικών στόχων οι οποίοι αναφέρονται:

1. *Βελτίωση και επέκταση των λιμενικών υποδομών*
2. *Βελτίωση και επέκταση της εθνικής οδοποιίας*
3. *Βελτίωση και επέκταση του επαρχιακού / διαδημοτικού οδικού δικτύου*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Βελτίωση των συνδέσεων περιοχών με αγροτικές και μεταποιητικές δραστηριότητες με τις πύλες εξόδου της Περιφέρειας (κυρίως λιμάνια), τα αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές.*

2. *Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης αναπτυγμένων τουριστικών ζωνών.*
3. *Βελτίωση της προσπελασιμότητας και κυκλοφοριακή εξυγίανση των οδικών*
4. *Βελτίωση των υποδομών και της δικτύωσης των περιφερειακών και τοπικών λιμανιών της Περιφέρειας με αποτελέσματα αφενός την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού και, αφετέρου, τη διακίνηση προϊόντων.*
5. *Βελτίωση της ασφάλειας / μείωση τροχαίων*
6. *Ενίσχυση μακροπρόθεσμα της εσωτερικής συνοχής και της άρσης των ανισοτήτων στο εσωτερικό της Περιφέρειας, συμβολή στην άμβλυνση των προβλημάτων της νησιωτικότητας.*

Οι προαναφερόμενοι στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν με την υλοποίηση των παρακάτω δύο βασικών κατηγοριών παρεμβάσεων.

Λιμένες

Όσον αφορά στις λιμενικές υποδομές προβλέπεται να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις βελτίωσης των χερσαίων ή / και των θαλάσσιων υποδομών σε επιβατικά κυρίως λιμάνια των νησιών της Περιφέρειας για εκσυγχρονισμό ή / και επέκταση των εγκαταστάσεών τους, με σκοπό την αναβάθμιση της λειτουργικότητάς τους και την αύξηση της δυναμικότητάς τους.

Εθνικές οδοί

Σε αυτήν την κατηγορία μεταφορικών υποδομών προβλέπεται να πραγματοποιηθούν έργα συμπλήρωσης ή / και βελτίωσης του εθνικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, το οποίο συνδέει τουριστικές περιοχές με αστικά κέντρα ή / και με βασικά δίκτυα, ή / και με λιμενικές και αεροπορικές υποδομές, καθώς επίσης και παρακαμπτήριες οδοί αστικών ή ημιαστικών κέντρων. Θα υλοποιηθούν κυρίως έργα βελτίωσης και εφόσον απαιτείται για τη λειτουργικότητα των παρεμβάσεων, καθώς και δράσεις νέων χαράξεων

Περιφερειακές – τοπικές οδοί

Αφορά έργα κατασκευής ή / και βελτίωσης του επαρχιακού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, το οποίο συνδέει οικιστικά σύνολα της Περιφέρειας με τουριστικούς / πολιτιστικούς πόρους, Δήμους ή / και Δημοτικά Διαμερίσματα με βασικά οδικά δίκτυα ή λιμάνια, καθώς και παρακαμπτήριες οδοί ημιαστικών κέντρων ή / και οικισμών. Θα έχουν προτεραιότητα έργα βελτίωσης και νέας χάραξης του αντίστοιχου οδικού δικτύου, με στόχο τη διασύνδεση των εσωτερικών ζωνών με οικιστικά και εμπορικά κέντρα.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 : ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γενικός στόχος του άξονα είναι η βελτίωση της προσπελασιμότητας και της ενεργειακής επάρκειας

Οι Ειδικοί στόχοι του άξονα αφορούν:

1. *τη βελτίωση των εγκαταστάσεων σε λιμάνια και αεροδρόμια της Περιφέρειας.*
2. *την εξασφάλιση επάρκειας ενέργειας και Ενίσχυση επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.*
3. *τη βελτίωση των συνθηκών των οδικών μεταφορών*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Αύξηση του συνολικού μόνιμου πληθυσμού και συγκράτηση των παραγωγικών ηλικιών*
2. *Άρση των αρνητικών επιπτώσεων της νησιωτικότητας*
3. *Προσέλκυση νέων επενδύσεων και επισκεπτών*
4. *Αύξηση ενεργειακής επάρκειας*

Οι κατηγορίες παρεμβάσεων και οι επιμέρους δράσεις αυτών στον άξονα προτεραιότητας που μελετάται είναι :

Λιμένες

Παρά το γεγονός ότι υπήρξε ικανή διάθεση πόρων για λιμενικές εγκαταστάσεις σε όλες τις προγραμματικές περιόδους (Α', Β' και Γ' ΚΠΣ), εν τούτοις η πληθώρα των αναγκών (48 κατοικημένα νησιά), σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξέλιξη των μέσων θαλάσσιας μεταφοράς, δεν έχουν την αντιμετώπιση της επάρκειας των λιμενικών εγκαταστάσεων, ούτε ως προς την εξυπηρέτηση των πλοίων, ούτε ως προς την εξυπηρέτηση των επιβατών, αλλά ούτε ως προς την ασφάλεια. Προτεραιότητα θα δοθεί σε δράσεις που θα επικεντρώνονται σε χερσαίες εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επιβατών, καθώς και σε δράσεις, που θα εξασφαλίζουν την ασφάλεια των πλόων.

Ηλεκτρισμός (ΤΕΝ-Ε)

Η ενεργειακή σύνδεση των μεγαλύτερων νησιών με το ηπειρωτικό δίκτυο (υποβρύχιο καλώδιο), αφ' ενός μεν εξασφαλίζει ενεργειακή επάρκεια κατά τη θερινή περίοδο, αφ' ετέρου δε αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση των δράσεων στο θεματικό πεδίο των Ανανεώσιμων πηγών ενέργειας του Άξονα.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Δεδομένου ότι η χωρική ενότητα της Περιφέρειας ευνοεί την ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας, προβλέπεται η ενίσχυση επενδύσεων σε αιολική, ηλιακή

και άλλες πηγές ενέργειας, εφ' όσον υλοποιηθεί η προβλεπόμενη στο θεματικό πεδίο Ηλεκτρισμός του Άξονα δράση.

Περιφερειακές / τοπικές οδοί

Προτεραιότητα θα δοθεί στη σύνδεση αστικών κέντρων με πύλες εισόδου, καθώς και αστικών κέντρων με νέους τουριστικούς προορισμούς ή προορισμούς σημαντικού πολιτιστικού ή και οικολογικού ενδιαφέροντος.

Αστικές μεταφορές

Αν και οι οικισμοί των μεγάλων νησιών δεν έχουν τον συγκοινωνιακό φόρτο των μεγαλουπόλεων της ενδοχώρας, εν τούτοις έχει αρχίσει να παρατηρείται μία αύξηση του συγκοινωνιακού φόρτου κατά την θερινή περίοδο. Η εξασφάλιση αξιόπιστων αστικών μεταφορών θα βοηθήσει στην εφαρμογή περιοριστικών μέτρων στην κυκλοφορία των ΙΧ αυτοκινήτων.

Ποδηλατόδρομοι

Προβλέπονται δράσεις μόνον για οικισμούς μεγάλων αστικών κέντρων και μόνον για πόλεις που η τοπογραφία τους το επιτρέπει.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 : ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Γενικό Στόχο του άξονα προτεραιότητας αποτελεί η ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, η προώθηση της καινοτομίας και η αποτελεσματική αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Περιφέρεια Κρήτης.

Ο γενικός αυτός στόχος εξειδικεύεται ως εξής:

1. *Στην υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση των εξαγωγών και στην μείωση της εισαγωγικής διείσδυσης.*
2. *Στην υποστήριξη επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.*
3. *Στην υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παρέχουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας.*
4. *Στην ενίσχυση των υποδομών των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα, σε τομείς που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της Κρήτης, αλλά και της χώρας γενικότερα.*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της διεύρυνσης των αγορών και του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους.*
2. *η προώθηση της καινοτομίας*
3. *η ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας και την δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.*
4. *η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα.*

Οι κατηγορίες παρεμβάσεων και οι επιμέρους δράσεις αυτών στον άξονα προτεραιότητας που μελετάται είναι :

Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα ερευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.

- ✓ Κατασκευή νέων και εκσυγχρονισμός κτιριακών εγκαταστάσεων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων.
- ✓ Προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού.
- ✓ Ανάπτυξη κέντρων έρευνας – καινοτομίας και τεχνολογίας των εκπαιδευτικών δομών

Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις

- ✓ Ενίσχυση υφισταμένων επιχειρήσεων και δημιουργία νέων, στους τομείς της μεταποίησης ,του τουρισμού, του εμπορίου και των υπηρεσιών, σύμφωνα με τα εκάστοτε ισχύοντα καθεστώτα ενίσχυσης.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 : ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ο γενικός στόχος του άξονα είναι η διεύρυνση και ο εκσυγχρονισμός της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας.

Η επίτευξη αυτού του Γενικού στόχου θα πραγματοποιηθεί με την αποτελεσματική επίτευξη των παρακάτω ειδικών στόχων:

1. *Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων*

2. *Εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των Επιχειρήσεων.*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω αναβάθισης του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους και διεύρυνσης των αγορών.*
2. *Προώθηση της καινοτομίας, τεχνολογικής και μη.*
3. *Ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα.*

Στο πλαίσιο αυτού του Άξονα Προτεραιότητας προβλέπονται δράσεις όπως:

Υποδομή Τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων και των ευρυζωνικών δικτύων)
Αφορά έργα σχετικά με την εγκατάσταση και χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πχ ευρυζωνικά δίκτυα)

Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις
Στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας δράσεων προβλέπονται οι πλέον απλές από πλευρά καινοτομίας δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων για εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους και των παραγωγικών / διοικητικών λειτουργιών τους, είτε στο πλαίσιο των απαλλακτικών Κανονισμών, όσον αφορά στα καθεστώτα ενίσχυσης, είτε στο πλαίσιο του Εθνικού Αναπτυξιακού νόμου περί κινήτρων για παραγωγικές επενδύσεις, όπως αυτός εκάστοτε ισχύει.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6 : ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γενικός στόχος του άξονα αποτελεί η δυνατότητα επαρκούς διοικητικής κάλυψης των κατοίκων και επισκεπτών και διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στους τομείς που συμβάλλουν στην υλοποίηση του οράματος της Περιφέρειας, με επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στη κοινωνία της γνώσης.

Ο ανωτέρω γενικός στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

1. *Βελτίωση προσφερομένων υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές).*

2. *Προώθηση χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) από επιχειρήσεις της Περιφέρειας.*

3. *Ενίσχυση των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων στη μεταποίηση, το εμπόριο, τον τουρισμό και τις υπηρεσίες με έμφαση στην προώθηση της καινοτομίας, στην προστασία του περιβάλλοντος και την περιβαλλοντική διαχείριση, στη διαφοροποίηση των προϊόντων και σε όλες τις πρακτικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους.*

4. *Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ομάδων πληθυσμού και ενίσχυση πρωτοβουλιών της ευρύτερης κοινωνικής οικονομίας.*

5. *Προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με έμφαση στην ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Συμμετοχή στα προγράμματα και δράσεις της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας των υπόλοιπων περιφερειών.*

6. *Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας.*

7. *Εξασφάλιση επαρκών τηλεπικοινωνιών.*

8. *Ενίσχυση των εποπτικών μηχανισμών και των υποδομών Ποιότητας και προστασίας του Καταναλωτή.*

9. *Εκσυγχρονισμός θεσμών και φορέων που άπτονται της λειτουργίας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ενίσχυση δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, με στόχο την παροχή έγκυρων και αποτελεσματικών υπηρεσιών προς τον επιχειρηματία /επενδυτή στην λογική του "one stop shop". Προώθηση της χρήσης των χρηματοοικονομικών εργαλείων με πιθανή αξιοποίηση της πρωτοβουλίας JEREMIE.*

10. *Εκσυγχρονισμός τουριστικών επιχειρήσεων καθώς και των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.*

11. *Ενίσχυση δράσεων και επενδύσεων σε συγκεκριμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.*

12. *Ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού κινήτρου προσέλκυσης επισκεπτών υψηλού επιπέδου και σύνδεση με τουριστικές δραστηριότητες.*

13. *Ανάπτυξη διασυνοριακών τουριστικών προγραμμάτων στον Μεσογειακό χώρο.*

14. *Προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.*
15. *Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων (clusters)*
16. *Βελτίωση οδικής ασφάλειας μέσω συστημάτων τηλεματικής.*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Βελτίωση του επιπέδου εξυπηρετήσεων του πολίτη*
2. *Βελτιωμένη πρόσβαση των κατοίκων και επισκεπτών σε υπηρεσίες και κοινωνικές παροχές*
3. *Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των υφισταμένων ΜΜΕ της Περιφέρειας*
4. *Αύξηση των ΜΜΕ που εγκαθίστανται στην Περιφέρεια - προσέλκυση νέων άμεσων επενδύσεων*
5. *Αύξηση του ΑΕΠ*
6. *Αύξηση της απασχόλησης*
7. *Αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα*
8. *Ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων*
9. *Βελτίωση των τηλεπικοινωνιών*

Οι ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων και δράσεων στο συγκεκριμένο άξονα είναι :

- **Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.**
- **Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμη παραγωγής (εισαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις).**
- **Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με έρευνα και καινοτομία (καινοτόμες τεχνολογίες, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από πανεπιστήμια, υπάρχοντα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και επιχειρήσεις κλπ).**
- **Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.**

- **Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, δυνατότητα λειτουργικής εναλλαγής συστημάτων, πρόληψη κινδύνου, έρευνα, καινοτομία, ηλεκτρονικό περιεχόμενο κλπ).**
- **Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)**
- **Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).**
- **Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.**

Clustering, εφαρμογή καινοτομίας και τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών στις ΜΜΕ

Ενίσχυση της εγκατάστασης στην Περιφέρεια επενδύσεων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας.

Δράσεις ανάδειξης της καταλληλότητας του γεωγραφικού χώρου της Περιφέρειας για την εγκατάσταση επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών οι οποίες δραστηριοποιούνται μέσω των τηλεπικοινωνιών (telemarketing, εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων κλπ).

Ενίσχυση επενδύσεων δημιουργίας δικτύων συνεργασίας των ΜΜΕ με εκπαιδευτικά ιδρύματα και δημόσιους φορείς.

Ενίσχυση επενδύσεων διαφοροποίησης της παραγωγικής διαδικασίας (καινοτομία).

Δράσεις ενίσχυσης της αξιοποίησης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Δράσεις παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις.

Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις

Προβλέπεται η ενίσχυση επενδύσεων σε εφαρμογές συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, σε εφαρμογές τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον κλπ.

Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)

Η εξασφάλιση επαρκών υποδομών μεταφοράς πολυμέσων, αποτελεί προϋπόθεση για την ικανοποιητική διοικητική κάλυψη και εξυπηρετεί την υλοποίηση των κυριοτέρων θεματικών πεδίων του Άξονα.

Συνδρομή στην βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών

Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Συνδρομή στην βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών

Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες.

Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού

Η ύπαρξη 48 κατοικημένων νησιών, δημιουργεί προβλήματα υψηλού κόστους μεταφοράς, έλλειψης οικονομιών κλίμακας και χαμηλής αποτελεσματικότητας του συστήματος θαλασσίων

Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση , κ.λ.π.)

Κατά την προγραμματική περίοδο 2000-06, υλοποιήθηκε ένας μικρός αριθμός δράσεων που αφορούσε στην τηλεϊατρική καθώς και στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση (Δήμοι Ερμούπολης, Καλύμνου, Νάξου, Ρόδου κλπ).

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7 : ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Γενικό στόχο του άξονα αποτελεί η αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια Κρήτης, βασικοί πυλώνες για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

Ο ανωτέρω γενικός στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

1. *Προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.*
2. *Βελτίωση της ποιότητας ζωής κατοίκων με αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, περιβάλλον) τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε οικισμούς της υπαίθρου.*
3. *Ανάδειξη και διαχείριση του πολιτισμικού αποθέματος και ένταξή του στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία.*
4. *Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων / μνημείων.*
5. *Συμπλήρωση-βελτίωση των υποδομών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης προκειμένου το Περιφερειακό Εκπαιδευτικό σύστημα να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας.*
6. *Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου.*
7. *Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών / ημιαστικών κέντρων με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Κρήτης.*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Ολοκλήρωση των υποδομών που διασφαλίζουν υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά και την ορθολογική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού στα αστικά κέντα και στην ύπαιθρο της Κρήτης.*
2. *Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων και στερεών αποβλήτων στην Κρήτη.*
3. *Ενδυνάμωση του σύγχρονου πολιτισμού.*
4. *Καλύτερες συνθήκες εκπαίδευσης (α' βάθμια και β' βάθμια).*
5. *Αύξηση επισκεπτών ιστορικών χώρων, μουσείων κλπ.*
6. *Διάσωση, προβολή και απόδοση σε χρήση της πολιτιστικής κληρονομιάς, λειτουργώντας υποστηρικτικά στη βαθύτερη γνώση της Κρήτης, στη δημιουργία ίσων ευκαιριών πρόσβασης στα πολιτιστικά αγαθά και στην ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας.*
7. *Ενδυνάμωση των προϋποθέσεων για ανάπτυξη θεματικού τουρισμού.*
8. *Θωράκιση των περιφερειακών και τοπικών αρχών όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου.*

9. *Η Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών της Περιφέρειας.*
10. *Διαφοροποίηση / ανάδειξη / ενδυνάμωση της ταυτότητας των επιλεγμένων πόλεων / περιοχών και ενδυνάμωση των δικτύων συνεργασίας*
11. *Αύξηση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών και της υπαίθρου*

Οι κατηγορίες παρεμβάσεων και οι επιμέρους δράσεις αυτών στον άξονα προτεραιότητας που μελετάται είναι :

Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων

- ✓ Έργα εκσυγχρονισμού του συστήματος διαχείρισης των στερεών αποβλήτων
- ✓ Έργα διαχείρισης ειδικών και επικίνδυνων στερεών αποβλήτων (π.χ. νοσοκομειακά απόβλητα)

Διαχείριση και διανομή ύδατος

- ✓ Δράσεις και έργα για την βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης και της ποιότητας του πόσιμου νερού.

Επεξεργασία υδάτων (λύματα)

- ✓ Εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων .
- ✓ Βελτίωση και επέκταση δικτύων αποχέτευσης, ακαθάρτων και ομβρίων.

Προώθηση Καθαρών Αστικών Μεταφορών

- ✓ Εκσυγχρονισμός παλαιών αμαξοστασίων /κατασκευή νέων.
- ✓ Προμήθεια σύγχρονου τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας.

Πρόληψη κινδύνων

- ✓ Κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων, για την πρόληψη και την διαχείριση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών .

Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών

- ✓ Έργα και ενέργειες προώθησης θεματικών μορφών τουρισμού και σύνδεση του τουρισμού με την τοπική παραγωγή και τη σύγχρονη πολιτιστική πραγματικότητα.
- ✓ Ενέργειες ενημέρωσης και προβολής.

- ✓ Αναβάθμιση των υποδομών που προάγουν την εκπαίδευση στον τομέα του Τουρισμού.
- ✓ Διαδρομές επισκεπτών – οικοτουριστικά δίκτυα.

Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς

- ✓ Αποκατάσταση και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.
- ✓ Εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επισκεπτών .
- ✓ Συστήματα ασφαλείας – εξοπλισμός.
- ✓ Δράσεις και μέσα προβολής

Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών

- ✓ Κατασκευή / εκσυγχρονισμός Μουσείων.
- ✓ Υποδομές σύγχρονου πολιτισμού.

Ολοκληρωμένα σχέδια για αστική και αγροτική αναγέννηση

Αστικός Χώρος

- *Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και η αναδιοργάνωση του οδικού δικτύου .*
- *Ανάπλαση όψεων κτιρίων για αισθητική αναβάθμιση περιοχών.*
- *Ανάδειξη μνημείων ή διατηρητέων κτιρίων και η δημιουργία πολιτιστικών υποδομών.*
- *Δημιουργία κοινωνικών υποδομών.*
- *Βελτίωση-επέκταση των δικτύων διαχείρισης αποβλήτων, των δικτύων ύδρευσης καθώς και η κατασκευή δικτύων πυρόσβεσης.*
- *Δράσεις υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού συμπληρωματικές των παραπάνω έργων*
- *Ενίσχυση ΜΜΕ.*

Ύπαιθρος

- *Ανακαίνιση και ανάπτυξη παραδοσιακών οικισμών και προστασία – διατήρηση αγροτικής κληρονομιάς και της αρχιτεκτονικής της υπαίθρου.*
- *Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου.*
- *Δημιουργία πολιτιστικών υποδομών.*
- *Δημιουργία κοινωνικών υποδομών.*
- *Βελτίωση-επέκταση των δικτύων διαχείρισης αποβλήτων, των δικτύων ύδρευσης.*
- *Δράσεις υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού συμπληρωματικές των παραπάνω έργων .*
- *Ενίσχυση ΜΜΕ*

Υποδομές εκπαίδευσης

- ✓ Κατασκευή και αναβάθμιση κτιριακών εγκαταστάσεων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.
- ✓ Προμήθεια και εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.
- ✓ Ανάπτυξη και εμπλουτισμός σχολικών βιβλιοθηκών και εργαστηρίων.
- ✓ Ανάπτυξη υποδομών ειδικής εκπαίδευσης και σχολείων, για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Υποδομές υγείας

- ✓ Δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών περίθαλψης όλων των βαθμίδων (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια).
- ✓ Έργα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας.

Υποδομές φροντίδας παιδιών

- ✓ Η δημιουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών

Άλλες κοινωνικές υποδομές

- ✓ Δημιουργία Κέντρων υποστήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού.
- ✓ Υποδομές για την δημιουργία κέντρων υποστήριξης θυμάτων βίας, εμπορίας και κακοποίησης.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 8 : ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Οι Γενικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας αναφέρονται στα εξής:

1. *Βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ως κυρίαρχοι πόροι για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.*
2. *Βελτίωση των προϋποθέσεων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, στόχος ο οποίος και αυτός έχει άμεση σχέση με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, και την υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ συμβάλλει παράλληλα και στην υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης.*
3. *Διαφοροποίηση του Αναπτυξιακού Προτύπου της Περιφέρειας με υποστήριξη της διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και της άμβλυνσης των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων*

Οι τρεις αυτοί Γενικοί Στόχοι επιτυγχάνονται σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό, αντίστοιχα από την επίτευξη του συνόλου ή μέρους των παρακάτω ειδικών στόχων.

1. *Ανάδειξη μνημείων / αρχαιολογικών χώρων*
2. *Αναβάθμιση ή / και αύξηση της δυναμικότητας και λειτουργικότητας των κοινωνικών υποδομών (εκπαίδευσης, υγείας – πρόνοιας)*
3. *Βελτίωση των συνθηκών ή / και αύξηση του εξυπηρετούμενου πληθυσμού των νησιών και των επισκεπτών σε πόσιμο νερό, με παράλληλη μείωση των απωλειών νερού*
4. *Προστασία του περιβάλλοντος από στερεά και υγρά απόβλητα*
5. *Προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους και ευαίσθητων περιοχών*
6. *Αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας*
7. *Αναζωογόνηση των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας*
8. *Στήριξη και ενδυνάμωση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού των μικρών νησιών της Περιφέρειας*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Ολοκλήρωση των υποδομών που διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής*
2. *Προστασία / διατήρηση και ορθολογική αξιοποίηση του φυσικού της περιβάλλοντος*
3. *Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων και στερεών απορριμμάτων .*
4. *Διάσωση, προβολή και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με παράλληλη ενδυνάμωση του σύγχρονου πολιτισμού και αύξηση επισκεπτών ιστορικών χώρων, μουσείων κλπ*
5. *Βελτίωση συνθηκών εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια).*
6. *Δημιουργία προϋποθέσεων για ανάπτυξη θεματικού τουρισμού.*
7. *Συμβολή στην πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου.*
8. *Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας*

και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών της Περιφέρειας.

9. *Διάχυση της ανάπτυξης, μέσω λειτουργικών διασυνδέσεων των νησιών αλλά και των ορεινών / μειονεκτικών περιοχών εντός των νησιών, με τα αστικά / ημιαστικά κέντρα και τις πύλες εισόδου / εξόδου κάθε νησιού.*

Οι παραπάνω αναφερόμενοι στόχοι θα επιτευχθούν με την υλοποίηση των παρακάτω βασικών κατηγοριών δράσεων:

Προστασία και Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Στο πλαίσιο της κατηγορίας παρέμβασης προβλέπεται να αναδειχθούν ή / και να βελτιωθούν οι υποδομές που συμβάλλουν στην αύξηση του βαθμού επισκεψιμότητας των αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας, στα Βυζαντινά και μεταβυζαντινά ή / και της νεότερης ιστορίας μνημεία.

Ανάπτυξη πολιτιστικής υποδομής και Άλλη συνδρομή για τη βελτίωση των πολιτιστικών υπηρεσιών.

Σε αυτή την κατηγορία δράσεων, προγραμματίζεται να δημιουργηθούν ή / και να βελτιωθούν οι πολιτιστικές υποδομές, κυρίως μουσεία αρχαιολογικά, θεματικά, καθώς και άλλες υποδομές νεότερου πολιτισμού. Παράλληλα προβλέπονται δράσεις υποστήριξης και ενίσχυσης πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Υποδομές στον τομέα της Εκπαίδευσης

Όσον αφορά στις υποδομές εκπαίδευσης, για την αειφόρο ανάπτυξη στην εκπαίδευση, τα άτομα με αναπηρία και τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες, προβλέπονται:

- Η ανάπτυξη (προμήθεια) σύγχρονου εργαστηριακού και τεχνολογικού εξοπλισμού των μονάδων, των εργαστηρίων και των βιβλιοθηκών όλων των βαθμίδων και επιπέδων εκπαίδευσης, με προτεραιότητα στη συμπλήρωση και παράλληλη ολοκλήρωση του σχετικού εξοπλισμού.
- Η αναβάθμιση και πραγματοποίηση κτιριακών παρεμβάσεων χώρων σε όλες τις βαθμίδες και τα επίπεδα εκπαίδευσης, προκειμένου να αντιμετωπισθούν ανάγκες λειτουργίας αιθουσών, εργαστηρίων, βιβλιοθηκών κλπ
- Η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δομών με την υποστήριξη συστημάτων δικτύωσης και επικοινωνιών.

Υποδομές στον τομέα της υγείας

Για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών περίθαλψης, προβλέπεται να βελτιωθούν οι κτιριακές υποδομές και ο εξοπλισμός των Κέντρων Υγείας ή / και περιφερειακών ιατρείων της Περιφέρειας, ενώ προγραμματίζεται, κατά δεύτερο λόγο, να συμπληρωθούν τυχόν ελλείψεις κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού νοσοκομειακών μονάδων της Περιφέρειας, καθώς και υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και λοιπές παρεμβάσεις σε νοσηλευτικές μονάδες, οι οποίες σχετίζονται και με την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης.

Υποδομές στον τομέα της φροντίδας παιδιών και Άλλες Κοινωνικές Υποδομές

Για την εξυπηρέτηση / αποδέσμευση του γυναικείου πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας της Περιφέρειας, προκειμένου να ενταχθεί στην Αγορά Εργασίας, καθώς και για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών φύλαξης παιδιών και υποστήριξης ατόμων που χρειάζονται βοήθεια, προβλέπονται δράσεις βελτίωσης, επέκτασης ή / και δημιουργίας των αντίστοιχων κοινωνικών υποδομών. Παράλληλα, για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας και για την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, προβλέπονται δράσεις/έργα εξυπηρέτησης προστασίας και κοινωνικής ένταξης ατόμων με αναπηρία και άλλων κοινωνικά ευαίσθητων ομάδων.

Προώθηση των φυσικών πόρων» και Προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς

Για την αποτελεσματικότερη σύνδεση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας μέσω της προστασίας και της ανάδειξής του, με την διεύρυνση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, προβλέπονται δράσεις προστασίας και ανάδειξης μνημείων φυσικού κάλλους, καθώς και άλλων πόρων φυσικής κληρονομιάς.

Άλλη Συνδρομή για τη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών, Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση, Ειδικές δράσεις για την αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς

Στο πλαίσιο της διαδικασίας διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, προβλέπονται δράσεις, δημιουργία δημόσιων τουριστικών υποδομών, με στόχο την αναβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, καθώς και δράσεις προώθησης / προβολής του αναβαθμισμένου τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.

Διαχείριση Οικιακών και Βιομηχανικών Αποβλήτων (Απορρίμματα)

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, πέραν των δεσμεύσεων που προκύπτουν από την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, με δεδομένο ότι το φυσικό περιβάλλον ανάγεται πλέον στον κυρίαρχο πλουτοπαραγωγικό της πόρο, για την προώθηση και επίτευξη του στόχου της, για αειφόρο / βιώσιμη ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, κάτω από αυτό το στόχο, προβλέπονται μια σειρά παρεμβάσεων, όπως:

Αποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων, κυρίως με τη δημιουργία ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ/ΣΜΑ για κάλυψη του συνόλου των αναγκών της Περιφέρειας, σύμφωνα με την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία.

Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)

Ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση και διανομή του πόσιμου νερού, για μείωση των απωλειών και κάλυψη των αναγκών, έτσι όπως αυτές οξύνονται το καλοκαίρι στις τουριστικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας παρέμβασης, προβλέπονται έργα συλλογής, διανομής και διαχείρισης πόσιμου νερού, με παράλληλη επέκταση ή / και αντικατάσταση παλαιών δικτύων που συμβάλλουν σε απώλειες ύδατος.

Επεξεργασία υδάτων ύδατος (λύματα)

Κάλυψη κατά το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών επέκτασης και αντικατάστασης δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων ΕΕΛ σε άμεση

συμπληρωματικότητα με παρεμφερείς δράσεις του Ε.Π. «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», για την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων, λαμβάνοντας υπόψη και τις πιέσεις που δημιουργούνται κατά την τουριστική περίοδο σε περιοχές τουριστικής δραστηριότητας.

«Άλλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων»

Αφορά παρεμβάσεις προστασίας του περιβάλλοντος και πρόληψης καταστροφών από καιρικά φαινόμενα, όπως αντιπλημμυρικά έργα, ή προστασία των ακτών.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 9 : ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γενικός στόχος του άξονα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη και ποιότητα ζωής μέσα από τη συνετή διαχείριση των πόρων καθώς και την εξασφάλιση των αναγκαίων περιβαλλοντικών υποδομών και των υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα.

Οι ειδικοί στόχοι άξονα είναι :

1. *Ενίσχυση / συμπλήρωση υποδομών περιβάλλοντος με έμφαση στη διαχείριση των λυμάτων.*
2. *Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.*
3. *Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών εκπαίδευσης.*
4. *Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών υγειονομικής κάλυψης.*
5. *Εξασφάλιση επάρκειας άλλων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.*
6. *Πρόληψη και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων.*
7. *Προστασία και διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς.*
8. *Έλεγχος της δόμησης και των χρήσεων γης.*
9. *Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών.*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Βελτίωση ποιότητας ζωής και συνθηκών εργασίας και διαβίωσης.*
2. *Αύξηση της ελκυστικότητας της περιφέρειας.*
3. *Εξασφάλιση της αειφορίας των φυσικών πόρων.*

Κάποιες ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων και δράσεων είναι :

Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)

Προβλέπεται η κατασκευή και συμπλήρωση δικτύων ύδρευσης, η κατασκευή μονάδων αφαλάτωσης και διύλισης, δεξαμενές και αντλητικά συγκροτήματα.

Επεξεργασία υδάτων (λύματα)

Προβλέπεται η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων σε οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό μεγαλύτερο των 2,000 κατοίκων ή σε οικισμούς που υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης αλλά η διάθεση γίνεται χωρίς επεξεργασία.

Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας

Μελέτες – έρευνες και δράσεις που σχετίζονται με την προστασία της χλωρίδας, της πανίδας (σπάνιων και προστατευόμενων ειδών) και των φυσικών σχηματισμών στον χερσαίο και θαλάσσιο χώρο (σπήλαια, ακτές κλπ.) χαρακτηριστικών των νησιών του Νότιου Αιγαίου.

Πρόληψη κινδύνων

Μέτρα και δράσεις που αφορούν :

- ✓ *Την πρόληψη πυρκαγιών.*
- ✓ *Την θαλάσσια ρύπανση ακτών και λιμένων από απόβλητα πλοίων και πετρελαιοκηλίδες.*
- ✓ *Την πρόληψη ή αποκατάσταση κατολισθήσεων και διαβρώσεων μεγάλης κλίμακας.*
- ✓ *Την πρόληψη πλημμυρών.*

Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος

Έργα αποκατάστασης χώρων λατομείων και άλλων εξορυκτικών δραστηριοτήτων συντήρησης και αποκατάστασης αναβαθμίδων, μέτρα και δράσεις αντιθορυβικής προστασίας και ηχορύπανσης, από δραστηριότητες βιομηχανίας και έργων υποδομής.

Προώθηση τόπων φυσικών κάλλους

Προστασία και ανάδειξη φυσικής κληρονομιάς

Μέτρα και έργα ανάδειξης τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλους, οργάνωσης οικολογικών διαδρομών και μονοπατιών.

Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Προβλέπονται δράσεις ανάδειξης μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, κτιρίων

και συνόλων. Επίσης προβλέπονται δράσεις σε εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επισκεπτών, καθώς και δράσεις προβολής.

Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών

Προβλέπεται η κατασκευή και βελτίωση μουσείων και σύγχρονων πολιτιστικών υποδομών.

Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση

Προβλέπονται δράσεις αναβάθμισης περιοχών αστικών κέντρων που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά ή περιβαλλοντικά.

Υποδομές εκπαίδευσης

Προβλέπεται η κατασκευή υποδομών όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, ο εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής και η δημιουργία βιβλιοθηκών.

Υποδομές υγείας, φροντίδας παιδιών και άλλες κοινωνικές υποδομές

Προβλέπεται η αναβάθμιση των υποδομών πρωτοβάθμιας φροντίδας, η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας με την βελτίωση του εξοπλισμού και οι συμπλήρωση των κύριων υποδομών υγείας. Επίσης προβλέπεται η κατασκευή βρεφικών και παιδικών σταθμών καθώς και λοιπών υποδομών πρόνοιας.

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 10 : ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γενικός στόχος του άξονα αποτελεί η αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται στους παρακάτω ειδικούς στόχους:

1. *Ενίσχυση αναγκαίων υποδομών περιβάλλοντος.*
2. *Προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος*
3. *Συμπλήρωση – Βελτίωση βασικών υποδομών μεταφορών (λιμάνια – δρόμοι).*
4. *Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και σύνδεσή τους με τουριστική δραστηριότητα.*
5. *Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.*

6. *Εφαρμογή ειδικών δράσεων εξισορρόπησης πρόσθετου κόστους οφειλόμενου στο μικρό μέγεθος της αγοράς και της δυσκολίας προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού.*

7. *Βελτίωση υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια).*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

1. *Ανάσχεση της τάσης εγκατάλειψης των μικρών νησιών και αύξηση της ελκυστικότητάς τους.*

2. *Ενίσχυση κλίματος τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.*

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων και δράσεων αποτελούν οι :

Περιφερειακές /τοπικές οδοί

Προτεραιότητα θα δοθεί στη σύνδεση της «χώρας» κάθε νησιού με το λιμάνι ή το αεροδρόμιο και με χώρους σημαντικού τουριστικού, πολιτιστικού ή οικολογικού ενδιαφέροντος.

Λιμένες

Προτεραιότητα θα δοθεί σε δράσεις που θα επικεντρώνονται σε μικρά λιμενικά έργα, εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επιβατών, καθώς και σε δράσεις που θα εξασφαλίζουν την ασφάλεια των πλόων.

Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)

Προβλέπεται η κατασκευή και συμπλήρωση δικτύων ύδρευσης, κατασκευή μονάδων αφαλάτωσης, δεξαμενές και αντλητικά συγκροτήματα.

Επεξεργασία υδάτων (λύματα)

Προβλέπεται η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων με προτεραιότητα στην κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας έναντι της σχετικής κοινοτικής Οδηγίας.

Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Προβλέπονται δράσεις ανάδειξης μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, κτιρίων και συνόλων. Επίσης προβλέπονται δράσεις σε εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επισκεπτών, καθώς και δράσεις προβολής.

Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών

Προβλέπεται η κατασκευή και βελτίωση μουσείων και πολιτιστικών διαδρομών.

Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών

Υποδομές εκπαίδευσης

Προβλέπεται η κατασκευή υποδομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ο εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής και η δημιουργία βιβλιοθηκών.

Υποδομές υγείας, φροντίδας παιδιών και άλλες κοινωνικές υποδομές

Προβλέπεται η αναβάθμιση των υποδομών πρωτοβάθμιας φροντίδας, η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας με την βελτίωση του εξοπλισμού και οι συμπλήρωση των κύριων υποδομών υγείας. Επίσης προβλέπεται η κατασκευή βρεφικών και παιδικών σταθμών καθώς και λοιπών υποδομών πρόνοιας.

Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς

ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 11 : ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΑΜΙΓΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ - ΚΡΗΤΗ & ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

Στόχος του Άξονα είναι η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών του Επιχειρησιακού Προγράμματος των ΠΑΣΣ, για προετοιμασία και υποστήριξη κατά την εφαρμογή του, λόγω των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων, όσον αφορά στις υποβοηθητικές / υποστηρικτικές ενέργειες για την ορθολογική και αποτελεσματική υλοποίησή του, καθώς και για την αξιόπιστη παρακολούθηση του.

Η βέλτιστη εφαρμογή των Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων 1083/06(Γενικός Κανονισμός) και 1080/06 (Κανονισμός ΕΤΠΑ), μέσω της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων :

1. *Προπαρασκευής, Διαχείρισης, Παρακολούθησης και Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων*
2. *Ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των Ταμείων*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών του Επιχειρησιακού Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο ΕΤΠΑ όσον αφορά στον σχεδιασμό, στην προετοιμασία, στην αξιολόγηση, στη διαχείριση, στην παρακολούθηση, στη δημοσιότητα και πληροφόρηση, στην εφαρμογή και στον έλεγχο των πράξεων.

Οι τελικοί δικαιούχοι θα προσδιορισθούν στο πλαίσιο των Διατάξεων Εφαρμογής.

Στο πλαίσιο του Άξονα αυτού εντάσσονται ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων, όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 45 και 46 του Γενικού Κανονισμού των διαρθρωτικών ταμείων 1083/06 και στο άρθρο 3 του Κανονισμού ΕΤΠΑ.

Στην συγκεκριμένη κατηγορία ενεργειών δύναται να περιλαμβάνονται δράσεις ενίσχυσης των μηχανισμών υποστήριξης των φορέων υλοποίησης για την προετοιμασία, την παρακολούθηση και διαχείριση του Προγράμματος και των έργων που περιλαμβάνονται σε αυτό. Επίσης, περιλαμβάνονται δράσεις υποστήριξης της Επιτροπής Παρακολούθησης και του συστήματος διαχείρισης του Προγράμματος. Αναλυτικά:

Προετοιμασία ,εφαρμογή ,παρακολούθηση και επιθεώρηση

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- ✓ *Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση μηχανογραφημένων συστημάτων διαχείρισης παρακολούθησης, επιθεώρησης και αξιολόγησης.*
- ✓ *Βελτιώσεις των μεθόδων αξιολόγησης και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις πρακτικές που ακολουθούνται στον τομέα αυτό.*

Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- ✓ *Συνδρομή για την εκπόνηση και την αξιολόγηση έργων, μεταξύ άλλων από κοινού με την ΕΤΕπ, μέσω επιχορήγησης η άλλων μορφών συνεργασίας, ανάλογα με την περίπτωση.*
- ✓ *Μελέτες που συνδέονται με την εκπόνηση των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών για τη συνοχή, τις εκθέσεις της Επιτροπής για την πολιτική συνοχής και την τριετή έκθεση για τη συνοχή.*
- ✓ *Αξιολογήσεις, εκθέσεις εμπειρογνωμόνων, στατιστικές και μελέτες, στις οποίες περιλαμβάνονται και μελέτες γενικής φύσεως που αφορούν στην λειτουργία των Ταμείων, οι οποίες μπορούν να πραγματοποιούνται ανάλογα με την περίπτωση, από την ΕΤΕΠπ η το ΕΤΕ μέσο επιχορήγησης η άλλων μορφών συνεργασίες .*
- ✓ *Μέτρα που έχουν ως στόχο τους εταίρους, τους δικαιούχους συνδρομής των Ταμείων και το κοινό γενικά, συμπεριλαμβανομένων μέτρων πληροφόρησης.*
- ✓ *Μέτρα για την διάδοση των πληροφοριών, τη δικτύωση, την ευαισθητοποίηση, την προαγωγή της συνεργασίας και την ανταλλαγή εμπειριών σε ολόκληρη την Κοινότητα.*

Άξονας Προτεραιοτητας 12 : Τεχνικη Υποστηριξη Εφαρμογης – Στοχου Σταδιακης Εισοδου – Νοτιο Αιγαιο

Ο Γενικός στόχος του άξονα είναι η βέλτιστη εφαρμογή των Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων 1083/06 (Γενικός Κανονισμός) και 1080/06 (Κανονισμός ΕΤΠΑ).

Οι ειδικοί στόχοι του άξονα είναι οι :

1. *Εκπόνηση μελετών*
2. *Ανταλλαγή εμπειριών*
3. *Δημοσιότητα, προβολή και πληροφόρηση*

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την υλοποίηση των στόχων είναι η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών των δράσεων που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ, αναφορικά με τον σχεδιασμό, την προετοιμασία, την αξιολόγηση, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, τη δημοσιότητα, την πληροφόρηση, την εφαρμογή και τον έλεγχο.

Οι ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων είναι :

- *Προπαρασκευή, διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος*
- *Μελέτες και εμπειρογνωμοσύνες*
- *Δράσεις ανταλλαγής εμπειριών*
- *Ενέργειες δημοσιότητας, προβολής και πληροφόρησης*
- *Υπηρεσίες συμβούλων / εμπειρογνωμόνων*

Στο πλαίσιο του Άξονα αυτού εντάσσονται ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων, όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 45 και 46 του Γενικού Κανονισμού των διαρθρωτικών ταμείων 1083/06 και στο άρθρο 3 του Κανονισμού ΕΤΠΑ.

Στην συγκεκριμένη κατηγορία ενεργειών δύναται να περιλαμβάνονται δράσεις ενίσχυσης των μηχανισμών υποστήριξης των φορέων υλοποίησης για την προετοιμασία, την παρακολούθηση και διαχείριση του Προγράμματος και των έργων που περιλαμβάνονται σε αυτό. Επίσης, περιλαμβάνονται δράσεις υποστήριξης της Επιτροπής Παρακολούθησης και του συστήματος διαχείρισης του Προγράμματος. Αναλυτικά:

Προετοιμασία ,εφαρμογή ,παρακολούθηση και επιθεώρηση

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- ✓ *Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση μηχανογραφημένων συστημάτων διαχείρισης παρακολούθησης, επιθεώρησης και αξιολόγησης.*
- ✓ *Βελτιώσεις των μεθόδων αξιολόγησης και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις πρακτικές που ακολουθούνται στον τομέα αυτό.*

Αξιολόγηση και μελέτες,πληροφορίες και επικοινωνία

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- ✓ *Συνδρομή για την εκπόνηση και την αξιολόγηση έργων, μεταξύ άλλων από κοινού με την ΕΤΕπ, μέσω επιχορήγησης η άλλων μορφών συνεργασίας, ανάλογα με την περίπτωση.*
- ✓ *Μελέτες που συνδέονται με την εκπόνηση των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών για τη συνοχή, τις εκθέσεις της Επιτροπής για την πολιτική συνοχής και την τριετή έκθεση για τη συνοχή.*
- ✓ *Αξιολογήσεις, εκθέσεις εμπειρογνωμόνων, στατιστικές και μελέτες, στις οποίες περιλαμβάνονται και μελέτες γενικής φύσεως που αφορούν στην λειτουργία των Ταμείων, οι οποίες μπορούν να πραγματοποιούνται ανάλογα με την περίπτωση, από την ΕΤΕΠπ η το ΕΤΕ μέσο επιχορήγησης η άλλων μορφών συνεργασίες .*
- ✓ *Μέτρα που έχουν ως στόχο τους εταίρους, τους δικαιούχους συνδρομής των Ταμείων και το κοινό γενικά, συμπεριλαμβανομένων μέτρων πληροφόρησης.*
- ✓ *Μέτρα για την διάδοση των πληροφοριών, τη δικτύωση, την ευαισθητοποίηση, την προαγωγή της συνεργασίας και την ανταλλαγή εμπειριών σε ολόκληρη την Κοινότητα.*

5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Τα κείμενα της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και της ΚΥΑ 107017/28.8.2006 του ΥΠΕΧΩΔΕ αναφέρουν διακριτά την υποχρέωση εντοπισμού, περιγραφής και αξιολόγησης λογικών εναλλακτικών λύσεων – δυνατοτήτων. Πρώτη φροντίδα όταν αποφασίζονται οι εναλλακτικές λύσεις, είναι να λαμβάνονται υπόψη οι άξονες και οι στόχοι, καθώς και η γεωγραφική ενότητα του προγράμματος. Το κείμενο της Οδηγίας δεν καθορίζει αν νοούνται εναλλακτικά προγράμματα εκτός των βασικών στόχων του ΕΣΠΑ, αλλά είναι μάλλον εμφανές από τις γενικές και ειδικές κατευθύνσεις της Ε.Ε., ότι παρόμοια προσέγγιση θα οδηγούσε ενδεχόμενα σε μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις με πιθανά αδιέξοδα.

Εναλλακτικές λύσεις – δυνατότητες δύνανται να διαμορφωθούν εξετάζοντας στη σειρά, με συνδυασμό ή όχι, λύσεις σε διάφορα επίπεδα, που ικανοποιούν τους αναπτυξιακούς στόχους και τις προτεραιότητες και που αφορούν στα προτεινόμενα μέτρα και δράσεις. Κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί ότι τον μελετητή ΣΜΠΕ ιδιαίτερα βοηθά και κατευθύνει στο θέμα αυτό και η κατάληξη του σε επιλογή μιας μεθοδολογίας, που θα εφαρμόσει για να δομήσει τη ΣΜΠΕ με διαφανή επιχειρήματα και αναλύσεις κατά την ανάπτυξη των κειμένων του. Συγκεκριμένα η μεθοδολογία εκτίμησης των θετικών ή/και αρνητικών επιπτώσεων των προτάσεων του προγράμματος στους σχετικούς περιβαλλοντικούς στόχους και περιβαλλοντικούς δείκτες δύναται να οδηγήσει στη θεώρηση εναλλακτικών λύσεων – δυνατοτήτων στο επίπεδο των προτεινομένων μέτρων και επιθυμητών δράσεων κατά την εφαρμογή του προγράμματος, ώστε να ενισχύεται η υποστήριξη της αειφόρου ανάπτυξης στην υλοποίηση του αντιστοίχου προγράμματος.

Οι επιλεγόμενες εναλλακτικές λύσεις θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές. Το προτεινόμενο πρόγραμμα θα πρέπει να προβάλλεται από την ανάλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ότι συνεισφέρει καλύτερα στους στόχους για την πληρέστερη ενσωμάτωση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης, σε σχέση με την παρουσίαση των άλλων εναλλακτικών λύσεων – δυνατοτήτων.

Στο θέμα αυτό εκτιμάται, ότι κατελάχιστο θα πρέπει να αξιολογούνται και συγκρίνονται στη ΣΜΠΕ το προτεινόμενο πρόγραμμα, μια εναλλακτική δυνατότητα – λύση και η μη –λύση (do nothing).

Οι εναλλακτικές λύσεις – δυνατότητες δύνανται να παρουσιασθούν με βάση τις χρηματοδοτικές βαρύτητες. Εκτιμάται ότι θα δικαιώνεται ο τρόπος αυτός εφόσον στην παράθεση των λύσεων δίνεται μια σαφής αντιστοίχιση των προτεινομένων με τους άξονες και τους στόχους, ως έχουν συμφωνηθεί και δεν παραβιάζονται οι βασικές κατευθύνσεις της Ε.Ε. και του ΥΠΟΙΟ για τη σύνταξη του προγράμματος στα επιμέρους και στο σύνολό του.

5.2 ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

Στην περίπτωση της μηδενικής λύσης, γίνεται η υπόθεση ότι δεν θα υλοποιηθεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013 και εξετάζονται οι επιπτώσεις της επιλογής αυτής, με βάση τις υφιστάμενες τάσεις εξέλιξης, όπως αναλύονται στο Κεφάλαιο 6.

5.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

Για την κατάρτιση του προγράμματος εξετάσθηκαν δύο εναλλακτικές λύσεις:
Η πρώτη λύση επικεντρώνεται στην ταχύρυθμη ανάπτυξη με στόχο την άμεση απόδοση του προγράμματος, ώστε να επιτευχθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα η σύγκλιση με τις οικονομίες της ΕΕ, με ενίσχυση στους Άξονες Προτεραιότητας 4, 5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6) επιχειρηματικών προτάσεων άμεσης απόδοσης, και μείωση αντίστοιχα των παρεμβάσεων των Αξόνων Προτεραιότητας 7, 8 και 9 (ΑΠ7, ΑΠ8, ΑΠ9). Έτσι, οι Άξονες Προτεραιότητας 1, 2 και 3 (ΑΠ1, ΑΠ2, ΑΠ3) θα απορροφήσουν το 34% του Προγράμματος, οι Άξονες Προτεραιότητας 4, 5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6) το 31% και οι Άξονες Προτεραιότητας 7, 8 και 9 (ΑΠ7, ΑΠ8, ΑΠ9) το 30%. Εδώ υπάρχουν λοιπόν αυξημένες αναπτυξιακές προοπτικές σε βάρος όμως των ΑΠ7, ΑΠ8 και ΑΠ9, που αφορούν στην αειφόρο ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής και ειδικότερα σε βάρος των τομέων διαχείρισης και επεξεργασίας αποβλήτων και των κοινωνικών υποδομών, με την προοπτική μεγάλο μέρος των αναγκών αυτών να καλυφθεί από τομεακά προγράμματα.
Η δεύτερη λύση έχει πάλι σαν κύριο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη και ποιότητα ζωής, με έμφαση στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές, όπου επενδύεται το 51% των πόρων του ΕΠ, με αντίστοιχη μείωση του Άξονα Προτεραιότητας 4, 5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6), με την προοπτική το όποιο έλλειμμα να καλυφθεί από τα αντίστοιχα τομεακά προγράμματα και κυρίως το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα».

5.4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ

Η σύγκριση των λύσεων γίνεται με τη χρήση μητρών αξιολόγησης και την παρακάτω σημειολογία (*Carroll et al., 2002).*

Πράσινο	Η λύση φαίνεται η καταλληλότερη στην προτεινόμενη μορφή και θα έχει θετικές επιπτώσεις
Γαλάζιο	Η λύση θα έχει ουδέτερες ή αβέβαιες επιπτώσεις
Κίτρινο	Με μερικές βελτιώσεις η λύση αυτή θα μπορούσε να έχει ουδέτερες ή και θετικές επιπτώσεις
Κόκκινο	Η λύση αυτή θα είχε σαφώς αρνητικές επιπτώσεις και θα επιδείνωνε τα τυχόν υφιστάμενα προβλήματα

Με τη βοήθεια της ανάλυσης που γίνεται στα Παραρτήματα Α, Β, Γ και Δ προκύπτει η επίδραση κάθε άξονα στις περιβαλλοντικές παραμέτρους που εξετάζονται, η οποία απεικονίζεται στον πίνακα 5.4-1.

Πίνακας 5.4-1: Περιβαλλοντική επίπτωση κάθε άξονα

Παράμετρος	**ΑΠ1, ΑΠ2, ΑΠ3**	**ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6**	**ΑΠ7, ΑΠ8, ΑΠ9**	**ΑΠ10**
Βιοποικιλότητα	-	-	+/-	+/-
Ανθρώπινη υγεία θόρυβος, πληθυσμός	0	+	+	+
Εδαφος	-	-	+/-	-
Νερά	+/-	-	+	+/-
Αέρας	+/-	+/-	0	-
Κλιματικές αλλαγές	-	+/-	+/-	-
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	+/-	+	+	+
Πολιτιστική κληρονομιά	+/-	0	+	+
Τοπίο	-	-	0	+/-
Φυσικοί πόροι	-	-/+	-/+	-
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	0	+/-	+/-	+/-
Μείωση φτώχιας και κοινωνικών αποκλεισμών	+	+	+	+

Ο χρωματικός συσχετισμός με αυτόν των λύσεων είναι ενδεικτικός.

Η σύγκριση των λύσεων με βάση τους περιβαλλοντικούς στόχους της ΣΜΠΕ παρουσιάζεται στον Πίνακα 5.4 -2.

Πίνακας 5.4-2: Αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων του ΕΠ		
Μηδενική Λύση	**Εναλλακτική Λύση 1**	**Εναλλακτική Λύση 2**
1. Προστασία Βιοποικιλότητας		
Συνεχής βραδεία υποβάθμιση από υφιστάμενες δραστηριότητες	Περαιτέρω υποβάθμιση λόγω αυξημένης παραγωγής και έργων χωρίς βελτιωτικές δράσεις	Περαιτέρω υποβάθμιση λόγω αυξημένης παραγωγικής δραστηριότητας και κατασκευών, με κάποιες δυνατότητες βελτίωσης
2. Βελτίωση συνθηκών υγείας, θόρυβος, πληθυσμός		
Θα συνεχισθούν οι αποκλεισμοί των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, η σταδιακή αύξηση των ατυχημάτων και η βραδεία ολοκλήρωση των υποδομών περιβάλλοντος	Θα υπάρξει σοβαρή βελτίωση λόγω της αύξησης των εισοδημάτων αλλά θα αντισταθμισθεί εν μέρει από την αύξηση της ρύπανσης.	Θετικές επιπτώσεις θα προκύψουν από τη μείωση της φτώχειας και των ατυχημάτων, τις βελτιωμένες συνθήκες εργασίας και την άρση των αποκλεισμών και τις βελτιωμένες υποδομές περιβάλλοντος
3. Μείωση ρύπανσης εδάφους		
Συνεχής βραδεία υποβάθμιση από γεωργία και διάθεση στερεών αποβλήτων	Αύξηση παραγωγής στερεών αποβλήτων με ελάχιστες δράσεις βελτίωσης και κατάληψη εδαφών από υποδομές	Αυξημένη κατάληψη εδαφών, καλύτερη διαχείριση στερεών αποβλήτων
4. Μείωση ρύπανσης νερών		
Θα συνεχισθεί η βραδεία αύξηση βιομηχανικής και γεωργικής ρύπανσης και η τάση βελτίωσης στα αστικά λύματα. Τοπικά αναμένονται ελλείψεις νερού	Σοβαρή ενίσχυση της κατανάλωσης και ποιοτικής υποβάθμισης των υδάτινων πόρων	Οι αυξημένες δραστηριότητες θα αυξήσουν τις πιέσεις στους υδάτινους πόρους με δυνατότητες μείωσης των επιπτώσεων με ανακύκλωση, μείωση υδροβόρων κλάδων, καινοτομία και καθαρές τεχνολογίες
5. Μείωση Ρύπανσης αέρα		
Συνεχής βραδεία αύξηση λόγω υπερκατανάλωσης ενέργειας και ενίσχυσης στόλου οχημάτων	Σοβαρή υποβάθμιση λόγω αυξημένων παραγωγικών δραστηριοτήτων και μεταφορικού έργου	Αύξηση της ρύπανσης λόγω αύξησης δραστηριοτήτων που αντισταθμίζουν η διείσδυση των ΑΠΕ και του φυσικού αερίου, η αναδιάρθρωση της παραγωγής, η καινοτομία και οι καθαρές τεχνολογίες
6. Μείωση αερίων θερμοκηπίου και βελτίωση ενεργειακής απόδοσης		
Η διείσδυση των ΑΠΕ και η εξοικονόμηση ενέργειας προχωρούν ελάχιστα, θέτοντας σε κίνδυνο τους στόχους του Κιότο	Δυσανάλογα μεγάλη αύξηση αερίων θερμοκηπίου, λόγω αύξησης παραγωγικών δραστηριοτήτων και μεταφορικού έργου	Μικρότερη αύξηση αερίων θερμοκηπίου, χωρίς όμως αναστροφή της δυσμενούς συγκυρίας
7. Περιουσιακά στοιχεία		
Οι αξίες αυξάνονται σε σταθερή βάση σε περιοχές υψηλής ζήτησης ή σε περιοχές που αναβαθμίζονται λόγω έργων και βελτιωμένης προσπελασιμότητας	Θα υπάρξει αύξηση αξιών λόγω αύξησης εισοδήματος και προσπελασιμότητας με κάποιες αρνητικές επιπτώσεις τοπικά λόγω αυξημένης ρύπανσης.	Θα υπάρξει αύξηση αξιών λόγω αύξησης εισοδήματος και προσπελασιμότητας με κάποιες αρνητικές επιπτώσεις τοπικά λόγω αυξημένης ρύπανσης.

Μηδενική Λύση	Εναλλακτική Λύση 1	Εναλλακτική Λύση 2
8. Προστασία και ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς		
Συνεχής υποβάθμιση περιοχών και μνημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, λόγω οικιστικών πιέσεων και εγκατάλειψης	Αύξηση παραγωγικών δραστηριοτήτων χωρίς βελτιωτικές δράσεις επιδεινώνει την κατάσταση Αύξηση παραγωγικών δραστηριοτήτων με ελάχιστες βελτιωτικές δράσεις επιδεινώνει την κατάσταση	Η αύξηση της δραστηριότητας μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις, οι δράσεις όμως ανάδειξης και αποκατάστασης στα πλαίσια της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος θα έχουν θετικές επιπτώσεις
9. Προστασία Τοπίου		
Συνεχής βραδεία υποβάθμιση κυρίως λόγω οικιστικών πιέσεων	Αύξηση υποβάθμισης λόγω ενίσχυσης επενδύσεων Αύξηση υποβάθμισης λόγω ενίσχυσης επενδύσεων	Αύξηση υποβάθμισης με δυνατότητες βελτιωτικών δράσεων
10. Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων		
Το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα. Η μη υλοποίηση του προγράμματος θα επηρεάσει τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων γιατί δεν θα μειωθούν οι όγκοι βιομηχανικών αποβλήτων με ανακύκλωση ή μείωση στην πηγή, ενώ δεν θα βελτιωθούν με την απαιτούμενη ταχύτητα οι συνθήκες αξιοποίησης των όποιων υλικών ανακυκλώνονται.	Η μεγάλη αύξηση της παραγωγής, των στερεών αποβλήτων και των αερίων θερμοκηπίου, χωρίς βελτιωτικές δράσεις, θα αυξήσουν υπερβολικά το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας	Η αύξηση της παραγωγής, των στερεών αποβλήτων και των αερίων θερμοκηπίου, με τις όποιες βελτιωτικές δράσεις προκύψουν δράσεις, δεν θα ανατρέψουν την υφιστάμενη δυσμενή κατάσταση.
11. Βιώσιμη προσπελασιμότητα		
Η τάση αύξησης των οδικών μεταφορών θα συνεχισθεί ενώ δεν πρέπει να αναμένονται σημαντικά κέρδη μεριδίου της επιβατικής κίνησης από ΜΜΜ, πλην Μετρό.	Η μεγάλη αύξηση της παραγωγής και οι νέες οδικές υποδομές θα αυξήσουν σημαντικά το μεταφορικό έργο και τις μετακινήσεις εργαζόμενων. Αναμένονται κάποιες βελτιώσεις από τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και τη μείωση μετακινήσεων λόγω τηλεματικής, που όμως δεν αντισταθμίζουν τη μεγάλη αύξηση.	Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω της αύξησης μετακινήσεων από τις νέες υποδομές την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, που εν μέρει αντισταθμίζονται από τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, και τη μείωση μετακινήσεων λόγω τηλεματικής και βελτίωσης των ΜΜΜ.
12. Μείωση φτώχιας και κοινωνικών αποκλεισμών		
Γίνεται βραδύτατα χωρίς σοβαρές βελτιωτικές επιπτώσεις	Η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών και η αύξηση της παραγωγής και της επιχειρηματικότητας, θα λειτουργήσουν θετικά με τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος, αύξηση των θέσεων εργασίας	Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και η μείωση των αποκλεισμών θα έχουν θετικές επιπτώσεις.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση φαίνεται καθαρά ότι προτιμότερη περιβαλλοντικά από τις δύο (2) εναλλακτικές λύσεις είναι η δεύτερη, η οποία και εξετάζεται λεπτομερώς στα επόμενα κεφάλαια. Η επιλογή της λύσης δεν στηρίζεται μόνο σε περιβαλλοντικά κριτήρια αλλά και στο γεγονός ότι στοχεύει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, πέρα δηλαδή από τα χρονικά όρια της προγραμματικής περιόδου, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές και την ποιότητα ζωής, τον εναλλακτικό τουρισμό και την άρση των αποκλεισμών, που θα καταστήσουν τις Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου πιο ελκυστικές στην προσέλκυση ποιοτικών επενδύσεων και υψηλής ποιότητας ανθρώπινου δυναμικού, που θα έχουν σωρευτικά θετικές επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου.

Ακόμη, και αν εξετάσει κανείς με αμιγή κοινωνικοοικονομικά κριτήρια τις εναλλακτικές λύσεις, δεν μπορεί να βασισθεί στη θεώρηση ότι η ταχεία αύξηση του οικονομικού πλούτου θα είχε μακροπρόθεσμα οφέλη για το περιβάλλον, λόγω της αύξησης των διαθέσιμων κοινωνικών πόρων και της ατομικής δυνατότητας πληρωμής για καλύτερες περιβαλλοντικές υποδομές. Αυτό θα συνέβαινε αν δεν υπήρχαν οι στρεβλώσεις που ταλανίζουν την Ελληνική οικονομία, όπου το πιθανότερο είναι ότι το πρόσθετο εισόδημα θα διοχετευθεί στην περαιτέρω καταστροφή του περιβάλλοντος, μέσω της αυξημένης ζήτησης για νέα ακίνητα περιουσιακά στοιχεία για την «αξιοποίηση» των νέων εισοδημάτων.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6.1 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.1.1 Αέρας

Επίπεδο Χώρας

Σε εθνικό επίπεδο, οι εκπομπές των βασικών αέριων ρύπων παρακολουθούν σε μεγάλο βαθμό το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ. Στην περίπτωση όμως των οξειδίων του αζώτου (NOx) και διοξειδίου του θείου (SO_2), παρατηρείται μετά το 1998 μια σημαντική τάση αποσύνδεσης.

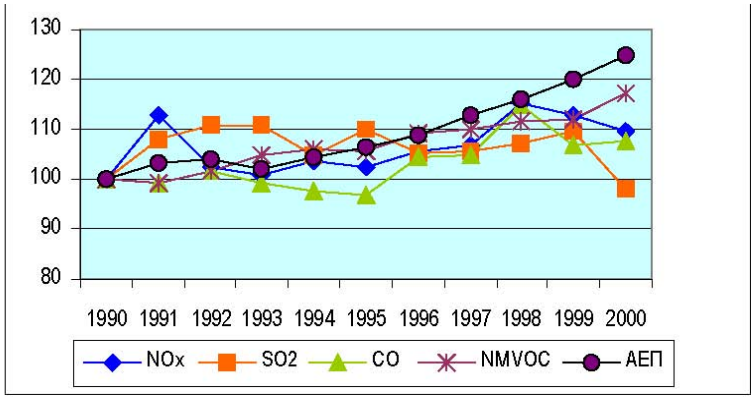

Διάγραμμα 21. Σχετική εξέλιξη των σημαντικότερων αερίων ρύπων και του ΑΕΠ στην Ελλάδα

Διάγραμμα 6.1.1-1

Σχετική εξέλιξη των σημαντικότερων αερίων ρύπων και του ΑΕΠ στην Ελλάδα, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών

Με δεδομένο ότι αυτοί οι δύο ρύποι προέρχονται σε ποσοστό 98% από τον ενεργειακό τομέα, η θετική αυτή εξέλιξη αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στη βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων, στη μερική τους υποκατάσταση από το φυσικό αέριο (ιδιαίτερα σε ότι αφορά το SO_2), καθώς και στη λήψη πρόσθετων μέτρων ρυθμιστικού και ελεγκτικού χαρακτήρα. Στα Διαγράμματα 6.1.1-2 και 6.1.1-3 φαίνεται η σχετική συνεισφορά των τομέων ενεργειακής ζήτησης στο σύνολο των εκπομπών SO_2 και NOx, αντίστοιχα. Προκύπτει ότι στην περίπτωση του SO_2 το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης έχει ο τομέας της ηλεκτροπαραγωγής, ενώ για τα NOx οι μεταφορές.

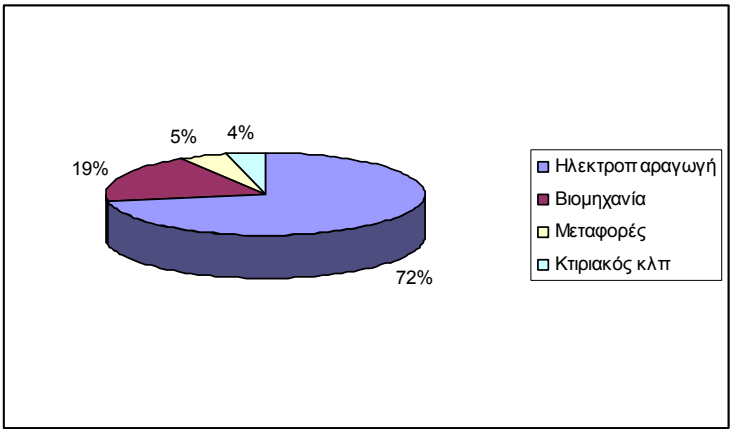

Διάγραμμα 6.1.1-2

Συνεισφορά τομέων ενεργειακής ζήτησης στις εκπομπές SO_2 στην Ελλάδα, 2000, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών

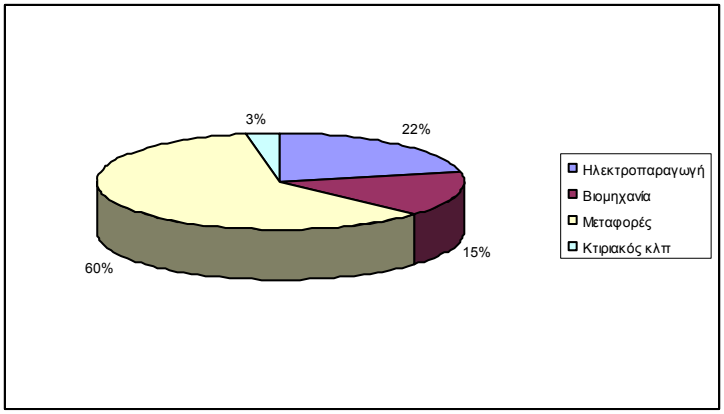

Διάγραμμα 6.1.1-3

Συνεισφορά τομέων ενεργειακής ζήτησης στις εκπομπές NOx στην Ελλάδα, 2000 Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών

Όμως, παρά τις πρόσφατες μικρές βελτιώσεις πρέπει να καταβληθούν πρόσθετες προσπάθειες, ιδιαίτερα στην περίπτωση του SO_2 όπου καταγράφεται μια σχεδόν διπλάσια τιμή από τον κοινοτικό μέσο όρο εκπομπών κατά κεφαλή, προκειμένου η ατμοσφαιρική ρύπανση να περιορισθεί αποτελεσματικά και να επιτευχθούν οι στόχοι που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις.

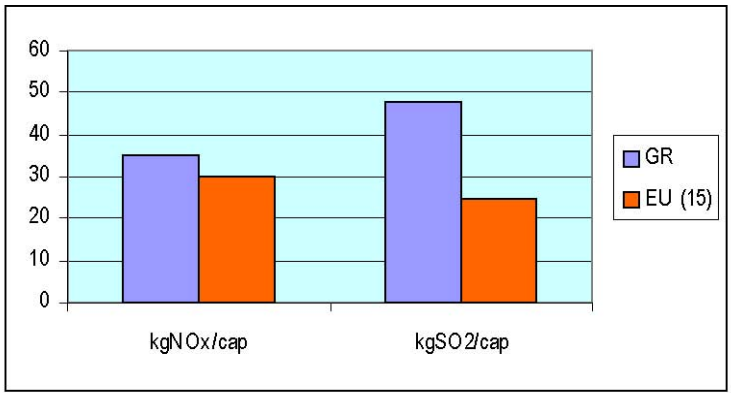

Διάγραμμα 6.1.1-4

Κατά κεφαλήν εκπομπές NOx και SO_2 στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, 1999 ΟΟΣΑ, 2001

Πηγές ρύπανσης

Όπως προκύπτει και από τα προηγούμενα, τα γενικά προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Ελλάδα μπορούν να διαχωριστούν σε προβλήματα βιομηχανικής ρύπανσης και σε προβλήματα αστικής ρύπανσης, ενώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ένα πρόβλημα με χωρικές διαστάσεις.

Η βιομηχανική ρύπανση εντοπίζεται κατά κύριο λόγο σε περιοχές όπου λειτουργούν σταθμοί για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή σε περιοχές όπου λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες (μεμονωμένες ή συγκεντρωμένες).

Η αστική ρύπανση αφορά τις πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές, όπου οι κύριες πηγές ρύπανσης εντοπίζονται στην κυκλοφορία των οχημάτων (πλήθος οχημάτων, κυκλοφοριακές συνθήκες, ανεπάρκεια ή έλλειψη μαζικών μέσων μεταφοράς), τις περιοχές των μεγάλων λιμανιών της χώρας και κατά δεύτερο λόγο στη λειτουργία της κεντρικής θέρμανσης.

Στους επόμενους χάρτες απεικονίζεται η ατμοσφαιρική ρύπανση στον ελλαδικό χώρο για τους ρύπους CO, SO_2, PM10, O3, NO_2 όπως προέκυψε από την μελέτη «Εκτίμηση και Χαρτογραφική Απεικόνιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στον Ελλαδικό Χώρο» του ΥΠΕΧΩΔΕ (Δεκέμβριος 2004).

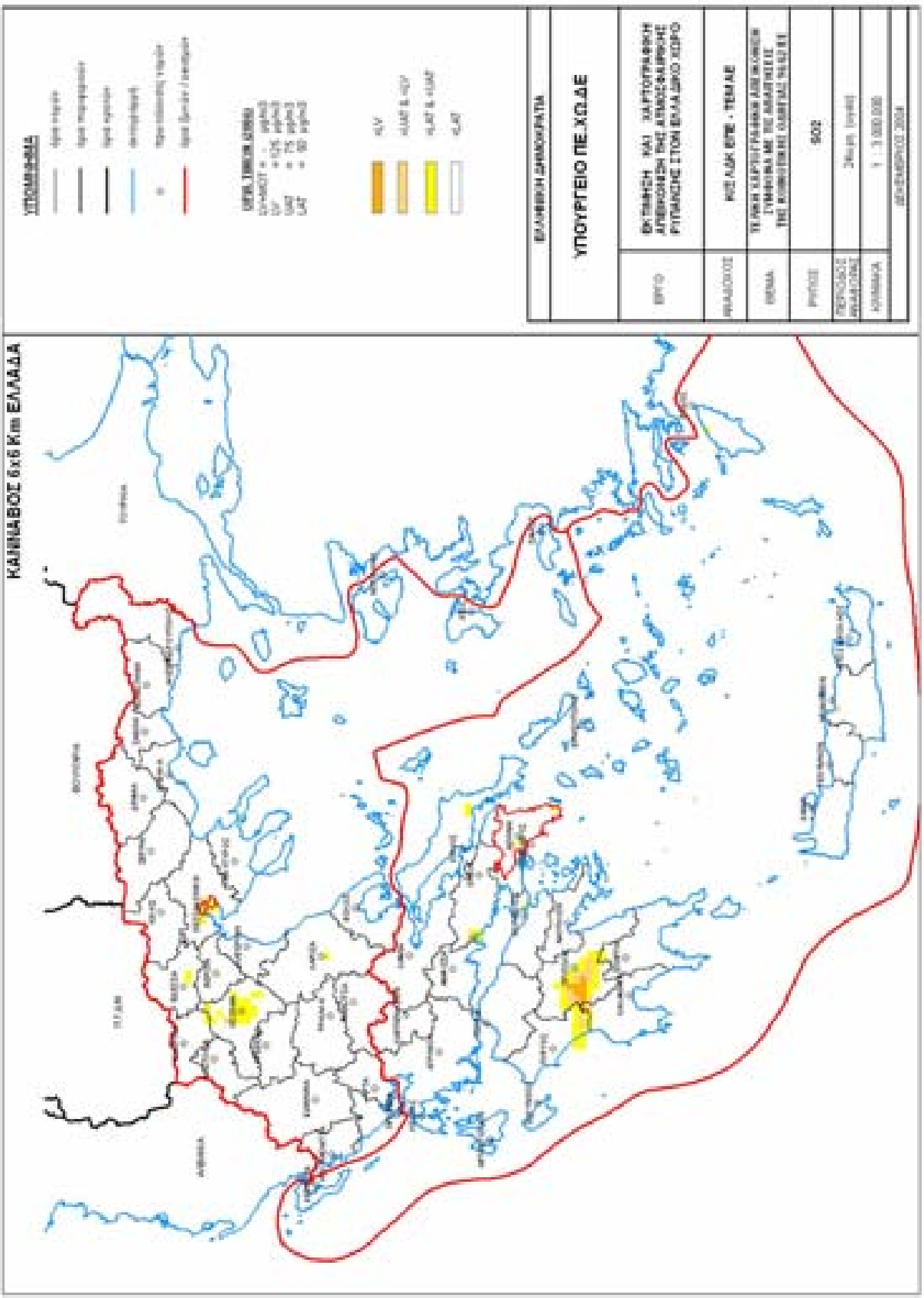
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ
ΚΑΝΝΑΒΟΣ 6x6 Km ΕΛΛΑΔΑ

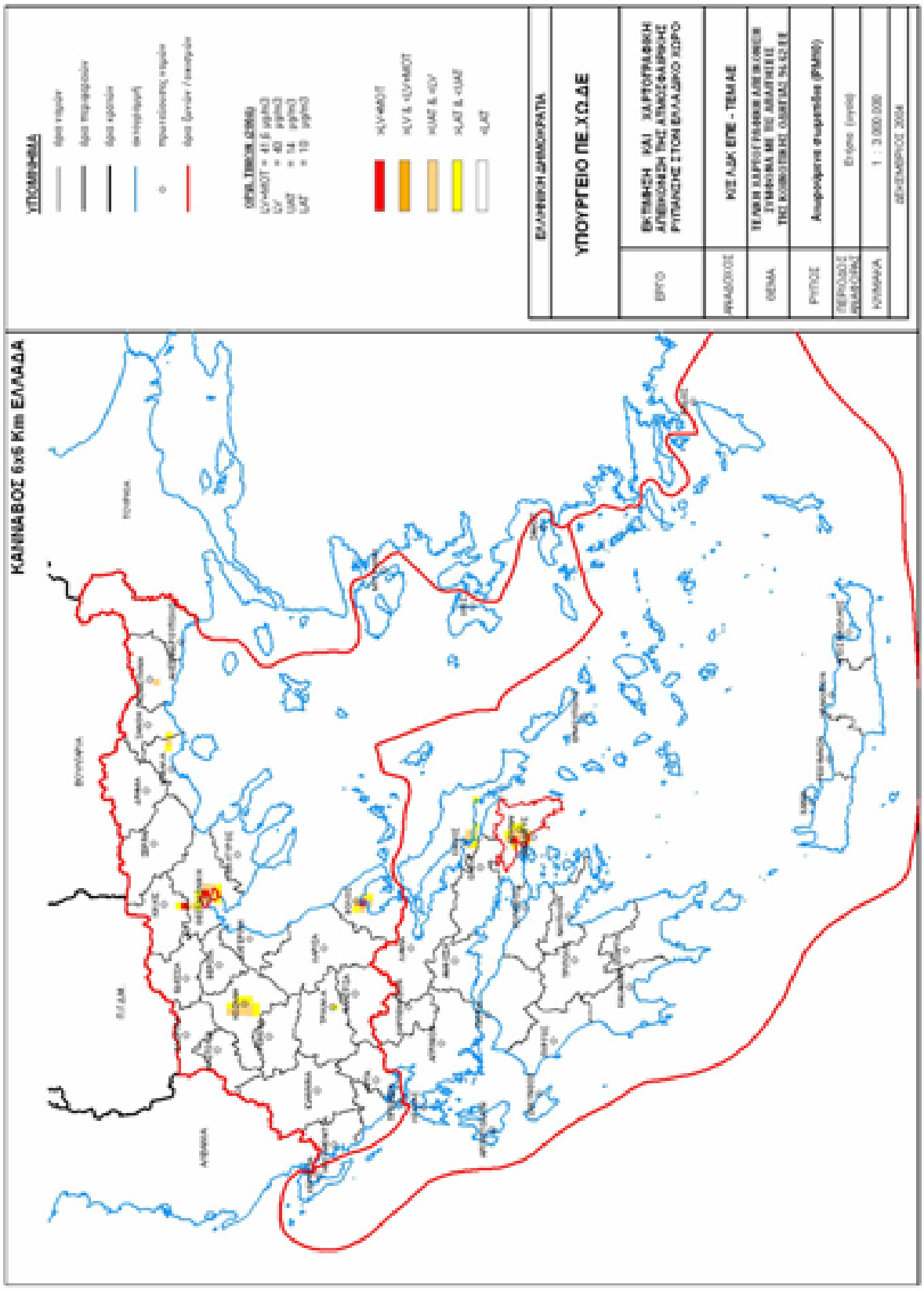
ΚΑΝΝΑΒΟΣ 6x6 Km ΕΛΛΑΔΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ

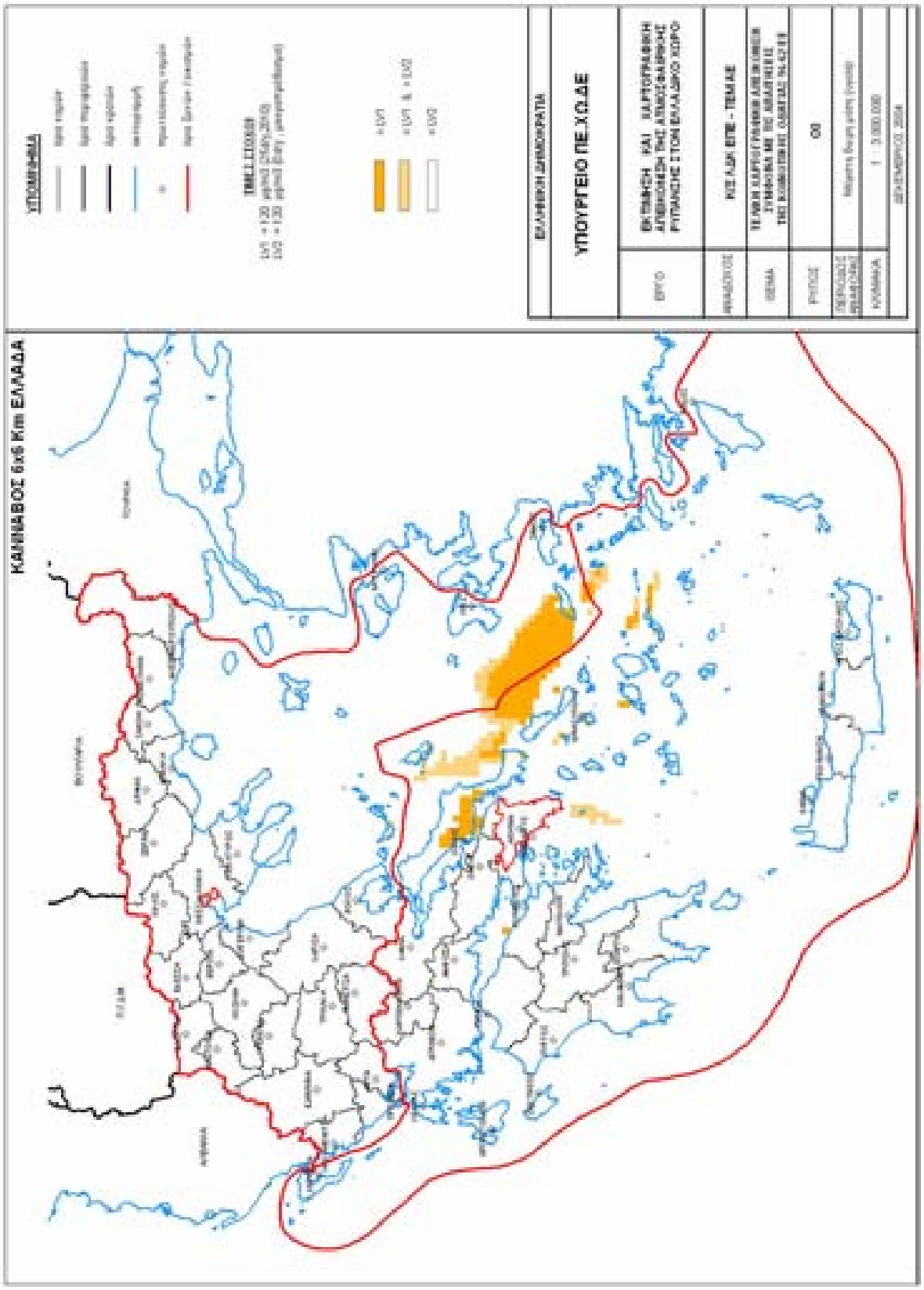
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ
ΚΑΝΝΑΒΟΣ 6x6 Km ΕΛΛΑΔΑ

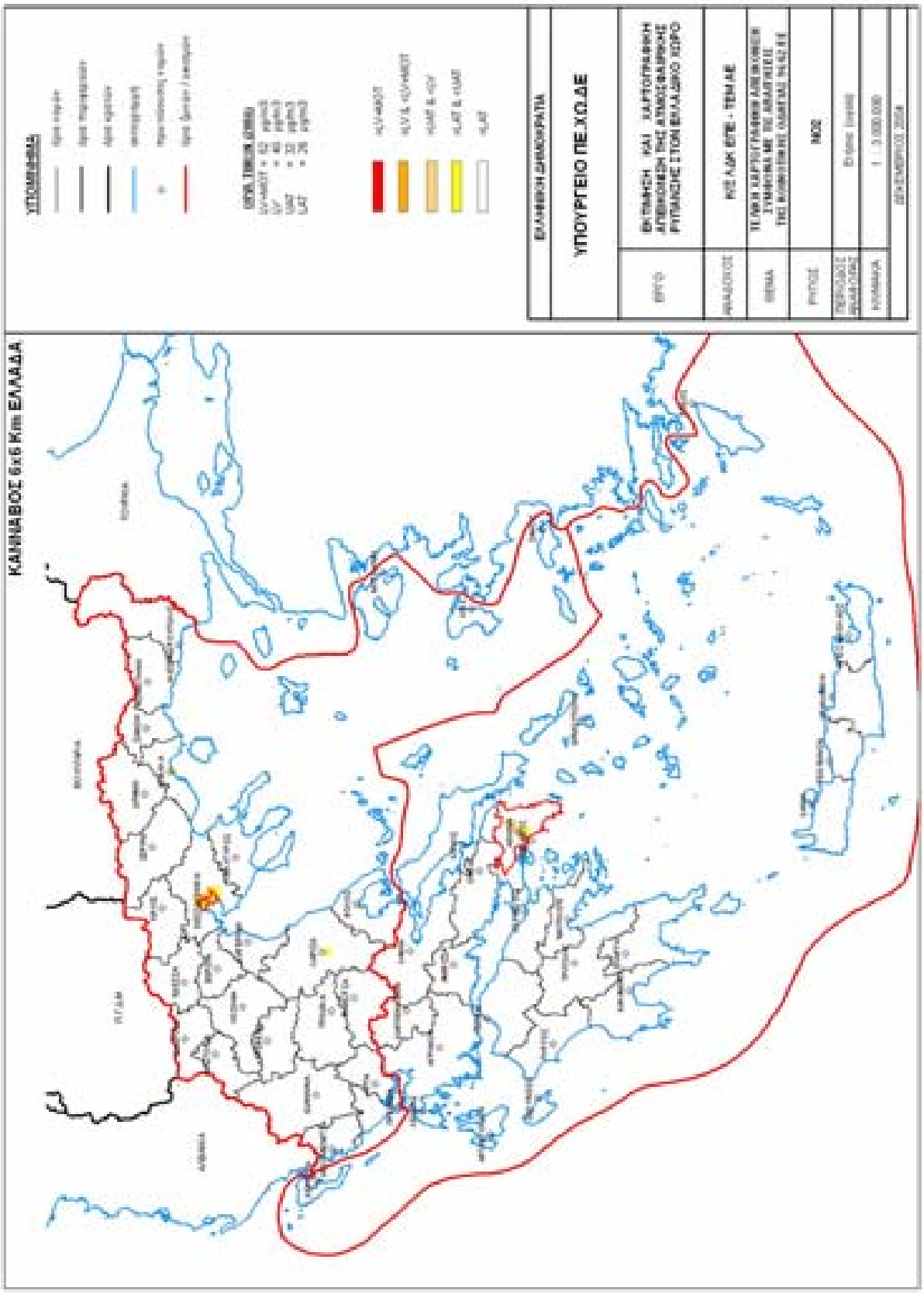
ΚΑΝΝΑΒΟΣ 6x6 Km ΕΛΛΑΔΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ

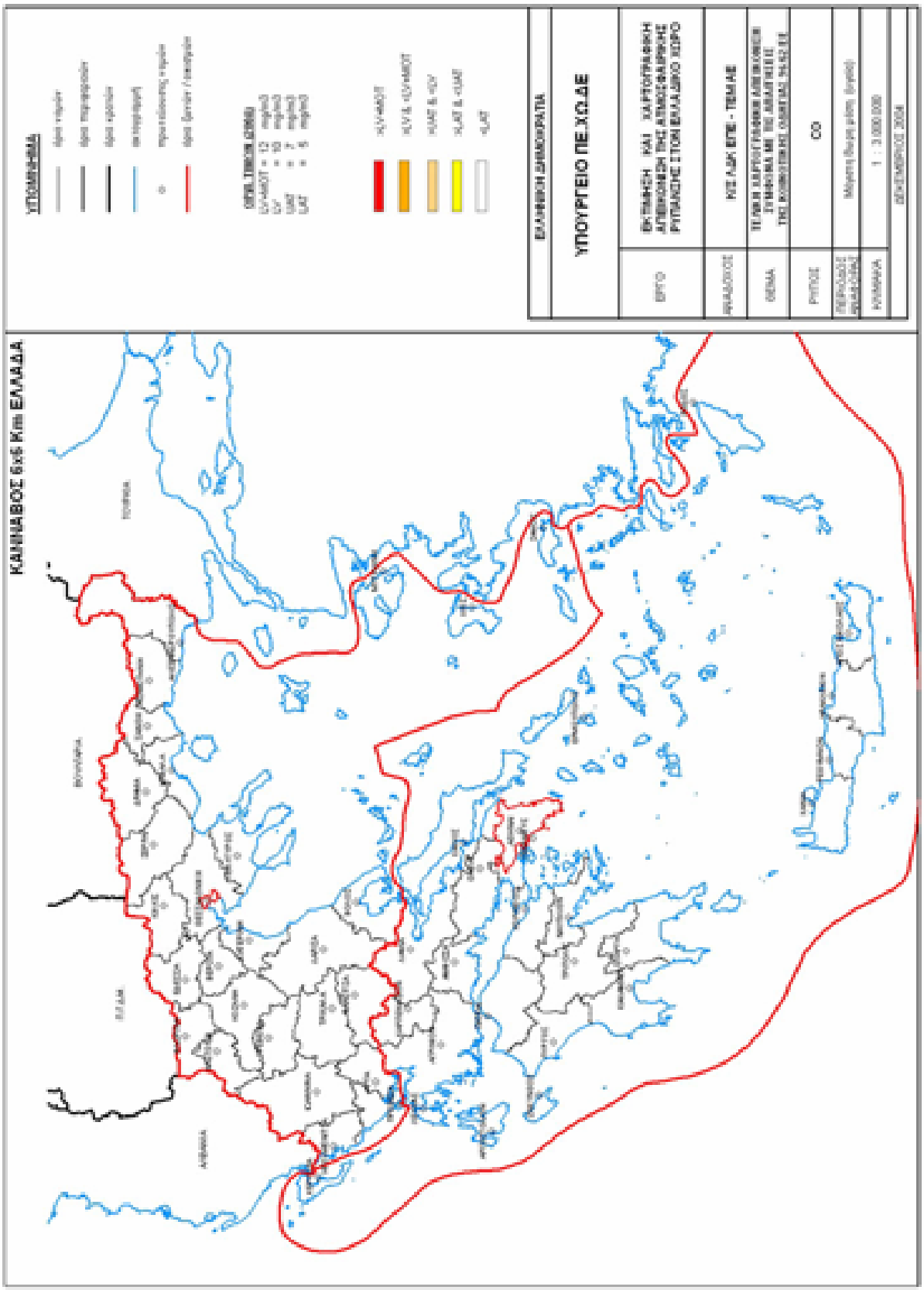
ΚΑΝΝΑΒΟΣ 6x6 Km ΕΛΛΑΔΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ
CO

Περιφέρεια Κρήτης

Στην Περιφέρεια Κρήτης συγκεκριμένα στην περιοχή του Ηρακλείου είναι εγκατεστημένος σταθμός παρακολούθησης παραμέτρων της ατμόσφαιρας, των οποίων τα αποτελέσματα αξιολογούνται από το Πανεπιστήμιο της Κρήτης, Τμήμα Χημείας, Εργαστήριο Περιβαλλοντικών & Χημικών Διεργασιών.

Στο εργαστήριο αυτό υπάρχει διαχρονική παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας στην ευρύτερη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου και συγκεκριμένα ο σταθμός είναι εγκατεστημένος στη «Φινοκαλιά».

Σε σχετικές δημοσιεύσεις του εργαστηρίου (Photochemical ozone production in the Eastern Mediterranean, Evangelos Gerasopoulos, κ.ά., 2006 και Origin and variability of particulate matter (PM_{10}) mass concentrations over the Eastern Mediterranean, E. Gerasopoulos,κ.ά., 2006) έχει παρουσιαστεί αναλυτικά ότι βασικές παράμετροι που επηρεάζουν έμμεσα ή άμεσα την περιοχή της Κρήτης είναι το όζον (O_3) και PM_{10}. Συγκεκριμένα έχει βρεθεί ότι και στις δύο περιπτώσεις γίνεται υπέρβαση των ορίων, η οποία κατά κύριο λόγο αποδίδεται σε ότι αφορά το O_3 στη συμβολή από φαινόμενα που συμβαίνουν στη Βόρεια Ευρώπη και μεταφορά των αερίων μαζών από Βορρά προς Νότο, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται επιστημονικά και σημαίνει ότι, οι δραστηριότητες της Κρήτης δεν έχουν ρυθμιστικού χαρακτήρα συμμετοχή στην αύξηση του O_3 και οι υπερβάσεις αντιστοιχούν σε μη ελεγχόμενες καταστάσεις εκτός της περιοχής.

Σχετικά με τις συγκεντρώσεις PM_{10}, που μετρήθηκαν κατά την περίοδο 2000-2005 σε συνδυασμό των μετρήσεων του Σταθμού του Ηρακλείου (Αστικός ιστός) και της «Φινοκαλιάς», βρέθηκε ότι υπάρχει σε ορισμένες χρονικές στιγμές αυξημένη επιρροή στις συνολικές συγκεντρώσεις PM_{10}, από την περιοχή του Ηρακλείου, ενώ ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιρροή των μεταφερόμενων μαζών σκόνης από τη Βόρειο Αφρική, που είναι πλέον συχνό φαινόμενο την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Το εργαστήριο έχει προχωρήσει και στην μέτρηση των ειδικών χημικών χαρακτηριστικών των PM_{10} και έχει αποκτήσει υποδομή και εμπειρία στον τομέα αυτό.

Δεδομένης της υπάρχουσας πλέον πρακτικής στην παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας κρίνεται αναγκαία η υποστήριξη της συνέχειας και της συνεπούς καταμέτρησης των παραμέτρων O_3 και PM_{10} με προοπτική να επεκταθεί το δίκτυο και σε άλλες παραμέτρους.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΤΕΕ/ΤΔΚ οι εκπομπές CO_2 στην Κρήτη οφείλονται κυρίως στην χρήση του πετρελαίου και των παραγώγων του (βενζίνης) και ελάχιστα στη χρήση υγραερίου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι εκπομπές CO_2 ανά δραστηριότητα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	*ΕΚΠΟΜΠΕΣ CO_2 σε tn*	*% ΠΟΣΟΣΤΟ*
Βιοτεχνία - Βιομηχανία	40.302	1,35
Μεταφορές	1.116.186	37,33
Κτίρια	248.222	8,32
Ηλεκτροπαραγωγή	1.584.517	53,00
ΣΥΝΟΛΟ	***2.989.227***	***100,00***

Πηγή: Γ. Βουρδουμπάς-ΤΕΕ/ΤΔΚ

Εχει εκτιμηθεί ότι οι εκπομπές CO_2 ανά κάτοικο στην Κρήτη το έτος 2000 ήταν 5,44 tn, έναντι 9,56 tn / κάτοικο στην Ελλάδα το 1998.(*Γ. Βουρδουμπάς-ΤΕΕ/ΤΔΚ*)

Οι εκπομπές CO_2 θα μπορούσαν να μειωθούν με τη χρήση τόσο της ηλιακής, όσο και της αιολικής ενέργειας στο νησί.

Πίνακας 6.1.1-1: Μείωση εκπομπών CO_2 από την εγκατάσταση ηλιακών και αιολικών συστημάτων

Σύστημα	*Μείωση εκπομπών CO_2*	*Απαραίτητα επένδυση σε € για τη μείωση των εκπομπών CO_2 κατά 1 tn / έτος*
Αιολικά συστήματα	2,845 tn CO_2/KWe	316
Φωτοβολταϊκα συστήματα	1,67 tn CO_2/KWp	5280
Ηλιοθερμικά συστήματα (παραγωγή θερμότητας)	0,5 tn CO_2/M^2	600

Πηγή: Γ. Βουρδουμπάς-ΤΕΕ/ΤΔΚ

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η κατάσταση της ατμόσφαιρας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό επιβάρυνσης στις αστικές περιοχές, δεδομένου ότι πρόκειται για μια νησιωτική περιοχή, με μια κυρίως αγροτική φυσιογνωμία, με κάποιες βιομηχανικές / γεωργικό – κτηνοτροφικές μονάδες που αποτελούν θέσεις σημειακής ρύπανσης, ελεγχόμενης, χωρίς επιβεβαιωμένα φαινόμενα ρύπανσης.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η ηλεκτροδότηση των νησιών από τους ΑΣΠ της ΔΕΗ, οι οποίοι ως καύσιμα χρησιμοποιούν μαζούτ και ντίζελ έχει ως αποτέλεσμα τις σημαντικές εκπομπές οξειδίων του αζώτου και διοξειδίου του θείου. Η λειτουργία των μονάδων της ΔΕΗ στα νησιά της Περιφέρειας έχει ως αποτέλεσμα την εκπομπή διπλάσιων ποσοτήτων NOx ανά μονάδα ΑΕΠ και ανά κάτοικο σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές σε επίπεδο χώρας. Αντίστοιχα, οι εκπομπές διοξειδίου του θείου ανά κάτοικο και ανά μονάδα ΑΕΠ σε επίπεδο Περιφέρειας είναι αντίστοιχες με τις τιμές σε εθνικό επίπεδο παρά το

γεγονός ότι η Περιφέρεια δεν διαθέτει αξιόλογη βιομηχανία (με εξαίρεση τις ενεργειακής μονάδες).

Εκπομπές ουσιών που προκαλούν οξίνιση

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρατηρείται ότι από όλες τις δραστηριότητες της οικονομίας προκύπτουν εκπομπές SO_2., όπως παρουσιάζει ο παρακάτω Πίνακας:

Πίνακας

Εκπομπές SO_2 ανά δραστηριότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στο σύνολο της χώρας (έτος 2003)

Εκπομπές SO2 (tn/έτος2)	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	% επί του συνόλου των δραστηριοτήτων	Ελλάδα	% σε εθνικό επίπεδο
Βιομηχανία	8.830,4	90,4	499.704,0	1,77
Κεντρική Θέρμανση	38,7	0,4	3.792,5	1,02
Αεροδρόμια	6,8	0,1	219,9	3,08
Οδικές Μεταφορές	66,4	0,7	6.147,4	1,08
Θαλάσσιες Μεταφορές	750,9	7,7	40.513,1	1,85
Οχήματα Εκτός Δρόμου (Γεωργικά, Χωματουργικά)	71,9	0,7	4.567,6	1,57
ΣΥΝΟΛΟ	9.765,0	100	554.944	1,76

** οι συνολικές εκπομπές SO2 σε εθνικό επίπεδο ανέρχονται σε 554.982,9 τόννους/έτος (στοιχεία 2003), συμπεριλαμβανομένων, εκτός των ανωτέρω δραστηριοτήτων, τις σιδηροδρομικές μεταφορές και τις γεωργικές δραστηριότητες (εφαρμογή λιπασμάτων), για τις οποίες στην περίπτωση της ΠΒΑ, οι εκπομπές. Οι εκπομπές αφορούν στο έτος 2003. Τα στοιχεία προέρχονται από ενδιάμεσα αποτελέσματα του έργου «ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ» που υλοποιήθηκε από την Κοινοπραξία ΛΔΚ ΕΠΕ – ΤΕΜ ΑΕ για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ, την περίοδο 2003-2004.*

Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, η κύρια δραστηριότητα για τις εκπομπές SO_2 είναι η βιομηχανία, σε ποσοστό 90% επί του συνόλου των πηγών που συνεισφέρουν, ενώ ακολουθούν οι θαλάσσιες μεταφορές, η χρήση των οχημάτων εκτός δρόμου (χωματουργικά – γεωργικά – δασικά οχήματα και μηχανήματα), οι οδικές μεταφορές και οι μονάδες κεντρικής θέρμανσης.

Το υψηλό ποσοστό που καταλαμβάνουν οι εκπομπές SO_2 από τις βιομηχανίες οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην ύπαρξη των Αυτόνομων Σταθμών Παραγωγής της ΔΕΗ που βρίσκονται στα νησιά της Λήμνου, της Λέσβου, της Χίου, του Αγ. Ευστρατίου, της Ικαρίας και της Σάμου. Οι μονάδες

αυτές ηλεκτροπαραγωγής διαθέτουν μηχανές εσωτερικής κάυσης (ΜΕΚ) οι οποίες γενικά θεωρούνται ιδαιίτερα ρυπογόνες σε όλες τις κατηγορίες αερίων ρύπων. Ιδιαίτερα για τις εκπομπές SO2, αυτές είναι ιδιαίτερα αυξημένες λόγω του χρησιμοποιούμενου καυσίμου (κυρίως μαζούτ και ντίζελ).

Στον επόμενο Πίνακα δίνεται η «ένταση» των εκπομπών SO2, δηλαδή οι εκπομπές ανά κάτοικο και ανά μονάδα του ΑΕΠ.

Πίνακας: Ένταση εκπομπών διοξειδίου του θείου

	Εκπομπές SO_2 ανά ΑΕΠ (kg/έτος / εκ. €)		Εκπομπές SO_2 ανά κάτοικο (kg/έτος / κάτοικο)	
	ΠΒΑ	Ελλάδα	ΠΒΑ	Ελλάδα
Βιομηχανία	3.071,43	3.212,64	42,84	45,70
Κεντρική Θέρμανση	13,47	24,38	0,19	0,35
Αεροδρόμια	2,35	1,41	0,03	0,02
Οδικές Μεταφορές	23,10	39,52	0,32	0,56
Θαλάσσιες μεταφορές	261,18	260,46	3,64	3,70
Μηχανήματα εκτός δρόμου	25,01	29,37	0,35	0,418
ΣΥΝΟΛΟ	3.396,54	3.567,79	47,37	50,75
ΑΕΠ Περιφέρειας (106 €) (2003)			2.875	
ΑΕΠ Ελλάδας (106 €) (2003)			155.543	
Πληθυσμός Περιφέρειας			206.121	
Πληθυσμός Ελλάδας			10.934.097	

Εκπομπές οξειδίων του αζώτου (NOx)

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρατηρείται ότι από όλες τις δραστηριότητες της οικονομίας προκύπτουν εκπομπές NOx, όπως παρουσιάζει ο παρακάτω Πίνακας:

Πίνακας

Εκπομπές NOx ανά δραστηριότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στο σύνολο της χώρας

Εκπομπές NOx (tn/έτος)[3]	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	% επί του συνόλου των δραστηριοτήτων	Ελλάδα	% σε εθνικό επίπεδο
Βιομηχανία	9.063,32	64,17	101.529,11	9,40
Κεντρική Θέρμανση	198,31	1,40	11.947,10	1,66
Αεροδρόμια	66,68	0,47	2.068,50	3,22
Οδικές Μεταφορές	1.301,80	9,22	120.432,10	1,08
Θαλάσσιες Μεταφορές	2.221,92	15,73	120.366,45	1,85

[3] *Οι εκπομπές αφορούν στο έτος 2003. Τα στοιχεία προέρχονται από ενδιάμεσα αποτελέσματα του έργου «ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ» που υλοποιήθηκε από την Κοινοπραξία ΛΔΚ ΕΠΕ – ΤΕΜ ΑΕ για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ, την περίοδο 2003-2004.*

Εκπομπές NOx (tn/έτος3)	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	% επί του συνόλου των δραστηριοτήτων	Ελλάδα	% σε εθνικό επίπεδο
Οχήματα Εκτός Δρόμου (Γεωργικά, Χωματουργικά)	1.271,41	9,01	52.369,64	2,43
ΣΥΝΟΛΟ	14.123,44	100	408.712,90*	3,45

* οι συνολικές εκπομπές NOχ σε εθνικό επίπεδο ανέρχονται σε 410.792,33 τόννους/έτος (στοιχεία 2003), συμπεριλαμβανομένων, εκτός των ανωτέρω δραστηριοτήτων, τις σιδηροδρομικές μεταφορές και τις γεωργικές δραστηριότητες (εφαρμογή λιπασμάτων), για τις οποίες στην περίπτωση της ΠΒΑ,οι εκπομπές είναι μηδενικές..

Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, η κύρια δραστηριότητα για τις εκπομπές NOx είναι η βιομηχανία, σε ποσοστό 64% επί του συνόλου των πηγών που συνεισφέρουν, ενώ ακολουθούν οι θαλάσσιες μεταφορές, οι οδικές μεταφορές, η χρήση των οχημάτων εκτός δρόμου (χωματουργικά – γεωργικά – δασικά οχήματα και μηχανήματα), και οι μονάδες κεντρικής θέρμανσης. Ομοίως με παραπάνω, το υψηλό ποσοστό NOx οφείλεται στην ύπαρξη μονάδων ηλεκτροπαραγωγής και στο χρησιμοποιούμενο καύσιμο.

Στον επόμενο Πίνακα δίνεται η «ένταση» των εκπομπών NOx, δηλαδή οι εκπομπές ανά κάτοικο και ανά μονάδα του ΑΕΠ.

Πίνακας : Ένταση εκπομπών οξειδίων του αζώτου

	Εκπομπές NOx ανά ΑΕΠ (kg/έτος / εκ. €)		Εκπομπές NOx ανά κάτοικο (kg/έτος / κάτοικο)	
	ΠΒΑ	Ελλάδα	ΠΒΑ	Ελλάδα
Βιομηχανία	3.152,46	652,74	43,97	9,29
Κεντρική Θέρμανση	68,98	76,81	0,96	1,09
Αεροδρόμια	23,19	13,30	0,32	0,19
Οδικές Μεταφορές	452,80	774,27	6,32	11,01
Θαλάσσιες μεταφορές	772,84	773,85	10,78	11,01
Μηχανήματα εκτός δρόμου	442,23	336,69	6,17	4,79
ΣΥΝΟΛΟ	4.912,50	2.627,65	68,52	37,38
ΑΕΠ Περιφέρειας (106 €) (2003)				2.875
ΑΕΠ Ελλάδας (106 €) (2003)				155.543
Πληθυσμός Περιφέρειας				206.121
Πληθυσμός Ελλάδας				10.934.097

Εκπομπές σωματιδίων

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρατηρείται ότι από όλες τις δραστηριότητες της οικονομίας προκύπτουν εκπομπές PM10, όπως παρουσιάζει ο παρακάτω Πίνακας:

Πίνακας: Εκπομπές PM10 ανά δραστηριότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και στο σύνολο της χώρας

Εκπομπές PM10 (tn/έτος4)	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	% επί του συνόλου των δραστηριοτήτων	Ελλάδα	% σε εθνικό επίπεδο
Βιομηχανία	258,80	26,5	294.230,29	0,09
Κεντρική Θέρμανση	446,71	45,8	15.553,75	2,87
Αεροδρόμια	3,60	0,37	124,80	2,88
Οδικές Μεταφορές	46,28	4,76	4.417,35	1,05
Θαλάσσιες Μεταφορές	128,77	13,2	6.830,02	1,89
Οχήματα Εκτός Δρόμου (Γεωργικά, Χωματουργικά)	90,27	9,27	3.684,55	2,45
ΣΥΝΟΛΟ	974,43	100	325.020,76*	0,30

** οι συνολικές εκπομπές PM10 σε εθνικό επίπεδο ανέρχονται σε 325.008,172 τόννους/έτος (στοιχεία 2003), συμπεριλαμβανομένων, εκτός των ανωτέρω δραστηριοτήτων, τις σιδηροδρομικές μεταφορές και τις γεωργικές δραστηριότητες (εφαρμογή λιπασμάτων), για τις οποίες στην περίπτωση της ΠΒΑ, οι εκπομπές είναι μηδενικές. Οι εκπομπές αφορούν στο έτος 2003. Τα στοιχεία προέρχονται από ενδιάμεσα αποτελέσματα του έργου «ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ» που υλοποιήθηκε από την Κοινοπραξία ΛΔΚ ΕΠΕ – ΤΕΜ ΑΕ για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ, την περίοδο 2003-2004.*

Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, η κύρια δραστηριότητα για τις εκπομπές PM10 είναι οι μονάδες κεντρικής θέρμανσης, σε ποσοστό 26,5% επί του συνόλου των πηγών που συνεισφέρουν, ενώ ακολουθούν η βιομηχανία, οι θαλάσσιες μεταφορές, η χρήση των οχημάτων εκτός δρόμου (χωματουργικά – γεωργικά – δασικά οχήματα και μηχανήματα), και οι οι οδικές μεταφορές,.

Στον επόμενο Πίνακα δίνεται η «ένταση» των εκπομπών PM10, δηλαδή οι εκπομπές ανά κάτοικο και ανά μονάδα του ΑΕΠ.

Πίνακας: Ένταση εκπομπών σωματιδίων PM10

	Εκπομπές PM10 ανά ΑΕΠ (kg/έτος / εκ. €)		**Εκπομπές PM10 ανά κάτοικο (kg/έτος / κάτοικο)**	
	ΠΒΑ	**Ελλάδα**	**ΠΒΑ**	**Ελλάδα**
Βιομηχανία	90,02	1.891,63	1,26	26,91
Κεντρική Θέρμανση	155,38	100,00	2,17	1,43
Αεροδρόμια	1,25	0,80	0,02	0,01
Οδικές Μεταφορές	16,10	28,40	0,22	0,40
Θαλάσσιες μεταφορές	44,79	43,91	0,62	0,62
Μηχανήματα εκτός δρόμου	31,40	23,69	0,44	0,34
ΣΥΝΟΛΟ	338,93	2.088,43	4,73	29,71
ΑΕΠ Περιφέρειας (106 €) (2003)				2.875
ΑΕΠ Ελλάδας (106 €) (2003)				155.543
Πληθυσμός Περιφέρειας				206.121
Πληθυσμός Ελλάδας				10.934.097

Στα παρακάτω διάγραμματα, συνοψίζονται οι εκπομπές των κύριων ατμοσφαιρικών ρύπων όπως προκύπτουν για το έτος 2003 με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, από όλες τις δραστηριότητες στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, καθώς και οι εκπομπές των ρύπων ανά ΑΕΠ και ανά κάτοικο τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

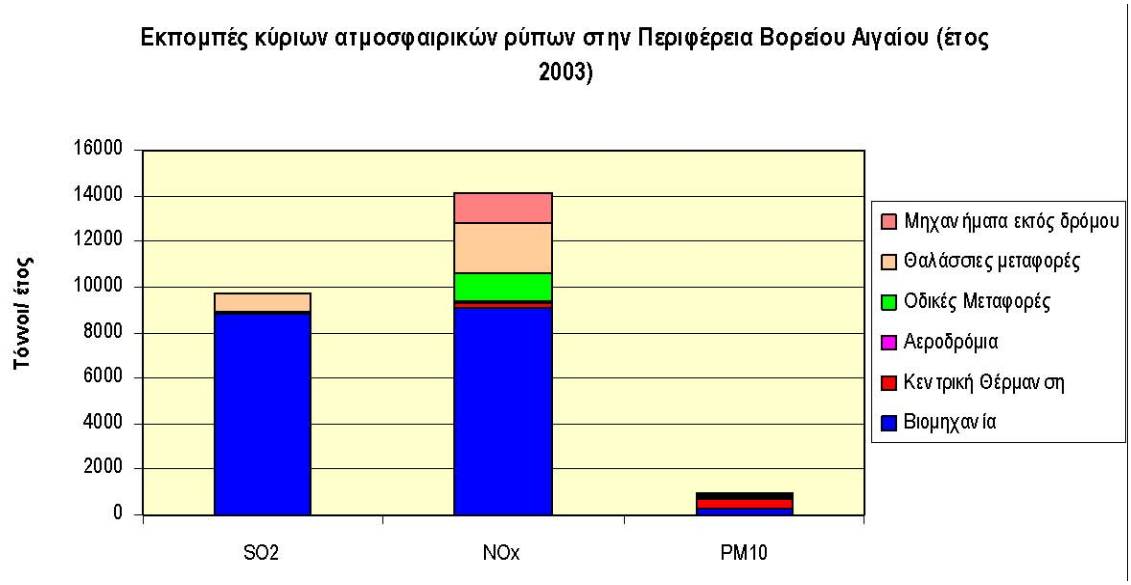

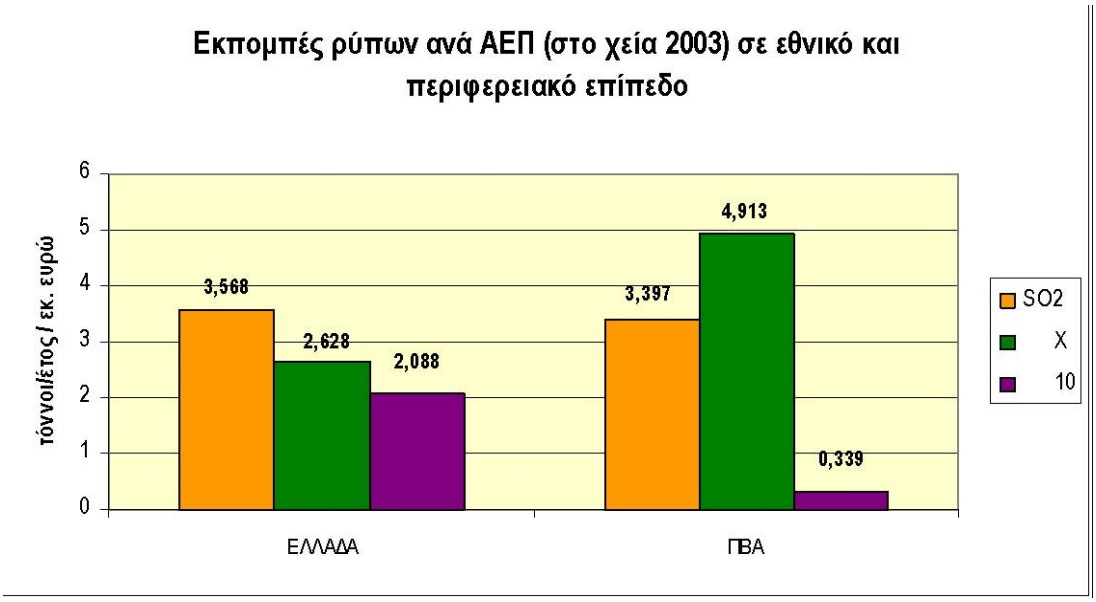

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Το Νότιο Αιγαίο δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αφού δε διαθέτει σε μεγάλο βαθμό πηγές που εκπέμπουν τους βλαβερούς ρύπους, όπως βιομηχανίες, μεγάλο αριθμό αυτοκινήτων κλπ. Παρόλα αυτά δεν πρέπει να υπάρχει εφησυχασμός, αλλά ολοκληρωμένη στρατηγική για κάθε είδος ρύπανσης.

Δεν υπάρχουν πραγματικές μετρήσεις και λόγω έλλειψης βαριάς βιομηχανίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου θεωρείται ότι τα κύρια ποσά ατμοσφαιρικής ρύπανσης προέρχονται από την τουριστική βιομηχανία (ξενοδοχεία, camping, τουριστικά συγκροτήματα κ.ά.) και από τα λιμάνια και τα αεροδρόμια.

Στόχοι – Ισχύουσα Νομοθεσία

Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αναφέρονται κατ' αρχήν στην τήρηση των ορίων που θέτουν οι κοινοτικές οδηγίες για την ποιότητα της ατμόσφαιρας στο αστικό περιβάλλον, καθώς και στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας 2001/81.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με την έκδοση της νέας κοινοτικής οδηγίας 2001/81/EC χαράζει τη βασική στρατηγική και τους στόχους της όσον αφορά την μείωση των αερίων εκπομπών για την περίοδο 2000-2003. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τους αέριους ρύπους NOx, NMVOCs, SO_2, NH_3, PM_{10} και $PM_{2,5}$.

Σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί επιδιώκεται:

- Η μείωση των εκπομπών NOx κατά ένα ποσοστό ίσο με 47% μέχρι το 2030, σε σύγκριση με το επίπεδο των εκπομπών του 2000
- Η μείωση των εκπομπών NMVOCs κατά ένα ποσοστό ίσο με 45% μέχρι το 2030 σε σύγκριση με το επίπεδο των εκπομπών του 2000
- Η μείωση των εκπομπών SO_2 κατά ένα ποσοστό ίσο με 67% μέχρι το 2030 σε σύγκριση με το επίπεδο των εκπομπών του 2000.
- Η μείωση των εκπομπών NH_3 κατά ένα ποσοστό ίσο με 6% μέχρι το 2030 σε σύγκριση με το επίπεδο των εκπομπών του 2000.
- Η μείωση των εκπομπών PM_{10} και $PM_{2,5}$ κατά ένα ποσοστό ίσο με 38% και 46% αντίστοιχα μέχρι το 2030.

Σε ότι αφορά την ατμοσφαιρική ρύπανση, η Ελλάδα έχει ενσωματώσει στην Εθνική Νομοθεσία την Οδηγία Πλαίσιο (96/62/ΕΚ) και στοχεύει στην επίτευξη των οριακών τιμών των συγκεντρώσεων των ρύπων στην ατμόσφαιρα που έχουν θεσπιστεί μέσω αυτής και των θυγατρικών της.

Τα κράτη μέλη, κι επομένως και η χώρα μας είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή της Οδηγίας, την εκτίμηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας, την έγκριση των μηχανισμών μέτρησης (μεθόδων, συσκευών, δικτύων, εργαστηρίων), τη διασφάλιση της ποιότητας των μετρήσεων, την ανάλυση των μεθόδων εκτίμησης και το συντονισμό στην επικράτειά τους των κοινοτικών προγραμμάτων διασφάλισης της ποιότητας της ατμόσφαιρας, τα οποία οργανώνονται από την Επιτροπή.

Η χώρα μας καλύπτοντας τις απαιτήσεις της Οδηγίας έχει διεκπεραιώσει τις ακόλουθες ενέργειες:

- Έχει δημιουργήσει σύστημα για το χωρισμό της χώρας σε ζώνες και οικισμούς και έχει καταρτίσει κατάλογο των ζωνών και οικισμών
- Έχει οργανώσει εκστρατείες αντιπροσωπευτικών μετρήσεων, έρευνες ή εκτιμήσεις για να αποκτήσει προκαταρκτικά δεδομένα επιπέδων αέριων ρύπων για όλες τις ζώνες και τους οικισμούς.
- Έχει καταρτίσει κατάλογο των ζωνών και των οικισμών όπου τα επίπεδα ενός ή περισσοτέρων ρύπων υπερβαίνουν την οριακή τιμή

προσαυξημένη κατά το περιθώριο ανοχής.

- Έχει καταρτίσει κατάλογο των ζωνών και των οικισμών όπου τα επίπεδα ενός ή περισσοτέρων ρύπων δεν υπερβαίνουν τις οριακές τιμές.
- Έχει καταρτίσει κατάλογο των ζωνών και οικισμών όπου τα επίπεδα ενός ή περισσοτέρων ρύπων κυμαίνονται μεταξύ της οριακής τιμής και της οριακής τιμής προσαυξημένης κατά το περιθώριο ανοχής.
- Έχουν εκπονηθεί επιχειρησιακά σχέδια για δεκατρία μεγάλα αστικά κέντρα.

Η τέταρτη θυγατρική Οδηγία σχετικά με τα $PM_{2,5}$, το μόλυβδο και τα άλλα μέταλλα βρίσκεται στο στάδιο της εναρμόνισης. Η χαρτογράφηση των επιπέδων ρύπανσης των ρύπων της εν λόγω Οδηγίας δεν έχει ολοκληρωθεί. Το δίκτυο μέτρησης και ελέγχου των εν λόγω ρύπων είναι σε αρχικό στάδιο, είναι αρκετά περιορισμένο και δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί.

Πιθανές τάσεις εξέλιξης

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Ενιαίου Δίκτυου Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικών Ρύπων (ΕΔΠΑΡ) του ΥΠΕΧΩΔΕ, η τάση εξέλιξης για τους παραδοσιακούς ρύπους NOx, SO_2, CO είναι πτωτική, ενώ το O_3, τα PM_{10}, το C_6H_6 και γενικά οι υδρογονάνθρακες αναμένεται να έχουν αυξητική τάση.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία προβλέπονται πολύ αυστηρότερα όρια ποιότητας ατμόσφαιρας τα οποία θα ισχύσουν σταδιακά από το 2005 μέχρι το 2010, ενώ προβλέπονται και όρια για ρύπους για τους οποίους η μέτρηση μέχρι σήμερα δε ήταν υποχρεωτική (π.χ. βενζόλιο, βαρέα μέταλλα, $PM_{2.5}$).

Όσον αφορά στα αέρια του θερμοκηπίου εκτιμάται ότι οι εκπομπές από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας θα περιορισθούν τις επόμενες δεκαετίες λόγω της συμμόρφωσης της χώρας με δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί για την τήρηση διεθνών συμβάσεων και της κοινοτικής νομοθεσίας. Η υποκατάσταση του λιγνίτη από φυσικό αέριο και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με κύριες μορφές την αιολική και τη βιομάζα, αναμένεται να οδηγήσουν σε σημαντικές αλλαγές.

Τέλος, η εφαρμογή της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας για τα επιχειρησιακά σχέδια καταπολέμησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε μεγάλα αστικά κέντρα, εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε σταδιακή μείωση των επιπέδων ατμοσφαιρικής ρύπανσης, δεδομένου ότι αυτά θα υλοποιηθούν.

6.2 ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

6.2.1 Κλιματικοί Παράγοντες – Πιθανές τάσεις εξέλιξης

Όλοι σχεδόν οι ειδικοί επιστήμονες (συμπεριλαμβανομένης της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τις Κλιματικές Αλλαγές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ - IPCC) καταλήγουν στη διαπίστωση ότι η αλλαγή του παγκόσμιου κλίματος είναι ήδη γεγονός, ως αποτέλεσμα ανθρωπογενών δραστηριοτήτων.
Κάθε χρόνο δισεκατομμύρια τόνοι διοξειδίου του άνθρακα (CO_2), κυρίως από την καύση ορυκτών καυσίμων (πετρέλαιο, άνθρακας, φυσικό αέριο), καθώς και άλλων αερίων, όπως το μεθάνιο και το υποξείδιο του αζώτου, απελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα αλλάζοντας τη σύσταση των αερίων που παρέμενε σταθερή για δεκάδες χιλιάδες χρόνια. Η ανατροπή αυτή αναμένεται να αλλάξει δραστικά το κλίμα τις ερχόμενες δεκαετίες.
Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των επιστημόνων, αναμένεται μέσα στις επόμενες δεκαετίες μια επιπλέον αύξηση της μέσης θερμοκρασίας στην επιφάνεια του πλανήτη κατά 1,5-5,2 ^{o}C., αύξηση που δεν έχει προηγούμενο στην ανθρώπινη ιστορία. Η αναμενόμενη αυτή υπερθέρμανση της επιφάνειας του πλανήτη οφείλεται στο εντεινόμενο «φαινόμενο του θερμοκηπίου».
Τα τελευταία 50 χρόνια παρατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο σταθερή αύξηση της συχνότητας (υπερτετραπλασιασμός) των φυσικών φαινομένων μεγάλης έντασης (πλημμύρες, τυφώνες, κ.ά.) αλλά κυρίως της σφοδρότητάς τους, με αποτέλεσμα να υπερ-δεκαπλασιαστεί την ίδια περίοδο το ύψος των ζημιών που προκαλούν στις υποδομές.
Την τελευταία δεκαπενταετία σημειώνονται και στην Ελλάδα σημαντικές οικονομικές καταστροφές λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων που επαναλαμβάνονται με όλο και πιο μεγάλη συχνότητα σε σχέση με το παρελθόν: λίγες αλλά καταρρακτώδεις βροχές, πλημμύρες, παρατεταμένη ξηρασία και ανομβρία, εμφάνιση πιο ακραίων υψηλών και χαμηλών θερμοκρασιών, μεγαλύτερη επίδραση του κλίματος της ερήμου στην δική μας κλιματική ζώνη.
Στο πρωτόκολλο του Κιότο, που αποτελεί κορυφαίο γεγονός στην παγκόσμια προσπάθεια για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ορίζεται μείωση των εκπομπών αερίων που συνεισφέρουν στο περιβαλλοντικό πρόβλημα της παγκόσμιας θέρμανσης και της αλλαγής κλίματος.
Η Ευρωπαϊκή Ενωση που έχει υπογράψει το πρωτόκολλο του Κιότο έχει δεσμευθεί στη μείωση των αερίων ρύπων που επηρεάζουν το κλίμα. Για το σκοπό αυτό έχει θεσπίσει την Οδηγία 2003/87 και στη συνέχεια την Οδηγία 2004/101 για τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.
Η Ελλάδα εναρμόνισε την Οδηγία 2003/87 με την ΚΥΑ 54409/2004.

Το πρωτόκολλο του Κιότο, που ουσιαστικά ενεργοποιήθηκε στις 16-2-2005 ορίζει τα όρια εκπομπής αερίων για κάθε χώρα σε σχέση με τις εκπομπές του 1990 (έτος βάσης σύγκρισης).

Η τελευταία επίσημη εθνική απογραφή εκπομπών/απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου που υποβλήθηκε τον Φεβρουάριο του 2004 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στη Γραμματεία της Σύμβασης - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή καλύπτει την περίοδο 1990 – 2002.

Τα αποτελέσματα της απογραφής αυτής, που έχουν αναθεωρηθεί μερικώς, για την περίοδο 1990 – 2002 παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.2.1-1.

Πίνακας 6.2.1-1

Απογραφή εκπομπών/απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου (σε kt CO_2 eq) για την περίοδο 1990 – 2002

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Α. Εκπομπές / Απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου ανά τομέα													
Ενέργεια	80996	81035	82933	82874	84862	84622	87217	91802	96777	96035	101636	103881	103998
Βιομηχανικές διεργασίες	9140	9034	8784	9309	9791	11520	12173	12736	13085	13718	12879	12479	12526
Διαλύτες	170	176	172	169	162	153	151	152	151	159	145	155	155
Γεωργία	13603	13389	13182	12584	12822	12573	12864	12578	12439	12456	12425	12216	12175
Αλλαγές Χρήσεων Γης και Δασοπονία (ΑΧΓΔ)	-3440	-3815	-3240	-4054	-3736	-4614	-4217	-4159	-3705	-4671	-3211	-5545	-5701
Απόβλητα	4044	4072	4225	4350	4554	4651	4797	4917	5155	4555	4617	4556	4609
Σύνολο (χωρίς ΑΧΓΔ)	107953	107707	109298	109285	112190	113520	117202	122185	127606	126924	131701	133287	133464
Σύνολο (με ΑΧΓΔ)	104513	103892	106057	105231	108455	108905	112985	118026	123901	122253	128490	127741	127763
Β. Εκπομπές / Απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου ανά αέριο (χωρίς ΑΧΓΔ)													
CO2	83905	83736	85296	85324	87168	87497	89795	94526	99133	98512	104072	106244	106172
CH4	8715	8716	8883	9021	9284	9418	9728	9840	10166	9504	9644	9638	9787
N2O	14140	13890	13958	13149	13436	13152	13691	13459	13434	13341	13564	13468	13418
HFCs	935	1107	908	1638	2209	3369	3916	4194	4669	5435	4272	3845	3999
PFCs	258	258	252	153	94	83	72	165	204	132	148	91	88
SF6	Δεν υπολογίζεται												
Σύνολο	107953	107707	109298	109285	112190	113520	117202	122185	127606	126924	131701	133287	133464
Γ. Εκπομπές / Απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου από ΑΧΓΔ													
CO2	-3493	-3840	-3319	-4124	-3798	-4651	-4238	-4201	-3835	-4681	-3386	-5568	-5704
CH4	48	24	72	64	57	34	19	39	118	9	159	21	3
N2O	5	2	7	7	6	3	2	4	12	1	16	2	0
Σύνολο	-3440	-3815	-3240	-4054	-3736	-4614	-4217	-4159	-3705	-4671	-3211	-5545	-5701

Η Ελλάδα έχει δεσμευθεί για τον περιορισμό της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά την περίοδο 2008 – 2012 στο 25% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους βάσης. Ως έτος βάσης για τις εκπομπές CO_2, CH_4 και N_2O λαμβάνεται το 1990, ενώ για τα F-gases (PFCs, HFCs, SF6) λαμβάνεται το 1995.

Οι εκπομπές βάσης για την Ελλάδα υπολογίζονται σε 110.212,31 kt CO_2 eq. Οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα το 2002 (χωρίς τις εκπομπές/απορροφήσεις από τον τομέα ΑΧΓΔ) έχουν αυξηθεί κατά 21,1% σε σχέση με τις εκπομπές βάσης, ενώ οι επιτρεπόμενες συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην Ελλάδα κατά την πενταετία 2008-2012 δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τους 688.826,94 kt CO_2 eq. Το άνω όριο των επιτρεπόμενων ετήσιων εκπομπών για το έτος στόχο 2010 ανέρχεται σε 137.765,39 kt CO_2 eq.

Οι κύριες δράσεις που προβλέπονται στο 2ο Εθνικό Πρόγραμμα περιλαμβάνουν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της χώρας είναι:

- Περαιτέρω διείσδυση του φυσικού αερίου σε όλους τους τομείς τελικής ζήτησης και της ηλεκτροπαραγωγής, συμπεριλαμβανομένης και της συμπαραγωγής.
- Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας.
- Εξοικονόμηση ενέργειας στη βιομηχανία και στον οικιακό – τριτογενή τομέα.
- Προώθηση ενεργειακά αποδοτικών συσκευών και ενεργειακού εξοπλισμού στον οικιακό – τριτογενή τομέα.
- Διαρθρωτικές αλλαγές στη γεωργία και στη χημική βιομηχανία.
- Δράσεις περιορισμού εκπομπών στις μεταφορές και στη διαχείριση απορριμμάτων.

Στον Πίνακα 6.2.1-2 συνοψίζονται, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας και ανά κατηγορία παρεμβάσεων, το δυναμικό μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που εκτιμάται στο Εθνικό Πρόγραμμα από την εφαρμογή των διαφόρων μέτρων.

Πίνακας 6.2.1-2:
Τεχνολογικό και οικονομικό δυναμικό μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από την εφαρμογή των μέτρων του 2ου Εθνικού Προγράμματος για τις Κλιματικές Αλλαγές (kt CO_2 eq)

Μέτρα μείωσης των εκπομπών	Τεχνολογικό δυναμικό		Οικονομικό δυναμικό	
	2005	2010	2005	2010
Προώθηση φυσικού αερίου	**3191**	**3925**	**1787**	**2198**
Λειτουργία μονάδων ΦΑ στη βάση	3065	3350	1716	1876
Περαιτέρω διείσδυση ΦΑ στη βιομηχανία	126	337	71	189
Περαιτέρω διείσδυση ΦΑ στον οικιακό/τριτογενή τομέα	0	237	0	133
Περαιτέρω διείσδυση ΦΑ στις μεταφορές	0	2	0	1
Προώθηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας	**1489**	**6359**	**834**	**3561**
Περαιτέρω διείσδυση ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή	770	4027	431	2255
Περαιτέρω διείσδυση ΑΠΕ στη βιομηχανία	343	385	192	216
Περαιτέρω διείσδυση ΑΠΕ στον οικιακό/τριτογενή τομέα	376	1628	210	912
Περαιτέρω διείσδυση ΑΠΕ στις μεταφορές	0	319	0	178
Λοιπά μέτρα στη βιομηχανία	**234**	**238**	**131**	**133**
Λοιπά μέτρα στον οικιακό/τριτογενή τομέα	**874**	**2250**	**489**	**1260**
Λοιπά μέτρα στις μεταφορές	**188**	**595**	**105**	**333**
Γεωργικός τομέας	**49**	**92**	**34**	**64**
Απορρίμματα	**37**	**98**	**26**	**69**
Βιομηχανικές διεργασίες	**0**	**4651**	**0**	**4651**
ΣΥΝΟΛΟ	**6061**	**18208**	**3406**	**12270**

Στο Εθνικό Σχέδιο Κατανομής εκτός από το Σενάριο Αναμενόμενης Εξέλιξης (ΣΑΕ) διαμορφώνεται και ένα σενάριο εξέλιξης εκπομπών (Σενάριο «Μέτρα») στο οποίο ο στόχος του Κιότο επιτυγχάνεται αποκλειστικά με την υλοποίηση των προαναφερθέντων εγχώριων πολιτικών και μέτρων. Σύμφωνα με το σενάριο αυτό, η αύξηση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα μπορεί να περιορισθεί το 2010 στο 24,5% σε σύγκριση με τις εκπομπές βάσης. (Πίνακας 6.2.1-3).

Πίνακας 6.2.1-3
Εξέλιξη εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σύμφωνα με το ΣΑΕ και το σενάριο συνδυασμένης υλοποίησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται στο 2ο Εθνικό Πρόγραμμα (σε kt CO_2eq)

	1990		1995	2000	2005		2010	
Τομέας	**Ιστορικά στοιχεία**	**Ιστορικά στοιχεία**	**Ιστορικά στοιχεία**	**ΣΑΕβ**	**Μέτρα**	**ΣΑΕβ**	**Μέτρα**	
Ενεργειακός τομέας	80789		84386	101062	107787	104441	116890	109404
Βιομηχανικές διεργασίες	9591		11725	12874	13667	13667	15899	11248
Διαλύτες	177		156	169	173	173	177	177
Γεωργία	10448		9737	10227	9736	9702	9668	9604
Δάση	1391		-307	4138	2030	2030	2030	2030
Απορρίμματα	3749		4422	5319	4042	4016	2542	2473
Σύνολο	**106145**		**110119**	**133789**	**137435**	**134029**	**147206**	**134936**
Μεταβολή ως προς το έτος βάσης (=100)	**97.9**		**101.6**	**123.4**	**126.8**	**123.6**	**135.8**	**124.5**

α Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον Πίνακα για τα έτη 1990, 1995 και 2000 αποτελούν τα αποτελέσματα της Απογραφής Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου όπως αυτά παρουσιάζονται στο 2ο Εθνικό Πρόγραμμα για τις Κλιματικές Αλλαγές. Τα αποτελέσματα αυτά έχουν μερικώς αναθεωρηθεί στις Απογραφές Εκπομπών που δημοσιεύθηκαν μετά την έκδοση του Εθνικού Προγράμματος.

β Το ΣΑΕ που παρουσιάζεται στον Πίνακα 3 διαμορφώθηκε στο πλαίσιο του 2ου Εθνικού Προγράμματος (2002) και αναθεωρήθηκε στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του ΕΣΚΔΕ προκειμένου αφενός να ενημερωθεί ως προς νεότερα (μετά το 2002) δεδομένα εισόδου και αφετέρου να λάβει υπόψη του τυχόν εξελίξεις σε διάφορους τομείς που δρομολογήθηκαν μετά το 2002.

Τα συνολικά αποτελέσματα της πρόβλεψης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου για την περίοδο 2000-2020 στο ΣΑΕ παρουσιάζονται στους Πίνακες 6.2.1-4 (ανά τομέα) και 6.2.1-5 (ανά αέριο).

Βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από τα αποτελέσματα της πρόβλεψης εκπομπών στο ΣΑΕ είναι ότι στον χρονικό ορίζοντα της παρούσας δεκαετίας αναμένεται μία σημαντική αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα, η οποία για το 2010 (39,2%) υπερβαίνει σημαντικά το στόχο του περιορισμού της αύξησης των εκπομπών κατά την περίοδο 2008 – 2012 (25% των εκπομπών του έτους βάσης).

Πίνακας 6.2.1-4

Πρόβλεψη εκπομπών / απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου σύμφωνα με το ΣΑΕ, ανά τομέα (σε kt CO_2 eq)

Πηγές / Απορροφήσεις	**1990**	**1995**	**2000**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**
Ενέργεια	80996	84622	101636	111041	121671	129909	139253
Βιομηχανικές διεργασίες	9140	11520	12879	14200	16451	19043	21353
Διαλύτες	170	153	145	158	161	164	166
Γεωργία	13603	12573	12425	11969	11592	11227	10872
Αλλαγές χρήσεων γης και δασοπονία	-3440	-4614	-3211	-4942	-4992	-4706	-4440
Απόβλητα	4044	4651	4617	5265	3612	2500	2103
Σύνολο (χωρίς τον τομέα ΑΧΓΔ)	**107953**	**113520**	**131702**	**142634**	**153489**	**162844**	**173747**
Σύνολο (με τον τομέα ΑΧΓΔ)	**104513**	**108906**	**128491**	**137691**	**148497**	**158138**	**169307**

Πίνακας 6.2.1-5

Πρόβλεψη εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σύμφωνα με το ΣΑΕ, ανά αέριο (σε kt CO_2 eq)

Αέριο	**Έτος βάσης**	**1990**	**1995**	**2000**	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**
Διοξείδιο του άνθρακα	83905	83905	87497	104072	114136	124306	132245	141230
Μεθάνιο	8715	8715	9418	9644	10338	9013	8117	7935
Υποξείδιο του αζώτου	14140	14140	13152	13564	13050	12924	12768	12652
HFCs	3369	935	3369	4272	5022	7158	9626	11842
PFCs	83	258	83	148	88	88	88	88
SF6	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Σύνολο	**110212**	**107953**	**113520**	**131702**	**142634**	**153489**	**162844**	**173693**
Μεταβολή σε σχέση με το έτος βάσης	**100**	**98**	**103**	**119**	**129**	**139**	**148**	**158**
Αλλαγές χρήσεων γης και δασοπονία		**-3440**	**-4614**	**-3211**	**-4942**	**-4992**	**-4706**	**-4440**
Διοξείδιο του άνθρακα		-3493	-4651	-3386	-4994	-5044	-4759	-4492
Μεθάνιο		48	34	159	48	48	48	48
Υποξείδιο του αζώτου		5	3	16	5	5	5	5

Το κλίμα της Κρήτης

Ο τύπος κλίματος της Κρήτης, είναι ένας μεταβατικός ενδιάμεστος τύπος μεταξύ του χερσαίου Μεσογειακού και του ερημοειδούς Μεσογειακού, στο οποίο υπάγεται κυρίως η νοτιοανατολική Κρήτη. Το κύριο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι η γλυκύτητα και η ηπιότητα. Η ψυχρή εποχή είναι ήπια και σε αυτό συντελεί η συχνή άφιξη στην περιοχή των θερμών και υγρών ΝΔ αερίων μαζών.

Ο Νομός Λασιθίου υπάγεται κατά το μεγαλύτερο μέρος του στον ημίξηρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ήπιο ή θερμό. Οι ημιορεινές περιοχές ανήκουν στον ύφυγρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ψυχρό, ενώ οι ορεινές περιοχές (οροπέδιο Λασιθίου) ανήκουν στον υγρό βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ψυχρό.

Από το Νομό Ηρακλείου, μόνο το βόρειο τμήμα του ανήκει στον ημίξηρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα θερμό. Το υπόλοιπο του Νομού ανήκει στον ύφυγρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ήπιο ή θερμό.

Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής στην ανατολική Κρήτη ανέρχεται, σε λιγότερο από 500 mm. Επομένως, η περιοχή της ανατολικής Κρήτης ανήκει στον ημίξηρο τύπο (ύψος βροχής 200-500 mm).

Σύμφωνα με το σύστημα Emberger η περιοχή ανήκει στα όρια του ύφυγρου και ημίξηρου μεσογειακού ορόφου με χειμώνα θερμό.

Ο Νομός Ρεθύμνου ανήκει στις πεδινές και ημιορεινές περιοχές του στον ύφυγρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ήπιο ή θερμό. Οι ορεινές περιοχές του ανήκουν στον υγρό βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ήπιο ή ψυχρό. Ένα πολύ μικρό μέρος των πολύ ορεινών περιοχών του Νομού ανήκει στον υγρό βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα δριμύ.

Ο Νομός Χανίων ανήκει στις πεδινές και ημιορεινές περιοχές του στον ύφυγρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα θερμό ήπιο ή ψυχρό. Οι ορεινές περιοχές του ανήκουν στον υγρό βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα ήπιο ή ψυχρό. Ένα πολύ μικρό μέρος των πολύ ορεινών περιοχών του Νομού ανήκει στον υγρό βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα δριμύ.

Από πλευράς χαρακτήρων μεσογειακού βιοκλίματος ολόκληρη η παραλιακή ζώνη της βόρειας και της νότιας Κρήτης (με εξαίρεση τα νότια του νομού Χανίων) έχει έντονο θερμομεσογειακό χαρακτήρα με αριθμό βιολογικώς ξηρών ημερών κατά τη θερμή και ξηρά περίοδο $125<X<150$. Στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές ο χαρακτήρας μετατρέπεται σε έντονο μεσο-μεσογειακό

(75<X<100), ασθενή μεσο-μεσογειακό (40<X<75), υπομεσογειακό (0<X<40) ενώ μόνο η κορυφή των Λευκών ορέων υπάγεται στον υπο-ξηρικό ψυχρό με περίοδο υπόξηρη χαρακτήρα (X=0).

Θερμοκρασία

Η μέση θερμοκρασία εμφανίζεται μεγαλύτερη στα ανατολικά από ότι στα δυτικά (18,33 έναντι 16,96 ^{o}C) και μεγαλύτερη στα νότια από ότι στα βόρεια (19,55 έναντι 18,55^{o}C).

Το ετήσιο θερμομετρικό εύρος ανέρχεται σε 17°C περίπου για τους τρεις σταθμού (Σητεία, Αλικιανός και Ηράκλειο) ενώ στην Ιεράπετρα το ετήσιο θερμομετρικό εύρος ανέρχεται σε 20°C.

Από την άποψη της ηπιότητας και των μεταβολών το κλίμα της Κρήτης θεωρείται προνομιούχο και οφείλεται στην κεντρική θέση που κατέχει η νήσος στην ανατολική Μεσόγειο. Ο χειμώνας αρχίζει συνήθως κατά τα μέσα Δεκεμβρίου και είναι ήπιος. Ο ψυχρότερος μήνας του έτους είναι ο Φεβρουάριος που διαφέρει ελάχιστα θερμομετρικά από τον Ιανουάριο. Η διαφορά τους όμως τόσο με τον Δεκέμβριο όσο και με τον Μάρτιο είναι αισθητή.

Υγρασία

Η μέση ατμοσφαιρική σχετική υγρασία είναι σε ολόκληρη την βόρεια Κρήτη, ελάχιστη τον Ιούνιο και μέγιστη τον Δεκέμβριο. Στη νότια Κρήτη η ελάχιστη μέση μηνιαία σχετική υγρασία εμφανίζεται στον Ιούλιο (σταθμοί Ιεράπετρας και Τυμπακίου).

Βροχόπτωση

Η μέση ετήσια βροχόπτωση παρουσιάζει αύξηση από τα ανατολικά προς τα δυτικά και από νότια προς βόρεια. Στην πόλη της Σητείας η μέση ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 400mm, στο Ηράκλειο σε 470mm, ενώ στους δυτικούς σταθμούς του Αλικιανού και της Σούδας οι μέσες ετήσιες βροχοπτώσεις ανέρχονται σε 824 και 600mm αντίστοιχα.

Η μικρότερη μέση υπερετήσια βροχόπτωση καταγράφεται στον σταθμό της Ιεράπετρας (440mm), ενώ στους ορεινούς σταθμούς οι τιμές της βροχόπτωσης διαφοροποιούνται σημαντικά. Στο σταθμό Τζερμιάδω η μέση υπερετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε 1157mm.

Η μέση μηνιαία βροχόπτωση είναι μέγιστη τον Δεκέμβριο ή τον Ιανουάριο και ελάχιστη τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, οι οποίοι είναι σχεδόν άνομβροι σε ολόκληρη την πεδινή Κρήτη.

Άνεμοι

Καθ΄ όλη της διάρκεια του έτους επικρατούν κυρίως οι βόρειοι και οι βορειοδυτικοί άνεμοι. Η νηνεμία καλύπτει ετήσιο ποσοστό της τάξης του 20% στους πεδινούς σταθμούς της ανατολικής Κρήτης. Στους ορεινούς σταθμού το ποσοστό είναι μεγαλύτερο να ανέρχεται σε 30% περίπου.

Η ένταση των ανέμων παρουσιάζει μεγαλύτερη διακύμανση στους σταθμούς τα ανατολικής Κρήτης από τους σταθμούς της δυτικής Κρήτης.

Ο συνολικός (μέσος) αριθμός ημερών με ένταση μεγαλύτερη από 6Β (ισχυρός άνεμος) παρουσιάζει πολύ μεγάλη διακύμανση κυμαινόμενος από 30 έως 80 ημέρες, είναι δε μεγαλύτερος στους ορεινούς από ότι στους παραλιακούς σταθμούς.

Αντίστοιχα, ο μέσος αριθμός ημερών με ένταση μεγαλύτερη από 8Β (ορμητικός άνεμος) είναι πολύ μικρός, κυμαίνεται δε από λίγες ημέρες στους πεδινούς παραλιακούς σταθμούς (2,5 ημέρες στο Ηράκλειο), μέχρι λιγότερο από 1 ημέρα στους ορεινούς σταθμούς (0,9 ημέρες στο σταθμό Τζερμιάδω).

Κλιματολογικά στοιχεία Βορείου Αιγαίου

Το κλίμα στα επιμέρους νησιά του Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει αρκετές διαφοροποιήσεις. Η Λέσβος, η Λήμνος και ο Αγ. Ευστράτιος χαρακτηρίζονται από εύκρατο κλίμα, η πρώτη όμως έχει σημαντικά περισσότερες βροχοπτώσεις. Η Χίος, οι Οινούσσες και τα Ψαρά έχουν μεσογειακό κλίμα με ανομβρία το καλοκαίρι. Τέλος, το κλίμα της Σάμου, Ικαρίας και Φούρνων χαρακτηρίζεται από ήπιο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι.

Νομός Λέσβου

Σε γενικές γραμμές το κλίμα του Νομού της Λέσβου είναι θερμό και ξηρό το καλοκαίρι. Το χειμώνα το κλίμα είναι αρκετά ψυχρό με βροχοπτώσεις χωρίς όμως παγετούς. Βάσει δύο μετεωρολογικών σταθμών, ο ένας στη Μυτιλήνη και ο άλλος στη Λήμνο, προκύπτει ότι το μέσο ετήσιο ύψος βροχόπτωσης για τη Λέσβο είναι 725mm και για τη Λήμνο 466mm γεγονός που υποδηλώνει ότι η Λήμνος έχει ακόμη πιο ξηρό κλίμα.

Ο Νομός ανήκει στο Μεσόθερμο τύπο κλίματος Β3 με δυνητική εξατμισοδιαπνοή από 855 έως 977mm. Ο θερμικός του χαρακτήρας διαμορφώνεται από τη γειτονία του με μεγάλες θαλάσσιες μάζες αν και το ποσοστό θερμικής δραστηριότητας της θερινή περιόδου ανήκει στον μεσόθερμο κλιματικό τύπο b4.

Η κύρια διεύθυνση των ανέμων στο σταθμό Μυτιλήνης από Μάιο έως και Οκτώβριο είναι Βόρεια ΒΑ, ΒΔ. Ενώ τους υπόλοιπους μήνες είναι Νότια. Η μέση ταχύτητα του ανέμου είναι 2,3-3,2 μποφόρ (Β). Βάσει του μετεωρολογικού σταθμού της Λήμνου οι άνεμοι τους χειμερινούς μήνες φτάνουν και τα 6 Β. Συγκεκριμένα στη Λήμνο παρατηρούνται θυελλώδεις άνεμοι πάνω από 8 Β κατά 11,2 ημέρες το χρόνο. Οι κύριοι άνεμοι όσον αφορά τη συχνότητα, είναι Βόρειοι (25,25%). Ακολουθούν οι Βορειοδυτικοί (13,99%), Νότιοι (11,6%), Βορειοανατολικοί (9,48%) και οι Νοτιοδυτικοί (8,35%). Η περίοδος νηνεμίας είναι 13,95%.

Νομός Χίου

Επικρατούν οι Β, ΒΑ άνεμοι εντάσεως 2-5 beaufort και ακολουθούν οι άνεμοι εντάσεως 6-7 beaufort. Το ετήσιο μέγιστο ύψος υετού 693,6 mm. Η ετήσια απολύτως μέγιστη θερμοκρασία είναι 25,8^{o}C και η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 17,2^{o}C.

Νομός Σάμου

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία για τον νομό Σάμου, το κλίμα γενικά χαρακτηρίζεται ήπιο, μεσογειακό, με γλυκούς χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Χαρακτηρίζεται από παρατεταμένη ηλιοφάνεια, αλλά και σχετικά υψηλές βροχοπτώσεις..

Με βάση τα δεδομένα του μετεωρολογικού σταθμού της Σάμου το μέσο ετήσιο ύψος κατακρημνισμάτων, με βάση τις παρατηρήσεις της προαναφερθείσας περιόδου, είναι 762,7 mm, το οποίο για τα γενικότερα δεδομένα του ελλαδικού χώρου θεωρείται υψηλό. Το μέγιστο ύψος των κατακρημνισμάτων εμφανίζεται το χειμώνα με 413,2 mm, ακολουθεί το φθινόπωρο με 180,7 mm, κατόπιν η άνοιξη με 148,5 mm και τέλος, το καλοκαίρι με 20,3 mm. Ο ξηρότερος μήνας είναι ο Ιούλιος, με μέσο ύφος 2,3 mm, ενώ ο βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με μέσο ύψος 163,5 mm.

Με βάση τα δεδομένα του μετεωρολογικού σταθμού της Ικαρίας, το μέσο ετήσιο ύφος κατακρημνισμάτων, είναι 869,3 mm, το οποίο για τα γενικότερα δεδομένα του ελλαδικού χώρου θεωρείται υψηλό. Το μέγιστο ύψος των κατακρημνισμάτων εμφανίζεται το χειμώνα με 496,7 mm, ακολουθεί το φθινόπωρο με 189,7 mm, κατόπιν η άνοιξη με 175,2 mm και τέλος, το καλοκαίρι με 7,7 mm. Ο ξηρότερος μήνας είναι ο Ιούλιος, με μέσο ύψος 1,5 mm, ενώ ο βροχερότερος μήνας είναι ο Ιανουάριος με μέσο ύψος 191,5 mm.

- Στη Σάμο, η μέση σχετική υγρασία είναι 67,0% με μικρές διακυμάνσεις από 58% (Ιούλιο) μέχρι 73% (Δεκέμβριο).

- Στην Ικαρία, η μέση σχετική υγρασία είναι 62,0% με διακυμάνσεις από 50,0% (Ιούλιος) μέχρι 71,0% (Ιανουάριος).

Ένα χαρακτηριστικό των ανεμολογικών δεδομένων της περιοχής, είναι γενικά η κυριαρχία των βορείων και βορειοδυτικών ανέμων, σύμφωνα με το σταθμό της Σάμου. Από τα στοιχεία του Μ. σταθμού Ικαρίας γίνεται φανερό ότι εκεί έχουμε επικράτηση των βορείων ανέμων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Κλιματολογικά στοιχεία Νοτίου Αιγαίου

Το κλίμα των νησιών του Νοτίου Αιγαίου είναι εύκρατο, με ήπιους κατά κανόνα χειμώνες και αρκετά ξηρό. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι οι συχνά ισχυροί βόρειοι άνεμοι (τα γνωστά μελτέμια), που πνέουν κατά τη διάρκεια της ημέρας, το μεσοκαλόκαιρο. Το χιόνι αποτελεί σπάνιο φαινόμενο, ενώ οι βροχές είναι ανύπαρκτες το καλοκαίρι και λίγες το χειμώνα.

Νομός Κυκλάδων

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Μήλου για την περίοδο 1955-1997 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 411,4 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Ιούλιος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 67,3%, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 72,4% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούλιος με 57,6% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 17,5^{o}C, ενώ η μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 20,5^{o}C και η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία σε 14,8^{o}C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 75 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Βόρειοι με ποσοστό εμφάνισης 32,7% και ακολουθούν οι Βορειοδυτικοί και οι Νοτιοδυτικοί με ποσοστό εμφάνισης 13,4% και 13,3% αντίστοιχα. Το ποσοστό άπνοιας είναι πολύ μικρό της τάξεως του 6,6%.

Νομός Δωδεκανήσου

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Ρόδου για την περίοδο 1955-1997 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 703 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Αύγουστος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 65,6%, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 72,4% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούλιος με 57,6% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 19,1^{o}C, ενώ η μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 22,5^{o}C και η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία σε 15,2^{o}C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 85 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Δυτικοί με ποσοστό εμφάνισης 36,6% και ακολουθούν οι Βορειοδυτικοί και

οι Νοτιοδυτικοί με ποσοστό εμφάνισης 15,2% και 9,9% αντίστοιχα. Το ποσοστό άπνοιας είναι της τάξεως του 17,6%.

6.2.2 Ρύποι Θερμοκηπίου – Τάσεις Εξέλιξης

Η αναφορά της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή της ανάπτυξης σε συνακολουθία με το άρθρο 3.2 της Απόφασης No 280/2004/ΕΚ στο μηχανισμό παρακολούθησης εκπομπών ρύπων θερμοκηπίων και στην υλοποίηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο παραδόθηκε τον Ιούνιο 2005.
Η κατατεθημένη έκθεση από την Ελλάδα για το μηχανισμό παρακολούθησης περιέχει πληροφορίες για την πολιτική και τα μέτρα και μια περίληψη της προόδου για τη δέσμευση προς την Ευρωπαϊκή ένωση για συμφωνία μείωσης των εκπομπών ρύπων θερμοκηπίου σε 25% των επιπέδων 1990.
Η έκθεση περιέχει περίληψη των πολιτικών και μέτρων που λήφθηκαν ή σχεδιάστηκαν για υλοποίηση. Καλύπτει 5 τομείς ενέργεια, μεταφορά απορρίμματα, γεωργία και κατοικία. Οι πολιτικές και τα μέτρα παρατίθενται ακολούθως παρουσιάζοντας τις πιθανές εξοικονομήσεις μέχρι το 2010.

Πίνακας 6.2.2-1

Πληροφορία προερχόμενη από πολιτικές και μέτρα

Παρεχόμενη πληροφορία	Παρεχόμενο Επίπεδο	Σχόλια
Ονομασία πολιτικής	++	Εκτεινόμενα στον υποτομέα
Στόχοι πολιτικής	+	Βασική περιγραφή μόνο
Ποια αέρια θερμοκηπίου	CO_2, NH_4, N_20, F-gases	
Κατάσταση υλοποίησης	++	Καλή εξήγηση
Φορέας υλοποίησης	+	Ακρώνυμα αλλά όχι εξήγηση
Ποσοτική εκτίμηση υλοποίησης	++	Εκτίμηση μόνο για το 2010, πληροφορία για τον κάθε τομέα
Αλληλεπιδράσεις με άλλα μέτρα και πολιτική	o	Δεν έχει συζητηθεί

o, +, ++, +++: το διατιθέμενο επίπεδο πληφορίας αυξάνεται όσο αυξάνεται ο αριθμός των + σημάτων

Πίνακας 6.2.2-2

Πληροφορία παρεχόμενη από προβολές

Κατηγορία πληροφόρησης	Επίπεδο παρεχόμενης πληροφορίας	Σχόλια
Σενάρια που λήφθηκαν υπόψη	Με μέτρα και με προσθετικά μέτρα	
Εκφρασμένη σχετικά με τη έτος βάσης	1990, 2000	Καθαρά εκφρασμένη έτος βάσης
Έτος εκκίνησης	1990	2000
Κατηγορίες προβολών	+	Κατηγορία ανά τομέα και αέριο
Περιγραφή μοντέλου (επίπεδο πληροφόρισης, προσέγγιση και υποθέσεις)	++	Πίνακες υποθέσεων και κειμένου
Επίπεδο αβεβαιότητας	ο	Καμία συζήτηση
Λεπτομέρειες παραμέτρου και υποθέσεων	+	

ο, +, ++, +++: το διατιθέμενο επίπεδο πληφορίας αυξάνεται όσο αυξάνεται ο αριθμός των + σημάτων

Η έκθεση της Ελλάδας το 2005 περιλαμβάνει σενάρια «με μέτρα» και «με πρόσθετα μέτρα» για CO_2, CH_4, NOx και αέρια F.

Πίνακας 6.2.2-3

Περίληψη της επίπτωσης των πολιτικών και μέτρων συμπεριλαμβανομένων των προβολών

	Με μέτρα	Με πρόσθετα μέτρα
Ενέργεια (σύνολο εκτός μεταφοράς)	23,7	9,3
Παροχή ενέργειας	20,4	5,6
Ενέργεια – βιομηχανία κατασκευές	0,9	0,5
Ενέργεια άλλη εμπορική, κατοικία, γεωργία	2,4	3,3
Μεταφορά (ενέργειας)	1,7	0,6
Βιομηχανικές διεργασίες	0,0	0,7
Απορρίμματα	2,9	0,2
Γεωργία	0,0	0,1
Σύνολο	**28,3**	**11,0**

Πίνακας 6.2.2-4

Περίληψη Προβολών ανά ρύπο το 2010

	Χρονιά βάσης	**Με μέτρα**	**Με πρόσθετα μέτρα**
CO_2	84,0	123,0	
CH_4	10,0	9,0	
NOx	14,2	14,0	
HFGs*	3,4	4,4	
PFCs	0,1	0,0	
SF_6			
Σύνολο	**111,7**	**150,4**	**139,5**

* έτος βάσης για αέρια F είναι το 1995

Πίνακας 6.2.2-5

Περίληψη Προβολών ανά τομέα το 2010

	Χρονιά βάσης	**Με μέτρα**	**Αλλαγή σε σχέση με 1990**	**Με πρόσθετα μέτρα**	**Αλλαγή σε σχέση με το 1990**
Ενέργεια	66,1	96,2	46%	86,3	31%
Μεταφορά (ενέργεια)	15,6	24,1	54%	24,1	54%
Βιομηχανικές διεργασίες	8,7	13,9	60%	13,2	52%
Διαλύτες	0,2	0,2	-6%	0,2	-6%
Απορρίμματα	5,4	3,7	-31%	3,5	-35%
Γεωργία	13,5	12,3	-9%	12,1	-10%
Σύνολο (χρήσης γης και αλλαγές δασονομίας)	**109,5**	**150,4**	**37%**	**139,4**	**27%**

Πίνακας 6.2.2-6

Εκτίμηση Στόχου

	$MtCO_2$ equiv.	**Ποσοστό επιπέδου βασικού χρόνου**
Έτος βάσης εκπομπών (από προβολή)	111,7	100%
Δέσμευση Κιότο	139,6	25%
Με τις υπάρχουσες προβολές πολιτικών και μέτρων	150,4	135%
Κενό	10,8	10%
Με προσθετικές προβολές πολιτικών και μέτρων	139,5	125%
Εναπομείναν κενό	-0,1	0%

6.3 ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο θόρυβος αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες υποβάθμισης του περιβάλλοντος και επομένως της ποιότητας ζωής. Οι πιο σημαντικές πηγές θορύβου, που ευθύνονται για την υποβάθμιση του ακουστικού περιβάλλοντος, είναι οι ακόλουθες:

- Η κυκλοφορία των μέσων μεταφοράς κάθε είδους
- Οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις
- Οι εγκαταστάσεις αναψυχής και διασκέδασης
- Οι οικιακές συσκευές

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD):

- 50% του πληθυσμού των χωρών που ανήκουν στον OECD (πάνω από 330 εκ. άνθρωποι) κατοικούν σε περιοχές που τα επίπεδα θορύβου ξεπερνούν τα όρια όχλησης.
- 15% (περισσότερο από 110 εκ.) κατοικούν σε περιοχές που τα επίπεδα θορύβου ξεπερνούν το μέγιστο επιτρεπτό επίπεδο. Αυτή η κατηγορία των ανθρώπων αναμένεται να φθάσει το 25% του πληθυσμού μέχρι το 2000.

Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 20-25% του πληθυσμού των πιο αναπτυγμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενοχλείται από τον κυκλοφοριακό θόρυβο ενώ το
- 19% του συνολικού πληθυσμού κατοικεί σε περιοχές με υψηλά επίπεδα θορύβου.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αναλογία πληθυσμού που διαμένουν σε νοικοκυριά λαμβάνοντας υπόψη ότι υποφέρουν από θόρυβο (%) στις χώρες της Ε.Ε. διαχρονικά από το 1995 έως και το 2000.

	1995	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**
	Θόρυβος					
ΕΕ (15 Χώρες)	25.2	30.3	29	27.2	27.2	25.3
Βέλγιο	19.9	26.7	27.2	26.8	24.7	24.6
Δανία	13.2	17.7	15.9	14.5	16.4	14.3
Γερμανία	28.6	34.7	-	-	-	-
Ελλάδα	**20**	**21.4**	**21.6**	**27.7**	**23.8**	**18.3**
Ισπανία	30.9	34.7	34.1	30.5	29.6	22.7
Γαλλία	25.4	24.2	24.6	23	23.9	22
Ιρλανδία	9.8	13.1	14	12.6	11.4	9.7
Ιταλία	26.5	36	37.9	34.5	35	34.1
Λουξεμβούργο	16.7	21.7	-	-	-	-
Ολλανδία	24.8	33.5	33.8	34.5	31.3	34.7
Αυστρία	20.8	27.6	25.4	22.8	23.2	20.9
Πορτογαλία	17.2	25	26.5	27.6	26.3	27.4
Φινλανδία		25.9	25.6	23.4	24.7	24.6
Ηνωμένο Βασίλειο	21.4	26.8	26.3	24	24.9	23.2

Πηγή: Eurostat

Οι περιοχές με ιδιαίτερο πρόβλημα υποβάθμισης του ακουστικού περιβάλλοντος, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, είναι σχεδόν όλες οι αστικές περιοχές της χώρας. Βεβαίως το πρόβλημα είναι σαφώς εντονότερο στα μεγάλα αστικά κέντρα όπως στην Αθήνα, (που συγκεντρώνει το 40% του πληθυσμού, το 50% της βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας, το 55 % των οχημάτων και το 70 % των Υπηρεσιών), στη Θεσσαλονίκη κλπ.

Βασισμένο σε μελέτες και μετρήσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ πάντω από το 60% του πληθυσμού της Αθήνας και του Πειραιά κατοικεί κάτω από μη επιτρεπτά υψηλά επίπεδα θορύβου.

Τα επίπεδα του θορύβου επίσης ποικίλλουν 90-100dB (A), καθημερινά, μέρα και νύχτα, σε όλες τις οδικές αρτηρίες της Αθήνας.

Αυτή η κατάσταση είναι κυρίως λόγω της κυκλοφοριακής κίνησης και κυρίως λόγω των δικύκλων (μοτυσυκλέτες και μοτοποδήλατα).

Εκτός από τις μεγάλες αστικές περιοχές, εντονότατο πρόβλημα θορύβου αντιμετωπίζουν και σχεδόν όλες οι τουριστικές περιοχές της χώρας. Οι συνέπειες φαίνεται ότι επηρεάζουν τόσο την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, με αποτέλεσμα τη μείωση του τουριστικού ρεύματος, όσο και την ποιότητα ζωής των μονίμων κατοίκων αυτών των περιοχών.

	1995	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**
	Θόρυβος					
ΕΕ (15 Χώρες)	25.2	30.3	29	27.2	27.2	25.3
Βέλγιο	19.9	26.7	27.2	26.8	24.7	24.6
Δανία	13.2	17.7	15.9	14.5	16.4	14.3
Γερμανία	28.6	34.7	-	-	-	-
Ελλάδα	**20**	**21.4**	**21.6**	**27.7**	**23.8**	**18.3**
Ισπανία	30.9	34.7	34.1	30.5	29.6	22.7
Γαλλία	25.4	24.2	24.6	23	23.9	22
Ιρλανδία	9.8	13.1	14	12.6	11.4	9.7
Ιταλία	26.5	36	37.9	34.5	35	34.1
Λουξεμβούργο	16.7	21.7	-	-	-	-
Ολλανδία	24.8	33.5	33.8	34.5	31.3	34.7
Αυστρία	20.8	27.6	25.4	22.8	23.2	20.9
Πορτογαλία	17.2	25	26.5	27.6	26.3	27.4
Φινλανδία		25.9	25.6	23.4	24.7	24.6
Ηνωμένο Βασίλειο	21.4	26.8	26.3	24	24.9	23.2

Πηγή: Eurostat

Σήμερα έχει επαρκώς τεκμηριωθεί ότι οι επιπτώσεις του θορύβου στον άνθρωπο διακρίνονται σε φυσιολογικές και ψυχολογικές.

Τρεις περιπτώσεις που συνδέουν το θόρυβο με την υγεία είναι αναγνωρισμένες πλέον διεθνώς :

- Ο θόρυβος επιδρά δυσμενώς στο σύστημα ακοής του ανθρώπου.

Υπάρχει αποδεδειγμένα ένας βιολογικός μηχανισμός σύμφωνα με τον οποίο ο θόρυβος προκαλεί ουσιαστικές δυσμενείς επιπτώσεις στην ακοή με τη μορφή παροδικής ή μόνιμης ακουστικής απώλειας.

- Ο θόρυβος επιδρά δυσμενώς στην ψυχική και σωματική υγεία, δεδομένης της συνεισφοράς του στη δημιουργία άγχους (stress).
- Ο θόρυβος έχει καθοριστική επίπτωση στους ανθρώπους που ήδη πάσχουν από κάποια αρρώστια ή μη ομαλή φυσιολογία.

Ορισμένα μέρη του πληθυσμού είναι περισσότερο ευπαθή στις ψηλότερες στάθμες θορύβου, παραδείγματος χάριν αυτοί που πάσχουν από υπέρταση ή που έχουν ψυχικά προβλήματα κλπ.

Επιπλέον, η ενόχληση από το θόρυβο έχει επιπτώσεις στην ικανότητα απόδοσης του ατόμου και κατ' επέκταση στην Εθνική Οικονομία.

Σύμφωνα με στοιχεία της European Commission 2000 το οικονομικό κόστος από το θόρυβο στην Ευρώπη εκτιμάται από 10-100 δις euro/έτος.

Διάγραμμα 6.3-1

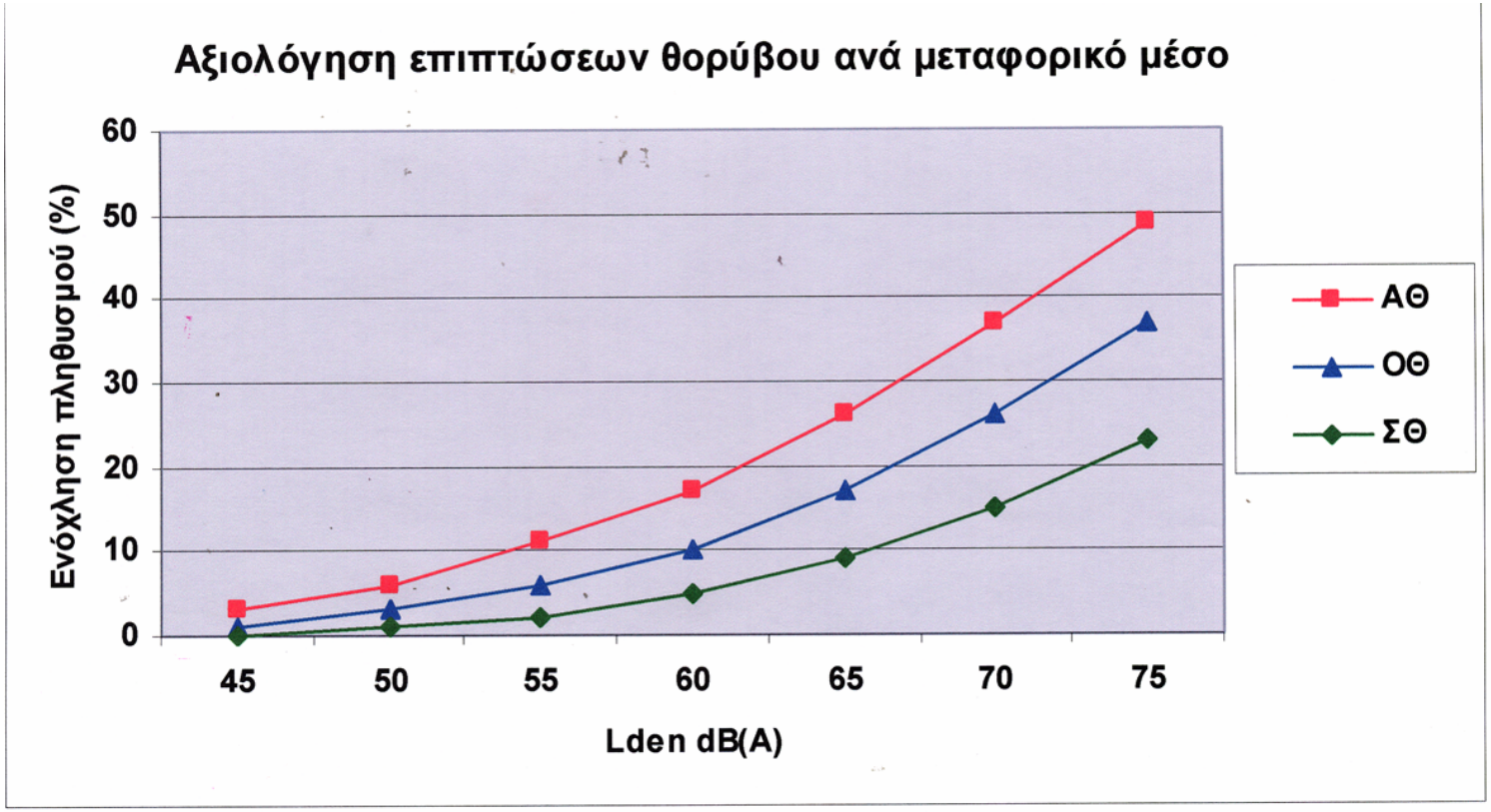

ΑΘ: Αεροπορικός Θόρυβος **ΟΘ: Οδικός Θόρυβος** **ΣΘ: Σιδηροδρομικός Θόρυβος**

Πηγή: (Ψύχας 2005)

Τάσεις εξέλιξης

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Ε. στην Ελλάδα αντιστοιχούν 122 μηχανικά δίκυκλα για κάθε 1000 κατοίκους έναντι 61/1000, που είναι ο μέσος όρος της Ε.Ε.

Επίσης 1 μηχανικό δίκυκλο αντιστοιχεί για κάθε δύο αυτοκίνητα όταν ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 1/7.

Τα τελευταία επτά χρόνια τα μοτοποδήλατα στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 70% όταν στην ΕΕ μειώθηκαν κατά 15%.

Η τάση αύξησης των αυτοκινήτων αλλά κυρίως των μηχανοκίνητων δικύκλων τα τελευταία χρόνια, αναμένεται να οδηγήσει σε αντίστοιχη αύξηση του οδικού θορύβου.

Η εφαρμογή της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας, μέσω της δημιουργίας επιχειρησιακών σχεδίων καταπολέμησης του θορύβου εκτιμάται ότι σταδιακά θα οδηγήσει σε μείωση των επιπέδων θορύβου, δεδομένου ότι αυτά θα υλοποιηθούν.

Η βελτίωση του επιπέδου των μέσων μαζικής μεταφοράς που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια αναμένεται να βελτιώσει την κατάσταση στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας.

6.4 ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Περιφέρεια Κρήτης

Το ισχυρό ανάγλυφο του νησιού της Κρήτης, οι μεγάλες ποσότητες ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων, η περιορισμένη ενδοχώρα, το μεγάλο ανάπτυγμα των ακτών του, η έκταση του νησιού και η πολύπλοκη γεωλογική δομή του δημιουργούν ποικιλία στην διακίνηση του νερού, τόσο του επιφανειακού, όσο και του υπόγειου. Αποτέλεσμα αυτών είναι η ανάπτυξη πολλών μικρών υδρολογικών λεκανών που η έκταση τους όμως δεν ξεπερνά τα 600 km^2. Το πυκνό υδρογραφικό δίκτυο, χειμαρρώδους χαρακτήρα παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση στις παροχές του, ενώ λίγα είναι τα ρέματα που διατηρούν ροή σε όλη τη διάρκεια του χρόνου (Γεροπόταμος, Πλατανιάς Χανίων και Κουρταλιώτης Ρεθύμνου) και τροφοδούνται κυρίως από πηγαία νερά.

Οι κυριότερες υδρολογικές λεκάνες ποταμών της Κρήτης είναι αυτή του Κουρταλιώτη ποταμού, του Σπιλιανού, του Γεροποτάμου και του Αναποδάρη, με τις δύο τελευταίες να είναι οι δύο μεγαλύτερες, έκτασης 525 και 600,6 km^2 αντίστοιχα (βρίσκονται στο νότιο τμήμα του νησιού στην περιοχή της Μεσσαράς). Οι δύο αυτές λεκάνες αναπτύσσονται κατά κύριο λόγο σε νεογενείς και σύγχρονες αποθέσεις. Εξαιτίας του πεδινού τμήματος των εκτεταμένων καλλιεργειών και των υψηλών θερμοκρασιών που συναντώνται, εκτιμάται ως μικτή απορροή των δύο λεκανών το 10-12 % των βροχοπτώσεων που σημαίνει περίπου 25x10^6 m^3/ετησίως για το Γεροπόταμο και 35 x10^6 m^3/ετησίως για τον Αναποδιάρη.

Η συνολική απορροή που διακινείται ετησίως επιφανειακά και προέρχεται από πηγαία νερά ή από απευθείας απορροή των υδατορευμάτων ανέρχεται σε 500 x10^6 m^3/ετησίως. Υπολογίζεται δε ότι μια επιπλέον ποσότητα 450 x10^6 m^3 διακινείται ετησίως μέσω των τριών πηγών αλμυρού νερού του νησιού.

Γενικευμένο ετήσιο υδρολογικό ισοζύγιο σε επίπεδο χώρας και Περιφέρειας Κρήτης				
	Έκταση (km^2)	**Όγκος (m^3)**	**Εξάτμιση (m^3)**	**Θεωρητικό υπόγειο και επιφανειακό υδατικό δυναμικό (m^3)**
ΕΛΛΑΔΑ	***131 962***	***116 330***	***59 236***	***57 094***
ΚΡΗΤΗ	***8 335***	***7 500***	***4 874***	***2 626***

Συμπεριφορά υπόγειων υδροφόρων Κρήτης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο υδατικό διαμέρισμα της Κρήτης, από υδρογεωλογική και κατ' επέκταση από διαχειριστική άποψη, παρουσιάζουν οι τρεις μεγάλες

σε έκταση ανθρακικές ενότητες που αναπτύσσονται στους ορεινούς όγκους των Λευκών Ορέων, του Ψηλορείτη και της Δίκτης, και οι μικρότερες σε έκταση καρστικές ενότητες Σητείας. Η συνολική τους έκταση είναι περίπου 2.729 km^2 και δέχονται μέσο ετήσιο ύψος βροχής 1.300mm. Ο μέσος όγκος κατακρημνισμάτων που δέχονται ανέρχεται στα 3,5x10^9 m^3/έτος και ο όγκος του κατεισδύοντος νερού, που εμπλουτίζει τους καρστικούς υδροφορείς, εκτιμάται σε 1.7 x10^9 m^3/έτος. Οι ασβεστολιθικοί αυτοί όγκοι τροφοδοτούν μεγάλο αριθμό αξιόλογων πηγών στην περίμετρό τους. Οι μεγάλες καρστικές πηγές στην ανατολική Κρήτη είναι, είτε παράκτιες, είτε υποθαλάσσιες με αποτέλεσμα το νερό τους να είναι υφάλμυρο, λόγω εισόδου της θάλασσας από φυσικά αίτια στον υδροφορέα, σε αντίθεση με τις πηγές της δυτικής Κρήτης που το νερό τους είναι στις περισσότερες γλυκό. Εκτιμάται ότι η συνολική ποσότητα υφάλμυρου νερού μαζί με τις υποθαλάσσιες εκφορτίσεις ανέρχεται σε 800-1000 x10^6 m^3/έτος.

Το υδρογεωλογικό σύστημα Δίκτυς αποτελείται από τις λεκάνες Μαλίων-Σισίου, Νιπιδιτού, Μύθων και Λακωνίων. Το υδρογεωλογικό σύστημα Αστερουσίων Ορέων αποτελείται από την λεκάνη Πύργου. Το υδρογεωλογικό σύστημα Ψηλορείτη αποτελείται από την λεκάνη Αγ. Μύρωνα, ενώ το υδρογεωλογικό σύστημα Λευκών Ορέων αποτελείται από τις λεκάνες Αγυιάς – Μεσκλών, Στύλων – Κοίλιαρη – Νιο Χωριό, Κουρνά. Επιπλέον στην υδρογεωλογική δομή της Κρήτης υπάρχουν τα υδρογεωλογικά συστήματα Κολενίου, Σητείας – Παλαιοκάστρου και οι νεογενείς – προσχωσιγενείς λεκάνες Άνω Βιάννου, Εμπάρου, Μεσσάρα, Πραιτωρίων, Δυτική Μεσσάρα (Ασημίου-Βαγιωνιάς-Μοιρών-Πομπίας, Τυμπακίου), Πλατανιά Ρεθύμνου, Πρίνου και Καλαμαύκας.

Το τηλεμετρικό δίκτυο σταθμών παρακολούθησης ποιοτικών και ποσοτικών παραμέτρων των νερών, που έχει αναπτύξει η Διεύθυνση Υδάτων της Περιφέρειας Κρήτης, βοηθά στη βιώσιμη ανάπτυξη της υδροφορίας του υδρολογικού συστήματος της Κρήτης. Σήμερα η κύρια χρήση του είναι τριπλή: α)βοηθά ως σύστημα προειδοποίησης δυσάρεστων επιπτώσεων (π.χ. υφαλμύρινση παράκτιου υδροφορέα, καιρικές συνθήκες) και δίνει τη δυνατότητα για τη λήψη άμεσων μέτρων, β) υποστηρίζει το βραχυπρόθεσμο προγραμματισμό προστασίας των νερών και της εύρυθμης λειτουργία των έργων και γ) υποστηρίζει την ακριβέστερη γνώση του υδατικού δυναμικού, την προαγωγή της έρευνας και το μεσο-μακροπρόθεσμο προγραμματισμό προστασίας και διαχείρισης των υδάτων του νησιού.

Γενικό συμπέρασμα από τις μετρήσεις του τηλεμετρικού δικτύου είναι η διαπίστωση της καλής κατάστασης των καρστικών υδροφορέων, σε αντίθεση με τους προσχωσιγενείς, των οποίων η πτώση της στάθμης κατά την καλοκαιρινή περίοδο του τρέχοντος υδρολογικού έτους είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Ποιοτική κατάσταση

Τα χαρακτηριστικά της ποιότητας των επιφανειακών υδάτων για τους ποταμούς Κουρταλιώτη, Σπιλιανό και Κοιλάρη ικανοποιούν τις συνθήκες για την κατάταξή τους στην Α1 κατηγορία σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 75/440/ΕΕC, όσον αφορά στην ποιότητα των επιφανειακών υδάτων και συγκεκριμένα των προοριζόμενων για πόσιμο. Αυτό δεν ισχύει στις περιπτώσεις του Γεροποτάμου και του Αναποδάρη το νερό των οποίων χαρακτηρίζεται ακατάλληλο για πόσιμο, λόγω των υψηλών συγκεντρώσεων θειικών.

Χαμηλές συγκεντρώσεις διαλυμένων αλάτων και νιτρικών στα υπόγεια υδάτινα σώματα του εσωτερικού της Περιφέρειας Κρήτης δείχνουν την πολύ καλή ποιότητα του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής. Αντίθετα, ο υδροφόρος ορίζοντας σε παράκτιες περιοχές παρουσιάζει προβλήματα ποιότητας, λόγω της ανάμειξης με θαλασσινό νερό. Το μέγεθος του προβλήματος εξαρτάται από τα βαθμό εξαγωγής υπόγειων υδάτων και είναι πιο έντονο στο ανατολικό και βόρειο τμήμα του νησιού, όπου οι συγκεντρώσεις συνολικής σκληρότητας είναι άνω των 1000mg/l (Ηράκλειο, Άγιος Νικόλαος και περιοχή Γεωργιούπολης).

Οι υψηλότερες νιτρικές συγκεντρώσεις (άνω των 100mg/l) αναφέρονται στην περιοχή της Γρολυγίας και Ιεράπετρας στο Νομό Λασιθίου. Στο Νομό Ηρακλείου, οι νιτρικές συγκεντρώσεις πάνω από την προτεινόμενη τιμή των 25mg/l έχουν σημειωθεί περιστασιακά στις περιοχές Γαζίου, Καστελίου, Μαλίων και Μοιρών, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις τα νιτρικά προκύπτουν σε συγκεντρώσεις άνω των 50mg/l. Παρόλα αυτά, η πληροφορία για αυτές τις περιοχές είναι περιορισμένη και δεν μπορεί να οδηγήσει σε αξιόπιστα συμπεράσματα όσον αφορά την κατάσταση ποιότητας. Στο Νομό Χανίων, οι νιτρικές συγκεντρώσεις είναι κάτω από την οριακή τιμή των 50mg/l με υψηλότερες νιτρικές συγκεντρώσεις αυτές στην περιοχή Αλικιανού. Χαμηλές νιτρικές συγκεντρώσεις αναφέρονται και στο Νομό Ρεθύμνης. Νιτρικά άνω της προτεινόμενης τιμής των 25mg/l εντοπίζονται μόνο στην περιοχή του Πλατανιά.

Νερά Κολύμβησης

Για την εκτίμηση της ποιότητας των νερών κολύμβησης στην Περιφέρεια πραγματοποιούνται δειγματοληψίες προκειμένου να γίνουν εργαστηριακοί έλεγχοι σε μικροβιολογικές και φυσικοχημικές παραμέτρους. Συγκεκριμένα στο Νομό Χανίων πραγματοποιούνται δειγματοληψίες σε 44 σημεία στους Δήμους Σφακίων, Πελεκάνου, Κισσάμου, Πλατανιά, Γεωργιουπόλεως,

Χανίων, Ακρωτηρίου, Σούδας, Αρμένων, Νέας Κυδωνίας, Βάμου, Κολυμπαρίου, Ανατολικού Σελήνου. Το σύνολο των δειγμάτων σε κάθε θέση ξεπερνάει τα 11 και από τις αναλύσεις προκύπτει ότι η κατηγορία μικροβιακή ποιότητας είναι GI και η κατηγορία φυσικοχημικής ποιότητας Α.

Στο Νομό Ρεθύμνου πραγματοποιούνται δειγματοληψίες σε 29 σημεία στους Δήμους Ρεθύμνης, Αρκαδίου, Λάμπης, Φοίνικα, Γεροποτάμου, Αρκαδίου, Λαππαίων. Το σύνολο των δειγμάτων σε κάθε θέση ξεπερνάει τα 11 και από τις αναλύσεις προκύπτει ότι η κατηγορία μικροβιακή ποιότητας είναι GI και η κατηγορία φυσικοχημικής ποιότητας Α.

Στο Νομό Ηρακλείου πραγματοποιούνται δειγματοληψίες σε 52 σημεία στους Δήμους Γαζίου, Νέας Αλικαρνασσού, Γουβών, Χερσονήσου, Μαλίων, Αρκαλοχωρίου και Τυμπακίου. Το σύνολο των δειγμάτων σε κάθε θέση ξεπερνάει τα 11 και από τις αναλύσεις προκύπτει ότι η κατηγορία μικροβιακή ποιότητας είναι GI και η κατηγορία φυσικοχημικής ποιότητας Α.

Στο Νομό Λασιθίου πραγματοποιούνται δειγματοληψίες σε 59 σημεία στους Δήμους Αγίου Νικολάου, Σητείας, Ιτάνου, Μακρύ Γιαλού, Ιεράπετρας, Νεάπολης και Λεύκης. Το σύνολο των δειγμάτων σε κάθε θέση ξεπερνάει τα 11 και από τις αναλύσεις προκύπτει ότι η κατηγορία μικροβιακή ποιότητας είναι GI και η κατηγορία φυσικοχημικής ποιότητας Α.

Κύριες Πιέσεις

Το συνολικό ετήσιο φορτίο μόλυνσης από τους ρυπαντές στην Περιφέρεια της Κρήτης είναι 21.094 τόννοι BOD5, 26.644 τόννοι SS, 14.162 τόννοι N και 1.719 τόννοι P.

Το οργανικό φορτίο και το φορτίο αιωρούμενων σωματιδίων πρωταρχικά σχετίζονται με δραστηριότητες ζώων (42%) και αστικά λύματα (42%) και δευτερευόντως με βιομηχανικές δραστηριότητες (16%). Οι τελευταίες δύο δραστηριότητες σχετίζονται με σημειακή πηγή ρύπανσης, ενώ το 1/3 του ρυπαντικού φορτίου εντοπίζεται στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνης. Οι κύριες νιτρικές πηγές σχετίζονται με απορροές γεωργικής προέλευσης και δραστηριότητες ζώων που αναπτύσσονται στην ύπαιθρο (65%), ενώ σημαντικές σημειακές πηγές είναι οι κλειστές μονάδες ανάπτυξης ζώων και τα αστικά λύματα (37%). Οι κύριες πηγές φωσφόρου είναι τα απόβλητα κλειστών μονάδων ανάπτυξης ζώων (38%) και τα αστικά λύματα (37%), ακολουθούμενα από απορροές γεωργικής προέλευσης και δραστηριότητες ζώων που αναπτύσσονται στην ύπαιθρο (24%).

Χρήσεις – Ζήτηση νερού

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η σημερινή κατανάλωση νερού ανά χρήση για τη χώρα και το υδατικό διαμέρισμα της Κρήτης.

Πίνακας 6.4-1
Σημερινή ετήσια ζήτηση νερού κατά καταναλωτική χρήση (hm^3)

Υδατικό διαμέρισμα	Άρδευση	Κτηνοτροφία	Ύδρευση	Βιομηχανία	Λοιπές	Σύνολο
Κρήτη	**320.0**	**10.2**	**42.3**			**372.5**
Σύνολο χώρας	**6 833.4**	**105.4**	**1 045.0**	**158.1**	**100.0**	**8 242.8**

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Νήσος Λέσβος

Ένα από τα μεγαλύτερα ποτάμια συστήματα της Λέσβου είναι αυτό του Τσικνιά, χείμαρρος περιοδικής ροής, ο οποίος διασχίζει το κεντρικό μέρος του νησιού και εκβάλλει στον κόλπο της Καλλονής. Ο χείμαρρος Τσικνιάς έχει διαμορφώσει μια λεκάνη απορροής 89,57 km^2, που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της βόρειας και κεντρικής Λέσβου.

Τα υπόγεια νερά προέρχονται από την διήθηση, την κατείσδυση και την αποθήκευση μέσα στα πετρώματα του υπεδάφους του νερού των βροχοπτώσεων, καθώς και του νερού που ρέει στα ποτάμια ή συγκεντρώνεται σε λίμνες κλπ. και διηθείται αργά μέσα στο υπέδαφος.

Η κυκλοφορία του νερού στους γεωλογικούς σχηματισμούς είναι πολύ αργή. Η κατεισδύουσα ποσότητα βρόχινου νερού είναι δυνατόν να συγκρατηθεί μέσα στο υδροφόρο στρώμα επί μήνες ή και χρόνια, μέχρι να επανεμφανισθεί και πάλι στην επιφάνεια ή να καταλήξει στην θάλασσα. Το φαινόμενο αυτό καθιστά ιδιαίτερα ευαίσθητους του υδροφόρους ορίζοντες στις μολύνσεις, διότι η ανανέωση του νερού και η απομάκρυνση ενδεχομένων μολύνσεων απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα.

Βάσει της μορφολογίας και του υδρολογικού δικτύου του Νομού της Λέσβου, υπολογίζεται ότι ο συνολικός όγκος απορροής και είναι της τάξεως των $130 \cdot 10^9$ m^3 νερού. Όσον αφορά το υπόγειο δυναμικό, οι πιο ενδιαφέρουσες περιοχές φαίνονται στο πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας: Υπόγειο Υδατικό δυναμικό νήσου Λέσβου

Περιοχή	Αποθέματα (106 m^3)	Ποσοστό αξιοποίησης	Έκταση (στρ.)
Κοιλάδα Ιππείου	31	35%	13.500
Λεκάνη Γέρας	6	50%	18.500
Λεκανοπέδιο Καλλονής	11	63%	22.0000
Πεδινή περιοχή Πολυχνίτου	4,5	78%	3.000
Λεκάνη Ερεσού	1,5	80%	6.000
Πεδιάδα Σιγρίου	1,0	100%	4.000

Στην Λέσβο και ιδιαίτερα στο ανατολικό ήμισυ υπάρχει μεγάλος αριθμός θερμών αναβλύσεων, συνήθως κοντά στην θάλασσα ή σε μικρή απόσταση από αυτήν. Οι πηγές του νησιού είναι οι εξής: Ευθαλούς, Αργένου, Λουτρόπολης Θερμής, Κουρτζή, Κόλπον Γέρας, Λισβορίου, Πολυχνίτου, Πλωμαρίου, Πυργίου, Λουτρά Μυτιλήνης, Λάρσου και Γερακαρίου.

Στη Λήμνο δεν υπάρχουν επιφανειακά νερά λόγω του ήπιου ανάγλυφου, της υδατοστεγανούς διάπλασης των στρωμάτων και των πτωχών βροχοπτώσεων. Τα υπόγεια ύδατα αποτελούν τον μοναδικό υδάτινο πόρο. Οι φρεάτιοι υδροφόροι ορίζοντες έχουν ένα μέσο βάθος 5-10 μ. και αντλούνται με την βοήθεια πολυάριθμων φρεάτων και γεωτρήσεων. Πάντως φαίνεται ότι έχει εξαντληθεί το υπάρχον υδατικό δυναμικό και υπάρχει έλλειψη υδατικών πόρων. Έχουν εντοπισθεί κάποιοι βαθείς υδροφόροι ορίζοντες που θα μπορούσαν να εκμεταλλευθούν αλλά το θέμα χρειάζεται διερεύνηση.

Στον Άγιο Ευστράτιο η παρουσία στεγανού υπόβαθρου κάτω από ένα συνεχή μικρού πάχους υδροπερατό σχηματισμό δεν ευνοεί τη δημιουργία πλούσιου και συνεχούς υδροφόρου ορίζοντα, ούτε πηγών ικανής παροχής. Οι λίγες πηγές στο νησί είναι διάσπαρτες και έχουν πολύ μικρή και όχι συνεχή παροχή.

Στη Χίο δεν συναντώνται αξιόλογοι υδάτινοι πόροι και λείπουν εντελώς τα επιφανειακά νερά, παρά το ότι το μέσο ύψος βροχής είναι ικανοποιητικό. Οι υδάτινοι πόροι περιορίζονται κυρίως σε υπόγεια νερά στις πεδινές περιοχές και σε μικρές πηγές φυσικής ροής. Η εκμετάλλευση των υπογείων νερών γίνεται με κοινά ή αρτεσιανά φρέατα, τόσο για άρδευση όσο και για ύδρευση. Η ποσότητά τους είναι ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών και σε αρκετές περιοχές είναι κακής ποιότητας (υψηλής σκληρότητας και στα χαμηλά υψόμετρα με αυξημένα χλωριούχα άλατα). Στην περιοχή Αγιασμάτων υπάρχει

χλωρονατριούχος πηγή που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για υδροθεραπευτικούς σκοπούς.

Στις Οινούσσες οι γεωλογικές συνθήκες είναι δυσμενείς και δεν επιτρέπουν τη δημιουργία αξιόλογου υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες του νησιού σε νερό. Υπάρχουν μερικά αβαθή φρέατα για την κάλυψη περιορισμένων αναγκών.

Τα Ψαρά είναι άνυδρο νησί και υπάρχουν κάποια ιδιωτικά πηγάδια για περιορισμένη άντληση.

Η Σάμος διαθέτει πολύπλοκο υδρογραφικό δίκτυο, που είναι αποτέλεσμα της πετρολογικής της σύστασης και ευνοεί την ανάπτυξη επιφανειακού αποστραγγιστικού δικτύου. Οι δυνατότητες όμως ανάπτυξης αξιόλογων υπόγειων υδροφόρων οριζόντων είναι μάλλον περιορισμένες. Στους προσχωματικούς σχηματισμούς υπάρχουν αρκετοί φρεάτιοι υδροφόροι ορίζοντες, οι οποίοι διαθέτουν νερό καλής ποιότητας και εκφορτίζονται με πηγές και γεωτρήσεις. Σε διάφορες περιοχές του νησιού (Μάννα, Τσακαλάκη, Παλιόμυλοι, Φλέβες) εμφανίζονται αναβλύσεις πηγαίων υδάτων με κυμαινόμενη παροχή και τοπικό ενδιαφέρον. Σε ορισμένες περιοχές παρατηρείται υφαλμύρωση του υδροφόρου ορίζοντα λόγω ανάμιξης με θαλασσινό νερό (Μεσόκαμπος, Ηραίο, κ.α.).

Η Ικαρία δέχεται σημαντικές βροχοπτώσεις οι οποίες κατεισδύουν και συγκρατούνται από αδιαπέρατους σχηματισμούς. Οι υδροφόροι ορίζοντες είναι σε ποικίλα βάθη. Παρά το ότι οι ποσότητες του συγκρατούμενου νερού είναι αρκετές παρατηρείται έλλειψη νερού σε περιόδους αιχμής λόγω έλλειψης δικτύου συλλογής των νερών των πηγών.

Οι Φούρνοι δέχονται σημαντικές βροχοπτώσεις οι οποίες κατεισδύουν και συγκρατούνται από αδιαπέραστους σχηματισμούς. Ένας αξιόλογος υπόγειος υδροφόρος ορίζοντας αναπτύσσεται στο μεγαλύτερο νησί των Φούρνων καθώς και κάποια επιφανειακά νερά σε χείμαρρο.

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ισοζύγιο νερού ανά Νομό αναλυτικά.

Πίνακας: Αναλυτικό ισοζύγιο κατά νησί

ΝΗΣΙΑ	Έκταση Km^2	Ύψος Βροχής mm	Σύνολο Βροχόπτωσης hm^3	Πραγματική εξατμισοδιαπνοή Hm^3	Ποσοστό έκτασης υδροπερατού σχηματισμού	Υπόγειο δυναμικό hm^3	Επίγεια ροή hm^3
Νομός Σάμου							
Σάμος	476	603	287,0	177,94	70%	21,8	87,26
Ικαρία	255	603	153,8	95,36	40%	1,3	57,14
Φούρνοι	30	603	18,1	11,22	100%	0,5	6,38
Σύνολο			**458,9**	**284,52**		**23,6**	**150,78**
Νομός Λέσβου							
Λήμνος	476	520	247,5	180,67	70%	7	59,83
Λέσβος	1630	603	982,9	609,40	40%	59,8	313,70
Άγιος Ευστράτιος	43	520	22,4	16,28	100%	2,4	3,62
Σύνολο			**252,8**	**806,35**		**69,2**	**377,15**
Νομός Χίου							
Χίος	842	603	507,7	314,77	70%	54	138,93
Ψαρά	40	603	24,1	14,94	10%	0,14	9,02
Σύνολο			**531,8**	**329,71**		**54,14**	**147,95**

Ποιοτική κατάσταση

Στο σύνολο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου υπάρχουν ελάχιστα δεδομένα ποιότητας των επιφανειακών υδάτων. Περιορισμένες μετρήσεις της ποιοτικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων των νήσων Αιγαίου υπάρχουν από το ΕΚΘΕ και καλύπτουν τους ποταμούς Αμφίλισο (Σάμος) και Κοκόρρεμα (Σάμος). Βάσει των συγκεντρώσεων των θρεπτικών των ανωτέρω επιφανειακών υδάτινων σωμάτων, προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ποταμών τους καθιστούν κατ' αρχήν κατάλληλους για πρόσληψη νερού προς πόση και τους κατατάσσουν στην κατηγορία Α1 (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ).

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δεν υπάρχουν αρκετές μετρήσεις ποιότητας των υπογείων υδάτων. Τα κυριότερα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω σχετικά με την ποιότητα των υπογείων υδάτων αντλήθηκαν από το «Σχέδιο Προγράμματος Διαχείρισης Υδατικών Πόρων της Χώρας», Υπ. Ανάπτυξης, Δ/νση Υδατικού Δυναμικού & Φυσικών Πόρων, Ιανουάριος 2003 καθώς και από την Α' φάση της μελέτης «Ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων διαχείρισης υδατικών πόρων Υδατικού Διαμερίσματος Νήσων Αιγαίου», Υπ. Ανάπτυξης, Δ/νση Υδατικού Δυναμικού & Φυσικών Πόρων, Δεκέμβριος 2005.

Σύμφωνα με την μελέτη του ΙΓΜΕ (Κούνης, 1986) τα υπόγεια νερά στις νήσους Σάμο και Λέσβο είναι γενικά καλής ποιότητας. Τα υπόγεια νερά της Λέσβου παρουσιάζουν σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις χλωριόντων και νατρίου σε περιοχές που γειτνιάζουν με γεωθερμικές πηγές.

Σύμφωνα με τα γεωλογικά στοιχεία της νήσου Σάμου αυξημένος κίνδυνος ρύπανσης των υπογείων υδάτων παρουσιάζεται στις πεδινές περιοχές στο

νοτιοανατολικό τμήμα της νήσου όπου κυριαρχούν τεταρτογενή με υψηλή διαπερατότητα και η επιφάνεια του υδροφορέα βρίσκεται σε χαμηλό βάθος 0.5 -5 μέτρων. Αντίθετα οι νεογενείς σχηματισμοί που απαντώνται κυρίως στα δυτικά και ανατολικά τμήματα του νησιού καλύπτονται από αργιλικά στρώματα και μάργες που αποτελούν φυσικούς φραγμούς στην μεταφορά ρύπων από την επιφάνεια και εμποδίζουν την εισροή θαλασσινού νερού και την υφαλμύρωση του υδροφορέα. Καρστικοί υδροφορείς αναπτύσσονται στο ανατολικό και κεντρικό τμήμα της νήσου και αποτελούν από απόψεως δυναμικότητας τον κυριότερο υδροφορέα της Σάμου. Η υπερκάλυψη του υδροφορέα στο κεντρικό τμήμα του νησιού από γνεύσιους, σχιστόλιθους και νεογενή έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός αδιαπέρατου στρώματος που προστατεύει την υδατοποιότητα του υδροφορέα που βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Νερά Κολύμβησης

Νομός Λέσβου

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στη Λέσβο υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 61 σημεία. Για τα έτη 2004 και 2005 πραγματοποιήθηκαν δειγματοληψίες σε 55 σημεία των νερών κολύμβησης του νησιού. Όλα τα δείγματα ανήκουν στην κατηγορία GI δεδομένου ότι τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν.

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στη Λήμνο υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 8 σημεία. Για τα έτη 2004 και 2005 πραγματοποιήθηκαν δειγματοληψίες σε 8 σημεία των νερών κολύμβησης του νησιού. Όλα τα δείγματα ανήκουν στην κατηγορία GI αφού όλα τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν. Ως εκ τούτου όλα τα σημεία καλύπτουν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για την κολύμβηση.

Νομός Σάμου

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στη Σάμο υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 32 σημεία. Για τα έτη 2004 και 2005 πραγματοποιήθηκαν δειγματοληψίες σε 8 σημεία των νερών κολύμβησης του νησιού. Το σύνολο των σημείων ανήκουν στην κατηγορία GI αφού όλα τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις

Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν.

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στην Ικαρία υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 10 σημεία. Για τα έτη 2004 και 2005 πραγματοποιήθηκαν δειγματοληψίες σε 10 σημεία των νερών κολύμβησης του νησιού τα οποία ανήκουν στην κατηγορία GI δεδομένου ότι τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν.

Νομός Χίου

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στη Χίο υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 40 σημεία. Για το έτος 2002 πραγματοποιήθηκαν δειγματοληψίες σε 40 σημεία των νερών κολύμβησης του νησιού. Το σύνολο των σημείων ανήκουν στην κατηγορία GI αφού όλα τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν.

Χρήσεις – Ζήτηση νερού

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η σημερινή κατανάλωση νερού ανά χρήση για τη χώρα και το υδατικό διαμέρισμα του Βορείου Αιγαίου.

Πίνακας 6.4-2
Σημερινή ετήσια ζήτηση νερού κατά καταναλωτική χρήση (hm^3)

Υδατικό διαμέρισμα	Άρδευση	Κτηνοτροφία	Ύδρευση	Σύνολο
Βόρειο Αιγαίο	**37,90**	**3,30**	**14,86**	**56.06**
Σύνολο χώρας	**6 833.4**	**105.4**	**1 045.0**	**8 242.8**

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Υδρογεωλογικές Λεκάνες

Τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου περιλαμβάνουν περιορισμένης έκτασης υδροφόρους ορίζοντες, κυρίως καρστικούς που αναπτύσσονται σε ανθρακικούς σχηματισμούς (μάρμαρα, δομολίτες, ασβεστόλιθους, κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους). Οι υδροφόροι ορίζοντες της περιφέρειας εκφορτίζονται:

- σε πηγές επαφής όταν οι ανθρακικοί σχηματισμοί είναι κλειστοί προς τη θάλασσα
- σε παραθαλάσσιες ή υποθαλάσσιες πηγές, όταν οι ανθρακικοί σχηματισμοί είναι ανοικτοί προς τη θάλασσα. (Κάλυμνος, Σίφνος, Αμοργός, Αστυπάλαια, Ρόδος, Πάρος, Αντίπαρος, Νάξος, Σύρος, Θήρα, κ.ά.

Στην περίπτωση όπου οι υδροφόροι ορίζοντες εκφορτίζονται προς τη θάλασσα, τότε είναι πολύ έντονο το πρόβλημα της υφαλμύρινσης.

Σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των πετρωμάτων και την ύπαρξη υδροφόρων οριζόντων, στην περιφέρεια παρατηρούνται τα εξής:

- στα μεγάλα νησιά (Ρόδος, Κως) είναι έντονη η ύπαρξη υδροφορίας λόγω των πορωδών προσχωματικών και νεογενών σχηματισμών
- στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπάρχουν ηφαιστειακά πετρώματα (Θήρα, Μήλος, Κίμωλος, Τήλος, Νίσυρος, Κως) όπου όμως δεν ευνοείται η μεγάλη ανάπτυξη των υδροφόρων οριζόντων
- Επίσης, η περιφέρεια χαρακτηρίζεται και από τους ρωγματωμένους πυριγενείς και μεταμορφωμένους σχηματισμούς, όπου εμφανίζονται μικρής έκτασης υδροφορίες (Σέριφος, Σίφνος, Άνδρος, Τήνος, Μύκονος, Νάξος, Ίος).

Πηγάδια

Τα πηγάδια της περιφέρειας είναι μικρής παροχής από 2-10 $μ^3$ /ώρα, και για το λόγο αυτό εξυπηρετούν τους αρδευτικούς σκοπούς των ιδιωτών.

Πηγές

Οι πηγές που υπάρχουν στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δύναται να καλύψουν μόνο μικρές τοπικές υδρευτικές ανάγκες. Τα μεγάλα νησιά της περιφέρειας αδυνατούν να αξιοποιήσουν επαρκώς τους υδατικούς πόρους από τις πηγές, λόγω της μικρής παροχής που παρέχουν.

Θερμομεταλλικές Πηγές

Οι θερμομεταλλικές πηγές που βρίσκονται στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Ονομασία πηγής	Παροχή - Θερ/σία m^3/h, T^0C	Χημισμός	Χρήση
Κακαβός Κύθνου	40/52	Na-Cl	Λουτροθεραπεία
Καναβά Μήλου	3/50	Na-Cl	-
Αγιόκλημα Κιμώλου	- /55	Na-Cl	-
Πλάκα Θήρας	- /34	Na-Cl	Ανεκμετάλλευτη
Πίσω Θέρμη Κω	- /46	Na-Cl	Ανεκμετάλλευτη
Θέρμα Καλύμνου	- /37	Na-Cl	Λουτροθεραπεία
Λουτρά Μανδρακίου Νισύρου	μεγάλη /46	Na-Cl	Λουτροθεραπεία
Παλλών Νισύρου	μεγάλη /40	Na-Cl	Ανεκμετάλλευτη
Αυλακίου Νισύρου	μεγάλη /57	Na-Cl	Ανεκμετάλλευτη

Πηγη: ΙΓΜΕ, 1983

Γεωτρήσεις

Λόγω των γεωγραφικών και φυσιογνωστικών γνωρισμάτων της περιφέρειας, τα νησιά, τόσο τα μεγάλα (Ρόδος, Κως), όσο και τα μικρότερα (Κάρπαθος, Κάσος, Κάλυμνος) εξυπηρετούνται από δημόσιες και ιδιωτικές γεωτρήσεις.

Οι δημόσιες γεωτρήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί από τους μεγάλους Δήμους της περιφέρειας εξυπηρετούν τις ανάγκες της ύδρευσης, ενώ οι ιδιωτικές γεωτρήσεις οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί από τις μικρές κοινότητες χρησιμοποιούνται για την άρδευση των νησιών.

Οι ιδιωτικές γεωτρήσεις εξυπηρετούν κυρίως τις ανάγκες άρδευσης των ιδιωτών και σε αρκετές περιπτώσεις την κάλυψη τουριστικών μονάδων.

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνεται το ετήσιο υδρολογικό ισοζύγιο των Νήσων Αιγαίου και της Ελλάδας σε m^3.

Γενικευμένο ετήσιο υδρολογικό ισοζύγιο σε επίπεδο χώρας και Νήσων Αιγαίου				
	Έκταση (km^2)	**Όγκος (m^3)**	**Εξάτμιση (m^3)**	**Θεωρητικό υπόγειο και επιφανειακό υδατικό δυναμικό (m^3)**
ΕΛΛΑΔΑ	***131 962***	***116 330***	***59 236***	***57 094***
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	***9103***	***5192***	***3104***	***2088***

Ενώ στον επόμενο πίνακα δίνεται το ισοζύγιο νερού ανά Νομό αναλυτικά.

ΝΗΣΙΑ	Έκταση Km^2	Ύψος Βροχής mm	Σύνολο Βροχόπτωσης hm^3	Πραγματική εξατμισοδιαπνοή Hm^3	Ποσοστό έκτασης υδροπερατού σχηματισμού	Υπόγειο δυναμικό hm^3	Επίγεια ροή hm^3
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ							
Φολέγανδρος	32	379	12,1	8,88	50%	1,5	1,62
Πάρος	195	379	73,9	57,76	50%	7,9	8,34
Αντίπαρος	35	379	13,3	9,77	30%	1,0	2,43
Μήλος	151	379	57,2	42,33	40%	2,4	12,47
Κίμωλος	36	379	13,6	10,06	90%	1,3	2,24
Σίφνος	73	379	27,7	20,50	60%	4,2	3,00
Σέριφος	73	379	27,7	20,50	10%	0,1	7,10
Σύρος	84	379	31,8	23,53	25%	0,8	7,47
Κύθνος	99	379	34,5	27,25	10%	0,1	7,15
Κέα	131	379	45,7	36,10	10%	0,1	9,50
Άνδρος	380	379	132,6	104,75	25%	2,8	25,05
Τήνος	194	379	67,7	53,48	20%	1,1	13,12
Μύκονος	85	379	32,2	23,83	20%	0,25	8,12
Νάξος	428	379	162,2	120,03	50%	20,45	21,72
Αμοργός	121	379	45,9	33,89	70%	8,1	3,81
Ανάφη	38	379	14,4	10,66	20%	0,1	3,64
Θήρα	76	379	28,8	21,31	60%	1,8	5,69
Ίος	108	379	40,9	30,27	15%	0,24	10,39
Σίκινος	41	379	15,5	11,47	50%	0,8	3,23
Σύνολο			**877,7**	**666,37**		**55,04**	**156,09**
ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ							
Πάτμος	34	603	20,5	12,71	15%	0,2	7,59
Λέρος	53	818	43,4	21,22	30%	2,6	19,48
Κάλυμνος	111	818	90,8	44,50	90%	40,4	5,90
Κως	290	818	237,2	116,23	60%	29,0	91,97
Νίσυρος	41	818	33,5	16,41	5%	0,1	16,99
Σύμη	58	818	47,4	23,23	100%	23,4	0,77
Τήλος	63	818	51,5	24,23	80%	20,4	5,87
Χάλκη	28	818	22,9	11,22	100%	11,3	0,38
Ρόδος	1398	818	143,6	560,36	60%	140	443,24
Κάρπαθος	301	818	246,2	120,64	40%	20,1	105,46
Κάσος	66	818	54	26,46	80%	21,4	6,14
Αστυπάλαια	97	818	79,3	38,86	40%	15,7	25,74
Σύνολο			**2070,4**	**1017,07**		**324,6**	**729,53**

Ποιοτική Κατάσταση

Οι υπόγειοι υδροφορείς σε πολλά από τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου απειλούνται με καταστροφή, λόγω της κακής τους διαχείρισης και της αλόγιστης υπερεκμετάλλευσης. Οι εκατοντάδες γεωτρήσεις έχουν άμεση επίπτωση στην ποιότητα των νερών τα οποία υφαλμυρίζουν. Η υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων είναι μία από τις πιο σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις της υπεράντλησης των νερών, αφού όταν εμφανίζεται, είναι σχεδόν αδύνατον να διορθωθεί. Υπάρχουν τα τεχνολογικά μέσα και οι τρόποι να επανέλθει το νερό στην αρχική του κατάσταση, αλλά είναι τόσο δαπανηρά ώστε ουσιαστικά η υφαλμύρωση να συνεπάγεται καταστροφή.

Ιδιαίτερα προβλήματα αντιμετωπίζουν η Σαντορίνη, η Νάξος, η Ρόδος και η Σύρος. Το κυριότερο χαρακτηριστικό της περιοχής του Νοτίου Αιγαίου είναι ότι η απαίτηση νερών μεταβάλλεται ανάμεσα στην χειμερινή και καλοκαιρινή

περίοδο. Έτσι, το καλοκαίρι λόγω του τουρισμού χρειάζεται περισσότερο νερό στα νησιά.

Χρήσεις – Ζήτηση νερού

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τη χειμερινή περίοδο καταναλώνονται περί τα 150-200 l/άτομο ημερησίως, ενώ τις θερινές ημέρες στους μεγάλους τουριστικούς κόμβους, ο αριθμός αυτός υπερδιπλασιάζεται. Σε αυτό συμβάλλει και η μεγάλη άνοδος της θερμοκρασίας που γίνεται όλο και πιο έντονη τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία .

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η σημερινή κατανάλωση νερού ανά χρήση για τη χώρα και το υδατικό διαμέρισμα του Νοτίου Αιγαίου.

Πίνακας 6.4-3
Σημερινή ετήσια ζήτηση νερού κατά καταναλωτική χρήση (hm^3)

Υδατικό διαμέρισμα	Άρδευση	Κτηνοτροφία	Ύδρευση	Βιομηχανία	Λοιπές	Σύνολο
Νότιο Αιγαίο	42,30	3,50	22,33			68,18
Σύνολο χώρας	**6 833.4**	**105.4**	**1 045.0**	**158.1**	**100.0**	**8 242.8**

Νερά Κολύμβησης

Νομός Δωδεκανήσου

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στα Δωδεκάνησα υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 263 σημεία και συγκεκριμέαν στα νησιά Αστυπάλαια, Κάλυμνο, Κάρπαθο, Καστελλόριζο, Κω, Λέρο, Νίσυρο, Πάτμο, Ρόδο, Σύμη και Τήλο. Όλα τα δείγματα ανήκουν στην κατηγορία GI δεδομένου ότι τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν.

Νομός Κυκλάδων

Στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της ποιότητας των Νερών Κολύμβησης στα Δωδεκάνησα υλοποιούνται δειγματοληψίες σε 239 σημεία και συγκεκριμέαν στα νησιά Μύκονο, Πάρο, Σύρο, Ίο, Κίμωλο, Τήνο, Σίφνο, Σέρυφο, Θήρα, Άνδρο, Σίκινο, Κέα, Αμοργό, Κουφονήσι, Κίθνο, Μήλο και Νάξο. Όλα τα δείγματα ανήκουν στην κατηγορία GI δεδομένου ότι τα ληφθέντα δείγματα ικανοποιούν τουλάχιστον κατά 80% τις Επιθυμητές τιμές (G) και κατά 95% της Υποχρεωτικές τιμές (I), για τις παραμέτρους που ελέχθησαν.

Κύριες Πιέσεις Υδάτων Νήσων Αιγαίου

Τα συνολικά φορτία συμβατικών ρύπων στο διαμέρισμα έχει εκτιμηθεί ότι ανέρχονται σε 28 120 t/έτος για το BOD_5, 34 190 t/έτος για τα αιωρούμενα στερεά, 13 978 t/έτος για το άζωτο και 2 214 t/έτος για το φώσφορο.

Το παραγόμενο οργανικό φορτίο και το φορτίο στερεών οφείλονται κατά κύριο λόγο στη σταβλισμένη κτηνοτροφία (~56%) και δευτερευόντως στα αστικά λύματα (~33%) και στις βιομηχανίες (~12%). Οι δύο τελευταίες πηγές ρύπανσης είναι σημειακού χαρακτήρα, ενώ περίπου το 1/3 του φορτίου από τη σταβλισμένη κτηνοτροφία έχει διάσπαρτο χαράκτηρα (μέσω απορροών) και εντοπίζεται κατά 69% περίπου στους Νομούς Κυκλάδων και Λέσβου.

Ως προς το άζωτο η κύρια σημειακή πηγή ρύπανσης (περίπου το 43% του συνολικού φορτίου) είναι η σταβλισμένη κτηνοτροφία και δευτερευόντως τα αστικά λύματα (~15%). Αξιόλογη διάσπαρτη πηγή αζώτου αποτελούν οι γεωργικές και κτηνοτροφικές (ελεύθερη κτηνοτροφία) δραστηριότητες (41%), κυρίως στους Νομούς Κυκλάδων, Δωδεκανήσου και Λέσβου.

Κύρια πηγή παραγωγής φωσφόρου είναι η σταβλισμένη κτηνοτροφία (50,5%, κυρίως στους Νομούς Λέσβου και Κυκλάδων) και δευτερευόντως τα αστικά λύματα (28%, κυρίως στο Νομό Δωδεκανήσου) και οι γεωργικές δραστηριότητες και η ελεύθερη κτηνοτροφία (19% κυρίως στους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσων)

Τάσεις Εξέλιξης

Παρουσιάζεται πρόοδος στην αντιμετώπιση της ρύπανσης από αστικά λύματα ενώ αντίθετα, δεν έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στα βιομηχανικά υγρά απόβλητα, όπου απαιτείται ενίσχυση των προσπαθειών προεπεξεργασίας (πριν τη διάθεση σε δίκτυα), παρακολούθησης και ελέγχου, καθώς και συγκέντρωσης των παραγωγικών και βιομηχανικών μονάδων σε βιομηχανικές περιοχές.

6.5 Τοπιο

Περιφέρεια Κρήτης

Τα κύρια χαρακτηριστικά του τοπίου (σύμφωνα με μελέτες εκτίμησης τοπίου[1]) είναι η μοναδικότητα, η ποικιλία και ο πλούτος των ειδών που απαντώνται. (Μενδώνη και Μάργαρης 1998). Η μοναδικότητα του τοπίου της Κρήτης αναφέρεται στην οικολογική, αισθητική, πολιτιστική και ιστορική αξία του. Η ποικιλία του, αναφέρεται εξίσου στη γεωμορφολογία, στο φυσικό περιβάλλον και στα μεσογειακά οικοσυστήματα. Σχετίζεται επίσης με την πολιτιστική κληρονομιά (γεφύρια, φράκτες, λαϊκή παραδοσιακή αρχιτεκτονική κ.λπ.), η οποία έχει να επιδείξει ευρύτατο πλούτο όσον αφορά τις φόρμες, τις λειτουργίες και τους συμβολισμούς.

Οι κίνδυνοι και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το τοπίο είναι πολλαπλά: κατακερματισμός, αλλαγές στη χρήση γης και έλλειψη συγκροτημένου χωροταξικού σχεδιασμού, μερική αποκατάσταση ιστορικών τοπίων, άναρχη οικιστική εξάπλωση, ομογενοποίηση, εντατικοποίηση της γεωργίας, απώλεια του φυσικού, αισθητικού και πολιτιστικού χαρακτήρα (κυρίως μέσω της διάβρωσης εδαφών, της κατάρρευσης μνημείων και παρεμβάσεων ασύμβατων με το αρχικό τοπίο), ερήμωση ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών, έλλειψη προστασίας από παράνομες δραστηριότητες (π.χ. εμπρησμοί) κ.λπ.

Συνολικά στο νησί της Κρήτης έχουν κηρυχτεί ως τόποι ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους με Υπουργικές Αποφάσεις 74 περιοχές και αρκετές ακόμη οι οποίες αποτελούν και αρχαιολογικούς χώρους. Στον Πίνακα 6.5-1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εβδομήντα τέσσερις αυτές περιοχές ανά Νομό.

Α/Α	ΤΟΠΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ
ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	
1.	Αρχάναι – Βαθύπετρον – Γιούχτας
2.	Αμνισός – Σπήλαιον Ειλειθυίας – Κακόν Ορος Νίρον – Λιμήν Αγίων Θεοδώρων
3.	Αστερούσια – Λεβήν – Λασαία – Μάταλα – Καλοί Λιμένες – Μονή Οδηγητρίας
4.	Γόρτυς – Φαιστός – Αγία Τριάς
5.	Ιγνατος (Τσούτσουρος)
6.	Ορος Δίκτη – Καρφί – Κράσι – Κερά
7.	Ιδαίον Αντρον – Σπήλαιον Καμαρών
8.	Κνωσσός – Προφήτης Ηλίας – Μακρυτοίχος – Γυψάδες – Μπουγάδα Μετόχι – Γέφυρα Αγίας Ειρήνης
9.	Λύττος
10.	Μάλια – Χερσόνησος – Σείσι – Σταλίδα
11.	Πρινιάς Μαλεβιζίου
12.	Τύλισος
13.	Βροντήσι – Βαλσαμόνερον

[1] *Η Εκτίμηση του Τοπίου είναι μια τεχνική με την οποία μελετάται το τοπίο προκειμένου να γίνουν κατανοητά η ποιότητα, οι δυνατότητες, οι περιορισμοί, τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες του τοπίου μιας περιοχής μελέτης.*

Α/Α	ΤΟΠΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ
14.	Ρογδιά – Παλαίκαστρον Ηρακλείου
15.	Ρόκκα – Κανλί Καστέλλι (Προφήτης Ηλίας) – Λύκαστος
16.	Ορμος Αγίας Πελαγίας
17.	Καλαμάκι Πυργιώτισσας
18.	Μάλλια Πεδιάδος
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	
19.	Οικισμός Βόϊλα
20.	Οικισμός Μαυρικιανού
21.	Νησίδες Σπιναλόγγα – Καλυδών – Κολοκύθα - Ελούντα
22.	Περιοχή Γουρνιών - Παχυάμμου
23.	Βασιλική Ιεράπετρας
24.	Περιοχή Ισιρώνος-Βρυκάστρου
25.	Φαράγγι Σεληνάρι
26.	Φοινικόδασος Βάϊ – Μονή Τοπλού
27.	Μύρτος, Φούρνος, Κορφή, Πύργος
28.	Χρυσή Νήσος ή Γαϊδουρονήσι
29.	Μόχλος – Ψειρά – Λάστρος – Τουρλωτή (περιοχή οικισμού Μόχλου)
30.	Οροπέδιο Λασιθίου – Δικταίο Αντρο
31.	Λατώ – Κρίτσα
32.	Ιτανος
33.	Δρήρος
34.	Παλαία Μετόχια Μονής Τοπλού
35.	Περιοχή Παλαιοκάστρου – Πεστοφά , Καστρί
36.	Κάτω Ζάκρος
37.	Σελάκανος (δάσος)
38.	Μίλατος και
39.	Ολούς – Σπιναλόγκα
ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	
40.	Περιοχή Μπαλί
41.	Περιοχή Σπηλαίου Γερανίου
42.	Περιοχή Αρμένων
43.	Περιοχή Μονής Πρέβελης, Κουρταλιώτικο Φαράγγι
44.	Περιοχή Πλακιά
45.	Περιοχή Αγίας Γαλήνης
46.	Περιοχή Αξού
47.	Περιοχή Ιδαίου Άντρου
48.	Περιοχή Σπηλαίου Μελιδονίου
49.	Περιοχή Πρινέ (Αρχαία Ελεύθερνα)
50.	Περιοχή Λάππα – Αργυρούπολης
51.	Περιοχή Συβρίτου
52.	Φαράγγι Κοτσιφού
53.	Φαράγγι Πατσού
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	
54.	Κόλπος Χανίων
55.	Περιοχή Απτέρας (Μεγάλα χωράφια)
56.	Περιοχή Τάφων Βενιζέλων στο Ακρωτήρι
57.	Περιοχή κοιλάδας Θερίσου
58.	Περιοχή Μονών Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων και Γκουβερνέτου στο Ακρωτήρι
59.	Περιοχή Μονής Γωνιάς Κολυμβαρίου
60.	Περιοχή Δικτυνναίου, στο ακρωτήρι Σπάθα
61.	Νήσος Γραμβούσα
62.	Περιοχή Φαλασάρνης

Α/Α	ΤΟΠΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ
63.	Περιοχή Συΐας – Λισσού
64.	Περιοχή Χώρας Σφακίων Φραγκοκαστέλλου – Λουτρού
65.	Φαράγγι Νίμπρου
66.	Περιοχή Τάρρας – Φαράγγι Σαμαριάς, οροπέδιο Ομαλού
67.	Περιοχή αρχαίων πόλεων Καντάννου, Υρτακίνης, Ελύρου
68.	Περιοχή Πολυρρηνείας
69.	Περιοχή Νεροκούρου
70.	Περιοχη Αλικιανού
71.	Περιοχή Μεσκλών
72.	Νήσος Ελαφόνησος και παραλία έναντι αυτής
73.	Περιοχή Σταυρού και κόλπος Καλαθά Ακρωτηρίου
74.	Κόλπος Λειβάδι Κισσάμου

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Έχει γίνει ο χαρακτηρισμός ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους των κάτωθι νησίδων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου:

- Πρασονήσι
- Στρογγυλό της νήσου Σάμου
- Μικρός Ανθρωποφάγος
- Αλατονήσι
- Στρογγυλό
- Θυμαινάκι της νήσου Θύμαινα του Νομού Σάμου
- Μπαρμπαλιάς
- Ασπρόνησος
- Μακρονήσι
- Πετρόνησος
- Αντίψαρα
- Μαργαρίτη Πελαγόνησος
- Ποντικονήσι
- Αγ. Γεώργιος
- Άγιος Βασίλειος
- Σεργίτσι
- Καστριά
- Αγ. Απόστολοι
- Διαπόρτι
- Μεγάλος Ανθρωποφάγος
- Κεσίρια
- Πλάκα
- Πλακάκι των Φούρνων
- Μεγαλονήσι
- Παναγιά
- Αγ. Μήνας
- Αγ. Παντελεήμονας
- Βάτος
- Αγ. Στέφανος και νησίδες Αγ. Στεφάνου
- Βενέτικο
- Πρασονήσια
- Πόχης
- Αλογονήσι
- Κουκονήσι
- Ρούμπος

Περειφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η περιοχή του Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία και πολυδιάσπαση του γεωγραφικού χώρου με μεγάλο αριθμό νησιών. Οι άκρες των νησιών είναι απόκρημνες στο μεγαλύτερο ποσοστό τους και η εναλλαγή της θάλασσας και της ξηράς δημιουργεί ένα τοπίο ξεχωριστό. Η ομορφιά του Νοτίου Αιγαίου προέρχεται από το συνδυασμό και τη σύνθεση διαφορετικών

στοιχείων, όπως είναι οι μεγάλες άγονες περιοχές, η αραιή και χαμηλή βλάστηση και οι γήινες αποχρώσεις που επικρατούν.

Πολλές από τις περιοχές του Νοτίου Αιγαίου έχουν χαρακτηρισθεί ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και Μνημεία της Φύσης. Οι περιοχές είναι:

- Τα νησιά Νέα και Παλαιά Καμένη
- Το νησί Πάρος
- Το νησί Αστυπάλαια
- Το νησί Σίφνος
- ενώ, το φυσικό δάσος κυπαρισσιού στον Έμπωνα της Ρόδου έχει κηρυχθεί Μνημείο της Φύσης.

Τάσεις εξέλιξης

Το τοπίο είναι από τις παραμέτρους στις οποίες δεν δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη χώρα μας με εξαίρεση ειδικές περιοχές. Παρ' όλα αυτά, τα υπό εκπόνηση χωροταξικά (γενικά και ειδικά) σχέδια αναμένεται να επιδράσουν θετικά στην υφιστάμενη κατάσταση.

Επίσης, το υφιστάμενο και υπό εκπόνηση κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο, με την προοπτική ενσωμάτωσής του στο εθνικό δίκαιο, ενισχύει την προοπτική προστασίας του τοπίου.

6.6 ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το έδαφος αποτελεί θεμελιώδες συστατικό στοιχείο του γήινου περιβάλλοντος και για το λόγο αυτό, η κατάσταση της διατήρησής του καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Το έδαφος, αν και θεωρείται ανανεώσιμος φυσικός πόρος, αναγεννιέται με πολύ βραδύ ρυθμό. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι διεργασίες υποβάθμισης που λαμβάνουν χώρα, συνεπεία των ασκούμενων πιέσεων, να μη γίνονται αντιληπτές αμέσως, αλλά μόνον μετά το πέρας κάποιου χρονικού διαστήματος.

Στην Ελλάδα τα κυριότερα προβλήματα σε ότι αφορά στους εδαφικούς πόρους εντοπίζονται στην ερημοποίηση (συμπεριλαμβανομένων της διάβρωσης και της αλάτωσης) που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφικών πόρων και την υποβάθμιση της ποσότητας και ποιότητας των υδατικών πόρων. Ο εν δύναμη κίνδυνος ερημοποίησης στη χώρα αναλύεται στον παρακάτω Πίνακα ως ποσοστό της συνολικής έκτασης της χώρας.

Πίνακας 6.6-1

Κατανομή προβλημάτων ερημοποίησης της χώρας

	Ποσοστό (%)
Περιοχές χαμηλού κινδύνου	15,17
Περιοχές μέτριου κινδύνου λόγω διάβρωσης των εδαφών	49,76
Περιοχές υψηλού κινδύνου λόγω διάβρωσης των εδαφών	33,25
Περιοχές υψηλού κινδύνου λόγω αλάτωσης των εδαφών	1,53

Η ερημοποίηση είναι η διαδικασία σύμφωνα με την οποία η παραγωγική γη υποβαθμίζεται και σταδιακά μετρατρέπεται σε αφιλόξενη για την αναπτυσσόμενη βλάστηση, δημιουργώντας έτσι κηλίδες απογυμνωμένων περιοχών με την εμφάνιση του μητρικού πετρώματος στην επιφάνεια.

Οι παράγοντες που προκαλούν ερημοποίηση στην Ελλάδα είναι:

1. Το κλίμα
2. Η φυσιογραφία
3. Η γεωλογία
4. Το έδαφος
5. Η υδρολογία
6. Οι ανθρωπογενείς επιδράσεις

Σύμφωνα με πολύ πρόσφατες μελέτες και σχετικές έρευνες του Τομέα Εδαφολογίας και Γεωργικής Χημείας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο ελλαδικός χώρος εμφανίζεται υποβαθμισμένος με πολλές περιοχές να αντιμετωπίζουν κίνδυνο ερημοποίησης. Μια από τις περιοχές υψηλού κινδύνου ερημοποίησης είναι και η Κρήτη.

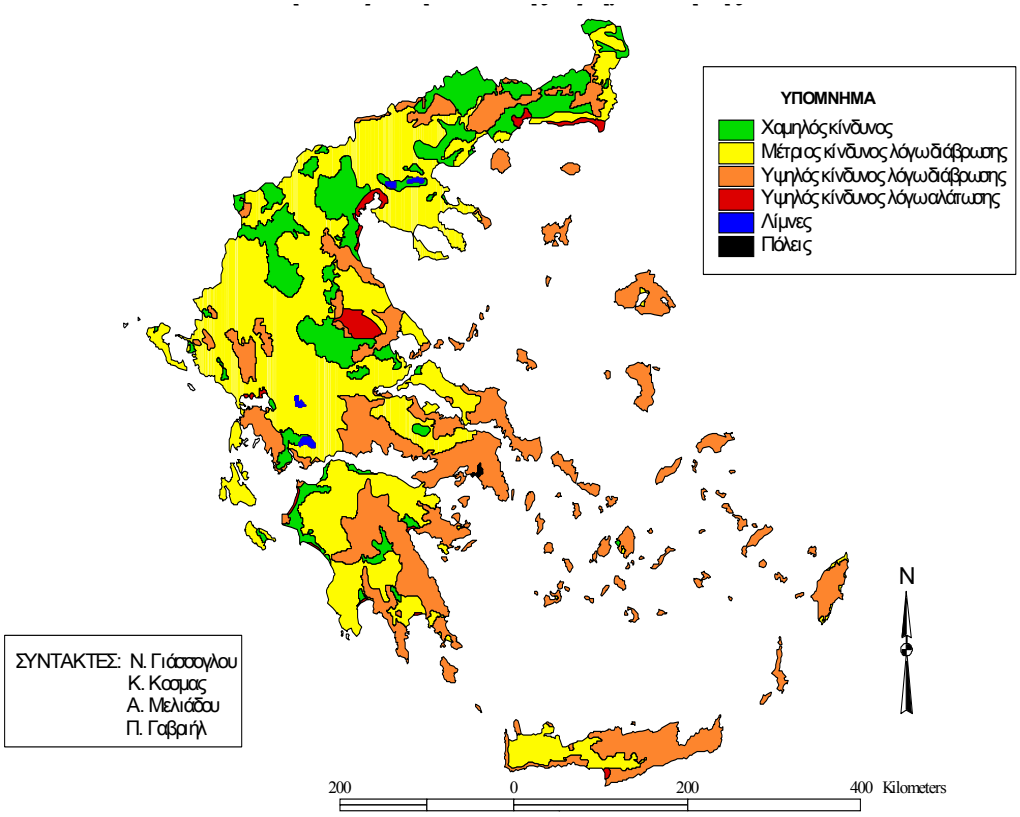

Χάρτης 6.6-1

Χάρτης δυνητικού κινδύνου ερημοποίησης της Ελλάδας (Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης)

Όπως προκύπτει από πρόσφατες μελέτες μπορεί να αναφερθεί ότι το 35% του ελλαδικού χώρου κινδυνεύει ή εμφανίζει ήδη σημάδια ερημοποίησης, το 49% αντιμετωπίζει μέτριο κίνδυνο και μόνον το υπόλοιπο 16% των εδαφών της χώρας δεν διατρέχει άμεσο κίνδυνο. Πάντως στο 8% της γεωργικής γης στην Ελλάδα -περίπου 3.000.000 στρέμματα- ουσιαστικά θα έπρεπε να περιοριστεί σημαντικά η παραγωγή, καθώς δεν μπορούν πλέον να αποδώσουν. Περισσότερο ευαίσθητες περιοχές της Ελλάδας είναι η Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου, η Ανατολική Πελοπόννησος, η Ανατολική Στερεά Ελλάδα, η Εύβοια, τμήμα της Θεσσαλίας και συγκεκριμένα σημεία της Μακεδονίας και της Θράκης. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η έλλειψη σχεδιασμού χρήσεων γης στην Ελλάδα έχει διογκώσει το πρόβλημα.

Το υφιστάμενο καθεστώς χρήσης γαιών, παρά τα μέτρα συστηματικής διαχείρισης δασών, παραμένει επί το πλείστον χαώδες και άναρχο. Είναι ίσως η κύρια αιτία της ασύμμετρης οικονομικής, δημογραφικής και χωροταξικής οργάνωσης της Χώρας και της κατασπατάλησης των εθνικών μας πηγών. Πρέπει όμως να αναφερθεί ότι κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία εγκατάλειψη των επικλινών περιοχών και σημαντική μείωση της βόσκησης σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους, που έχει σαν αποτέλεσμα στις περισσότερες περιπτώσεις την απομάκρυνση του κινδύνου ερημοποίησης.

Τάσεις εξέλιξης

Έχει συνταχθεί το Ελληνικό Σχέδιο Δράσης κατά του φαινομένου της ερημοποίησης και προτείνονται μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διαδικασία οργάνωσης των χρήσεων γης της χώρας.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των κανόνων χρήσης των γαιών είναι ένα από τα αποτελεσματικότερα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της ερημοποίησης. Η εφαρμογή του μέτρου αυτού θα αναμένεται να έχει σημαντικά ευμενείς επιπτώσεις.

Από το γενικό και τα ειδικά χωροταξικά πλαίσια που βρίσκονται σε φάση υλοποίησης εκτιμάται ότι θα ληφθούν ορισμένα μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης στις περιοχές που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα χωρίς πάντως να αναμένεται στο προσεχές μέλλον επίλυση του συνόλου των προβλημάτων.

Η στενή σχέση ανάμεσα στο έδαφος, την υδρόσφαιρα και την ατμόσφαιρα αντικατοπτρίζεται στην περιβαλλοντική νομοθεσία, η οποία, μολονότι εφαρμόζεται ειδικά στις δύο τελευταίες περιπτώσεις, συμβάλλει εν μέρει και στην προστασία του εδάφους. Ειδικότερα, η Οδηγία 2000/60 ασχολείται όχι μόνο με την προστασία των υδατικών οικοσυστημάτων, αλλά και με τα γειτνιάζοντα με αυτά χερσαία οικοσυστήματα και με τους εδαφικούς τους πόρους.

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της ερημοποίησης θα επιτευχθεί με τη λήψη ορισμένων μέτρων γενικής εφαρμογής που αφορούν σε ολόκληρο τον πληθυσμό της χώρας και τέμνουν πολλούς επιμέρους τομείς δραστηριοτήτων. Τα μέτρα αυτά είναι:

1. Προσδιορισμός των απειλουμένων περιοχών
2. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κοινωνικών φορέων και φορέων διοίκησης
3. Φορείς εφαρμογής και παρακολούθησης μέτρων
4. Σχεδιασμός και εφαρμογή χρήσης των γαιών
5. Ορισμός πιλοτικών περιοχών
6. Αναβάθμιση ερημοποιηθεισών περιοχών
7. Εξεύρεση απαιτούμενων πόρων
8. Διεθνείς συνεργασίες
9. Έρευνα

Βασικοί κίνδυνοι υποβάθμισης των εδαφών είναι επίσης η προβληματική διαχείριση των αστικών στερεών αλλά και των επικίνδυνων αποβλήτων, η έντονα εκτατική οικιστική ανάπτυξη, η ολοένα αυξανόμενη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στη γεωργία, η υπερεκμετάλλευση των υδατικών πόρων για αρδευτική χρήση και η καταστροφή των δασικών οικοσυστημάτων από πυρκαγιές ή και υπερβόσκηση.

Σε ότι αφορά στην Ευρωπαϊκή νομοθεσία και πολιτική, το έδαφος αποτελεί κοινό σημείο σε σειρά Οδηγιών και Κανονισμών (περί υδάτων, νιτρικών αλάτων, εθνικών ορίων εκπομπών, διαχείρισης αποβλήτων, χημικών ουσιών φυτοϋγειονομικών προϊόντων, παρασιτοκτόνων και οικοτόπων) που η εφαρμογή του προϋποθέτει, είτε άμεσα είτε έμμεσα, τη λήψη μέτρων για την αειφορική διαχείριση και διαφύλαξη του εδαφικού πόρου. Παράλληλα, η νέα ΚΑΠ προϋποθέτει την εφαρμογή αειφόρων γεωργικών πρακτικών για τη διατήρηση του εδάφους ως βασικό στοιχείο της αγροτικής παραγωγής αλλά και του ίδιου του φυσικού περιβάλλοντος. Η αναγνώριση της σπουδαιότητας των εδαφικών πόρων, αλλά και της ανάγκης για αειφορική διαχείριση αυτών, κορυφώνεται τα τελευταία χρόνια με την υπό – έκδοση Οδηγία Πλαίσιο της ΕΕ για τα Εδάφη (COM(2002) 179).

Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της Ερημοποίησης κυρώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων στις 28 Φεβρουαρίου του 1997 και κατέστη νόμος του κράτους (Ν.2468/97).

6.6.1 Διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων

Περιφέρεια Κρήτης

Τα υφιστάμενα έργα στην Περιφέρεια Κρήτης είναι:

Νομός Χανίων

- Μονάδα Μηχανικής Ανακύκλωσης και Κομποστοποίησης (ΜΜΑΚ)

Ο φορέας λειτουργίας της μονάδας επεξεργασίας είναι η Δημοτική Επιχείρηση Διαχείρισης στερεών αποβλήτων (Δ.Ε.ΔΙ.Σ.Α.) στην οποία σήμερα συμμετέχουν οι Δήμοι: Ακρωτηρίου, Χανίων, Ελ. Βενιζέλου, Σούδας, Ν. Κυδωνίας, Θερίσου, Πλατανιά, Μουσούρων και Κεραμιών. Πρόκειται για τη μόνη εγκατάσταση επεξεργασίας στερεών αποβλήτων που λειτουργεί σήμερα στην Περιφέρεια Κρήτης από το 2003 και βρίσκεται στη θέση Κορακιά του Δήμου Ακρωτηρίου. Η δυναμικότητα του εργοστασίου είναι 70.000 τόννοι ετησίως. Στην ποσότητα αυτή συμπεριλαμβάνονται και ανακυκλώσιμα από το Νομό Ρεθύμνης. Από την επεξεργασία των απορριμμάτων αξιοποιείται το 65% ως εμπορεύσιμο ανακυκλώσιμο υλικό και εδαφοβελτιωτικό και το υπόλοιπο 35% θάβεται ως υπόλειμμα στον παρακείμενο χώρο υγειονομικής ταφής (ΧΥΤΥ). Οι εγκαταστάσεις αναπτύσσονται σε γήπεδο συλικής έκτασης 235,5 στρ. Η μονάδα περιλαμβάνει τμήμα υποδοχής απορριμμάτων (με ικανότητα αποδοχής απορριμμάτων 2 ημερών), τμήμα μηχανικής διαλογής και χειροδιαλογής και τμήμα ταχείας κομποστοποίησης, ραφιναρίσματος (εξευγενισμού) και αποθήκευσης Compost.

- ΧΥΤΑ Πελεκάνου

Ο ΧΥΤΑ εξυπηρετεί του Δήμους Ανατολικού Σελίνου, Πελεκάνου και Κανδάνου. Ο αρχικός Φορέας που ανέλαβε την κατασκευή του έργου ήταν ο Σύνδεσμος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων ΝΔ Σελίνου. Ο χώρος έχει συνολική έκταση 10 στρ. είναι ιδιοκτησία του Δήμου Πελεκάνου.

- ΧΥΤΑ Χανίων

Ο ΧΥΤΑ εξυπηρετεί τη Β' Διαχειριστική Ενότητα του Νομού και σύμφωνα με το σχεδιασμό οι εισερχόμενες ποσότητες στερεών αποβλήτων είναι 711 τόννοι το έτος. Βρίσκεται κοντά στη Χώρα Σφακίων, δίπλα στην Εθνική Οδό Χανίων – Σφακίων, σε λατομείο αδρανών υλικών και αναπτύσσεται σε έκταση 20 στρ. Λειτουργεί επί οκτώ έτη.

- ΧΥΤΑ Αρμένων

Ο ΧΥΤΑ Αρμένων λειτουργεί στη θέση Μοδακιά του Δήμου Αρμένων σε έκταση 10 στρ. Υποδέχεται τα απορρίμματα του Δήμου Αρμένων και της Κοινότητας Άση Γωνιάς. Ο όγκος των εισερχόμενων απορριμμάτων εκτιμάται σε 3.100 m^3/έτος, ενώ η σύστασή τους υπολογίζεται σε 80% απορρίμματα οικιακού τύπου, 10% αδρανή και 10% γεωργικά.

Νομός Ρεθύμνου

Στο Νομό Ρεθύμνου λειτουργούν σήμερα 2 ΧΥΤΑ, ο ΧΥΤΑ Ρεθύμνου και ο ΧΥΤΑ Αμαρίου.

- ΧΥΤΑ Ρεθύμνου

Ο εν λόγω ΧΥΤΑ εξυπηρετεί τις ανάγκες του Δήμου Ρεθύμνης, του Δήμου Αρκαδίου και της κοινότητας Αργυρούπολης του Ν. Ρεθύμνου. Η ευρύτερη περιοχή του χώρου αποτελεί ιδιοκτησία του Δ. Ρεθύμνου και έχει έκταση 250 στρεμμάτων. Βρίσκεται στη θέση Αθάνατοι, 10 χλμ. Νοτιοδυτικά της πόλης του Ρεθύμνου.

Το πρώτο κύτταρο του ΧΥΤΑ κατασκευάστηκε και λειτουργεί από το Μάρτιο του 1994 σε έκταση 11 στρεμμάτων και επεκτάθηκε σε δεύτερη φάση το 1998-99 ώστε σήμερα καλύπτει έκταση 21 στρεμμάτων. Ο χώρος αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα χωρητικότητας λόγω των πολύ μεγάλων ποσοτήτων απορριμμάτων που δέχεται.

- ΧΥΤΑ Αμαρίου

Ο ΧΥΤΑ αυτός δημιουργήθηκε και οργανώθηκε πλήρως από το Σύνδεσμο επαρχίας Αμαρίου το 1997, σε δημοτική έκταση 277 στρέμματα, για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της πρώην Επαρχίας Αμαρίου της Ν. Ρεθύμνου. Το πρώτο κύτταρο είχε έκταση 10 στρέμματα, χωρητικότητα 87.000 m^3 και η διάρκεια ζωής του εκτιμήθηκε σε 16 χρόνια. Έχει πραγματοποιηθεί μικρή εσωτερική επέκταση (5 στρέμματα περίπου), η οποία και λειτουργεί από το τέλος του 2006. Ο φορέας λειτουργίας του ΧΥΤΑ είναι η ΑΜΑΡΙ Α.Ε. Εξυπηρετεί σήμερα τους Δήμους Κουρητών, Συβρίτου, Νικηφόρου Φωκά, Λάμπης, Φοίνικα, Λαππαίων, Γεροποτάμου.

Ο μόνιμος πληθυσμός που εξυπηρετείται σήμερα από το ΧΥΤΑ είναι 28384 κάτοικοι (απογραφή ΕΣΥΕ 1991) και ο μέγιστος εποχιακός πληθυσμός εκτιμάται σε 39442 κατοίκους. Ο παραπάνω πληθυσμός υπολογίζεται ότι παράγει σε ετήσια βάση 9300 τόνους απορριμμάτων το χρόνο.

Νομός Ηρακλείου

Στο Νομό Ηρακλείου λειτουργούν σήμερα τρεις (3) ΧΥΤΑ και ένας ΧΔΑ, ένας Σταθμός Μεταφόρτωσης, με τη λειτουργία του οποίου τα απορρίμματα μεταφέρονται στο χώρο ταφής στο Φόδελε και ένα Κέντρο Διαλογής και Ανάκτησης Υλικών (ΚΔΑΥ), το οποίο και βρίσκεται υπό κατασκευή.

- ΧΔΑ Πέρα Γαλήνων

Ο ΧΔΑ λειτουργεί στη θέση Πέρα Γαλήνων του Δήμου Γαζίου, παραλαμβάνοντας τα απορρίμματα των Δήμων Ηρακλείου, Γαζίου και Αλικαρνασσού, καθώς και των Δήμων Τυλίσσου, Κρουσσώνα, Παλιανής και Γοργολαϊνης (σύμφωνα με τον ΠΕΣΔΑΚ). Προβλέπεται να αποκατασταθεί και να δημιουργηθεί νέο κύτταρο για την εναπόθεση των απορριμμάτων της 6^{ης} Διαχειριστικής Ενότητας (σύμφωνα με τον ΠΕΣΔΑΚ), έως το 2011.

- ΧΥΤΑ Χερσονήσου

Το γήπεδο εγκατάστασης του ΧΥΤΑ ανήκει στους Δήμους Χερσονήσου και Μαλίων. Αγοράστηκε από την κοινότητα Ποταμιών στο όνομα του Συμβουλίου Περιοχής της 9^{ης} Εδαφικής Περιφέρειας και αποτελεί τμήμα ευρύτερης έκτασης 193 στρεμμάτων.

Ο ΧΥΤΑ λειτουργεί από τον Αύγουστο του 2003 και εξυπηρετεί τους Δ. Χερσονήσου και Μαλίων. Φορέας λειτουργίας είναι η Διαδημοτική Επιχείρηση για τη λειτουργία του ΧΥΤΑ Χερσονήσου – Μαλίων. Το σύνολο του ΧΥΤΑ προβλέπεται να λειτουργήσει για 10 έτη. Η υφιστάμενη λεκάνη του ΧΥΤΑ δεν αναμένεται να διαρκέσει παραπάνω από 6 έτη (χωρητικότητα υφιστάμενης λεκάνης 248.428 m^3). Πραγματοποιούνται επεκτάσεις του ΧΥΤΑ.

- ΧΥΤΑ Ν. Καζαντζάκη

Το γήπεδο επέκτασης του ΧΥΤΑ έχει έκταση 50 περίπου στρεμμάτων και ανήκει στους Δήμους Αρχανών, Τεμένους και Ν. Καζαντζάκη, οι οποίοι διαθέτουν μια συνολική έκταση περίπου 162 στρεμμάτων δίπλα στο χώρο του ΧΥΤΑ. Ο χώρος ανήκε στην ιερά Μονή Επανωσήφη και αγοράστηκε από τους Δήμους Τεμένους, Αρχανών και Ν. Καζαντζάκη.

Ο ΧΥΤΑ προβλέπεται να εξυπηρετεί τους Δήμους Αρχανών, Τεμένους, Ν. Καζαντζάκη, Επισκοπής και Θραψανού.

Το σύνολο του ΧΥΤΑ προβλέπεται να λειτουργήσει για 11 έτη. Η υφιστάμενη λεκάνη του ΧΥΤΑ δεν αναμένεται να διαρκέσει παραπάνω από 3 έτη. Η λεκάνη επέκτασης του ΧΥΤΑ θα έχει διάρκεια ζωής τουλάχιστον 8 έτη και

ελάχιστη χωρητικότητα 124.442 m^3. Πραγματοποιούνται επεκτάσεις του ΧΥΤΑ.

- ΧΥΤΑ Βιάννου

Η περιοχή βρίσκεται στη θέση Μεσοδόκι, βορειοανατολικά του υψώματος Ρούσος. Το γήπεδο εγκατάστασης του ΧΥΤΑ έχει έκταση 19 περίπου στρεμμάτων και ανήκει στο Δήμο Βιάννου.

Από τη συνολική έκταση των 19 στρεμμάτων, 8,6 στρέμματα χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή της λεκάνης απόθεσης. Η χωρητικότητα της λεκάνης ήταν 70.000 m^3 (56.000m^3 για τα απορρίμματα και 14.000 m^3 για το υλικό επικάλυψης, το οποίο λαμβάνεται από το ΧΥΤΑ). Οι ποσότητες των απορριμμάτων που παράγονται στην εξυπηρετούμενη από το έργο περιοχή υπολογίζονται σε 3.950 τόννους ετησίως. Η αναμενόμενη διάρκεια ζωής του ΧΥΤΑ υπολογίστηκε σε 8,9 έτη.

Στο πλαίσιο των έργων αναβάθμισης του ΧΥΤΑ Βιάννου θα κατασκευαστούν τα παρακάτω έργα: 1. Μονάδα επεξεργασίας και διάθεσης των παραγομένων στραγγισμάτων, 2. Σύστημα παρακολούθησης (monitoring) του χώρου, 3. Έργα υποδομής. Υλοποιούνται έργα εκσυγχρονισμού.

- ΣΜΑ Ηρακλείου

Ο υφιστάμενος ΣΜΑ βρίσκεται στα ανατολικά όρια της βιομηχανικής περιοχής Ηρακλείου, δίπλα στις εγκαταστάσεις της νέας Λαχαναγοράς Ηρακλείου, στην εδαφική περιφέρεια του Δήμου Ν. Αλικαρνασσού. Η πρόσβαση γίνεται είτε μέσω βιομηχανικής περιοχής είτε από το δευτερεύον οδικό δίκτυο που έχει διανοιχτεί για να εξυπηρετήσει όλες τις εγκαταστάσεις της περιοχής. Ο σταθμός μεταφόρτωσης κατασκευάστηκε σε ακίνητο ιδιοκτησίας του Δ. Ηρακλείου.

Το παραπάνω ακίνητο εκτός από το ΣΜΑ εξυπηρετεί και άλλες χρήσεις, όπως είναι το μηχανοστάσιο του Δ. Ηρακλείου, το κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ), η Δημοτική Λαχαναγορά. Η κατασκευή του ΣΜΑ Ηρακλείου ξεκίνησε το 1997 και ολοκληρώθηκε τον επόμενο χρόνο (1998), οπότε άρχισε και η λειτουργία του. Ο χώρος με τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις μεταφόρτωσης απορριμμάτων, έχει έκταση περίπου 3,70 στρεμμάτων.

Ο εν λόγω ΣΜΑ εξυπηρετεί σήμερα τους Δήμους Ηρακλείου και Ν. Αλικαρνασσού. Είναι κινητός σταθμός μεταφόρτωσης με ημιρυμουλκούμενα οχήματα με ενσωματωμένο συμπιεστή και ωθητήρα εκκένωσης. Από το ΣΜΑ κάθε εβδομάδα πραγματοποιούνται 90 δρομολόγια containers, προς το χώρο διάθεσης απορριμμάτων στους Πέρα Γαλήνους του Δ. Γαζίου. Η μέση

εισερχόμενη ποσότητα απορριμμάτων στον ΣΜΑ ανέρχεται σε 270 τόννους/ημέρα. Στον συγκεκριμένο ΣΜΑ, εισέρχονται καθημερινά 49 απορριμματοφόρα κατά μέσο όρο.

- ΚΔΑΥ Ηρακλείου

Το Κέντρο Διαλογής και Ανάκτησης Υλικών (ΚΔΑΥ) Ηρακλείου θα λειτουργήσει για τις ανάγκες του προγράμματος ανακύκλωσης των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας του Δήμου Ηρακλείου και των άλλων Ο.Τ.Α. του Νομού Ηρακλείου στην περιοχή της Μάντρας του Δ. Ηρακλείου (στα ανατολικά όρια της ΒΙΠΕ), στα διοικητικά όρια του Δ. Ν. Αλικαρνασσού. Το ΚΔΑΥ Ηρακλείου έχει κατασκευαστεί σε ακίνητο έκτασης οκτώμισι (8,5) στρεμμάτων και λειτουργεί από το τέλος του 2006. Φορέας υλοποίησης του έργου είναι η ΕΕΑΑ, σε συνεργασία με το Δήμο Ηρακλείου και τον ΕΣΔΑΚ.

Νομός Λασιθίου

Στο νομό Λασιθίου λειτουργούν σήμερα δύο (2) ΧΥΤΑ, αυτός του Αγ. Νικολάου και αυτός της Σητείας.

- ΧΥΤΑ Αγ. Νικολάου

Το γήπεδο εγκατάστασης του ΧΥΤΑ βρίσκεται στη θέση Κερατίδια του Δ. Αγίου Νικολάου και έχει έκταση 121 περίπου στρεμμάτων. Ο χώρος ανήκε σε ιδιώτες και αγοράστηκε από το Δ. Αγίου Νικολάου κατά τα έτη 1993 και 1994.
Η λειτουργία του πρώτου κυττάρου ξεκίνησε το 2000. Το δεύτερο κύτταρο κατασκευάστηκε το 2001. Το σύνολο του ΧΥΤΑ προβλέπεται να λειτουργήσει για 8 έτη. Πραγματοποιούνται επεκτάσεις του ΧΥΤΑ.

- ΧΥΤΑ Σητείας

Το γήπεδο εγκατάστασης του ΧΥΤΑ έχει έκταση 40 περίπου στρεμμάτων και ανήκει στην εδαφική περιφέρει ατου οικισμού Ρούσα Εκκλησιά, στο Δήμο Σητείας. Ο χώρος ανήκε σε ιδιώτες και έχει απαλλοτριωθεί. Ειδικότερα απαλλοτριώθηκαν 41 στρέμματα για τη δημιουργία του ΧΥΤΑ.
Ο ΧΥΤΑ λειτουργεί από τα μέσα του 2000 και εξυπηρετεί ο Δ. Σητείας, ο οποίος είναι και ο φορέας λειτουργίας του. Ο υφιστάμενος ΧΥΤΑ έχει αναπτυχθεί σε έκταση 21 στρεμμάτων. Υλοποιούνται έργα εκσυγχρονισμού.

ΧΑΔΑ

Στην Περιφέρεια Κρήτης σύμφωνα με την απογραφή του ΥΠΕΧΩΔΕ υπάρχουν 125 ΧΑΔΑ. Έχουν δημοπρατηθεί έργα αποκατάστασης σε 21 ΧΑΔΑ στο πρόγραμμα ΕΠΠΕΡ Ι, ενώ για άλλους 17 ΧΑΔΑ έχουν δημοπρατηθεί στο πρόγραμμα ΕΠΠΕΡ ΙΙ. Έργα αποκατάστασης για 31

ΧΑΔΑ έχουν προταθεί για ένταξη στο ΠΕΠ Κρήτης και βρίσκονται στο στάδιο αξιολόγησης. 14 ΧΑΔΑ (ένας ανά ΟΤΑ) παραμένουν ενεργοί. Με βαθμό επικινδυνότητας κάτω από 35 υπάρχουν σε λειτουργία 17 ΧΑΔΑ με υποχρέωση την παύση λειτουργίας τους και την αποκατάστασή τους. 16 ΧΑΔΑ είναι ήδη αποκατεστημένοι και 6 ΧΑΔΑ παρουσιάζουν ελλειπή στοιχεία λόγω λειτουργίας τους σε ιδιωτικές εκτάσεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ήδη στο 5^{ο} Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον υιοθετεί τη φιλοσοφία της ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων, ενώ στο 6^{ο} Πρόγραμμα θέτει ως στόχο τη μείωση της συνολικής ποσότητας των απορριμμάτων προς διάθεση κατά 20% μέχρι το 2010 και κατά 50% μέχρι το 2050, σε σχέση με τα επίπεδα του 2000. Παράλληλα, θεσμοθετεί ένα σύνολο Οδηγιών με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κρίσιμων πλευρών του προβλήματος. Στις αρχές της δεκαετίας του ΄90 εκδίδεται η Οδηγία για τα Επικίνδυνα Απορρίμματα (91/689/ΕΟΚ), ενώ η Οδηγία για τα Υλικά Συσκευασίας (94/62/ΕΚ) θέτει ως στόχο την ανάκτηση (συμπεριλαμβανομένης της λιπασματοποίησης και ενεργειακής αξιοποίησης) τουλάχιστον του 50% του βάρους των υλικών συσκευασίας, με ελάχιστο ποσοστό ανακύκλωσης 25% (στόχος που σήμερα έχει μετατοπισθεί στο 55%). Τέλος, με την Οδηγία 99/31/ΕΚ τίθεται ως στόχος για το 2016 ο περιορισμός των βιο-αποικοδομήσιμων απορριμμάτων (ΒΑΑ) που διατίθενται σε χώρους υγειονομικής ταφής (ΧΥΤΑ) κατά 35% σε σχέση με τα επίπεδα του 1995 και τίθενται αυστηρές προδιαγραφές για τις μεγάλες μονάδες ΧΥΤΑ.

Η Ελλάδα, προωθεί με εντατικούς ρυθμούς την επέκταση και οργάνωση των υποδομών, ενώ έχει διαμορφώσει τον Εθνικό Σχεδιασμό Ολοκληρωμένης και Εναλλακτικής Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων με βάση τις αρχές και κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Παράλληλα, προβλέπει την ανάληψη του σχεδιασμού και της διαχείρισης των αποβλήτων από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τις αρχές των Περιφερειών, κάτι που αναμφισβήτητα διευκολύνει την ολοκληρωμένη προσέγγιση του προβλήματος.

Με την Απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Κρήτης 677/21-2-2006 εγένετο έγκριση των έργων Επικαιροποίησης του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων της Περιφέρειας Κρήτης, όπου προβλέπονται οι στόχοι κατασκευής και λειτουργίας για διάφορους χρονικούς στόχους.

Στην αρμοδιότητα του ΕΣΔΑΚ προχωρούν έργα αποκατάστασης ΧΑΔΑ (Νομού Ηρακλείου, Ρεθύμνου, Λασιθίου), επεκτάσεις υφιστάμενων ΧΥΤΑ Νομού Ηρακλείου (Χερσονήσου, Καζαντζάκη, Βιάννου), επεκτάσεις υφισταμένων ΧΥΤΑ Νομού Λασιθίου (Αγίου Νικολάου, Σητείας), μονάδα προεπεξεργασίας απορριμμάτων Ηρακλείου, ΣΜΑ Ηρακλείου και ΣΜΑ

Ιεράπετρας και έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και αποκατάσταση Χ.Δ.Α. Πέρα Γαλήνων.

Για τα παραπάνω έχουν εκδοθεί οι σχετικές αποφάσεις του Γ.Γ. Περιφέρειας Κρήτης

- 2068/10.5.2006, Έγκριση Π.Ο. για την κατασκευή και λειτουργία του έργου εγκατάσταση προεπεξεργασίας απορριμμάτων Νομού Ηρακλείου και
- 2073/13.6.2006, Τροποποίηση της υπ.αριθ. 1796/23-7-2003 απόφασης του Γ.Γ. Περιφέρειας Κρήτης, όπως ισχύει με την αρ. πρ. 3064/10-11-2005 Απόφαση αναφορικά με την Έγκριση Π.Ο. για την κατασκευή και λειτουργία του έργου «Έργα περιβαλλοντικής αναβάθμισης και έργα αποκατάστασης χώρου διάθεσης απορριμμάτων Πέρα Γαλήνων».
- 2965/3.10.2006, Τροποποίηση Έγκρισης Π.Ο. για το έργο «Επέκταση ΧΥΤΑ Αμαρίου, Νομού Ρεθύμνης και έγκριση όρων και περιορισμών που αναφέρονται στην συνολική κατασκευή και λειτουργία του με την εσωτερική επέκτασή του».

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στην Περιφέρεια σήμερα δεν υπάρχει κανένας ΧΥΤΑ που να λειτουργεί σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται σύμφωνα με τις ΚΥΑ 113944/97, 114218/97 και 29407/02. Η διάθεση των στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια γίνεται σε μη ελεγχόμενους ή ημιελεγχόμενους χώρους διάθεσης που δεν πληρούν τους όρους του θεσμικού πλαισίου. Στη Λέσβο, τη Λήμνο, τη Χίο, τους Φούρνους και την Ικαρία λειτουργούν οργανωμένοι χώροι διάθεσης, κι αυτοί όμως δεν πληρούν τους όρους του θεσμικού πλαισίου. Προς το παρόν (10/2006) κατασκευάζεται ένας ΧΥΤΑ στη Λέσβο και ένας στην Λήμνο και δύο στην Σάμο, ενώ έχει δημοπρατηθεί ένας ακόμη στη Χιο.

Σύμφωνα με διάφορες απογραφές και μελέτες που έχουν εκπονηθεί για τους Νομούς της Περιφέρειας, έχουν καταγραφεί περίπου 86 χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) συνολικά. Οι ενεργοί χώροι της Περιφέρειας ανέρχονται στους 50, ενώ οι υπόλοιποι 36 υφίστανται χωρίς να έχουν αποκατασταθεί. Με βάση τα στοιχεία αυτά προκύπτουν τα εξής για κάθε έναν Νομό:

<u>Νομός Λέσβου</u>

Στο Νομό Λέσβου, εντοπίζονται 44 χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης οι 41 βρίσκονται στη νήσο της Λέσβου ενώ 2 βρίσκονται στη Λήμνο και 1 στη νήσο του Αγίου Ευστρατίου. Την τελευταία δεκαετία δρομολογήθηκαν στο νησί της Λήμνου διαδικασίες για να κλείσουν όλοι η υπάρχοντες ΧΑΔΑ, αφήνοντας σε λειτουργία έναν (1), στη θέση «Βίγλα» για να εξυπηρετείται το νησί. Μετά την

κατασκευή και λειτουργία του ΧΥΤΑ στη Λήμνο θα πάψει η λειτουργία του ΧΑΔΑ και θα αποκατασταθεί.

Νομός Χίου

Στο Νομό Χίου υπάρχουν 26 περίπου χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης με πιο σημαντικούς του Δήμου Καρδαμύλων, του Δήμου Καμποχωρίων και του Δήμου Χίου.

Νομός Σάμου

Στο Νομό Σάμου, εντοπίζονται περίπου 16 ΧΑΔΑ οι οποίοι εξυπηρετούν τους κατοίκους του Νομού.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Οι νομοί των Κυκλάδων και Δωδεκανήσων παρουσιάζουν προβλήματα ρύπανσης σε ορισμένες περιοχές παρά την υψηλή ποιότητα του περιβάλλοντός τους.

Οι περιοχές που εμφανίζουν σχετικά μεγάλα ρυπαντικά φορτία είναι:

- οι χώροι ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων
- οι υδάτινοι αποδέκτες των υγρών αποβλήτων των μεγάλων οικισμών και δήμων που δεν διαθέτουν μονάδα επεξεργασίας λυμάτων
- οι περιοχές με μεγάλη τουριστική κίνηση και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών
- οι περιοχές με σημαντικές αρδεύσεις στις οποίες δεν πραγματοποιείται έλεγχος των χρησιμοποιούμενων ποσοτήτων νερού
- οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές περιοχές
- οι περιοχές με αγροτικές καλλιέργειες όπου χρησιμοποιούνται γεωργικά φάρμακα

Χώροι υγειονομικής ταφής και ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δεδομένα για την υφιστάμενη κατάσταση διαχείρισης των απορριμμάτων στους νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσων.

ΠΙΝΑΚΑΣ. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ-ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ

	΄Υπαρξη Χ.Υ.Τ.Α.
Λειψοί	✓
Ρόδος	✓
Αγαθονήσι	✓
Χάλκης	✓
ΣΥΝΟΛΟ Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	4

ΠΗΓΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (2002-2004)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ - ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

	΄Υπαρξη Χ.Υ.Τ.Α.
Κίμωλος	✓
Ανάφη	✓
ΣΥΝΟΛΟ Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	6

ΠΗΓΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (2002-2004)

Σύμφωνα με έρευνα του ΥΠΕΧΩΔΕ (2005) στην Περιφέρεια υπάρχουν 53 ενεργοί και 17 ανενεργοί ΧΑΔΑ, εκ των οποίων οι 8 βρίσκονται σε επικίνδυνη περιοχή (σε απόσταση μικρότερη των 100μ από δάσος). Επίσης υπάρχουν 6 ΧΥΤΑ σε λειτουργία, ένας είναι ημιτελής, και 9 πρόκειται να κατασκευαστούν (έχουν εγκριθεί και βρίσκονται σε φάση χωροθέτησης ή ένταξης σε πρόγραμμα χρηματοδότησης).

Η από 21/11/2005 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου καθορίζει τη συνολική διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

6.6.2 Διαχείριση υγρών Αποβλήτων

Περιφέρεια Κρήτης

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ στην Περιφέρεια Κρήτη λειτουργούν 26 Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) , βρίσκονται υπό κατασκευή 11 ΕΕΛ, ενώ κατασκευάστηκε αλλά δεν λειτουργεί η ΕΕΛ του Δήμου Ανωγείων Ρεθύμνης. Ευνοϊκές παρουσιάζονται οι προοπτικές διάθεσης επεξεργασμένων λυμάτων σε αγροτικές εκτάσεις, δεδομένου ότι αυτό εφαρμόζεται σε 11 ΕΕΛ της Κρήτης (Τσαγκαράκης, ΕΘΙΑΓΕ, 2003). Στις ΕΕΛ Ζάκρου και Παλεόκαστρου ποσότητες 210 και 280 κμ/ημέρα κατευθύνονται προς άρδευση ελαιώνων.

Οι ανάγκες σε έργα δικτύων αποχέτευσης και Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων αφορούν στο Νομό Ηρακλείου τους οικισμούς Αγίας Βαρβάρας,

Αρκαλοχωρίου, Γουβών, Ζαρού, Κρουσσώνα, Μοιρών και Καστελίου. Στο Νομό Χανίων τα έργα αφορούν στους οικισμούς Φραγκοκάστελου, Σούγιας, Γεωργιούπολης, Παλαιόχωρας και Βρύσσες, Κισσάμου, και Καλυβών. Στο Νομό Λασιθίου αφορούν στους οικισμούς Νεάπολης, και Μακρύ Γιαλού. Στο Νομό Ρεθύμνου τα έργα αφορούν στους οικισμούς των Βορείων Παράλιων του Νομού, καθώς και τον οικισμό Πλακιά (εκσυγχρονισμός ΕΕΛ-μετεγκατάσταση).

Υπό εκπόνηση βρίσκεται η μελέτη συνολικής διαχείρισης της επεξεργασμένης λάσπης που προκύπει από τις λειτουργούσες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων στην Κρήτη. Η μελέτη εκπονείται από το Πολυτεχνείο Κρήτης και χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Θησεύς.

Πηγή ρύπανσης εδαφών αποτελεί και η επέκταση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην ορεινή και ημιορεινή ζώνη της χώρας ιδιαίτερα όταν δεν συνδυάζεται με μέτρα αντιδιαβρωτικής προστασίας, καθώς μπορεί να επιφέρει δραματική υποβάθμιση των εκτάσεων αυτών. Σημαντική υποβάθμιση των ορεινών και ημιορεινών όγκων της χώρας μας προκαλείται επίσης από την κτηνοτροφία. Ο αριθμός των ζώων που συνήθως εκτρέφεται στη ζώνη αυτή, συχνά είναι πολύ μεγαλύτερος από τις δυνατότητες του βοσκότοπου. Αποτέλεσμα είναι, αφενός η καταστροφή της δομής του εδάφους και αφετέρου η διαφοροποίηση της χλωριδικής σύνθεσης και η μείωση της πυκνότητας της ποώδους βλάστησης.

Επίσης πηγή ρύπανσης αποτελούν τα χρησιμοποιημένα λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Στη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, η ποσότητα λιπασμάτων που χρησιμοποιήθηκε στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις της χώρας μειώθηκε κατά 33% με συνέπεια η ανά στρέμμα κατανάλωση να εξισωθεί με τον κοινοτικό μέσο όρο. Αντίθετα μεταξύ 1990 και 1996 η χρήση φυτοφαρμάκων (εκφραζόμενη σε τόννους ενεργών συστατικών) εμφανίζεται αυξημένη κατά 25%, με συνέπεια η ανά στρέμμα κατανάλωση να υπερβεί τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ.

Επίσης παράγοντα ερημοποίησης αποτελεί και η καταστροφή της φυτοκάλυψης, η οποία συντελείται είτε με τις εκχερσώσεις δασικών εκτάσεων σε επικλινείς και μικρής παραγωγικότητας εδάφη, είτε με τις επανειλημμένες δασικές πυρκαγιές, είτε με την υπερβόσκηση λοφωδών περιοχών, είτε με την άναρχη οικοδόμηση και ανάπτυξη του τουρισμού, είτε με την επιδότηση καλλιεργειών και κτηνοτροφίας σε περιοχές και επίπεδα παραγωγής που δεν εξασφαλίζουν την αειφορία.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Ο αριθμός των υφιστάμενων ΕΕΛ σε κάθε νομό της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, έχει συνοπτικά ως εξής:

Πίνακας : Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων στα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Νομός	Νήσος	Κατάσταση	Εξυπηρετούμενα Δ.Δ.	Ισοδύναμοι Κάτοικοι
Λέσβου	Άγιος Ευστράτιος	Σε επίπεδο μελέτης	Κ.Αγίου Ευστρατίου	300
	Λέσβος	Σε λειτουργία	Πόλη της Μυτιλήνης	40000
	Λέσβος	Σε λειτουργία	Δ.Δ. Πλωμαρίου	12.000
	Λέσβος	Σε λειτουργία	Δ.Δ. Ερεσού - Σκάλας	5.000
	Λέσβος	Εκτός Λειτουργίας (δεν έχει ολοκληρωθεί το αποχετευτικό δίκτυο)	Καλλονή, Σκάλα Καλλονής, Κεράμια, Αρίσβη, Δάφια	12.500
	Λέσβος	Σε επίπεδο μελέτης	Δ.Δ. Σκόπελος	2.000
	Λήμνος	Σε λειτουργία εδώ και 20 χρόνια	Κοινότητα Πλατέος	400-500 600
	Λήμνος	Σε επίπεδο μελέτης	Κοιν. Κάσπακα,Κ.Κορνου και ένα στρατόπεδο	1.800-2.000
	Λήμνος	Σε επίπεδο μελέτης,	ΔΔ. Μύρινας	10.000
Σάμου	Ικαρία	Σε λειτουργία	Κ.Ευδύλου	1.000
	Ικαρία	Σε λειτουργία	Κ. Χριστό Ραχών	1.000
	Σάμος	Σε λειτουργία	Κ. Αγίου Κωνσταντίνου	1.000 1.200
	Σάμος	Σε λειτουργία	Δ.Δ. Καρλοβασίων και Κοντοκαιίκων	10.000
	Σάμος	Σε λειτουργία	Κ. Χώρας και κοινότητα Κοντοκάκι και αεροδρόμιο	10.000
	Σάμος	Σε λειτουργία	Κ.Κοκκαρίου	10.000 7.500
	Σάμος	Σε λειτουργία	Δ. Βαθέος	10.000
	Σάμος	Σε λειτουργία	Δ.Δ.Πυθαγορείου	10.000
Χίου	Χίος	Σε λειτουργία	Δ.Δ. Χίου,Δ.Δ. Βροντάδων(Δ.Ομηρούπολης),Δ.Δ. Θυμιανών(Δ.Αγ.Μηνά),Δ.Δ.Νεοχωρίου(Δ.Αγ.Μηνά)	32.500

Κατά την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, προέκυψε ότι υπάρχουν αρκετοί μικροί οικισμοί που εξυπηρετούνται από μονάδες επεξεργασίας

υγρών αποβλήτων, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη απαίτηση από τη νομοθεσία (βάσει των μόνιμων κατοίκων και του αποδέκτη των λυμάτων).
Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως στις τουριστικές περιοχές και οφείλεται κυρίως στην ιδιαίτερα αυξημένη τουριστική κίνηση κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών. Η απότομη αύξηση του πληθυσμού κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, έχει ως αποτέλεσμα την ιδιαίτερα αυξημένη παραγωγή λυμάτων, οπότε και τη δημιουργία άμεσης ανάγκης ασφαλούς διάθεσής τους η οποία συνδυάζεται με την ανάγκη διατήρησης του κάλλους της περιοχής.
Τέλος, άλλη αιτία εμφάνισης του φαινομένου, είναι η περίπτωση ύπαρξης μικρών οικισμών κοντά σε μεγαλύτερους, οπότε και προωθείται η συνεπεξεργασία των λυμάτων σε κοινή εγκατάσταση.
Επίσης, από το αποτέλεσμα της ανάλυσης είναι φανερό ότι υπάρχει αυξημένος αριθμός οικισμών με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων που δεν εκπληρώνει την απαίτηση της Οδηγίας για κατάλληλη επεξεργασία των λυμάτων (σε περίπτωση διάθεσης σε γλυκά νερά και εκβολές ποταμών). Προς την επίτευξη του στόχου αυτού, σκόπιμο είναι να λαμβάνονται υπόψη οι πολλές διαθέσιμες τεχνολογίες μικρών συστημάτων βιολογικής επεξεργασίας ή ακόμα και οι περιπτώσεις συνεπεξεργασίας λυμάτων σε μεγαλύτερες μονάδες, όπου αυτό είναι εφικτό (παράγοντες μορφολογίας, κόστους και λειτουργικότητας).

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στο νομό Δωδεκανήσου μόνο έξι δήμοι έχουν μονάδα επεξεργασίας λυμάτων και αυτά είναι ο Δήμος Πάτμου, ο Δήμος Ατταβύρου, ο Δήμος Καλλιθέας, ο Δήμος Πεταλούδων, ο Δήμος Κω και ο Δήμος Ρόδου.

Στον νομό Κυκλάδων υπάρχουν μονάδες επεξεργασίας λυμάτων σε έντεκα Δήμους: Δήμος Άνω Σύρου, Δήμος Δρυμαλίας, Δήμος Εξωμβούργου, Δήμος Θήρας, Δήμος Μυκόνου, Δήμος Πάρου, Δήμος Σίφνου, Δήμος Τήνου, Κοινότητα Οίας, Κοινότητα Κιμώλου, και ο Δήμος Σερίφου.

Όσον αφορά την επεξεργασία και διάθεση λυμάτων, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν συνολικά 32 Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων και βρίσκονται υπό κατασκευή 3 ακόμη . Τα λύματα των οικισμών, σε ορισμένες περιπτώσεις έλλειψης κατάλληλων υποδομών (αποχετευτικών δικτύων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων) καταλήγουν ανεπεξέργαστα στη θάλασσα ή σε άλλους υδάτινους αποδέκτες (π.χ. ρέματα). Αυτό δημιουργεί σοβαρά προβλήματα και δυσλειτουργίες στα τοπικά οικοσυστήματα αλλά και στην ανθρώπινη υγεία, γεγονός που κάνει την υποχρέωση για επιπλέον κατασκευές βιολογικών καθαρισμών επιτακτική.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω του τουριστικού χαρακτήρα των νησιών, η κατάσταση γίνεται πολύ δύσκολη ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, καθώς ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός πολλαπλασιάζεται με αποτέλεσμα την αύξηση της παροχής λυμάτων και συχνά πέρα από τη φέρουσα ικανότητα των αποδεκτών. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται η σωστή μελέτη και ο κατάλληλος προσχεδιασμός κατασκευής ή αναβάθμισης των τοπικών συστημάτων επεξεργασίας λυμάτων, με βάση το συνολικό πληθυσμό κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Επίσης είναι απαραίτητη η κατασκευή μικρότερων μονάδων επεξεργασίας στα πιο απομακρυσμένα νησιά που δεν έχουν κανένα σύστημα καθαρισμού, προκειμένου να μην μεταφέρονται όλα τα λύματα σε χώρους ακατάλληλους και μετά στη θάλασσα.

6.7 ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ - ΠΑΝΙΔΑ

Περιφέρεια Κρήτης

Η Κρήτη είναι ουσιαστικά μια αλυσίδα από βουνά, που προβάλει μέσα από τα βάθη της Ανατολικής Μεσογείου. Η μεγάλη υψομετρική διαφορά, η επίδραση των βορείων ανέμων αλλά και των θερμών που ανεβαίνουν από τη Βόρεια Αφρική είναι παράγοντες που επηρεάζουν το κλίμα της Κρήτης και δημιουργούν ποικίλους βιοτόπους.

Τα κυριότερα είδη βιοτόπων της Κρήτης είναι οκτώ (8): παραλιακή ζώνη, πεδινή ζώνη, ημιορεινή ζώνη, ορεινή ζώνη, υποαλπική ζώνη, αλπική ζώνη, υγρότοποι και φαράγγια. (Γ. Σφήκας 1999)

Η κρητική χλωρίδα είναι ενδιαφέρουσα, πλούσια και σημαντική. Αποτελείται από 1800 είδη φυτών από τα οποία το 10% είναι ενδημικά. Στο πλαίσιο της δημιουργίας του καταλόγου των περιοχών προς ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000 καταγράφηκαν στην Κρήτη 55 τύποι οικοτόπων από τους 109 που καταγράφηκαν σε όλη την Ελλάδα. Δηλαδή, σε μία έκταση 8306 km^2, που αντιπροσωπεύει το 6% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας απαντάται το 28% περίπου του συνόλου των γνωστών ειδών της ελληνικής χλωρίδας.

Αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του νησιού η συγκέντρωση των ενδημικών ειδών σε ορισμένες περιοχές, όπως η Δυτική Κρήτη με τα Λευκά Ορη, το άκρο της Ανατολικής Κρήτης, τα βουνά της Σητείας και τα βουνά που βρίσκονται νότια του κάμπου της Μεσσαράς. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι από το σύνολο των ενδημικών φυτών της Κρήτης τα 114 απαντώνται στα Λευκά Ορη, ενώ 22 από αυτά απαντώνται μόνο εκεί.

Μεγάλος αριθμός ενδημικών ειδών καταγράφεται και στην πανίδα του νησιού. Στα σαλιγκάρια (Μαλάκια) το ποσοστό των ενδημικών ειδών και υποειδών φτάνει το 60% του συνόλου των ειδών της Κρήτης (90 είδη επί συνόλο 150 ειδών), στα κολεόπτερα το 42% (18 στα 43) και στις πεταλούδες (Λεπιδόπτερα) το 10%.

Επίσης αναφέρεται ότι στην Κρήτη διαβιούν ή διέρχονται ως μεταναστευτικά συνολικά 412 είδη πουλιών, ενώ στην ευρύτερη περιοχή των Λευκών Ορέων ζει ο κρητικός αίγαγρος, ενδημικό θηλαστικό μοναδικό στον κόσμο.

Προστατευόμενες Περιοχές

Σύμβαση RAMSAR

Στην Περιφέρεια Κρήτης δεν υπάρχει υγροβιότοπος, ο οποίος να εμπίπτει στο καθεστώς προστασίας της Σύμβασης RAMSAR (ΦΕΚ 350/Α/20-11-74).

Εθνικοί Δρυμοί

Η Σαμαριά κηρύχθηκε το 1962 Εθνικός Δρυμός (Β.Δ. 721/1962, ΦΕΚ 200/Α/1962) διότι αποτελεί περιοχή με πλούσιους και υψηλής ποικιλότητας βιοτόπους που φιλοξενούν σπάνια και ενδημικά φυτικά και ζωικά είδη με χαρακτηριστικότερο τον περίφημο Κρητικό Αίγαγρο (Κρι-Κρι). Η Σαμαριά είναι γνωστή για την εντυπωσιακή γεωμορφολογία της και κηρύχθηκε από την UNESCO, το 1981 ως "Απόθεμα της Βιόσφαιρας». Εχει βραβευθεί και με το Ευρωπαϊκό Δίπλωμα Α΄ Κατηγορίας από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1979.

Πρόγραμμα «Φύση 2000» (NATURA 2000, Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)

Στο Νομό Ηρακλείου έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000» οι οποίες είναι :

- Φαράγγι Αλμυρού και Υγρότοπος (GR 4310001)
- Γιούχτας – Φαράγγι Αγίας Ειρήνης (GR 4310002)
- Νήσος Δία (GR 4310003)
- Δυτικά Αστερούσια (από Αγιο Φάραγγο ως Κοκκινόπυργο) (GR 4310004)
- Αστερούσια (Κόφινας)(GR 4310005)
- Δίκτη : Ομαλός Βιάννου (Σύμη – Ομαλός) (GR 4310006)

Στο Νομό Λασιθίου έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί εννιά (9) περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000» οι οποίες είναι :

- Μίλατος (Μέχρι ακρωτήρι Αγίου Ιωάννου) (GR 4320001)
- Δίκτη : Οροπέδιο Λασιθίου, Καθαρό, Σέλενα, Κράση, Σελεκανός (GR 4320002)
- Νήσος Χρυσή (GR 4320003)
- Μονή Καψά (Φαράγγι Καψά και γύρω περιοχή) (GR 4320004)
- Ορος Θρύπτης και γύρω περιοχή (GR 4320005)
- Βορειοανατολικό Ακρο Κρήτης : Διονυσάδες, Ελάσα και Χερσόνησος Σίδερο (Ακρα Μαυροβούνι – Βάϊ – Ακρα Πλάκα) (GR 4320006)
- Νοτιοανατολικό Ακρο Κρήτης και Νησίδες Καβάλλοι (GR 4320007)
- Νήσος Κουφονήσι (GR 4320008)
- Αισθητικό Δάσος Βάϊ (GR 4320009)

Στο Νομό Ρεθύμνης έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 5 περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000» οι οποίες είναι :

- Φαράγγι Πετρέ και Πετρές ως παραλία Ζουρίδα (GR 4330001)
- Όρος Κέδρος (GR 4330002)

- Κουρταλιώτικο Φαράγγι – Μονή Πρέβελη – Ευρύτερη περιοχή (GR 4330003)
- Πραστανό Φαράγγι – Πατσός – Σφακορύακο ρέμα – Παραλία Ρεθύμνου και εκβολή Γεροποτάμου (GR 4330004)
- Όρος Ίδη (GR 4330005)

Στο Νομό Χανίων έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 14 περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000» οι οποίες είναι :

- GR 4340001 ΗΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΓΡΙΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ – ΤΗΓΑΝΙ ΚΑΙ ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ – ΠΟΝΤΙΚΟΝΗΣΙ
- GR 4340002 ΝΗΣΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ – ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΠΑΡΑΛΙΑ (ΑΠΟ ΧΡΥΣΟΣΚΑΛΙΤΙΣΣΑ ΜΕΧΡΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΡΙΟΣ)
- GR 4340003 ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΡΟΔΩΠΟΥ – ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΑΛΕΜΕ
- GR 4340004 ΕΛΟΣ – ΤΟΠΟΛΙΑ – ΣΑΣΑΛΟΣ – ΑΓΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ
- GR 4340005 ΣΟΥΓΙΑ – ΒΑΡΔΙΑ – ΦΑΡΑΓΓΙ ΛΙΣΣΟΥ ΜΕΧΡΙ ΑΝΥΔΡΟΥΣ
- GR 4340006 ΛΙΜΝΗΣ ΑΓΙΑΣ – ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ - ΡΕΥΜΑ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΗ ΚΕΡΙΤΗ – ΚΟΙΛΑΔΑ ΦΑΣΑΣ
- GR 4340007 ΦΑΡΑΓΓΙ ΘΕΡΙΣΣΟΥ
- GR 4340008 ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ
- GR 4340009 ΒΟΡΕΙΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ – ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ – ΜΟΝΗ ΤΣΑΓΚΑΡΟΛΩΝ – ΓΟΥΒΕΡΝΕΤΟΥ – ΚΑΘΟΛΙΚΟ
- GR 4340010 ΔΡΑΠΑΝΟΣ (ΒΑ ΑΚΤΕΣ) – ΠΑΡΑΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗΣ – ΛΙΜΝΗ ΚΟΥΡΝΑ
- GR 4340011 ΦΡΕΣ – ΤΖΙΤΖΙΦΙΕΣ – ΝΙΠΟΣ
- GR 4340012 ΑΣΦΕΝΔΟΥ – ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ
- GR 4340013 ΝΗΣΟΣ ΓΑΥΔΟΣ ΚΑΙ ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ
- GR 4340014 ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ

Στον Πίνακα που ακολουθεί απεικονίζεται η κάλυψη σε έκταση των περιοχών Natura στη συνολική έκταση της Περιφέρειας Κρήτης και σε επίπεδο χώρας.

	Περιοχές Natura	
Περιφέρειες	Έκταση (km^2)	Ποσοστό κάλυψης της έκτασης της περιφέρειας (%)
Κρήτη	**2778,4**	**33,3**
Σύνολο χώρας	**31054,9**	**23,5**

Πηγή: ΕΚΒΥ

<u>Σημαντικές περιοχές για τα πουλιά της Ελλάδας (ΣΠΠΕ)</u>

Στο Νομό Ηρακλείου ως σημαντικές περιοχές για τα πουλιά έχουν χαρακτηριστεί:

- το όρος Ιδη (μεταξύ Ν. Ρεθύμνου και Ν. Ηρακλείου)
- το όρος Κόφινας
- το όρος Γιούχτας
- το όρος Δίκτη (μεταξύ Ν. Λασιθίου και Ν. Ηρακλείου)
- η νήσος Δία

Στο Νομό Λασιθίου το όρος Δίκτη, τα όρη Θρύπτης και Ορνο και οι Νήσοι Διονυσάδες.

Στο Νομό Ρεθύμνης οι περιοχές : Όρος Κέδρος και Κουρταλιώτικο φαράγγι, Φαράγγι Πρασσιών και Όρος Ίδη.

Στο Νομό Χανίων το όρος Κουτρούλης, η Χερσόνησος Ροδωπού, τα Λευκά όρη, η Λίμνη Κουρνά - το Δέλτα Αλμυρού και η Παραλία Γεωργιούπολης.

Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Σύμφωνα με την Απόφαση 9597/12.9.1970 του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως κηρύχτηκαν ως τόποι ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους στο Νομό Ηρακλείου οι περιοχές:

- Αρχάναι – Βαθύπετρον – Γιούχτας
- Αμνισός – Σπήλαιον Ειλειθυίας – Κακόν Ορος Νίρον – Λιμήν Αγίων Θεοδώρων
- Αστερούσια – Λεβήν – Λασαία – Μάταλα – Καλοί Λιμένες – Μονή Οδηγητρίας
- Γόρτυς – Φαιστός – Αγία Τριάς
- Ιγνατος (Τσούτσουρος)
- Ορος Δίκτη – Καρφί – Κράσι – Κερά
- Ιδαίον Αντρον – Σπήλαιον Καμαρών
- Κνωσσός – Προφήτης Ηλίας – Μακρυτοίχος – Γυψάδες – Μπουγάδα Μετόχι – Γέφυρα Αγίας Ειρήνης
- Λύττος
- Μάλια – Χερσόνησος – Σείσι – Σταλίδα
- Πρινιάς Μαλεβιζίου
- Τύλισος
- Βροντήσι – Βαλσαμόνερον
- Ρογδιά – Παλαίκαστρον Ηρακλείου
- Ρόκκα – Κανλί Καστέλλι (Προφήτης Ηλίας) – Λύκαστος
- Ορμος Αγίας Πελαγίας

Με την Απόφαση ΥΠΠΟ/Α1/Φ24/75895/2465/25.11.1981, ΦΕΚ 28/Β/26.1.1982 κηρύχθηκε ως τόπος ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους η περιοχή Μάλλια Πεδιάδος.

Επίσης με την Απόφαση ΥΠΠΟ/Α1/Φ23/39587/1363/7.7.81, ΦΕΚ 588/Β/25.9.81, κηρύχθηκε ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους η περιοχή Καλαμάκι Πυργιώτισσας.

Οι περιοχές που έχουν χαρακτηρισθεί ως Τοπία Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους, εκτός από αρχαιολογικοί χώροι, στο Νομό Λασιθίου είναι οι εξής:

Μνημείο	Τοποθεσία	Κήρυξη
Οικισμός Βόϊλα	Χανδράς Σητείας	ΥΠΠΟ/Α1/Φ24/83608/2636/28.12.81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Οικισμός Μαυρικιανού	Ελούντα Μεραμπέλλου	ΥΠΠΕ/ΓΔΠΑ/ΥΑΠΑ/ΔΙΛΑΠ /Γ/2078/68763/5-11-79
Νησίδες Σπιναλόγγα – Καλυδών – Κολοκύθα - Ελούντα	Μεράμπελλο	ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/5559/214/29-1-1982 ΦΕΚ 176/Β/21-4-82
Περιοχή Γουρνιών - Παχυάμμου	Μεράμπελλο	ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/5559/214/29-1-1982 ΦΕΚ 176/Β/21-4-82
Βασιλική Ιεράπετρας	Ιεράπετρα	ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/5685/218/28-1-1982 ΦΕΚ 178/Β/21-4-82
Περιοχή Ισιρώνος-Βρυκάστρου		ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/5560/213/25-1-82 ΦΕΚ 185/Β/23-4-1982
Φαράγγι Σεληνάρι	Σεληνάρι Μεραμπέλλου	Α1/Φ24/5684/217/29-1-1982 ΦΕΚ 189/Β/26-4-82
Φοινικόδασος Βάϊ – Μονή Τοπλού	Σητεία	Α1/Φ24/83006/2734/28-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Μύρτος, Φούρνος, Κορφή, Πύργος	Ιεράπετρα	Α1/Φ24/5683/216/29-1-82 ΦΕΚ 155/Β/8-4-82
Χρυσή Νήσος ή Γαϊδουρονήσι	Ιεράπετρα	Α1/Φ24/83607/2735/28-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Μόχλος – Ψειρά – Λάστρος – Τουρλωτή (περιοχή οικισμού Μόχλου)	Σητεία – Νησίδες	Α1/Φ24/83599/2733/23-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Οροπέδιο Λασιθίου – Δικταίο Αντρο		Α1/Φ24/83609/2737/28-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Λατώ – Κρίτσα	Μεράμπελλο	Α1/Φ24/83598/2732/23-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Ιτανος	Κοινότητα Παλαιοκάστρου Σητείας	Α1/Φ24/83600/2731/28-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Δρήρος	Μεράμπελλο	Α1/Φ24/83610/2738/28-12-81 ΦΕΚ 50/Β/10-2-82
Παλαία Μετόχια Μονής Τοπλού	Αμπελώνας Μονής Τοπλού Σητείας	ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ38/22663/497/8-6-83 ΦΕΚ 401/τ.β./12-6-83
Περιοχή Παλαιοκάστρου – Πεστοφά , Καστρί	Σητεία	ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/5686/219/29-1-82 ΦΕΚ 534/Β/13-9-83
Κάτω Ζάκρος		ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/5682/220/29-1-82 ΦΕΚ 534/Β/13-9-1983

Σημειώνεται ότι με την υπ. αριθ. 9597/12.9.1970 Απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 666/Β/23.9.1970) χαρακτηρίστηκαν ως τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους οι περιοχές: Σελάκανος (δάσος), Μίλατος και Ολούς – Σπιναλόγκα. Στην ίδια Απόφαση χαρακτηρίστηκαν ως τόποι ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και οι περιοχές που προαναφέρθηκαν παραπάνω στον Πίνακα.

Οι περιοχές που έχουν χαρακτηρισθεί ως Τόποι Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους, εκτός από αρχαιολογικοί χώροι, στο Νομό Ρεθύμνης είναι οι εξής:

Μνημείο	Κήρυξη
1. Περιοχή Μπαλί	Απόφαση ΥΠΠΟ/Α/Φ31/36852/2942/ 12-10-1973 ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973
2. Περιοχή Σπηλαίου Γερανίου	
3. Περιοχή Αρμένων	
4. Περιοχή Μονής Πρέβελης, Κουρταλιώτικο Φαράγγι	
5. Περιοχή Πλακιά	
6. Περιοχή Αγίας Γαλήνης	
7. Περιοχή Αξού	
8. Περιοχή Ιδαίου Άντρου	
9. Περιοχή Σπηλαίου Μελιδονίου	
10. Περιοχή Πρινέ (Αρχαία Ελεύθερνα)	
11. Περιοχή Λάππα – Αργυρούπολης	
12. Περιοχή Συβρίτου	
13. Φαράγγι Κοτσιφού	
14. Φαράγγι Πατσού	

Οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως Τόποι Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, εκτός από αρχαιολογικοί χώροι, στο Νομό Χανίων, σύμφωνα με την Απόφαση ΥΠΠΟ/Α/Φ31/36852/2942/2-10-1973 (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973), είναι οι εξής:

- Κόλπος Χανίων
- Περιοχή Απτέρας (Μεγάλα χωράφια)
- Πειροχή Τάφων Βενιζέλων στο Ακρωτήρι
- Περιοχή κοιλάδας Θερίσου
- Περιοχή Μονών Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων και Γκουβερνέτου στο Ακρωτήρι
- Περιοχή Μονής Γωνιάς Κολυμβαρίου
- Περιοχή Δικτυνναίου, στο ακρωτήρι Σπάθα
- Νήσος Γραμβούσα
- Περιοχή Φαλασάρνης
- Περιοχή Συΐας – Λισσού
- Περιοχή Χώρας Σφακίων Φραγκοκαστέλλου – Λουτρού
- Φαράγγι Νίμπρου
- Περιοχή Τάρρας – Φαράγγι Σαμαριάς, οροπέδιο Ομαλού
- Περιοχή αρχαίων πόλεων Καντάννου, Υρτακίνης, Ελύρου
- Περιοχή Πολυρρηνείας
- Περιοχή Νεροκούρου
- Περιοχη Αλικιανού
- Περιοχή Μεσκλών
- Νήσος Ελαφόνησος και παραλία έναντι αυτής
- Περιοχή Σταυρού και κόλπος Καλαθά Ακρωτηρίου και
- Κόλπος Λειβάδι Κισσάμου.

Με Κοινή Υπουργική Απόφαση έχει καθορισθεί ο αριθμός των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Εθνικού Πάρκου Ε.Δ. Λευκών Ορέων) η οποία δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 126/Β/7-2-2003. Η απόφαση αυτή τροποποιήθηκε το 2003 (ΦΕΚ 1072/Β/1-8-2003).

Στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Κρήτης έχουν εκπονηθεί τα τελευταία χρόνια ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες και διαχειριστικά σχέδια για να αντιμετωπίσουν προβλήματα των περιοχών που προτείνονται για ένταξη στο Δίκτυο Φύση 2000. Συγκεκριμένα έχουν εκπονηθεί οι εξής μελέτες:

- Στο πλαίσια του προγράμματος LIFE – NATURE 1998 για την Προστασία του Γυπαετού στην Ελλάδα εκπονήθηκαν το Σεπτέμβριο του 2001 από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και την Ενδιαίτημα, Σύμβουλοι Διαχείρισης – Αποκατάστασης Οικοσυστημάτων οι εξής μελέτες:
  - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΣΦΕΝΔΟΥ - ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ* ,
  - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ*
  - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ*
  - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΚΕΔΡΟΥ*
  - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΔΙΚΤΗΣ*
  - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΛΟΣ – ΤΟΠΟΛΙΑ – ΣΑΣΑΛΟΣ – ΑΓΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ*
- Στο πλαίσια του προγράμματος LIFE Δυτική Κρήτης εκπονήθηκαν τα εξής Διαχειριστικά Σχέδια:
  - Για τον υγρότοπο Αγιάς, Δεκέμβριος 1998
  - Για την περιοχή Πρέβελη, Σεπτέμβριος 1998
  - Για την Γραμβούσα, Ιανουάριος 1999
  - Για την περιοχή Κουρνά – Γεωργιούπουλης, Σεπτέμβριος 1998
  - Για το Βορειοανατολικό Άκρο Κρήτης: Διονυσάδες, Ελάσα και Χερσόνησος Σίδερο, 1996
- Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες
  - Πρόγραμμα Οικολογικού και Αρχαιολογικού Πάρκου Γιούχτα (GR 4310002 & 43100010) – *Νομός Ηρακλείου*
  - Περιοχή Ελος Τοπόλια – Σάσαλος – Αγιος Δίκαιος(GR 4340004) – *Νομός Χανίων*
  - Ορεινός όγκος Αστερουσίων (GR 4310008 & 4310005) – *Νομός Ηρακλείου*
  - Ασφεντού – Καλλικράτης (GR 4340012) – *Νομοί Χανίων @ Ρεθύμνου*
  - Διαχείριση υγροβιοτόπων Αποσελέμη – *Νομός Ηρακλείου*
  - ΣΑΜΑΡΙΑ (ένα τμήμα έχει ΕΠΜ και ένα άλλο ΕΔΜ – θα γίνει ανάθεση σύνταξης ΕΠΜ για όλη την περιοχή) – *Νομός Χανίων*
  - ΒΑ άκρο Κρήτης (GR 4320009 & 4320006) – *Νομός Λασιθίου*
  - Ελαφόνησος (GR 4340002) – *Νομός Χανίων* (έχει παραδοθεί η Α' Φάση της ΕΠΜ και εκπονείται η Β' Φάση της μελέτης)
  - Νοτιοδυτικός Όγκος Λευκών Ορέων – Μελέτη Προστασίας του Κρητικού Αιγαγρού, Σεπτέμβριος 1999

Οι πιέσεις που δέχονται σήμερα οι περιοχές αυτές είναι οι εξής:

- Βόσκηση Αιγοπροβάτων
- Παράνομη ρίψη απορριμμάτων
- Αυξανόμενη Τουριστική Κίνηση
- Αφαίρεση υλικών από τις ακτές για χρήση τους ως δομικά υλικά
- Εντατικοποίηση κτηνοτροφίας και γεωργίας
- Αλλαγή χρήσεων
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών πρακτικών
- Καταστροφή ενδιαιτημάτων από παραγωγικές δραστηριότητες
- Πυρκαγιές
- Επέκταση οδικού δικτύου

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στα περισσότερα νησιά συναντάται πλήθος οικοσυστημάτων. Τα φυσικά οικοσυστήματα είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό δάση αείφυλλων σκληρόφυλλών (μακία βλάστηση) ή φρυγανικά οικοσυστήματα. Σε μικρότερο ποσοστό συναντώνται πευκοδάση, παραποτάμια συστήματα αλλά και ιδιαίτεροι σχηματισμοί όπως το δάσος Αριάς στην Ικαρία. Ένα άλλο μεγάλο ποσοστό των χερσαίων οικοσυστημάτων είναι αγροτικά, με καλλιέργειες όπως τα σιτηρά ή οι ελιές και τα αμπέλια και αρκετά μεγάλες εκτάσεις χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι. Σε κάθε νησί απαντάται διαφορετική ποικιλότητα οικοσυστημάτων και σε άλλα νησιά είναι υψηλή όπως για παράδειγμα στη Λέσβος και σε άλλα χαμηλότερη όπως στις Οινούσσες.

Στον νησί της Χίου ευδοκιμεί και καλλιεργείται σε μεγάλη έκταση (σε όλη τη Νότια Χίο) μια ποικιλία του άγριου σχίνου που παράγει την αρωματική μαστίχα. Η παραγωγή μαστίχας, ένα μοναδικό στον κόσμο χαρακτηριστικό της Χίου, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία και την παράδοσή της, αλλά και την οικονομική της ανάπτυξη. Η κάμψη που είχε γνωρίσει τα προηγούμενα φαίνεται να ξεπερνιέται με θετικές επιπτώσεις στην διατήρηση του μαστιχοδάσους.

Η χλωρίδα είναι πλούσια σε όλα τα νησιά. Η τουλίπα και είδη ορχιδέας αποτελούν επίσης ενδημικά είδη ιδιαίτερης σπουδαιότητας στη Χίο. Η χαρουπιά, η κουμαριά, η κουκουναριά και η τραχεία πεύκη, είναι από τα είδη που αντέχουν στις ιδιόμορφες κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής και αποτελούν στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή.

Όσον αφορά στα υδατικά οικοσυστήματα, σύμφωνα με τον κατάλογο που έχει εκδώσει το ΕΚΒΥ, στην περιοχή του Βορείου Αιγαίου έχουν αναγνωρισθεί ως υγροβιότοποι 22 περιοχές, οι οποίες περιλαμβάνουν την εκβολή ποταμών, αλυκές, έλη και λιμνοθάλασσες. Στις περιοχές αυτές έχει καταγραφεί αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Κάποιες από αυτές περιλαμβάνονται επίσης στις ζώνες

NATURA και στο CORINE, όπως αναλυτικά περιγράφονται παρακάτω. Οι περιοχές που χαρακτηρίζονται ως υγροβιότοποι παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας
Περιοχές του Βορείου Αιγαίου που έχουν καταγραφεί στη βάση Ελληνικών Υγροτόπων του ΕΚΒΥ

Ονομασία περιοχής	Νησί
Αλυκή Καλλονής	Λέσβος
Αλυκή Λήμνου (λιμνοθάλασσα)	Λήμνος
Εκβολές ποταμού Βούβαρη	Λέσβος
Εκβολές ποταμού Κώμης	Λέσβος
Έλος Αλικούδι	Λέσβος
Έλος Αχλαδερής	Λέσβος
Έλος Ευρειακής	Λέσβος
Έλος Κεραμειού	Λέσβος
Έλος Λαγκάδας	Χίος
Έλος Λάρσος - Ντίπι	Λέσβος
Έλος Μεσόκαμπου	Χίος
Έλος Νυφιδας	Λέσβος
Έλος Σκάλας Καλλονής	Λέσβος
Έλος Σκαμνιούδη και Αλικούδη	Λέσβος
Λιμνοθάλασσα Μέσων	Λέσβος
Λιμνοθάλασσα Παρακοίλων	Λέσβος
Ποταμός Βούρκος	Λέσβος
Ποταμός Νάγος	Χίος
Τεχνητή λίμνη Κοντιά	Λήμνος
Χείμαρρος Αλμυροπόταμος	Λέσβος
Χείμαρρος Τσικνιάς	Λέσβος
Χορταρολίμνη	Λήμνος

Πηγή: Ελληνικό Κέντρο Υγρότοπων, Βιότοπων (ΕΚΒΥ 2005), www.ekby.gr

Νομός Λέσβου

Στο νησί της Λέσβου παρατηρούνται σπάνια είδη χλωρίδας που τείνουν προς εξαφάνιση. Αυτά είναι:

- *Pancratium maritimum L. που είναι ο κοινός κρίνος*
- *Rhododendron luteum Sweet (Azalea pontica L), που είναι ένα είδος φυλλοβόλου θάμνου μοναδικό για τον ελλαδικό χώρο*
- *Ruta montana (L) L., ένα σπάνιο είδος απήγανου*
- *Lavandula cariensis Boiss, που είναι μικρασιατικό είδος φυτού μοναδικό στο ελλαδικό χώρο*
- *Adenocarpus complicatus (L) Gay, που είναι ένα φρύγανο που χρησιμοποιείται και σαν καύσιμο ενώ οι τρυφεροί βλαστοί και τα άνθη του τρώγονται από τα ζώα.*
- *Osmunda regalis L, που είναι πτεριδόφυτο και σπανίζει στην Ελλάδα Comperia taurica C. Koch, που είναι ορχεοειδές και μοναδικό για τον ελλαδικό χώρο.*

Σχετικά με τη Λήμνο, στο νησί παρουσιάζεται αξιόλογη χλωρίδα. Έχουν καταμετρηθεί περίπου 130 είδη, με κυρίαρχο είδος σε όλες τις μη καλλιεργούμενες εκτάσεις τον θάμνο αστοιβή και τον κρίνο των παραλιών.
Στο νησί του Αγ. Ευστρατίου η βλάστηση γεωγραφικά βρίσκεται στη ζώνη Quercion – ilicis.
Η πιο ενδιαφέρουσα βλάστηση του νησιού παρατηρείται στις εποχιακές λίμνες, οι οποίες βρίσκονται σε μικρά, επίπεδα κοιλώματα σε σχιστόλιθους. Αρκετά από τα είδη που είναι χαρακτηριστικά τέτοιων βιοτόπων, παρουσιάζουν ευρέως ασυνεχείς κατανομές και είναι σπάνια στην περιοχή. Τα σημαντικότερα είδη που έχουν εντοπιστεί στο νησί είναι τα Isoetes duriei, Pilularia minuta, Myosurus heldreichii, Crassula vaillanthii, Lythrum borysthenicum και Callitriche brutia.
Στον Αγ. Ευστράτιο παρατηρούνται και θίνες, δηλαδή ένα περιβάλλον που μεταλλάσσεται σταθερά, ενώ η διαμόρφωσή τους παίζει τον ρόλο του φυσικού κυματοθραύστη ανάμεσα στην παραλία και στις εσωτερικές περιοχές. Η αμμόφιλη βλάστηση που αναπτύσσεται στις θίνες διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και στη διατήρησή τους. Σε όλη τη θαλάσσια περιοχή του νησιού παρουσιάζονται στρώματα με Ποσειδωνίες, τα οποία βρίσκονται σε εξαιρετική κατάσταση.

<u>Νομός Χίου</u>

Από φυτοκοινωνική άποψη, το νησί της Χίου ανήκει στη θερμομεσογειακή ζώνη βλάστησης (Oleo Caretonion) της ανατολικής Μεσογείου στο μεγαλύτερο μέρος του, ενώ στο κεντρικό τμήμα του, κατά μήκος του ορεινού όγκου Αίπους, εμφανίζονται επίσης οι μεσομεσογειακές διαπλάσεις Αριάς (Quercion Ilicis).
Επιβάλλεται να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι εξ΄ αιτίας των μεγάλων πυρκαγιών των τελευταίων χρόνων, στο νησί έχει αποτεφρωθεί σημαντικό μέγεθος των δασικών εκτάσεων, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της χλωρίδας της ευρύτερης περιοχής. Η φυσική αναγέννηση στις δασικές εκτάσεις είναι περιορισμένη. Υπάρχει φυσική αναγέννηση σε μερικές συστάδες αλλά από τα νέα φυτάρια ελάχιστα αναπτύσσονται, γιατί τα περισσότερα καταστρέφονται από τη βοσκή. Τη θέση λοιπόν του βιοτόπου του δάσους έχουν αντικαταστήσει τα φρύγανα.

<u>Νομός Σάμου</u>

Ο Νομός εντάσσεται στον τύπο των θερμομεσογειακών διαπλάσεων. Συγκεκριμένα το νησί της Σάμου διαθέτει τρεις διαφορετικούς τύπους βλάστησης. Στις παράκτιες περιοχές συναντάται ο τύπος των Θερμομεσογειακών διαπλάσεων (Oleo Ceratonion) Ανατολικής Μεσογείου. Ο ίδιος τύπος επικρατεί και στις παράκτιες περιοχές της Ικαρίας και των Φούρνων. Προχωρώντας προς το εσωτερικό του νησιού ο τύπος βλάστησης είναι η Μεσογειακή διάπλαση της Αρίας (Ouercion - ilicis) ο οποίος ονομάζεται

και βαλκανικός τύπος ή τύπος Ανατολικής Μεσογείου. Είναι ο ίδιος τύπος βλάστησης που απαντάται και στην Ικαρία. Τέλος ο Πυρήνας του νησιού της Σάμου καταλαμβάνεται από φυτά που ανήκουν στην Ορομεσογειακή διάπλαση της Κυπαρισσίας.
Τα πλέον χαρακτηριστικά είδη φυτών ανά περιοχή, στο νησί της Σάμου είναι:

Πίνακας : Αξιόλογα φυτά Νήσου Σάμου, 1986

Περιοχή	Είδος
Μαραθόκαμπος	Ipomoea stolonifera
Άγιος Κωνσταντίνος	Teucrium kotshyanum
Έλους στο Ακ. Κολώνα	Iris spuria ochroleuca
Ζωοδόχου Πηγής και Ακ. Πράσου	Anthemis rosea rosea
	Campanule Hagielia

(Πηγή: ΦΙΛΟΤΗΣ - ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ, ΕΜΠ)

Στην Ικαρία, η βλάστηση είναι ποικίλη και εναλλασσόμενη, διότι παρακολουθεί το μικροκλίμα του έντονου ανάγλυφου. Η φυτοκάλυψη, είναι περισσότερη στο δυτικό τμήμα του νησιού που είναι και αραιοκατοικημένο. Αντίθετα στο ανατολικό τμήμα, η αυξανόμενη δόμηση για την εξυπηρέτηση της τουριστικής κίνησης των ιαματικών πηγών, έχει περιορίσει στο ελάχιστο την φυτοκάλυψη του τμήματος αυτού.
Έτσι στη νότια πλευρά είναι σποραδική η κάλυψη με πεύκα και η βλάστηση που περιβάλλει τη γεωργική γη είναι θαμνώδης δασική. Στην δυτική πλευρά τα διάφορα είδη όπως Πεύκα, πλατάνια, καστανιές, κουμαριές, πρίνα, σχίνα κ.λ.π. εναλλάσσονται με ελιές, αμυγδαλιές και άλλα καρποφόρα στις Ράχες και Μεσσαριά, περιβαλλόμενα από σχίνους, πρίνα και θαμνώδη δασική κάλυψη κατά τις διαμορφώσεις του ανάγλυφου.

Τα πιο αξιόλογα φυτά της Ικαρίας εντοπίζονται στο Όρος Αθέρας και στην Περιοχή της Πλαγίας και είναι τα ακόλουθα:

Campanula Iyrata Paeonnia mascula halenica
Coronilla emerus emeroides Pinus brutia
Corydalis integra Polyqonum icaricum
Erysimum senoneri icaricum Saxifraga sibirica
Galanthus Ikariae Ikariae Scrophularia heterophylla
Hypericum cuisinii Scuttellaria rubicunda ikarica
Sideritis sipylea Silene gigantean gigantia και
Symphytum davisii icaricum

Αλλά αξιόλογα φυτά απαντώνται στην περιοχή Αγίου Νικολάου, (νοτιοδυτική Ικαρία), όπως: Campanula Iyrata, Helichrysum oriontale, Isoetes histrix, Pinus brutia και Polygonum icaricum. Η βλάστηση στους Φούρνους είναι εξίσου ποικίλη και εναλλασσόμενη. Υπάρχουν σποραδικά δάση διαφόρων ειδών (πεύκα, πουρνάρια, σχίνα, κουμαριές, ρείκια κ.α.). Στις βραχώδεις εκτάσεις η ξηροτροφική βλάστηση καλύπτεται από θάμνους και πόες. Επίσης υπάρχουν

αρκετοί φρυγανότοποι. Τα πιο αξιόλογα φυτά που απαντώνται στο νησί είναι τα Aristologia perviflora και Varbascum ikaricum.

Πανίδα

Νομός Λέσβου

Σχετικά με την πανίδα του Νομού, στη Λέσβο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ορνιθοπανίδα στις περιοχές Καλλονή, Ντίπι-Λάρσος-Όρος Όλυμπος. Ειδικότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ιχθυοπανίδα και οστρακοπανίδα της Λέσβου που δίνει αλιεύματα εξαιρετικής ποιότητος λόγω των οικολογικών συνθηκών που επικρατούν στους δύο ημίκλειστους κόλπους Καλλονής και Γέρας.

Η Λήμνος παρουσιάζει αξιόλογη πανίδα, ορνιθοπανίδα, εντομοπανίδα και ιχθυοπανίδα γεγονός που έγκειται στην ύπαρξη υγροβιότοπων και του ότι βρίσκεται πάνω στην πορεία μεταναστευτικών πουλιών. Κυρίαρχα ζωικά είδη είναι οι λαγοί, αγριοκούνελα, σκαντζόχοιροι, χελώνες, βατράχια, μικρές σαύρες, φίδια και τυφλοπόντικες που προξενούν ζημιές στις καλλιέργειες. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η πανίδα των θηλαστικών περιλαμβάνει 12 είδη σπάνια ή προστατευόμενα από το Π.Δ. 67/81 μεταξύ των οποίων η Μεσογειακή Φώκια Monachus – Monachus, και η θαλάσσια χελώνα Caretta – Caretta.

Σε σχέση με την ορνιθοπανίδα, έχουν εντοπισθεί 64 είδη από τα οποία 20 προστατεύονται από διάταγμα περί θήρας. Ένα από τα αυτά τα είδη, το οποίο παρεμπιπτόντως τείνει και να εξαφανιστεί, είναι η πέρδικα. Για τον λόγο αυτό με απόφαση της Διεύθυνσης Δασών Ν. Λέσβου καθορίστηκαν 16 καταφύγια θηραμάτων με συνολική έκταση 35.000 στρέμματα και οριοθετήθηκαν ζώνες διαβάσεως αποδημητικών πουλιών όπου απαγορεύεται το κυνήγι.

Η ιχθυοπανίδα του νησιού αποτελείται 40 είδη ψαριών και οστρακοειδών. Τα κυριότερα από αυτά είναι τα δελφίνια και τα συνήθη αλιεύματα όπως η σαρδέλα, τα σαφρίδια, οι κολιοί, οι γόπες, διάφορα τοννοειδή, οι κουτσομούρες, οι μπακαλιάροι και οι σκορπιοί.

Στον Αγ. Ευστράτιο το αγριοκούνελο (Oryctolagus cuniculus) το χαρακτηριστικό θηλαστικό του νησιού. Ένα αρκετά σύνηθες θηλαστικό είναι και είναι επίσης ο Σκαντζόχοιρος (Erinaceus concolor). Η ορνιθοπανίδα του νησιού είναι παρόμοια με αυτή της Λήμνου, σε χαμηλότερο όμως βαθμό.

Νομός Χίου

Η πανίδα του νησιού χαρακτηρίζεται από τις ακόλουθες κατηγορίες και είδη:
Αμφίβια : Πράσινος φρύνος, Κοινός Φρύνος, Δεντροβάτραχος
Ερπετά: Βαλτοχελώνα, Χελώνα, Οθωμανική Οχιά, Λαφιάτης, Τυφλίτης, Ερημόφιδο, Σαΐτα,
Φίδι, Νερόφιδο, Σαμιαμίθι, Σαυράκι, Κροκοδειλάκι (Agama stellio), Πράσινη Σαύρα.

Θηλαστικά: Αλεπού, Κουνάβι, Λαγός, Σκαντζόχοιρος
Τρωκτικά : Apodemus sylvaticus, Rattus norvegicus, Rattus rattus, Mus musculus.
Ιχθυοπανίδα: Καλαμάρι, Σουπιά, Θράψαλο, Χταπόδι, Μοσχιός, Μπακαλιάρος, Γαλέος, Σκυλόψαρο, Γαύρος, Γλώσσες, Γόπα, Γοφάρια, Ζαργάνα, Καπόνια, Κέφαλοι, Κολιοί, Κουτσομούρες, Μπαρμπούνια, Λιθρίνια, Μαρίδες, Μένουλες, Τσέρουλες, Σαρδέλα, Σαφρίδι, Λούτσος, Μελανούρια, Μουρμούρα, Μπαλάδες, Ξιφίας, Παλαμίδες, Τονάκια, Πεσκαντρίτσα, Προσφυγάκι, Σάλπες, Σαργός, Σκαθάρι, Σκορπιός, Χάνος, Συναγρίδα, Χελιδονόψαρο, Φαγκρί, Χριστόψαρο.
Σημειώνεται η ύπαρξη περιορισμένου αριθμού Βίδρας (Lutra Lutra) στην περιοχή Δελφίνι. Επίσης ο πληθυσμός της φώκιας Monachus Monachus ανέρχεται σε 8-9 άτομα, τα οποία βρίσκονται τόσο στη ΒΔ Χίο όσο και στα Ψαρά, και προστατεύονται από το Π.Δ. 67 (ΦΕΚ 23Α/30-1-81).
Νομός Σάμου
Από τα πιο αξιόλογα είδη θαλάσσιας πανίδας, που παραμένουν στο νησί είναι η φώκια monachus- monachus και η χελώνα caretta-caretta, που εντοπίζονται στην παράκτια ζώνη του Μικρού και Μεγάλου Σεϊτάνι. Επίσης σημαντικό ενδιαίτημα για την φώκια monachus- monachus, αποτελεί η βραχώδης ακτή και το φαράγγι στον παράκτιο κρημνό της Χαράδρας από το Κακοπέρατο μέχρι το Σεϊτάνι.
Η πανίδα των δασών στη Σάμο είναι γενικώς υποβαθμισμένη. Συνήθως στο νησί απαντώνται μικρά σαρκοφάγα θηλαστικά (νυφίτσες), φυτοφάγα (ποντίκια), μικρά πουλιά και έντομο. Οι αριθμοί των τσακαλιών που άλλοτε αφθονούσαν στο νησί, έχουν μειωθεί αισθητά, ενώ οι αλεπούδες έχουν εξαφανιστεί. Σε περιοχές με μεγάλο υψόμετρο υπάρχουν κάποια σπάνια είδη πουλιών, αλλά διατηρούν ένα μικρό αριθμό. Στις γεωργικές εκτάσεις, που είναι τεχνητά οικοσυστήματα συγκεντρώνονται είδη όπως ο λαγός και η πέρδικα.
Το πιο αξιόλογο πτηνό της Σάμου είναι το είδος *Sylvia rueppelli* (Μικρό - Μεγάλο Σεϊτάνι). Τα πιο αξιόλογα αμφίβια και ερπετά είναι:*Lacerta oertzeni oertzeni* (Μικρό -Μεγάλο Σεϊτάνι & Λίμνη Γλυφάδας Πυθαγορείου), *Natrix natrix persa* (Λίμνη Γλυφάδας Πυθαγορείου).
Στο νησί της Ικαρίας, η πανίδα είναι η συνήθης του νησιώτικου χώρου. Επομένως κατά μήκος του νησιού συναντώνται είδη όπως ο λαγός, η πέρδικα (υπό προστασία) κ.α., ενώ υπάρχουν δύο περιοχές με θαλάσσιες χελώνες (Γιαλισκάρι) και φώκιες (Φανάρι). Μάλιστα περιοχή στο Φανάρι Ικαρίας είναι πολύ σημαντική και για το είδος της φώκιας monachus- monachus, καθώς και η περιοχή Πλαγιά Ικαρίας. Άλλο φυσικό τοπίο με αξιόλογη πανίδα στο νησί είναι ο Άγιος Νικόλαος στον οποίο συγκεντρώνονται τα ακόλουθα είδη πτηνών: Falco biarmicus feldeggi, Falco peregrinus brookei, Falco paregrinus

peregrinus, Hieraaetus. Επίσης στο νησί απαντάται το σπάνιο αμφίβιο lacerta ortzeni ortzeni (Όρος Αιθέρας και περιοχή Πλαγιάς, Άγιος Νικόλαος).
Οι Φούρνοι είναι περιοχή ενταγμένη σε προστατευόμενο καθεστώς, γεγονός που δικαιολογείται από την βιοποικιλότητα των ειδών που απαντώνται στο νησί. Τα πιο αξιόλογα είδη πανίδας στο νησί, ανά κατηγορία είναι: *Monachous monachous* (θηλαστικό), *Calonectis diomedea, Ciconia ciconia, Circaetues gallicus, Falco eleonorae, Falco perecrinus brookei, Falco perecrinus peregrinus, Gyrs fulvus, Haliaaetus fascriatus, Hydrobates pelagicus, Ixobryclus minutus, Laniys minor, Milvys mirgans aegypticus, Nycticorax nycticorax, Pandion haliaetus, Palecanus onocrotalus, Pemis apivorus* (πτηνά), *Agama stellio danni, Cytrodactylus kotschyi modestus, Eirenis modestus modestus, Ophisops elegans macrodactylus (αμφίβια – ερπετά).*

Προστατευόμενες περιοχές

Οι προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας : Περιοχές Natura 2000 στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

ΚΩΔΙΚΟΣ (GR)	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ (τ.χμ)
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	
4110001	Χορταρολίμνη - Λίμνη Αλυκή, Λήμνου	182,32
4110002	Άγιος Ευστράτιος και παράκτια θαλάσσια ζώνη	63,8375
4110003	Δυτική Χερσόνησος - Απολιθωμένο Δάσος	209,74
4110004	Κόλπος Καλλονής και χερσαία παράκτια ζώνη	182,98
4110005	Κόλπος Γέρας -Έλος Ντίπι - Όρος Όλυμπος	112
4110006	Υγρότοποι Χορταρολίμνη - Λίμνη Αλυκή, Λήμνου	13,02
4110007	Παράκτιοι υγρότοποι Κόλπου Καλλονής	64,61
4110008	Νησίδες και βραχονησίδες Λήμνου: Νήσος Σεργκίτσι, και νησίδες Διαβατές, Κόμπιο, Καστριά, Τηγάνι, Καρβάλας, Πρασονήσι	1,25
4110009	Νησίδες Λέσβου: Σύμπλεγμα Τομαρονησίων, Κίδωνας, Αγ. Γεώργιος, Γλαρονήσι, κλπ)	1,03
	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ	830,79
	Ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του Νομού Λέσβου	38,5%
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	
4120001	Παραλία Αλυκή	3,01
4120002	Όρος Άμπελος (Καρβούνης) Σάμου	48,50
4120003	Όρος Κερκέτευς – Μικρό και Μεγάλο Σεϊτάνι- Δασός Καστανιάς και Λεύκας Σάμου	61,10
4120004	Ικαρία – Φούρνοι και παράκτια ζώνη	129,09
4120005	Νήσος Ικαρία (νοτιοδυτικό τμήμα)	74,05
4120006	Νήσος Φούρνοι και νησίδες Θύμαινα, Αλατσονήσι, Θυμαινάκι, Στρογγυλό, Πλάκα, Μακρονήσι, Μικρός και μεγάλος ανθρωποφάγος, Άγιος Μηνάς	45,87
4120007	Νήσος Σάμου, Αλυκή Ψιλής Άμμου	0,44
	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ	362,06
	Ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του Νομού Σάμου	46,4%
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	
4130001	Βόρεια Χίος και το νησί των Οινουσσών και παράκτια θαλάσσια ζώνη	344,09
4130002	Νήσος Αντίψαρα, και νησίδες Δασκαλιό, Ματρογιώργο, Πρασονήσι, Κατωνήσι, Μεσιακό, Κουτσουλιά	4,55
	Ποσοστό επί της συνολικής έκτασης του Νομού Χίου	38,4%

Επιπλέον, στην περιοχή υπάρχουν και κάποιοι σημαντικοί βιότοποι που είναι:

Σημαντικοί Βιότοποι
Λίμνη, Χορταρολίμνη και Αλυκή Λήμνου
Κόλπος Καλλονής, Λέσβου
Κόλπος Γέρας και Έλος Δίπη, Λέσβου
Νήσος Άγιος Ευστράτιος
Βουνά Δυτικής Χερσονήσου, Λέσβου
Όρος Όλυμπος, Λέσβου
Νήσοι Φούρνοι Ικαρίας
Όρος Κέρκης (Κερκετεύς), Σάμου
Περιοχή Αγίου Νικολάου (Νοτιοδυτική Ικαρία)
Μικρό και Μεγάλο Σεϊτάνι Σάμου

Σημαντικοί Βιότοποι
Λίμνη Γλυφάδας και Πυθαγόρειο Σάμου
Φανάρι Ικαρίας
Όρος Καρβούνης (Άμπελος ή Προφήτης Ηλίας), Σάμου
Δάσος Καστανιάς Λέκα Σάμου
Όρος Αθέρας και περιοχή Πλαγία Ικαρίας

(Πηγή: Έκδοση της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Δημιουργίας Τράπεζας στοιχείων για το Ελληνικό Φυσικό Περιβάλλον του Ε.Μ.Π.)

Καταφύγια άγριας ζωής

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα καταφύγια άγριας ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Περιοχές Καταφυγίων Άγριας Ζωής	Ευρύτερη Περιοχή	Έκταση (στρ.)
Ξαμπέλια	Νέες Κυδωνιές	10.000
Καστέλια - Αγ. Δημήτριος	Μήθυμνα, Αργενος	13.500
Πλάτη	Ασώματος, Συκούντα	8.200
Κούτρα, Χωράφι Αγριάς	Αγιάσος	7.000
Μέσορος	Άγρα	6.000
Δίβολο - Ακόθι	Λουτρά	3.000
Νησιώτης - Μεγαλονήσι	Σίγρι	800
Κόκκινα Κιχρινία	Βρίσα	9.000
Κουκουβάγιες - Αχλαδιές	Δάφια, Φίλια	6.200
Μαλίοντας - Ταβάρι	Μεσότοπος	9.000
Λακαρνούς	Σκόπελος	6.000
Λογαράς	Πλωμάρι,	6.000
Αχλάδα - Περιστεριές	Μανταμάδος	10.000
Ξερολίμνη - Αμπατζή	Βατούσα, Σκαλοχώρι	11 .000
Πλακωρτά - Βουνάρια	Πελόπη	5.700
Προφήτης Ηλίας	Πολιχνίτος	4.300
Σκαμνιούδα	Άντισσα	10.000
Απολιθωμένα	Σίγρι	15.500
Βαθειά Κοιλάδα - Κελέμια	Άντισσα	4.000
Δάσος Βασιλικών	Βασιλικά	9.500
Πολιόχνη, Μητρόπολη, Θυμαρέλια	Κ.Λιβαδοχωρίου, Κ. Αγ. Δημητρίου, Κ. Βάρος. Κ. Ατσικής	20.000

Περιοχές Καταφυγίων Άγριας Ζωής	Ευρύτερη Περιοχή	Έκταση (στρ.)
Παλαιόκαστρο, Αλεπότρυπες	Κ. Παναγίας, Κ. Πλάκας	12.000
Κώμη, Τούρλες, Χορταρολίμνη	Κ. Ρωμανού, Κ. Ρουσσοπουλίου, Κ. Καλλιόπης	9.500
Κάκαβος	Κ. Θάνους	8.700
Αγ. Σώζων, Λιμνιώνας	Κ. Φισίνης, Κ Καμινίων	8.600
Μίτακας, Αγ. Αθανάσιος	Δ. Μύρινας, Κ.Κορνού, Κ. Κάσπακα	7.100
Πλάι, Παρθενότοπος	Κ. Μούδρου, Κ. Σκανδαλίου	6.600
Βούνι, Παλαιόκαστρο	Κ. Κατάλλακου, Κ. Σαρδών, Κ.Δάφνης,	5.850
Σταυρός	Δ.Μύρινας	1.500
Χερσότοπος «Φακός»	κ.Κοντιά,Κ Τσιμανδρίων	26.200
Διαπόρι	κ.Κοντιά,Κ Τσιμανδρίων	700
Μεσοκάμπου	Σάμος	
Πλάτανου	Σάμος	
Πάνδροσου	Σάμος	
Χρυσοστόμου	Ικαρίας	
Κάμπου	Ικαρίας	
Αρμενιστή	Ικαρίας	
Ευαγγελιστρίας	Φούρνων	

(Πηγή: Δ/νση Δασών Λέσβου)

Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Έχει γίνει ο χαρακτηρισμός ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους των κάτωθι νησίδων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου:

Πρασονήσι	Διαπόρτι
Στρογγυλό της νήσου Σάμου	Μεγάλος Ανθρωποφάγος
Μικρός Ανθρωποφάγος	Κεσίρια
Αλατονήσι	Πλάκα
Στρογγυλό	Πλακάκι των Φούρνων
Θυμαινάκι της νήσου Θύμαινα του Νομού Σάμου	Μεγαλονήσι
Μπαρμπαλιάς	Παναγιά
Ασπρόνησος	Αγ. Μήνας
Μακρονήσι	Αγ. Παντελεήμονας
Πετρόνησος	Βάτος
Αντίψαρα	Αγ. Στέφανος και νησίδες Αγ. Στεφάνου
Μαργαρίτη Πελαγόνησος	Βενέτικο
Ποντικονήσι	Πρασονήσια
Αγ. Γεώργιος	Πόχης
Άγιος Βασίλειος	Αλογονήσι
Σεργίτσι	Κουκονήσι
Καστριά	Ρούμπος
Αγ. Απόστολοι	

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από την ιδιόμορφη βιοποικιλότητά της λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογία της. Ο πολυδιάσπαρτος νησιωτικός χαρακτήρας της περιφέρειας έχει συντελέσει στη δημιουργία και επικράτηση οικοσυστημάτων στα οποία κυριαρχεί: η χαμηλή και αραιή βλάστηση και η επίδραση της θάλασσας.

Το σημαντικότερο και επικρατέστερο οικοσύστημα της περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι το *φρυγανικό οικοσύστημα*. Το φρυγανικό οικοσύστημα που κυριαρχεί τόσο στις Κυκλάδες όσο και στα Δωδεκάνησα, χαρακτηρίζεται από τη χαμηλή και την αραιή βλάστηση και περιλαμβάνει χλωρίδα, όπως θυμάρι (Thymus capitatus), ρίγανη (Origanum omites), αστιβή (Sarcopoterium spinosum) κ.ά.

Μεγάλη συχνότητα εμφάνισης έχουν επίσης και τα *μακκία οικοσυστήματα*, τα οποία βρίσκονται σε όλα σχεδόν τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου. Το κυρίαρχο είδος της μακκίας βλάστησης είναι ο σχίνος (Pistacia lentiscus), ενώ συχνή είναι η παρουσία του αγριοκυπάρισσου σε θαμνώδη ή σε δενδρώδη (κέδρα) μορφή (Juniperus phoenicea) σε αμμοθίνες ή σε ξηρές, βραχώδεις περιοχές (Αστυπάλαια, Αμοργός, κ.α.). Λιγότερο συχνά συναντώνται είδη όπως η κουμαριά (Arbutus sp.), η αριά (Quercus ilex) και τα ρείκια (Erica arborea, Erica verbicillata), που είναι και φρυγανικά είδη.

Οι σημαντικότεροι χερσαίοι και θαλάσσιοι οικότοποι είναι:

- Τα *λιβάδια Ποσειδωνίας* (Ανάφη, Πολύαιγος, Ρόδος, Κως, ακτές Αστυπάλαιας και γύρω νησίδες, Μεγίστη και σε άλλα νησιά της περιφέρειας)
- Παράκτια μονίμως ή περιοδικώς κατακλυσμένα έλη αλμυρού – υφάλμυρου νερού (έλος Κολυμπήθρα, έλος Πανόρμου Τήνου, Κολυμπήθρες Πάρου, κ.ά.)
- *Λιμνοθάλασσες* (π.χ. Πανόρμου Μυκόνου, Σάντα Μαρία, κ.α.),
- θαλάσσια σπήλαια,
- *αμμοθίνες* (π.χ. Δρυού Πάρου), κ.α.

Οι Νομοί των Κυκλάδων και Δωδεκανήσων, λόγω των γεωγραφικών τους χαρακτηριστικών, δεν περιλαμβάνουν *δασικές εκτάσεις*. Εξαίρεση παρουσιάζουν τα μεγάλα νησιά των Δωδεκανήσων όπως η Κως , η Ρόδος με το φυσικό δάσος στον Έμπωνα και τον Πεύκωνα του Πρ. Ηλία κ.ά..

Σε ορισμένα νησιά της περιφέρειας υπάρχουν ίχνη (θύλακες) υψηλής βλάστησης (Ίος, Β. Κάρπαθος). Η *ποώδης χορτολιβαδική βλάστηση*

(αυτοφυής) εμφανίζεται κυρίως σε υποβαθμισμένα από φωτιά ή βόσκηση εδάφη (π.χ. Πάρος, Ίος).

Σημαντική είναι και η οικολογική σημασία πολλών από της περιοχές της περιφέρειας, όπου ένα σύνολο τριάντα περιοχών, έκτασης από 100 ως 17.600 εκτάρια, έχει προταθεί για ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000, και αντίστοιχος αριθμός υγροβιότοπων έχει καταγραφεί στη βάση ελληνικών υγροτόπων του ΕΚΒΥ.

Οι προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας : Περιοχές Natura 2000 στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

ΚΩΔΙΚΟΣ (GR)	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
GR4210001	ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΚΑΣΟΝΗΣΙΑ	15700
GR4210002	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΡΠΑΘΟΣ: ΚΑΛΗ ΛΙΜΝΗ-ΛΑΣΤΟΣ – ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑ	9350
GR4210003	ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΠΑΘΟΣ ΚΑΙ ΣΑΡΙΑ	8300
GR4210004	ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΡΩ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ	1400
GR4210005	ΡΟΔΟΣ: ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ, ΑΡΜΕΝΙΣΤΗΣ, ΑΤΤΑΒΥΡΟΣ	17600
GR4210006	ΡΟΔΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ - ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	6900
GR4210007	ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ	5700
GR4210008	ΚΩΣ: ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΟΥΡΟΣ – ΛΙΜΝΗ ΨΑΛΙΔΙ – ΟΡΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ - ΑΛΥΚΗ	9500
GR4210009	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ: ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΟΦΙΔΟΥΣΑ	9500
GR4210010	ΑΡΚΟΙ, ΛΕΙΨΟΙ, ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ	12667
GR4210011	ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ:ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ, ΠΑΧΕΙΑ, ΦΤΕΝΟ, ΜΑΚΡΑ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ, ΣΥΡΝΑ – ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΑ	6350
GR4220001	ΑΝΔΡΟΣ: ΟΡΜΟΣ ΒΙΤΑΛΙ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ ΟΓΚΟΣ	7240
GR4220002	ΑΝΑΦΗ: ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΑΛΑΜΟΣ - ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ	700
GR4220003	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ: ΝΕΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΚΑΜΕΝΗ – ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	1150
GR4220004	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΗ ΣΙΚΙΝΟ	6500
GR4220005	ΔΥΤΙΚΗ ΜΗΛΟΣ	13500
GR4220006	ΝΗΣΟΣ ΠΟΛΥΑΙΓΟΣ	4400
GR4220007	ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ	2150
GR4220008	ΣΙΦΝΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ	1700
GR4220009	ΝΟΤΙΑ ΣΕΡΙΦΟΣ	3400
GR4220010	ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΚΥΘΝΟΣ: ΟΡΟΣ ΑΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΕΦΑΛΟΣ	2100
GR4220011	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΕΑ	6900
GR4220012	ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΟΡΓΟΣ ΚΑΙ ΚΙΝΑΡΟΣ, ΛΕΒΙΘΑ, ΜΑΥΡΙΑ	5000
GR4220013	ΜΙΚΡΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ: ΑΠΟ ΚΕΡΟ ΜΕΧΡΙ ΗΡΑΚΛΕΙΑ	15690
GR4220014	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΝΑΞΟΣ: ΖΕΥΣ ΚΑΙ ΒΙΓΛΑ ΕΩΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ	8155
GR4220015	ΑΛΥΚΗ ΝΑΞΟΥ	122
GR4220016	ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΟΣ: ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	100
GR4220017	ΝΗΣΟΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ	2193
GR4220018	ΣΥΡΟΣ: ΟΡΟΣ ΣΥΡΙΓΓΑΣ ΩΣ ΠΑΡΑΛΙΑ	700
GR4220019	ΤΗΝΟΣ: ΜΥΡΣΙΝΗ – ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΙΒΑΔΑ	1800

Είναι απαραίτητο να σχεδιαστεί μία ολοκληρωμένη στρατηγική προκειμένου να διασωθούν οι πολύτιμοι αυτοί υγρότοποι του Αιγαίου, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ισορροπία της περιοχής και ο μεγάλος αριθμός φυτών και ζώων που φιλοξενούν.

Όσον αφορά στην *πανίδα,* τα κυριότερα είδη που εμφανίζονται στην περιφέρεια νοτίου Αιγαίου είναι:

- ενδημικά είδη ψαριών (π.χ. Ladigesocypris ghigii),
- τρωτά και απειλούμενα είδη ορνιθοπανίδας (π.χ. χαλκόκοτα -Plegadis falcinellus-, καλαμόκιρκος -Circus aeruginosus-, αιγαιόγλαρος -Larus audouinii-, μαυροπετρίτης –Falco eleonorae-, κ.α.),
- θηλαστικά όπως η γνωστή φώκια Monachus monachus και το δελφίνι (Delphinus delphis).

Ο νομός των Κυκλάδων αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιοχές ενδημισμού της Ελλάδας, μαζί με την Κρήτη και την Ηπειρωτική Ελλάδα.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η βιοποικιλότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος της χώρας, όπου σε ολόκληρη της μεσόγειο αναφέρονται 579 είδη ψαριών εκ των οποίων τα 447 είδη παρουσιάζονται στις ελληνικές θάλασσες, μαζί με 2.500 taxa ζωοβένθους και 527 taxa φυτοβένθους (μακροφυκών και θαλάσσιων φανερόγαμων).

Τα είδη χλωρίδας και πανίδας (κυρίως ορνιθοπανίδας) της περιφέρειας κατέχουν πολύ σημαντική τόσο οικολογική όσο και οικονομική σημασία για την προσέλκυση τουριστών που αποτελεί τον σημαντικότερο εξαγώγιμο προϊόν της περιφέρειας.

Τα στοιχεία της βιοποικιλότητας της περιφέρειας έχουν ένα ικανοποιητικό ποσοστό διατήρησης σε σχέση με τις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτό οφείλεται στο γεγονός της σχετικά ήπιας και σταδιακής ανθρώπινης παρέμβασης στο περιβάλλον, εκτός βέβαια από τις παράκτιες τουριστικές περιοχές με την ταχεία ανάπτυξη του θερινού κυρίως τουρισμού.

Τάσεις εξέλιξης

Εκτιμάται ότι στα πλαίσια της 4^{ης} προγραμματικής περιόδου θα ενεργοποιηθούν οι φορείς διαχείρισης και θα υλοποιηθούν έργα προστασίας και ανάδειξης σε μικρό τμήμα των προστατευόμενων περιοχών της χώρας.

6.8 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Περιφέρεια Κρήτης

Η Περιφέρεια Κρήτης περιλαμβάνει τους Νομούς Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου και έχει έδρα το Ηράκλειο, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Στην περιφέρεια ανήκουν επίσης αρκετά μικρά νησιά όπως η Γαύδος, το Κουφονήσι, κ.ά.

Στην έκταση των 8.336 km^2 (6,3% της χώρας) της Κρήτης κατοικούν σήμερα 601.159 κάτοικοι, δηλαδή το 5,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα της περιφέρειας Κρήτης είναι μικρότερη της αντίστοιχης εθνικής (67 έναντι 80 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο).

Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 42% του συνολικού πληθυσμού (1991) και παρουσιάζει τάση αύξησης σε σχέση με το 1981. Ο αγροτικός πληθυσμός ανέρχεται στο 46% του συνολικού και παρουσιάζει μείωση, ενώ ο ημιαστικός πληθυσμός παραμένει σταθερός και ανέρχεται στο 12% του συνόλου. Στον Πίνακα 6.8-1 παρουσιάζεται η πληθυσμιακή εξέλιξη στην Κρήτη τα τελευταία σαράντα χρόνια, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού ανά δεκαετία.

Πίνακας 6.8-1: Πληθυσμιακή εξέλιξη στην Κρήτη 1971 - 2001

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)		
	1971	1981	1991	2001	΄71-΄81	΄81-΄91	’91-01
Ηρακλείου	209670	243622	264906	292.489	16,2	8,7	10,4
Λασιθίου	66226	70053	71279	76.319	-0,59	1,8	7,1
Ρεθύμνης	60949	62634	70095	81.936	2,8	11,9	16,9
Χανίων	119797	125856	133774	150.387	5,1	6,3	12,4
ΣΥΝΟΛΟ	**456642**	**502165**	**540054**	**601.131**	**10%**	**7,5%**	**11,3%**

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφές 1971, 1981, 1991,2001

Ο ρυθμός πληθυσμιακής αύξησης για την Περιφέρεια είναι ίσος με 11,3% και υψηλότερος από το μέσο όρο της χώρας. Για τα έτη 2000-2002, ο ρυθμός μεταβολής του φυσικού πληθυσμού της Περιφέρειας (ως το πηλίκο του αριθμού γεννήσεων προς τον αριθμό γυναικών σε ηλικία τεκνοποίησης, ηλικιακή ομάδα 20-44) βρίσκεται σε ανώτερα επίπεδα από εκείνα της χώρας και ακολουθεί το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25.

Η κατανομή του πληθυσμού σε άρρενες και θήλεις στην Κρήτη παρουσιάζει, στο σύνολό της, υψηλό ποσοστό σε άνδρες (50,5%), μεγαλύτερο από το

εθνικό ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού και αντιστοίχως χαμηλότερο ποσοστό σε γυναίκες.

Σύμφωνα με την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού της Περιφέρειας, το 17,08% βρίσκεται στην ηλικιακή κατηγορία κάτω των 15 ετών, ποσοστό υψηλότερο από το αντίστοιχο της χώρας (15,19%).

Αξιοποιώντας τα σχετικά συγκριτικά περιφερειακά στοιχεία προκύπτει ότι η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό στη χώρα κατοίκων κάτω των 5 ετών και το τέταρτο χαμηλότερο ποσοστό κατοίκων ηλικίας άνω των 65 ετών. Στον Πίνακα 6.8-2 που ακολουθεί παρουσιάζεται η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της Κρήτης συνολικά, ανά Νομό και για τα δύο φύλα.

Ο πληθυσμός ανισοκατανέμεται χωρικά, αφού στο βόρειο τμήμα του νησιού, κατά μήκος του βόρειου οδικού άξονα, παρατηρείται το πυκνότερο δίκτυο οικισμών και οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις πληθυσμού. Σημειακοί πόλοι έντονης συγκέντρωσης πληθυσμού, παρατηρούνται στα νότια των Νομών Χανίων και Λασιθίου, κύρια σε περιοχές όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός ή η εντατική γεωργία (ή και τα δύο μαζί).

Πίνακας 6.8-2: Ηλικιακή Διάρθρωση Πληθυσμού

Σύνολο Ελλάδος, Γεωγραφική ζώνη (NUTS I), περιφέρεια (NUTS II), νομός, δήμος / κοινότητα και δημοτικό / κοινοτικό διαμέρισμα.	Αμφοτέρων των φύλων							
	Σύνολο	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	10.934.097	15,19%	14,28%	22,87%	19,97%	10,98%	13,69%	3,02%
ΚΡΗΤΗ	**594.368**	**17,08%**	**14,82%**	**23,38%**	**18,54%**	**9,81%**	**12,77%**	**3,59%**
ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	291.225	17,33%	15,40%	23,52%	18,78%	9,88%	11,94%	3,16%
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	75.736	16,00%	12,22%	21,71%	18,52%	10,84%	15,57%	5,14%
ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	78.957	17,63%	16,69%	23,42%	16,72%	8,95%	12,80%	3,79%
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	148.450	16,88%	14,03%	23,96%	19,04%	9,61%	12,96%	3,52%

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΟΣΠ ΚΡΗΤΗΣ 2007-2013

Ως προς την κατανομή του πληθυσμού σε επίπεδο Περιφέρειας, τη μεγαλύτερη συγκέντρωση παρουσιάζει ο Νομός Ηρακλείου, με 291.225 κατοίκους (αποτελεί το 49% του πληθυσμού της Κρήτης), ακολουθεί ο Νομός Χανίων, με 148.450 κατοίκους (24,98% του πληθυσμού της Κρήτης), ενώ οι Νομοί Ρεθύμνου και Λασιθίου, με 78.957 και 75.736 κατοίκους αντίστοιχα, συμπληρώνουν την πληθυσμιακή κατανομή με σχεδόν εξομοιούμενα ποσοστά (13,28% και 12,74% αντίστοιχα).

Στον Πίνακα 6.8-3 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι γεννήσεις (κατά τόπο μόνιμης κατοικίας της μητέρας) και οι θάνατοι (κατά τόπο μόνιμης κατοικίας του θανόντος) ανά Νομό και συγκεντρωτικά για την Περιφέρεια για τα έτη 2004 και 2005.

Πίνακας 6.8-3: Γεννήσεις και θάνατοι στην Κρήτη τα έτη 2004 – 2005

ΝΟΜΟΣ / ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Γεννήσεις - Μόνιμη κατοικία της μητέρας Νομός		Θάνατοι - Μόνιμη κατοικία του θανόντος Νομός	
	2004	**2005**	**2004**	**2005**
Ηρακλείου	3581	3639	2362	2365
Λασιθίου	761	734	854	873
Ρεθύμνης	994	972	745	827
Χανίων	1542	1556	1363	1464
ΚΡΗΤΗ	**6878**	**6901**	**5324**	**5529**

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου περιλαμβάνει τους Νομούς Λέσβου, Σάμου και Χίου και έχει έδρα τη Μυτιλήνη, πρωτεύουσα του Νομού Λέσβου. Στην έκταση των 3.836 km^2 του Βορείου Αιγαίου κατοικούν σήμερα 206.121 κάτοικοι δηλαδή το 1,9 του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα (54 κάτοικοι/km^2) είναι μικρότερη της εθνικής (80 κάτοικοι/km^2).

Ο πληθυσμός σημείωσε αύξηση κατά 3% περίπου στη δεκαετία 1991-2001, με ρυθμούς μεγαλύτερους εκείνων της δεκαετίας του 1981-1991, αλλά μικρότερους από τους αντίστοιχους σε επίπεδο Χώρας. Γενικά, η Περιφέρεια βίωσε σημαντική μείωση του πληθυσμού της ως το 1981 (-23% από το 1961 ως το 1981), ενώ έκτοτε, ο πληθυσμός έχει σημειώσει μικρή αύξηση (+6% από 1981 έως 2001).

Στον πίνακα 6.8-5 παρουσιάζεται η πληθυσμιακή εξέλιξη στο Βόρειο Αιγαίο τα τελευταία σαράντα χρόνια, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού ανά δεκαετία.

Πίνακας 6.8-5
Πληθυσμιακή εξέλιξη στο Βόρειο Αιγαίο 1971-2001

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)		
	1971	1981	1991	2001	71-81	81-91	91-01
Λέσβου	114802	104620	105082	109118	-8,9	+0,4	+3,8
Σάμου	41709	40519	41965	43595	-2,8	+3,6	+3,9
Χίου	53948	49865	52184	53408	-7,6	+4,7	+2,3
ΣΥΝΟΛΟ	210459	195004	199231	206121	-7,3	+2,2	+3,5

Πηγή ΕΣΥΕ

Η κατανομή πληθυσμού σε άρρενες και θήλεις στο Βόρειο Αιγαίο παρουσιάζει στο σύνολό της υψηλό ποσοστό ανδρών (51,7%) και αντιστοίχως χαμηλότερο ποσοστό γυναικών (48,3%).

Σύμφωνα με την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού της Περιφέρειας ο δείκτης αναλογίας Φύλων κυμαίνεται σε μεγάλα επίπεδα στην κατηγορία 20-24 για την Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου.

Επίσης, το Βόρειο Αιγαίο συγκαταλέγεται στις 3 πρώτες Περιφέρειες της χώρας με τον υψηλότερο δείκτη, δημογραφικής γήρανσης με 152,7%.

Τάσεις Εξέλιξης

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ για το 2001 υπολογίζεται η μέση πληθυσμιακή μεταβολή για τα έτη 2010 και 2020 από τον τύπο $P_v = P_o(1+\alpha)^v$, όπου:

P_v = ο πληθυσμός μετά από v χρόνια
P_o = ο πληθυσμός το χρόνο αναφοράς
α = ο σταθερός ρυθμός μεταβολής (αύξηση/μείωση) του πληθυσμού μεταξύ των χρονικών διαστημάτων 0 και v.

Ο τύπος αυτός θεωρεί ότι η μεταβολή του πληθυσμού ανάμεσα στις δύο χρονικές περιόδους είναι συνεχής. Με βάση τους ρυθμούς μεταβολής των προηγούμενων δεκαετιών εκτιμήθηκε ο ρυθμός μεταβολής για το μέλλον, προκειμένου να υπολογισθεί η εξέλιξη του πληθυσμού στους χρόνους στόχους για όλους τους Νομούς. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού για τους τέσσερις Νομούς θεωρήθηκε ίσος με 0,4% για το 2010 και 1% για το 2020. Στον Πίνακα 6.8-4 που ακολουθεί απεικονίζεται η εκτιμώμενη μεταβολή του πληθυσμού ανά Νομό, αλλά και στο σύνολο της Περιφέρειας για τα έτη 2010 και 2020.

Πίνακας 6.8-6: Τάσεις εξέλιξης του πληθυσμού για τα έτη 2010 και 2020

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		
	2001	**2010**	**2020**
Λέσβου	109118	113046	124916
Σάμου	43595	45164	49906
Χίου	53408	55331	61141
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**206121**	**213541**	**235963**

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει τους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου και έχει έδρα την Ερμούπολη στο νησί της Σύρου.

Έχει τον υψηλότερο ρυθμό φυσικής αύξησης του πληθυσμού τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, ανάμεσα στις υπόλοιπες Περιφέρειες. (2,56 άτομα / χίλιους κατοίκους το 2002 και 2,81 το 2003). Ο πραγματικός πληθυσμός της Περιφέρειας σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ανέρχεται σε 298.462 κατοίκους και αποτελεί το 2,7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, ενώ παρατηρήθηκε μία αυξητική τάση 16% από την προηγούμενη απογραφή του 1991. Η μεταβολή αυτή κυρίως οφείλεται στις τουριστικές περιοχές. Ο Νομός Δωδεκανήσου παρουσίασε αύξηση του πληθυσμού του μεταξύ των δύο απογραφών κατά 14,7%. Ο πληθυσμός στο Νομό Κυκλάδων αυξήθηκε κατά 18,3%. Επίσης παρατηρείται συνέχιση της τάσης συγκέντρωσης του πληθυσμού στις τρεις μεγάλες πόλεις (Ρόδος, Κως, Ερμούπολη) και 6 πρωτεύουσες μικρότερων νησιών με σημαντική τουριστική κίνηση (Κάλυμνος, Νάξος, Πάρος, Τήνος, Μύκονος και Θήρα).

Σημαντικό, επίσης, είναι το ότι κατά την τουριστική κυρίως περίοδο, ο αριθμός του πληθυσμού των νησιών πολλαπλασιάζεται με άνιση κατανομή στα νησιά. Έχει υπολογιστεί ότι σε περιόδους αιχμής ο εποχιακός πληθυσμός στα νησιά υπερβαίνει από 1-10 φορές το μόνιμο πληθυσμό (Ε.Π. Ν. Αιγαίου 2007 – 2013).

Πίνακας 6.8-7

Πληθυσμιακή εξέλιξη στο Νότιο Αιγαίο 1971-2001

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)		
	1971	**1981**	**1991**	**2001**	**71-81**	**81-91**	**91-01**
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	86337	88458	94005	109956	+2,5	+6,3	+17
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	121017	145071	163476	188506	+19,9	+12,7	+15,3
ΣΥΝΟΛΟ	207354	233529	257481	298462	+12,6	+10,3	+15,9

Πηγή ΕΣΥΕ

Η κατανομή πληθυσμού σε άρρενες και θήλεις στο Νότιο Αιγαίο παρουσιάζει στο σύνολό της υψηλό ποσοστό ανδρών (51,7%) και αντιστοίχως χαμηλότερο ποσοστό γυναικών (48,3%).

Σύμφωνα με την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, ο δείκτης αναλογία φύλων είναι υψηλότερος στις ηλικιακές κατηγορίες 25-29, 20-24 και 0-14, ενώ μειώνεται σημαντικά στην κατηγορία των 65 ετών.

Ο δείκτης δημογραφικής γήρανσης παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 85% έναντι 124,2% του εθνικού δείκτη και 103% και 153% περίπου του δείκτη των Περιφερειών Κρήτης και Βορείου Αιγαίου αντίστοιχα.

Τάσεις Εξέλιξης

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ για το 2001 υπολογίζεται η μέση πληθυσμιακή μεταβολή για τα έτη 2010 και 2020 από τον τύπο $P_v = P_o(1+\alpha)^v$, όπου:

P_v = ο πληθυσμός μετά από v χρόνια
P_o = ο πληθυσμός το χρόνο αναφοράς
α = ο σταθερός ρυθμός μεταβολής (αύξηση/μείωση) του πληθυσμού μεταξύ των χρονικών διαστημάτων 0 και v.

Ο τύπος αυτός θεωρεί ότι η μεταβολή του πληθυσμού ανάμεσα στις δύο χρονικές περιόδους είναι συνεχής. Με βάση τους ρυθμούς μεταβολής των προηγούμενων δεκαετιών εκτιμήθηκε ο ρυθμός μεταβολής για το μέλλον, προκειμένου να υπολογισθεί η εξέλιξη του πληθυσμού στους χρόνους στόχους για όλους τους Νομούς. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού για τους Νομούς θεωρήθηκε ίσος με 1,6% . Στον Πίνακα 6.8-8 που ακολουθεί απεικονίζεται η εκτιμώμενη μεταβολή του πληθυσμού ανά Νομό, αλλά και στο σύνολο της Περιφέρειας για τα έτη 2010 και 2020.

Πίνακας 6.8-8: Τάσεις εξέλιξης του πληθυσμού για τα έτη 2010 και 2020

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		
	2001	**2010**	**2020**
Δωδεκανήσου	188506	220929	258929
Κυκλάδων	109956	128868	151033
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**298462**	**349797**	**409962**

6.9 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.9.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) – Εισόδημα

Περιφέρεια Κρήτης

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας ανέρχεται στο 95% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στο επίπεδο της χώρας, για το έτος 2001, ενώ η διαχρονική μέση ετήσια μεταβολή κατά την περίοδο 1995-2001 υπολείπεται των ρυθμών της χώρας 2,0% έναντι 2,7%. Οι ρυθμοί μεταβολής όμως του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος ανά απασχολούμενο στο διάστημα 1995-01, είναι εξαιρετικά χαμηλοί (πολύ κάτω από τον μέσο όρο της χώρας) 12,7% έναντι 20%.
Η Περιφέρεια Κρήτης παρήγαγε το 2004 το 5,36% (ΕΣΥΕ, 2005) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας, το 8,2% της αγροτικής παραγωγής, το 1,3% της μεταποιητικής και 5,8% των υπηρεσιών. Η διαχρονική μέση ετήσια μεταβολή (2002-2004) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος είναι ελαφρώς μεγαλύτερη από την αντίστοιχη του εθνικού μέσου όρου ήτοι 8,7% έναντι 8,1%. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat το ποσοστό πραγματικής αύξησης του ΑΕΠ της Περιφέρειας (% μεταβολή) συμπίπτει με αυτό του συνόλου της χώρας το 2002, ενώ το ξεπερνά κατά πολύ το επόμενο έτος (7,9 έναντι 4,8).

Ρυθμός πραγματικής αύξησης ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, % μεταβολή		
ΧΩΡΑ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2002	2003
Κρήτη	3,9	7,9
Σύνολο χώρας	3,8	4,8

Πηγή: EUROSTAT, NEW CRONOS

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας ανέρχεται σε 15.038 € (2004), σημειώνοντας αύξηση κατά 9,2%, ενώ η διαχρονική μέση ετήσια μεταβολή του κατά την περίοδο 2002-2004 είναι 8,8% ποσοστό υψηλότερο από την αντίστοιχη μέση μεταβολή στο σύνολο της χώρας (ήτοι 8%).

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (2002-2004)						
εκατ. ευρώ τρέχουσες τιμές	**2002**	**%**	**2003**	**%**	**2004**	**%**
Κρήτη	7.581	5,28%	8.248	5,30%	9.035	5,36%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**143.482**	**100**	**155.543**	**100**	**168.417**	**100**

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, 2005

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά κεφαλή (2002-2004)					
Περιφέρειες	**2002**	**% μεταβολής**	**2003**	**% μεταβολής**	**2004**
Κρήτη	**12.685**	**8,49%**	**13.761**	**9,28%**	**15.038**
Σύνολο χώρας	**13.059**	**8,1%**	**14.110**	**7,9%**	**15.222**

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, 2005

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΕΠ εκ €		
	2001	2002	2003
ΕΛΛΑΔΑ	**133104,6**	**143482,2**	**155543,2**
ΚΡΗΤΗ	**7018,5**	**7579,8**	**8495,0**
ΧΑΝΙΑ	1683,8	1887,5	2106,8
ΡΕΘΥΜΝΟ	931,8	962,8	1077,0
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	3363,1	3641,9	4105,4
ΛΑΣΙΘΙ	1039,8	1087,6	1205,8

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, NEW CRONOS

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Το Βόρειο Αιγαίο ως 12η περιφέρεια σημειώνει μόλις το 2% στο ετήσιο ΑΕΠ.

Πίνακας
Περιφερειακή κατανομή ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ευρώ και σε ΜΑΔ (2002, Μ.Ο. 2000-2002): σύγκριση με μέσους όρους χώρας, Ε.Ε.-25

Γεωγραφική Ενότητα	2002						Μ.Ο. 2000-02
			ΑΕΠ σε €		ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)		ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)
NUTS II	ΑΕΠ σε Μ€	% συμμετοχής στο ΑΕΠ της χώρας	κατά κεφαλήν	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25	κατά κεφαλήν	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25
ΕΕ-25	9.626.056,0		21.170,1	100	21.170,1	100	100
ΕΕ-15	9.179.495,5		24.128,3	114	23.161,5	109,4	109,6
Ελλάδα	141.668,7		12.893,6	60,9	16.424,9	77,6	74,5
Βόρειο Αιγαίο	2.693,9	1,90% 12	13.183,7	62,3	16.794,5	79,3 5	74,2 6

Στο Βόρειο Αιγαίο 63% του προϊόντος προέρχεται από τις υπηρεσίες, με τη συμβολή και του τουρισμού (3,6% του ακ. προϊόντος της προέρχεται από υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων), προσελκύει 3,6% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών, έχει δε την 4η υψηλότερη αναλογία διανυκτερεύσεων αλλοδαπών ανά κάτοικο (8 το 2002, μετά το Νότιο Αιγαίο, τα νησιά του Ιονίου και την Κρήτη).

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατά το έτος 2003 παρήγαγε το 3,2% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας, το 3,6% της αγροτικής παραγωγής, το 0,3% της μεταποίησης και το 3,8% των υπηρεσιών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το κατά κεφαλήν προϊόν της Περιφέρειας είναι 15.560 Ευρώ, και είναι υψηλότερο από το σύνολο της χώρας.

Σε επίπεδο χώρας το Νότιο Αιγαίο παραμένει τουριστική περιφέρεια. Το ΑΕΠ στο σύνολο της Περιφέρειας αυξάνεται στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ στους τομείς της γεωργίας και της βιομηχανίας βαίνει μειούμενο. Μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται στον τομέα της Βιομηχανίας, δηλωτικό της αλλαγής των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών στην Περιφέρεια. Το ίδιο ισχύει και για

τον τομέα της γεωργίας. Η σημασία του τομέα των υπηρεσιών βαίνει συνεχώς αυξανόμενη, είναι δε χαρακτηριστικό ότι και στους δύο νομούς οι υπηρεσίες συμμετέχουν σε ποσοστά μεγαλύτερα του 80% στην διαμόρφωση του νομαρχιακού προϊόντος.
Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει αυξητική τάση από το 1999 έως σήμερα.

6.9.2 Απασχόληση

Περιφέρεια Κρήτης

Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001 στην Κρήτη οι οικονομικά ενεργοί κάτοικοι ανέρχονται σε 259.094, από τους οποίους οι 231.333 απασχολούνται στους τρεις παραγωγικούς τομείς. Το 23,42 % των απασχολουμένων δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα, το 16,08 % στον δευτερογενή τομέα και το 55,67 % στον τριτογενή τομέα. Οι άνεργοι στο νησί ανέρχονται στους 27.761. Στον Πίνακα 6.9.2-1 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα στοιχεία απασχόλησης για κάθε Νομό, αλλά και για το σύνολο της Κρήτης.

Πίνακας 6.9.2-1
Στοιχεία Απασχόλησης στους κύριους παραγωγικούς τομείς στην Κρήτη (ΕΣΥΕ 2001)

ΔΗΜΟΣ / ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΟΝΟ-ΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟ-ΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΠΡΩΤΟ-ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (%)	ΔΕΥΤΕΡΟ-ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (%)	ΤΡΙΤΟ-ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (%)	ΑΝΕΡΓΟΙ
ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	129.088	115.228	26.061	22,61	18.403	15,97	65.300	56,67	13.860
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	33.588	30.006	9.699	32,32	3.882	12,94	14.659	48,85	3.582
ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	33.301	29.680	7.341	24,73	5.270	17,75	15.645	52,71	3.621
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	63.117	56.419	11.069	19,62	9.658	17,12	32.951	58,40	6.698
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	**259.094**	**231.333**	**54.170**	**23,42**	**37.213**	**16,08**	**128.555**	**55,57**	**27.761**

Με βάση τις επεξεργασίες στοιχείων και δεδομένων από την «Επετηρίδα για την Απασχόληση», του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης, αποτυπώνονται τα ακόλουθα σημαντικά σημεία για την αγορά εργασίας το έτος 2004.

- Η Περιφέρεια Κρήτης σημειώνει το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας στην αγορά εργασίας με ποσοστό 69,5% με παράλληλα δεύτερη καλύτερη επίδοση συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση της χώρας (58,4%) και
- εμφανίζει μικρότερη διαφορά συμμετοχής του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας στην αγορά εργασίας της (participation gap) από τον εθνικό μέσο όρο 66,5% με ποσοστό 21,9 μονάδες. Σημειώνεται ότι η αντίστοιχη διαφορά στην ΕΕ 25 είναι 16 μονάδες.
- Διαχρονικά την περίοδο 2000-2004 παρουσιάζει μια ελαφρά αλλά σαφή μείωση της συμμετοχής του πληθυσμού στην αγορά εργασίας της τάξης του 2,3%.
- Χαρακτηρίζεται από ποσοστά ανεργίας χαμηλότερα και ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας υψηλότερα από το σύνολο της χώρας.

- Η ανεργία των γυναικών παρά το γεγονός ότι είναι μικρότερη στην Κρήτη εμφανίζεται διπλάσια από την ανεργία των ανδρών.
- Η πλειοψηφία του μορφωτικού επιπέδου του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι χαμηλό (53,2%). Παρόλα αυτά έχει την τρίτη καλύτερη επίδοση (19,5%) όσον αφορά το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στο εργατικό δυναμικό της σε σχέση με το σύνολο της χώρας.
- Οι αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό αποτελούν το 8,0% των απασχολουμένων στο σύνολο της χώρας και είναι αναλογικά περισσότεροι (Κρήτη 10%).
- Η Περιφέρεια Κρήτης σημειώνει υψηλή συγκέντρωση της απασχόλησης στους κλάδους της γεωργίας (20,4), των ξενοδοχείων και εστιατορίων (13,8), της εκπαίδευσης (8,1) και της μεταποίησης (7,1).
- Η Κρήτη παρουσιάζει αναλογικά τη δεύτερη υψηλότερη επίδοση έναντι των υπολοίπων περιφερειών όσον αφορά τη διάδοση της μερικής απασχόλησης με ποσοστό 7%.
- Αναφορικά με τις επεξεργασίες στοιχείων για την ανεργία και την κατάταξη της Περιφέρειας ως προς τους δείκτες ανεργίας σημειώνεται ότι η Κρήτη έχει τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας για το σύνολο των ανέργων (6,1%). Για τις γυναίκες το ποσοστό αυτό είναι 8,7%, ενώ για τους άνδρες 4,3%.
- Αντιμετωπίζει επίσης ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας στο σύνολο των ανέργων (36%). Σύμφωνα με όλους τους δείκτες ανεργίας βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας.
- Στο νομό Ηρακλείου (Απρίλιος 2005) είχαν καταγραφεί στα μητρώα ανεργίας του ΟΑΕΔ 17.071 άτομα εκ των οποίων 36,5% άνδρες και 63,5% γυναίκες. Ο αριθμός αυτός αποτελεί το 3,3% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας. Ο νομός Ηρακλείου κατατάσσεται τέταρτος, τόσο σύμφωνα με το μέγεθος του πληθυσμού του, όσο και με το πλήθος των εγγεγραμμένων ανέργων. Η ανεργία στο νομό παρουσιάζει έντονες εποχιακές διακυμάνσεις λόγω του τουρισμού.
- Στο νομό Χανίων (Απρίλιος 2005) είχαν καταγραφεί από τον ΟΑΕΔ 6.548 άτομα εκ των οποίων 33,7% άνδρες και 66,3% γυναίκες. Στο νομό αυτό συγκεντρώνεται το 1,3% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας. Σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού του, ο νομός Χανίων πλήττεται σχετικά ήπια από την ανεργία. Μεταξύ Απριλίου 2004 και Απριλίου 2005 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων του νομού μειώθηκε κατά 1,5.
- Τον Απρίλιο του 2005 στο νομό Λασιθίου είχαν καταγραφεί από τον ΟΑΕΔ 1.992 άνεργοι εκ των οποίων 34% άνδρες και 66% γυναίκες. Στο νομό Λασιθίου συγκεντρώνεται το 0,4% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας. Σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού του πλήττεται σχετικά ήπια από την ανεργία. Η εγγεγραμμένη ανεργία

παρουσιάζει έντονες εποχιακές διακυμάνσεις στο νομό λόγω της εποχικότητας των τουριστικών επαγγελμάτων με τα οποία απασχολείται υψηλό ποσοστό κατοίκων του νομού. Μεταξύ Απριλίου 2004 και Απριλίου 2005 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων του νομού μειώθηκε κατά 23,8%.

- Στο νομό Ρεθύμνου (Απρίλιος 2005) είχαν εγγραφεί στα μητρώα ανεργίας του ΟΑΕΔ 5.058 άτομα εκ των οποίων 35% άνδρες και 65% γυναίκες. Στο νομό Ρεθύμνου καταγράφεται το 1% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας. Όπως και άλλοι νομοί της Κρήτης, πλήττεται σχετικά ήπια από την ανεργία, η οποία παρουσιάζει έντονη εποχικότητα. Μεταξύ Απριλίου 2004 και Απριλίου 2005 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων του νομού μειώθηκε κατά 18,6%.

Χαρακτηριστικό είναι το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας. Σύμφωνα με στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ για το 1997, ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 50,3% του ενεργού πληθυσμού έχει εκπαίδευση μέχρι και το δημοτικό (έναντι του 38,1% της χώρας). Το 32,3% έχει απολυτήριο γυμνασίου ή λυκείου, ενώ το υπόλοιπο 16,5% έχει ανώτερες και ανώτατες σπουδές (ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά σε εθνικό επίπεδο είναι 39% και 22,9%). Η υστέρηση αυτή του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο μπορεί σε κάποιο βαθμό να αποδοθεί στο γεγονός ότι σε σημαντικό βαθμό η απασχόληση αφορά στον πρωτογενή τομέα ή και στον τουρισμό. Επίσης σημαντική είναι και η επισήμανση ότι οι πτυχιούχοι ή και μεταπτυχιακοί των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας δεν συγκρατούνται στην Περιφέρεια. Κοινή επίσης διαπίστωση αποτελεί η ανάγκη για το σχεδιασμό ολοκληρωμένων προγραμμάτων ενημέρωσης και κατάρτισης, τόσο των επιχειρηματιών όσο και των απασχολούμενων στα θέματα της αντιμετώπισης της «καινοτομικής αναγκαιότητας» για τις επιχειρήσεις.

Με βάση τα έργα του ΠΕΠ που είχαν ολοκληρωθεί έως 30-06-05, οι δημιουργηθείσες μεικτές θέσης απασχόλησης είναι 493, δημιουργούνται κυρίως από την ολοκλήρωση έργων που αφορούν εργαστήρια και εξοπλισμούς στην εκπαίδευση, έργα περιβάλλοντος, ιδιωτικές επενδύσεις και τη λειτουργία των κοινωνικών δομών.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Ο συνολικός οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, παρουσιάζει αυξητική τάση διαχρονικά από το 2000 μέχρι και το 2004, με σημαντικές ορισμένες φορές διακυμάνσεις κατ' έτος, κυμαινόμενος σ' ένα ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 62% και σε αριθμό της τάξης των 76.000 ατόμων.

Συγκρινόμενο το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας

Βορείου Αιγαίου με το αντίστοιχο της Χώρας, διαπιστώνεται ότι είναι πάντα σε χαμηλότερα επίπεδα της τάξης των πέντε (5) έως επτά (7) ποσοστιαίων μονάδων, ενώ παραμένει χαμηλότερο σχεδόν επτά (7) με δέκα (10) ποσοστιαίες μονάδες από τα αντίστοιχα ποσοστά της Ε.Ε. των 25 και των 15.

Μεγάλη, όμως, διαφοροποίηση παρατηρείται στο ποσοστό συμμετοχής μεταξύ ανδρών και γυναικών, τόσο σε επίπεδο Χώρας, όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, υπερτερώντας στο Βόρειο Αιγαίο το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών κατά 31 ποσοστιαίες μονάδες (77,6% οι άνδρες, έναντι 46,2% των γυναικών), παρουσιάζοντας όμως σημαντική αύξηση το ποσοστό των γυναικών, ενώ των ανδρών παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα, διαχρονικά, με μικρές διακυμάνσεις. Σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο Χώρας είναι κατά οκτώ (8) περίπου ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο Βόρειο Αιγαίο, ενώ των ανδρών κατά δύο (2) ποσοστιαίες μονάδες, περίπου. Αντίθετα, σε σύγκριση με την Ε.Ε. των 25, το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα, ενώ των γυναικών στην Περιφέρεια είναι σημαντικά μικρότερο εκείνου της Ε.Ε. των 25, κατά 15,6 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα παραπάνω στοιχεία καταδεικνύουν ότι στην Αγορά Εργασίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου συμμετέχει σε μικρότερο βαθμό ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (τόσο οι άνδρες, αλλά κυρίως οι γυναίκες), από το μέσο όρο της Χώρας, κυρίως λόγω της διάρθρωσης της οικονομίας της Περιφέρειας, ενώ όμως διαχρονικά ο ρυθμός ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι μεγαλύτερος από εκείνον των ανδρών, φαινόμενο που συμβαδίζει με την αυξανόμενη παρουσία του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια. Έναντι όμως της Ε.Ε. των 25, ο γυναικείος πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας του Βορείου Αιγαίου συνεχίζει να υστερεί σημαντικά, όσον αφορά στη συμμετοχή του στην αγορά εργασίας.

Σημαντικές αρνητικές διαφοροποιήσεις εμφανίζονται στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έναντι της Χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25, ανά φύλο και ηλικία, όσον αφορά στο ποσοστό συμμετοχής. Συγκεκριμένα το ποσοστό συμμετοχής των νέων γυναικών 15-24 ετών, ενώ κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο ποσοστό της Χώρας, 33%, είναι χαμηλότερο, κατά οκτώ (8) μονάδες έναντι της Ε.Ε. των 25 και πολύ περισσότερο έναντι της Ε.Ε. των 15 (11 μονάδες). Αντίθετα, οι νέοι άνδρες 15-24 ετών παρουσιάζουν ποσοστό συμμετοχής 50,8% στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έναντι 40% στη Χώρα, ενώ στην Ε.Ε. των 25 το ποσοστό συμμετοχής αυτής της ηλικιακής ομάδας ανδρών φθάνει στο 48,4%, με τάσεις μείωσης διαχρονικά. Στο σύνολο δε των νέων 15-24 ετών (ανδρών και γυναικών) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το ποσοστό απασχόλησης φθάνει, το έτος 2004, στο 42,2%, μεγαλύτερο κατά 5,5 μονάδες του αντίστοιχου ποσοστού σε επίπεδο Χώρας, αλλά μικρότερο

κατά τρεις (3) ποσοστιαίες μονάδες περίπου, του αντίστοιχου της Ε.Ε. των 25. Ο αριθμός των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κυμαίνεται από το 1995 μέχρι και το 2004 μεταξύ 56.000 και 63.000, ενώ το ποσοστό απασχόλησης κυμαίνεται μεταξύ 53% και 56,4%, από το έτος 1996 μέχρι και το 2004. Το ποσοστό αυτό παραμένει χαμηλότερο από εκείνο της Χώρας (κατά τρεις περίπου ποσοστιαίες μονάδες το 2004), του οποίου όμως η διαφορά μειώνεται κατά τι διαχρονικά. Επίσης, είναι χαμηλότερο από το ποσοστό απασχόλησης σε επίπεδο Ε.Ε. 25 και ακόμα χαμηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού της Ε.Ε. των 15. Σε κάθε περίπτωση δε, το συνολικό ποσοστό απασχόλησης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου είναι χαμηλότερο από τον εθνικό στόχο της Λισσαβόνας (67% το 2005) και μακράν του αντίστοιχου στόχου για το 2010 (70%).

Στο συνολικό χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό το πολύ χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (37,2% το 2004), με τάση αύξησης όμως, διαχρονικά, έτσι ώστε να μειώνεται η διαφορά από το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών στη Χώρα (45,2% το 2004) αλλά και από το αντίστοιχο ποσοστό της Ε.Ε. των 15 και των 25 (56,6% και 55,5% αντίστοιχα το 2004). Παράλληλα δε, είναι μακράν του στόχου της Λισσαβόνας για 60% το 2010.

Όσον αφορά στην ηλικιακή πληθυσμιακή ομάδα απασχολούμενων 55-64 ετών, το ποσοστό απασχόλησης φθάνει το 36%, μικρότερο από το αντίστοιχο της Χώρας, με αύξηση της διαφοράς διαχρονικά και επίσης μικρότερο από τα αντίστοιχα ποσοστά απασχόλησης της Ε.Ε. των 25 και της Ε.Ε. των 15, με παράλληλη αύξηση της διαφοράς. Ως εκ τούτου φαίνεται πολύ δύσκολο να επιτευχθεί ο στόχος της Λισσαβόνας για 50% το 2010.

Οι παραπάνω αναφερόμενες αποκλίσεις από τους στόχους της Λισσαβόνας φαίνονται στους πίνακες 6.9.2-2 και 6.9.2-3 που ακολουθούν.

Πίνακας. 6.9.2-2
Δείκτες Αγοράς Εργασίας, απασχόλησης & ανεργίας, 2004

Γεωγραφική Ενότητα	Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός (%) (15-64 ετών)	% απασχόλησης (15-64 ετών)	% απασχόλησης γυναικών(15-64 ετών)	% απασχόλησης ηλικιωμένων(55-64 ετών)	% ανεργίας(15 ετών και άνω)	% μακροχρόνιας ανεργίας(επί των ανέργων)
ΕΕ-25	69,6	63,1	55,5	40,9	9,2	44,46
ΕΕ-15	70,4	64,5	56,6	42,4	8,2	-
Ελλάδα	66,5	59,4	45,2	39,4	10,5	53,06
Βόρειο Αιγαίο	62,2	56,4	37,2	35,6	9,3	54,02
Ν. Λέσβου	-	-	-	-	9,6*	-
Ν. Σάμου	-	-	-	-	-	-
Ν. Χίου	-	-	-	-	-	-

*όχι αξιόπιστα στοιχεία Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Πίνακας. 6.9.2-3:

Δείκτες απασχόλησης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ως προς τους Ευρωπαϊκούς στόχους

Δείκτες	Βόρειο Αιγαίο		Ελλάδα	ΕΕ15	ΕΕ25	Ευρωπαϊκός Στόχος	
	2000	2004	2004			2005	2010
Συνολικό ποσοστό απασχόλησης	53,00%	56,40%	59,40%	64,50%	63,10%	67%	70%
Ποσοστό γυναικείας απασχόλησης	34,10%	35,60%	45,20%	56,60%	55,50%	57%	60%
Ποσοστό ηλικιωμένων εργαζομένων (55-64)	34,10%	35,60%	39,40%	42,40%	40,90%		50%

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Η τομεακή σύνθεση της απασχόλησης διαφοροποιείται και παρατηρείται σημαντική μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα. Αναλυτικότερα, κατά το 2004 το 17% των απασχολουμένων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα (22% το 1999), το 16% στο δευτερογενή (18% το 1999) και το 67% στον τριτογενή τομέα (60% το 1999). Η αλλαγή στη σύνθεση της απασχόλησης ανά τομέα δεν ανταποκρίνεται στην εξέλιξη της διάρθρωσης της ΑΠΑ ανά τομέα, γεγονός το οποίο καταδεικνύει τη διαφοροποίηση της παραγωγικότητας στους τομείς. Παράλληλα όμως αυτές οι σχέσεις δείχνουν τις διαρθρωτικές μεταβολές της αγοράς εργασίας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, οι οποίες εξαρτώνται από τις εσωτερικές διαρθρώσεις της παραγωγής σε κάθε βασικό τομέα, ήτοι σε επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας. Η σύνθεση της απασχόλησης κατά βασικό τομέα παραγωγής στο Βόρειο Αιγαίο, είναι αρκετά διαφοροποιημένη σε σχέση με την αντίστοιχη της χώρας. Το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας είναι υψηλότερο κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου εθνικού μέσου (12,6%), στο δευτερογενή υπολείπεται του εθνικού μέσου (22,4%), ενώ στον τριτογενή τομέα η απόκλιση είναι θετική, κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες (65,0%).

Όσον αφορά στο ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι μειωμένο κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2004 έναντι εκείνου του 1999 (9,3% έναντι 11,6%), με κάποιες μικρές διακυμάνσεις κατ' έτος. Παραμένει όμως μικρότερο του αντίστοιχου ποσοστού σε επίπεδο Χώρας (10,5% το

2004) και στα ίδια περίπου επίπεδα με το ποσοστό ανεργίας στην Ε.Ε. των 25.

Η ανεργία στην Περιφέρεια πλήττει κυρίως τους νέους 15-24, ετών για τους οποίους το ποσοστό ανεργίας το 2002 έφθασε στο 31,2%, ήτοι κατά 4,4 μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο Χώρας (26,9%) και κατά δέκα τρεις (13) ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας στην Ε.Ε. των 25 (18%).

Η έλλειψη δε ευκαιριών απασχόλησης για σειρά ετών και με δεδομένο το υψηλό ποσοστό συμμετοχής στην Περιφέρεια, είναι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στο να εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη η μακροχρόνια ανεργία. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας έφθασε το 2004 στο 54%, παρουσιάζοντας έντονες διακυμάνσεις διαχρονικά ο συγκεκριμένος δείκτης ανεργίας, με έντονες αυξητικές τάσεις ως και το έτος 2003, ενώ μειώνεται το 2004, υπερβαίνοντας έτσι το αντίστοιχο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στη Χώρα κατά μία περίπου (1) ποσοστιαία μονάδα και το αντίστοιχο της Ε.Ε. των 25 κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες. . (Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, 2007-2013).

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΣΥΕ για το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, κατά τα έτη 1998-2004, το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού αυξήθηκε από 63,4% το 1998 σε 67,9% το 2004. Επίσης, το ποσοστό απασχόλησης κατά την ίδια χρονική περίοδο αυξήθηκε από 59,2% το 1998 σε 62,1% το 2004.

Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί ολοένα και μικρότερο αριθμό εργαζομένων. Αντίθετα, στον τριτογενή τομέα οι απασχολούμενοι το 2004 κατείχαν ποσοστό 70,1% του πληθυσμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Η ίδια έρευνα της ΕΣΥΕ, παρουσιάζει την κατανομή των απασχολούμενων κατά εκπαιδευτικό επίπεδο στην Περιφέρεια, το έτος 2004. Το 33,0% των απασχολούμενων της Περιφέρειας είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 28,0% είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, το 14,0% είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το 8% είναι απόφοιτοι των ανώτερων σχολών, το 6,7% είναι απόφοιτοι ανωτάτων σχολών, και ποσοστό 10,6% δεν πήγε καθόλου σχολείου ή δεν ολοκλήρωσε το δημοτικό.

Στο σύνολο της Ελλάδας, κατά το έτος 2004, το ποσοστό των κατόχων πτυχίου ανώτατων σχολών είναι 18%, των κατόχων πτυχίου ΑΤΕΙ 15,3% , των κατόχων απολυτηρίου μέσης εκπαίδευσης είναι 31,5% και των κατόχων απολυτηρίου 3τάξιας μέσης εκπαίδευσης είναι 11,1% .

Η ανεργία στην Περιφέρεια, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ το 2001, υπολογίζεται 15% του ενεργού πληθυσμού. Η ανεργία πλήττει περισσότερο το

γυναικείο πληθυσμό της Περιφέρειας. Τα ποσοστά είναι 61% στις γυναίκες και 36% στους άνδρες, διαφορά, δηλαδή, 25 ποσοστιαίων μονάδων.
Ο αριθμός των ανέργων μεταβάλλεται ανάλογα και με το επίπεδο εκπαίδευσης. Οι Απόφοιτοι Δημοτικού και Μέσης Εκπαίδευσης έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας. Ακολουθούν οι Απόφοιτοι ΑΤΕΙ και οι Πτυχιούχοι ΑΕΙ.

6.9.3 Επιχειρηματικότητα – Ανταγωνιστικότητα – Εξωστρέφεια – Καινοτομία

Περιφέρεια Κρήτης

Η εξέλιξη των επενδύσεων κατά την περίοδο 1995-1999 παρουσιάζεται ιδιαίτερη αυξημένη, με ποσοστό αύξησης που υπερβαίνει κατά πολύ το αντίστοιχο εθνικό, τόσο σε ότι αφορά τον αριθμό των επενδυτών όσο και σε σχέση με το ύψος της επένδυσης και τις νέες θέσεις. Ιδιαίτερα οι επενδύσεις στην κατοικία αυξάνονται κατά 5,3% τα έτη 1994-1999, ενώ την ίδια χρονική περίοδο το αντίστοιχο ποσοστό για τη χώρα αγγίζει το -1,1%. Επιπλέον ο δείκτης του φορολογούμενου εισοδήματος παρουσιάζει αύξηση μεταξύ των ετών 1995-1999 κατά 114,8% σε σχέση με την αύξηση της τάξης του 106,6% που παρατηρείται στο επίπεδο της χώρας.
Όσον αφορά τη δομή της οικονομίας της Περιφέρειας, στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας υπάρχει έντονη εξειδίκευση κυρίως στην παραγωγή ελαιολάδου, εσπεριδοειδών, ντομάτας, σταφυλιού καθώς και στην καλλιέργεια πατάτας και σιταριού. Επίσης εντοπίζονται προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας, τα οποία είναι κυρίως η ελιά και το ελαιόλαδο, οινοποιήσιμο αμπέλι και διάφορα εσπεριδοειδή.
Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής δεν έχει έντονη παρουσία όπως προαναφέρθηκε, παρόλα αυτά η παραγωγή του σχετίζεται κυρίως με τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών, την κλωστοϋφαντουργία, τον ορυκτό πλούτο και κυρίως γύψο, την κατασκευή προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά και την παραγωγή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες.
Ο τριτογενής τομέας παραγωγής που είναι και ο κυρίαρχος τομέας της οικονομίας της Κρήτης εξειδικεύεται κυρίαρχα στον τουρισμό, του οποίου η παρουσία είναι ολοένα και αυξανόμενη, με αύξηση στις διανυκτερεύσεις την περίοδο 1998-2000 της τάξης του 5,8%. Σημειώνεται ωστόσο μείωση στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών την ίδια περίοδο κατά 4,8%, άρα η αύξηση στο σύνολο των διανυκτερεύσεων οφείλεται κυρίως στις αφίξεις αλλοδαπών. Η πλειοψηφία των κλινών εντοπίζεται κυρίως στις βόρειες ακτές του νησιού όπου το μέγεθος των ξενοδοχειακών μονάδων είναι μεγαλύτερο από αυτό του νότιου τμήματος του νησιού. Επιπλέον στις βόρειες ακτές του νησιού είναι υψηλότερη και η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών καθώς οι κλίνες πολυτελείας και Α κατηγορίας είναι εγκατεστημένες στην πλειονότητα τους

εκεί. Το νότιο τμήμα του νησιού προσφέρεται για εναλλακτικό τουρισμό και δεν εντοπίζονται σε αυτό κλίνες με υψηλές προδιαγραφές υπηρεσιών.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat για τα έτη 2002-2003, η Περιφέρεια Κρήτης παρουσιάζει αύξηση στις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία και παρόμοιες εγκαταστάσεις (2%-6%), αύξηση που εντός της χώρας ξεπερνά μόνο η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Ωστόσο, ενδιαφέρον ως προς τη φύση του τουρισμού (ευρωπαϊκοί και διεθνείς) στην Περιφέρεια παρουσιάζει ο δείκτης νυκτών διαμονής σε ξενοδοχεία και camping από αλλοδαπούς για το έτος 2003 (σαν αναλογία στο σύνολο των διανυκτερεύσεων). Τόσο στην Περιφέρεια Κρήτης, όσο και στις νησιώτικες περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων λοιπόν καταγράφεται αναλογία άνω του 70%, που κινείται στο ανώτερο επίπεδο της Ε.Ε. των 25.

Όσον αφορά την ανάπτυξη του τομέα της έρευνας και τεχνολογίας, η θέση της Περιφέρειας Κρήτης τόσο στο εθνικό όσο και στο ευρωπαϊκό επίπεδο εξετάζεται με βάση τους δείκτες:

- Δαπάνες στον τομέα της έρευνας-τεχνολογίας σαν ποσοστό του ΑΕΠ της Περιφέρειας (στοιχεία 2002),
- Ανθρώπινοι πόροι στον κλάδο της επιστήμης-τεχνολογίας σαν ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (στοιχεία 2003)
- Απασχόληση σε υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας

Κατ' αυτή την έννοια, η Περιφέρεια Κρήτης εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανών στον τομέα της έρευνας-τεχνολογίας μεταξύ των περιφερειών της χώρας (μαζί με την Περιφέρεια Αττικής), και προσεγγίζει το μέσο όρο της Ε.Ε. των 25 (1,9%). Ωστόσο, το ποσοστό των ανθρώπινων πόρων στον κλάδο της επιστήμης-τεχνολογίας τόσο στην Περιφέρεια όσο και στη χώρα (με εξαίρεση την Περιφέρεια Αττικής) βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα και απέχει αρκετά από το μέσο όρο της Ε.Ε. των 25. Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται και όσον αφορά την απασχόληση σε υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας.

Όσον αφορά το βαθμό επενδύσεων στη βιομηχανία, η Περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο, τόσο συγκριτικά με άλλες περιφέρειες της χώρας όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο. Τέλος, το ποσοστό των απασχολουμένων σε επιχειρήσεις του κλάδου υψηλής και μέτριας-υψηλής τεχνολογίας στο σύνολο του τομέα της μεταποίησης, βρίσκεται σε αρκετά χαμηλά επίπεδα στην Περιφέρεια, τόσο σε σχέση με το εθνικό όσο και με το ευρωπαϊκό επίπεδο. Σημειώνεται επιπλέον ότι η Περιφέρεια παρουσιάζει μεγάλου βαθμού ειδίκευση σε τομείς μεταποίησης, σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές περιφέρειες (η χώρα στο σύνολό της εμφανίζει αρκετά αυξημένο βαθμό ειδίκευσης σε τομείς της μεταποίησης).

Η κατάταξη της Περιφέρειας Κρήτης όσον αφορά τις επιδόσεις στην Καινοτομία πραγματοποιείται μέσω του υπολογισμού τριών δεικτών απόδοσης, όπως έχουν οριστεί και υπολογισθεί στον Ευρωπαϊκό Πίνακα

Αποτελεσμάτων για την Καινοτομία (Ε.Π.Α.Κ.), του 2003. Η Περιφέρεια Κρήτης κατατάσσεται στην 5η θέση στη χώρα σε σύνολο 13 ελληνικών περιφερειών, με απόδοση ως προς την καινοτομία στο 31% της μέσης απόδοσης της Ελλάδας και στο 0,03% της μέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

- Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχει απόδοση ως προς την καινοτομία στο 25% της μέσης απόδοσης της Ελλάδας και στο 0,09% της μέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Εμφανίζει αύξηση δαπανών στην Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Ε&Τ (1993-1997).
- Παρουσιάζει ελαφριά αύξηση ερευνητικών δαπανών κρατικών φορέων με ποσοστιαίες συμμετοχές στο σύνολο των δαπανών από 0,3% το 1995 σε 0,37% το 1997.
- Κατέχει την 7^{η} θέση από πλευράς ερευνητικού δυναμικού σε κρατικά ερευνητικά ιδρύματα
- Χαμηλότερη θέση (10^{η}) κατέχει στο σύνολο της Δαπάνης Επιχειρήσεων για Επιστημονική και Τεχνολογική Έρευνα σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες.
- Με ποσοστιαία συμμετοχή 17,8% καινοτόμων επιχειρήσεων στο σύνολο της χώρας κατέχει την 7^{η} θέση μεταξύ των 13 περιφερειών.
- Στον Αιγαιακό Χώρο λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, με έδρα την Μυτιλήνη, του οποίου οι υποδομές και η οργανωτική δομή αναπτύχθηκαν σταδιακά σε διάφορες πόλεις της Περιφέρειας Βορείου, αλλά και Νοτίου Αιγαίου (πρωτεύουσες νομών)

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

- Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου σημειώνει απόδοση ως προς την καινοτομία στο 29% της μέσης απόδοσης της Ελλάδας και στο 0,02% της μέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Εμφανίζει μείωση δαπανών στην Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Ε&Τ (1993-1997).
- Παρουσιάζει ελαφριά μείωση ερευνητικών δαπανών κρατικών φορέων με ποσοστιαίες συμμετοχές στο σύνολο των δαπανών από 0,5% το 1995 σε 0,46% το 1997.
- Κατέχει την 8^{η} θέση από πλευράς ερευνητικού δυναμικού σε κρατικά ερευνητικά ιδρύματα
- Χαμηλότερη θέση (11^{η}) κατέχει στο σύνολο της Δαπάνης Επιχειρήσεων για Επιστημονική και Τεχνολογική Έρευνα σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες.
- Ως προς την καινοτομικότητα των επιχειρήσεων κατατάσσεται στην 8^{η}

θέση ως προς το ποσοστό των καινοτόμων επιχειρήσεων στην μεταποίηση.

- Σημειώνεται ελάχιστος βαθμός συντονισμού έρευνας και εκπαίδευσης καθώς και συμμετοχής ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στην οικονομία της γνώσης παρά την ύπαρξη ΑΕΙ (Σύρος, Ρόδος).
- Στον τομέα της εκπαίδευσης η περιφέρεια κατέχει την 3η θέση στο σύνολο των 13 περιφερειών της χώρας σε αριθμό μαθητών ανά πληθυσμό και την 1η θέση σε αριθμό μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους. Αντίστοιχα στις υποδομές της εκπαίδευσης κατέχει την 11η, 6η και 2η θέση σε αριθμό δημοτικών, γυμνασίων, λυκείων-ΤΕΕ σε αναλογία αριθμού μαθητών, αντίστοιχα.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία των διευθύνσεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των δύο νομών της περιφέρειας, οι υποδομές της εκπαίδευσης μολονότι είναι εντυπωσιακά μεγάλες, δεν καλύπτουν το σύνολο των αναγκών όλων των νησιών (κυρίως στην Β'βάθμια εκπαίδευση), με αποτέλεσμα να υπάρχει ανάγκη μεταφοράς μαθητών από απομακρυσμένα νησιά σε άλλα που διαθέτουν γυμνάσια και λύκεια. Λόγω των ελλείψεων αυτών, πολλές οικογένειες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο που ζουν, προκειμένου τα παιδιά τους να φοιτήσουν στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με συνέπειες στην αποψίλωση του πληθυσμού των νησιών.

6.9.4 Ενέργεια

Περιφέρεια Κρήτης

Η Κρήτη παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες στον ενεργειακό τομέα λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της. Η μεγάλη εξάρτηση από το πετρέλαιο, οι μεγάλες εποχιακές διακυμάνσεις και οι υψηλοί ρυθμοί αύξησης στη ζήτηση αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά του τομέα της ενέργειας στην Περιφέρεια.

Σύμφωνα με το Ενεργειακό Κέντρο Περιφέρειας Κρήτης (κος Ζωγραφάκης) οι Εγκαταστάσεις Αξιοποίησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κρήτη είναι:

- 16 Αιολικά Πάρκα: συνολικής εγκατεστημένης ισχύ0ς 124,87 MW = Ηλεκτρική ενέργεια ~11%
- 4 επιπλέον αιολικά πάρκα υπό κατασκευή
- Βιομάζα: (Θερμικές χρήσεις: ελαιουργεία, φούρνοι, θερμοκήπια, κατοικίες, ξενοδοχεία): 8,5% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης – Βιοάεριο: 2 πιλοτικές εγκαταστάσεις συμπαραγωγής (ΔΕΥΑΗ, ΔΕΥΑΧ, πιλοτικές μονάδες ελαιουργείων)

- Ηλιακοί Θερμοσίφωνες – Κεντρικά Ηλιακά Συστήματα >200.000 m^2 («παραγωγή» ενέργειας: ~3% της συνολικής ενεργειακής ζήτησης) – 20 νέα πιλοτικά κεντρικά ηλιακά συστήματα για ξενοδοχεία και ΜΜΕ συνολικής επιφάνειας 8.450 m^2 – 2 εγκαταστάσεις ηλιακού κλιματισμού
- Φωτοβολταϊκά Συστήματα: (Φάροι, μικρές μονάδες οικολογικού τουρισμού, ξενοδοχεία): 50 εγκαταστάσεις ισχύος 1MW. Υπό κατασκευή νέες εγκαταστάσεις
- Μικρά υδροηλεκτρικά: 2 εγκαταστάσεις ισχύος 0,6 MW/Συνολικό δυναμικό: 6 MW
- Παθητικά ηλιακά συστήματα – Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική: Κατοικίες, σχολεία, κτίρια ΤΕΙ κλπ./50 εγκαταστάσεις
- Πιλοτικές εγκαταστάσεις (π.χ. παραγωγή ηλεκτρισμού από ηλιακά κάτοπτρα κλπ.)
- Αντλησιοταμίευση: Πιλοτικές μικρές εγκαταστάσεις/Μελέτες για μεγαλύτερες

Σημαντικότατες επενδύσεις στον τομέα της ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας έχουν υλοποιηθεί κυρίως στον ξενοδοχειακό τομέα (ΕΠΕ και ΕΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος). "Τέταρτος" σταθμός ηλεκτροπαραγωγής μελετάται στη θέση «Κορακιές» στα σύνορα Ηρακλείου – Ρεθύμνου με προοπτική και μετεγκατάστασης και του σταθμού των Λινοπεραμάτων στον ίδιο χώρο. Επίσης μελετάται σοβαρά το σενάριο εισαγωγής του υγροποιημένου φυσικού αερίου στην Κρήτη (αρχικά για ηλεκτροπαραγωγή).

Η ζήτηση –από ιδιώτες επενδυτές– για δημιουργία νέων αιολικών πάρκων στο νησί παραμένει εξαιρετικά υψηλή. Μελετώνται, επίσης, συστήματα αντίστροφης άντλησης – ταμίευσης, που επιτρέπουν πολύ μεγαλύτερα ποσοστά διείσδυσης αιολικών συστημάτων και αντικαθιστούν τη λειτουργία των αεροστροβίλων. Μεγάλη ζήτηση υπάρχει για δημιουργία φωτοβολταϊκών πάρκων. Οι προοπτικές και οι δυνατότητες ανάπτυξης όλων των μορφών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι πολύ καλές. Μια πολιτική συντονισμένης ανάπτυξής τους θα ελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις, θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και νέες δραστηριότητες, θα προωθήσει την περιφερειακή καινοτομία και αποτελεί συγκριτικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα της Περιφέρειας Κρήτης.

Δραστηριότητες παρέμβασης για μείωση της μεγάλης αιχμής ζήτησης ηλεκτρικής ισχύος είναι απαραίτητες (μετρητικά συστήματα ΔΕΗ, ζώνη

τιμολογίων κλπ.) καθώς και δραστηριότητες ενημέρωσης και ανάπτυξης περιβαλλοντικής – ενεργειακής συνείδησης και συμπεριφοράς με μετρήσιμα αποτελέσματα σε επίπεδο Κρήτης (όπως οι πολύχρονες δραστηριότητες του Ενεργειακού Κέντρου Περιφέρειας Κρήτης). Οι δεσμεύσεις της χώρας για τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα και για την παροχή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορούν να βρουν αξιοπρεπές πεδίο εφαρμογής στην Κρήτη με πολλαπλά αποτελέσματα και σε άλλους τομείς (καινοτομία, τουρισμός, «πράσινη ανάπτυξη», πεδίο ένταξης τεχνολογιών στο χώρο της Μεσογείου και Μ. Ανατολής κλπ.).

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ), στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου οι αυτόνομοι θερμικοί σταθμοί της ΔΕΗ που λειτουργούν είναι οι ακόλουθοι:

Πίνακας 6.9.4-1:
ΑΣΠ της ΔΕΗ στα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (2001)

ΤΡΟΦΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΝΗΣΙΑ	ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΓΚΑΤ/ΝΗ ΙΣΧΥΣ (kW)	ΜΕΓΙΣΤΗ ΖΗΤΗΣΗ (Kw)	ΕΤΗΣΙΑ ΖΗΤΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (MWh)
ΑΓ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ	ΑΓ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ	360	220	755
ΙΚΑΡΙΑ	ΙΚΑΡΙΑ	6.900	5.400	18.570
ΛΕΣΒΟΣ	ΛΕΣΒΟΣ	49.500	45.700	209.733
ΛΗΜΝΟΣ	ΛΗΜΝΟΣ	8.900	11.700	47.130
ΣΑΜΟΣ - ΦΟΥΡΝΟΙ	ΣΑΜΟΣ	46.080	24.400	99.372
ΧΙΟΣ – ΨΑΡΑ	ΧΙΟΣ	38.780	29.800	136.334
ΣΥΝΟΛΟ		**150.520**	**117.220**	**511.894**

Στον νησί της Λέσβου βρίσκεται ένας σταθμός παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος που τροφοδοτεί όλο το νησί, ο οποίος χωροθετείται στο Βόρειο άκρο του σχεδίου πόλεως Μυτιλήνης. Είναι εγκατεστημένα 9 ηλεκτροπαραγωγά ζεύγη με συνολική ισχύ 45,82 MW και ένας αεριοστρόβιλος 14 MW. Το καύσιμο που χρησιμοποιείται είναι μαζούτ.

Η παρουσία του σταθμού εγγύς της πόλης της Μυτιλήνης σε συνδυασμό με το ανάγλυφο και την κατεύθυνση των ανέμων (κυρίως τους θερινούς μήνες) δημιούργησαν σοβαρό περιβαλλοντικό πρόβλημα στις βόρειες συνοικίες της πόλης. Βάσει σχετικών μετρήσεων που έγιναν σε συνεργασία της ΔΕΗ και του Πανεπιστημίου Αιγαίου (1990) διαπιστώθηκαν συγκεντρώσεις SO_2 που υπερέβαιναν το θεσμικό πλαίσιο.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προχωρήσει η εγκατάσταση δύο καμινάδων ύψους 70m σε αντικατάσταση των παλαιών που είχαν ύψος εκπομπής τα 24m. Η δεύτερη περίοδος μετρήσεων το 1996 και 1997 έδειξαν ότι οι

συγκεντρώσεις SO_2 έχουν μειωθεί δραματικά. Προκειμένου να επιλυθεί όμως οριστικά το πρόβλημα κρίθηκε απαραίτητη η μεταφορά του σταθμού παραγωγής σε περιοχή μακριά από αστικά κέντρα. Η θέση που επιλέχθηκε είναι η «Καράβα» επί της επαρχιακής οδού Μυτιλήνης – Μανταμάδου.
Στη Λήμνο λειτουργεί Ντηζελοηλεκτρικός σταθμός βόρεια της Μύρινας (στην περιοχή Αυλώνα), με εγκατεστημένη ισχύ 10.500 KW. Όλοι οι οικισμοί του νησιού είναι ηλεκτροδοτημένοι και σύμφωνα με τα στοιχεία της ΔΕΗ υπάρχει επάρκεια ηλεκτρικής ενέργειας.
Στο Αγ. Ευστράτιο υπάρχει μια μικρή μονάδα της ΔΕΗ και δίκτυο που εξυπηρετεί τον οικισμό. Βρίσκεται υπό εξέλιξη ερευνητικό πρόγραμμα για την εξέταση τση δυνατότητας εφαρμογής εναλλακτικών μορφών ενέργειας.
Όσο αναφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σημειώνεται ότι αιολικά πάρκα υπάρχουν στη Λέσβο, Λήμνο, Χίο, Ψαρά, Σάμο και Ικαρία. Η εγκατεστημένη ισχύς συστημάτων ΑΠΕ στο Βόρειο Αιγαίο σε MW (Δεκέμβριος 2005-Ιανουάριος 2006), αφορά αιολικά πάρκα και είναι 28,7 MW (ΙΣΤΑΜΕ, Δεκέμβριος 2006).

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η παραγωγή ενέργειας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ανάπτυξη του τόπου. Μεγάλες υποδομές αυτόνομων εργοστασίων παραγωγής ενέργειας καλύπτουν σήμερα με σχετική επάρκεια τις ανάγκες της περιφέρειας. Προβλήματα όμως παρουσιάζονται στους θερινούς μήνες οπότε και η ζήτηση αυξάνεται με γεωμετρικούς ρυθμούς.

Επίσης δυσανάλογα υψηλοί είναι οι πόροι που απαιτούνται για την κατασκευή εργοστασίων παραγωγής ενέργειας σε σύγκριση με χερσαία περιφέρεια. Το πλήθος των αυτόνομων μονάδων παραγωγής ενέργειας της ΔΕΗ ανά νησί, παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα. Πρέπει να τονιστεί η δυσκολία αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας λόγω της γεωγραφικής ασυνέχειας και των υπερβολικά μεγάλων απαιτουμένων πόρων σε σύγκριση με τις ωφέλειες. Η αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας γίνεται προς το παρόν κύρια σε πειραματικό επίπεδο και με μικρές δυνατότητες εκμετάλλευσης.

Αυτόνομοι σταθμοί παραγωγής ενέργειας				
α/α	**Νησί**	**Αριθμός ΑΣΠ**	**Ισχύς (KW)**	**Νομός**
1	Αμοργός	1	6.265	Κυκλάδων
2	Ανάφη	1	698	Κυκλάδων
3	Άνδρος	1	18.944	Κυκλάδων
4	Δονούσα	1	348	Κυκλάδων
5	Θήρα	1	46.114	Κυκλάδων
6	Κύθνος	1	3.180	Κυκλάδων
7	Μήλος	1	14.864	Κυκλάδων
8	Μύκονος	1	36.402	Κυκλάδων
9	Πάρος	1	74.415	Κυκλάδων
10	Σέριφος	1	6.415	Κυκλάδων
11	Σίφνος	1	7.611	Κυκλάδων
12	Σύρος	1	29.812	Κυκλάδων
Σύνολο ΑΣΠ Κυκλάδων		***12***	***245.068***	
13	Αγαθονήσι	1	509	Δωδεκανήσου
14	Αρκοί	1	100	Δωδεκανήσου
15	Αστυπάλαια	1	4.657	Δωδεκανήσου
16	Κάλυμνος	1	17.920	Δωδεκανήσου
17	Κάρπαθος	1	15.160	Δωδεκανήσου
18	Κως	1	98.990	Δωδεκανήσου
19	Μεγίστη	1	887	Δωδεκανήσου
20	Πάτμος	1	10.270	Δωδεκανήσου
21	Ρόδος	1	234.000	Δωδεκανήσου
22	Σύμη	1	5.560	Δωδεκανήσου
Σύνολο ΑΣΠ Δωδεκανήσου		***10***	***388.053***	
Σύνολο ΑΣΠ ΠΝΑ		**22**	**633.121**	

Πηγή : ΔΕΗ, επεξεργασία Ομάδα μελέτης

Η συνολική δυναμικότητα των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση ΑΠΕ (εκτός μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων) που θα έχουν εγκατασταθεί και θα λειτουργούν ή θα είναι έτοιμα προς λειτουργίας έως τις αρχές του 2006 ανέρχεται σε 2,2 δις kWh και θα προέρχεται κατά 77,4% από αιολικά πάρκα, 13,6% μικρά υδροηλεκτρικά έργα και 9,0% από λοιπές μορφές ανανεώσιμης ενέργειας (βιοαερίο, βιομάζα, φωτοβολταϊκά).

Το Ν. Αιγαίο έχει σήμερα εγκατεστημένη ισχύ 20,1 MW σε αιολικά πάρκα ή το 3,2% του συνόλου. Ειδικότερα, στην Κρήτη, Ρόδο, Λέσβο και τα άλλα μη διασυνδεδεμένα νησιά του Αιγαίου, οι περιορισμοί που τίθενται σήμερα από τα τοπικά δίκτυα αντιστοιχούν σε δυνατότητα απορρόφησης αιολικής ενέργειας σε ποσοστό 30% της ζήτησης αιχμής ισχύος, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη δυνατότητες αποθήκευσης μέσω υβριδικών συστημάτων (δηλαδή περίπου σε 300 MW).

Από την άλλη πλευρά, το σύνολο των έργων που εκτελούνται στην Εύοια, θα επιτρέψει τη σύνδεση 530 MW αιολικών πάρκων που θα εγκατασταθούν στην Εύβοια καθώς και τα νησιά των Κυκλάδων που είναι συνδεδεμένα με το διασυνδεδεμένο Σύστημα της ηπειρωτικής χώρας (Άνδρος – Τήνος). Σημειώνεται ότι στο υφιστάμενο δίκτυο λειτουργούν ήδη αιολικά πάρκα συνολικής ισχύος 203 MW.

6.9.5 Υγεία

Η υγεία του πληθυσμού μιας χώρας αποτελεί βασικό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης και ευημερίας αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή της. Η βελτίωση των δεικτών υγείας και ευεξίας αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας και επεκτείνει την περίοδο οικονομικής παραγωγικότητας του ατόμου και συνεπώς την απασχόληση. Στην Ελλάδα οι γενικοί δείκτες υγείας του πληθυσμού αν και σε καλό επίπεδο, δεν βελτιώνονται με το ρυθμό άλλων μεσογειακών χωρών, παρουσιάζοντας υστέρηση στην πρόληψη, την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της πρωτοβάθμιας φροντίδας καθώς και στη στελέχωσή τους με το κατάλληλο προσωπικό.

Το σύστημα υγείας της χώρας διαθέτει σχετική επάρκεια υποδομών και εξειδικευμένου ιατρικού προσωπικού, αλλά χαρακτηρίζεται ως νοσοκομειοκεντρικό, με αδυναμίες στην ορθολογική κατανομή υποδομών, δομών και προσωπικού, καθώς και στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του. Στον τομέα της ψυχικής υγείας γίνονται βελτιώσεις, ιδιαίτερα στην κατεύθυνση της αποασυλοποίησης, με παραμένουσες αδυναμίες στην πρόληψη και την πρωτοβάθμια περίθαλψη.

Οι ανισότητες στην υγεία σε περιφερειακό επίπεδο αποτυπώνονται και κατά τη μελέτη των διαπεριφερειακών ροών, απ' όπου προκύπτει ότι οι αυτοδύναμες υγειονομικά Περιφέρειες της χώρας είναι αυτές της Πρωτεύουσας, της Κεντρικής Μακεδονίας (Θεσσαλονίκη), της Ηπείρου και οριακά της Κρήτης.

Παρά τα βήματα που έχουν γίνει προς τον λειτουργικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό των μονάδων υγείας, αντιμετωπίζονται ακόμα σημαντικά προβλήματα:

- *ελλιπείς, κατακερματισμένες και ασυντόνιστες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.*
- *απαξιωμένα τμήματα της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού των νοσηλευτικών μονάδων.*
- *έλλειμμα αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διοικητική και οργανωτική διάρθρωση των μονάδων υγείας.*
- *Μειωμένη διείσδυση των τεχνολογιών διαχείρισης και διάχυσης της πληροφορίας*
- *έλλειψη Επιδημιολογικού Χάρτη με αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την νοσηρότητα*

Περιφέρεια Κρήτης

Στον τομέα των κοινωνικών υποδομών, επενδύσεις σε υποδομές υγείας έχουν υλοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό, ενώ οι υποδομές πρόνοιας (παιδικοί σταθμοί, ειδικά σχολεία) εξακολουθούν να εμφανίζουν ελλείψεις. Ειδικότερα στον τομέα της υγείας η Περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται μεταξύ των 6 Περιφερειών της χώρας που δαπάνησαν τα μεγαλύτερα ποσοστά για την υγεία στο πλαίσιο του Β' και Γ' ΚΠΣ .

Η εμβέλεια των ήδη ανεπτυγμένων υπηρεσιών και υποδομών υγείας στην Κρήτη ξεπερνά τα όρια της Περιφέρειας και μπορεί να υποστηρίξει την ευρύτερη περιοχή του νησιώτικου χώρου του Αιγαίου, αποτελώντας ένα πεδίο διαπεριφερειακής συνεργασίας, με κατάλληλη υλική και άυλη δικτύωση. Η Κρήτη πρέπει να σημειωθεί ότι θεωρείται και ως ιδανική Περιφέρεια, για την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, όπως αυτή της τηλεϊατρικής, καθώς συγκεντρώνει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για εφαρμογές της κατηγορίας αυτής, δηλαδή:

- Παροχή τεχνολογικής υποστήριξης από τα ερευνητικά ιδρύματα της Κρήτης και εμπειρία από διακρατικές συνεργασίες.
- Μεγάλη συγκέντρωση τουριστών που απαιτούν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.
- Ανάγκη για περαιτέρω περιορισμό των μετακινήσεων στα νοσοκομεία της Αθήνας, λόγω των δυσκολιών που δημιουργεί ο νησιώτικος χαρακτήρας της.

Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία οι συνολικές κλίνες στην Περιφέρεια Κρήτης το 2004 ήταν 2912 και συνεπώς οι κλίνες ανά 1.000 κατοίκους για το 2004 είναι 4,9.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρέχονται από τις υπάρχουσες υποδομές των 5 Δημόσιων Νοσοκομείων και των 7 Κέντρων Υγείας, με τα Περιφερειακά τους ιατρεία.

Οι συνολικές κλίνες στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου φθάνουν τις 730 το έτος 2005, από τις οποίες οι 647 περίπου είναι δημόσιες.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν πέντε (5) δημόσια νοσοκομεία, στα οποία αναφέρονται και οι δημόσιες κλίνες, καθώς και τρία (3) ιδιωτικά θεραπευτήρια / κλινικές, με 85 κλίνες.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ το 2003 οι νοσοκομειακές κλίνες ανά 1.000 κατοίκους ήταν 3,32.

Η εξυπηρέτηση του αστικού πληθυσμού της Περιφέρειας καλύπτεται από τις νοσοκομειακές μονάδες ακόμα και για την πρωτοβάθμια περίθαλψη, στα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων, ενώ ο πληθυσμός της υπαίθρου καλύπτεται για την πρωτοβάθμια περίθαλψη από τα Κέντρα Υγείας και τα περιφερειακά ιατρεία. Για τη δευτεροβάθμια περίθαλψη ο πληθυσμός της υπαίθρου καλύπτεται από τις νοσοκομειακές μονάδες της Περιφέρειας, ενώ δεν υπάρχει υποδομή τριτοβάθμιας περίθαλψης στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Η εξέλιξη του αριθμού των γιατρών στην Περιφέρεια ακολουθεί ανοδική πορεία, αυξανόμενη κατά 28% κατά τα έτη 1997-2001. Αποτέλεσμα ήταν, το 2001 να αναλογούν 3,1 γιατροί ανά 1.000 κατοίκους, ενώ το 1994 το αντίστοιχο μέγεθος ανέρχονταν σε 2,17. Σε επίπεδο Χώρας, το έτος 2001 αναλογούν 4,4 γιατροί ανά 1.000 κατοίκους, διαφορά με την Περιφέρεια που υποδεικνύει το έλλειμμα κάλυψης των αναγκών παροχής ιατρικών υπηρεσιών στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λειτουργούν επίσης, υποδομές για την φροντίδα και υποστήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες όπως είναι τα ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ σε Λέσβο, Χίο και Σάμο και το Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου «ΘΕΟΜΗΤΩΡ» στη Λέσβο.

Το επίπεδο παροχής υπηρεσιών περίθαλψης / υγείας σε γενικές γραμμές παρουσιάζει ελλείψεις, κυρίως στα μικρά νησιά, σε συνδυασμό με τις ελλείψεις σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, ενώ και στις νοσοκομειακές μονάδες της Περιφέρειας παρατηρούνται ελλείψεις σε αριθμό ιατρικών ειδικοτήτων.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στον τομέα της υγείας η Περιφέρεια κατέχει την 4^{η} θέση στο σύνολο των 13 περιφερειών σε κλίνες ανά πληθυσμό και αριθμό δημοσίων νοσοκομείων και ιδιωτικών κλινικών ανά πληθυσμό, αλλά την 11^{η} θέση σε αριθμό ιατρών ανά 1.000 κατοίκους, γεγονός που επιβεβαιώνει τη δυσκολία εξασφάλισης ιατρικού προσωπικού σε απομακρυσμένα νησιά, άνευ παροχής ειδικών κινήτρων.

Η διάθρωση των υποδομών υγείας (διασπορά και επίπεδο) ανάλογα με το μέγεθος και τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό ανά νησί, μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική με δεδομένη την συγκεκριμένη διάσπαση του νησιωτικού χώρου. Ο συνολικός αριθμός των μονάδων υγείας όλων των επιπέδων (5 νοσοκομεία, 11 κέντρα υγείας, 24 πολυδύναμα περιφερειακά ιατρεία και 32 περιφερειακά ιατρεία) είναι θεωρητικά επαρκής για το σύνολο των νησιών. Ο βαθμός όμως της παρεχόμενης κάλυψης και των υπηρεσιών περίθαλψης παραμένει χαμηλός κυρίως λόγω των ελλείψεων σε ανθρώπινο δυναμικό (γιατροί, ειδικότητες, νοσηλευτικό προσωπικό) άλλα και σε τεχνικό και λοιπό επιστημονικό εξοπλισμό των μονάδων, καθώς και λόγω των αδυναμιών του συστήματος επικοινωνιών και μεταφορών.

Υπενθυμίζεται επίσης ότι οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης και φροντίδας πολλαπλασιάζονται κατά την περίοδο αιχμής της τουριστικής δραστηριότητας από το μεγάλο αριθμό επισκεπτών στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

6.10 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Σύμφωνα με το Νόμο 3028/2002 παρέχεται προστασία στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιοτάτους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η πολιτιστική κληρονομία της Χώρας αποτελείται από τα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, καθώς και εντός άλλων θαλάσσιων ζωνών στις οποίες η Ελλάδα ασκεί σχετική δικαιοδοσία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά.

Στο πλαίσιο των κανόνων του διεθνούς δικαίου, το Ελληνικό Κράτος μεριμνά και για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών που προέρχονται από την ελληνική επικράτεια οποτεδήποτε και αν απομακρύνθηκαν από αυτήν. Το Ελληνικό Κράτος μεριμνά επίσης στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών που συνδέονται ιστορικά με την Ελλάδα οπουδήποτε και αν βρίσκονται.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως:

1. στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και τη μελέτη των στοιχείων της.
2. στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της
3. στην αποτροπή της παράνομης ανασκαφής, της κλοπής και της παράνομης εξαγωγής.
4. στη συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάστασή της.
5. στη διευκόλυνση της πρόσβασης και της επικοινωνίας του κοινού με αυτήν,
6. στην ανάδειξη και την ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και
7. στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.

Η προστασία των μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων περιλαμβάνεται στους στόχους οποιουδήποτε επιπέδου χωροταξικού, αναπτυξιακού, περιβαλλοντικού και πολεοδομικού σχεδιασμού ή σχεδίων ισοδύναμου αποτελέσματος ή υποκατάστατών τους.

Τα μνημεία καταγράφονται, τεκμηριώνονται και καταχωρούνται στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων, που τηρείται στο Υπουργείο Πολιτισμού.

Στον τομέα των Μουσείων έχει σημειωθεί πολύ σημαντική πρόοδος, καθώς ένα πανελλαδικό δίκτυο Μουσείων καλύπτει πλέον το σύνολο της Επικράτειας.
Στον τομέα των μνημείων αντιμετωπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό ανάγκες στερέωσης, συντήρησης και αποκατάστασης των σημαντικότερων μνημείων της χώρας, ωστόσο οι επεμβάσεις που ολοκληρώνονται στους χώρους και τα μνημεία κατά κανόνα δεν είναι οριστικές, και το συνολικό πρόγραμμα προστασίας και ανάδειξης των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων απαιτεί σημαντική περαιτέρω προσπάθεια, η οποία θα πρέπει να στηριχθεί και να ενισχυθεί.
Η δυναμική που έχει αναπτυχθεί αναδεικνύει τη στενή σχέση του Πολιτισμού με τον τουρισμό και ιδιαίτερα με τον τουρισμό υψηλής ποιότητας. Χαρακτηριστικά, πρόσφατη έρευνα απέδειξε ότι οι περισσότερο ελκυστικοί προορισμοί για τη διοργάνωση συνεδρίων ή ταξιδιών κινήτρων είναι η Αθήνα η Κρήτη και η Ρόδος, δηλαδή ακριβώς οι προορισμοί με σημαντική ιστορία και μνημειακό πλούτο. Οι τρεις αυτές περιοχές συγκεντρώνουν το 56% των επισκεπτών των αρχαιολογικών χώρων και το 35% των επισκεπτών των μουσείων.

Περιφέρεια Κρήτης

Σύμφωνα με τη Δ/νση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού, σε ολόκληρη την Περιφέρεια Κρήτης υπάρχει πλήθος κηρυγμένων κλασσικών και βυζαντινών μνημείων.

Συγκεκριμένα στο Νομό Ηρακλείου καταγράφονται 33 αρχαιολογικοί χώροι, 25 ιστορικά μνημεία, 11 Ιερές Μονές και Ναοί και 2 οικισμοί. Στο Νομό Λασιθίου καταγράφονται 116 αρχαιολογικοί χώροι, 12 ιστορικά μνημεία, 9 Ιερές Μονές και Ναοί και 1 οικισμός. Στο Νομό Ρεθύμνου καταγράφονται 19 αρχαιολογικοί χώροι, 6 ιστορικά μνημεία, 5 Ιερές Μονές και Ναοί και 1 οικισμός. Στο Νομό Χανίων καταγράφονται 44 αρχαιολογικοί χώροι, 19 ιστορικά μνημεία και 3 Ιερές Μονές και Ναοί.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η Περιφέρεια παρουσιάζει μια πολυμορφία στοιχείων, τόσο από την άποψη του ανθρωπογενούς, ιστορικού, πολιτιστικού, όσο και φυσικού περιβάλλοντος. Στην κατηγορία των αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων, η Περιφέρεια, είναι πολύ πλούσια ως προς τα ευρήματα της πολιτιστικής, ιστορικής κληρονομιάς όλων των εποχών, όπως προϊστορικά, αρχαιότητες, παλαιοχριστιανικά και μεσαιωνικά κάστρα, πλήθος βυζαντινών μοναστηριών και εκκλησιών κ.λ.π.
Στην Περιφέρεια υπάρχουν 75 αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί με καλά

διατηρημένο πολεοδομικό ιστό, όπως οι μεσαιωνικοί οικισμοί στο Πυργί, στα Μεστά, στους Ολύμπους Χίου, στο Καρλόβασι, στο Πυθαγόρειο, στο Μαραθοκάμπου Σάμου, στον Εύδηλο Ικαρίας, στο Μόλυβο, την Πέτρα Λέσβου κ.λ.π. (Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, 2007-2013).

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από την μοναδικότητα και την ποικιλότητα των πολιτιστικών πόρων, η οποία οφείλεται στη συνεχή κατοίκηση του χώρου από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνουν τα δείγματα του κυκλαδικού πολιτισμού καθώς και της μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής της Δωδεκανήσου.

Το πολιτισμικό δυναμικό του Νοτίου Αιγαίου συνθέτουν:

- αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία εθνικής και διεθνούς εμβέλειας
- οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα κλπ)
- θρησκευτικά μνημεία (ναοί, μοναστήρια, εξωκλήσια)
- αξιόλογα οικιστικά σύνολα και παραδοσιακοί οικισμοί
- μεμονωμένα κτίρια και σύνολα αστικής αρχιτεκτονικής
- βιομηχανικά κτίρια και σύνολα
- ιστορικοί τόποι
- μουσειακοί χώροι

Ο βαθμός διατήρησης, προστασίας, αναγνωρισιμότητας και επισκεψιμότητας των επιμέρους στοιχείων και συνόλων ποικίλλει, κυρίως λόγω των οργανωτικών και οικονομικών αδυναμιών της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η πολιτιστική αυτή κληρονομία σε συνδυασμό με τις ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, αποτελεί το δεύτερο σημαντικό πόλο έλξης της τουριστικής κίνησης μετά το φυσικό και το σύγχρονο δομημένο περιβάλλον των νησιών της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά τη σύγχρονη υποδομή στο τομέα του πολιτισμού, διαπιστώνεται σημαντική διαφοροποίηση στο πλήθος των σχετικών μονάδων, στο εύρος των επιλογών, στη χρονική περιόδο που πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις καθώς και προφανής συγκέντρωση των σχετικών δραστηριοτήτων στα αστικά κέντρα και τους τουριστικούς πόλους έλξης.

Είναι πάντως χαρακτηριστική της δυναμικής που υπάρχει η λειτουργία στο σύνολο της Περιφέρειας 69 Μουσείων και Λαογραφικών Κέντρων, άνω των 120 Πολιτιστικών και Πνευματικών Κέντρων, 20 κινηματογράφων, 14 θεάτρων και 78 βιβλιοθηκών.

7. ΕΚΤΙΜΗΣΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκτίμηση των επιπτώσεων αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο το ΕΠ "Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013" θα επηρεάσει τον καθένα από τους περιβαλλοντικούς στόχους όπως αυτοί προκύπτουν από τους περιβαλλοντικούς τομείς που τυχόν επηρεάζονται.

Οι επιπτώσεις μπορούν να είναι άμεσες ή έμμεσες, σημαντικές ή όχι, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες, μόνιμες ή προσωρινές, σε τομείς όπως:

- η βιοποικιλότητα
- ο πληθυσμός
- η ανθρώπινη υγεία
- η πανίδα και η χλωρίδα
- το έδαφος
- τα νερά
- ο αέρας
- οι κλιματικοί παράγοντες
- τα υλικά περιουσιακά στοιχεία
- η πολιτιστική κληρονομιά
- το τοπίο
- οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων

Μια ανάλυση του τι ακριβώς σημαίνει καθένας από αυτούς τους τομείς παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 6 της παρούσας.

Η βαθμολόγηση της έκτασης των επιπτώσεων γίνεται με βάσει τους παρακάτω συμβολισμούς:

++ Επιπτώσεις ισχυρά θετικές
+ Επιπτώσεις πιθανά θετικές
+/- Επιπτώσεις ανάμικτες
? Επιπτώσεις απροσδιόριστες
0 Επιπτώσεις ουδέτερες
- Επιπτώσεις πιθανά αρνητικές
-- Επιπτώσεις ισχυρά αρνητικές
!! Ισχυρή πιθανότητα
! Μέτρια πιθανότητα
>> Μόνιμη ή μεσο-μακροπρόθεσμη
> Προσωρινή ή βραχυπρόθεσμη
ΜΑ Μη αναστρέψιμη
ΔΣ Διασυνοριακή

7.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία βασίσθηκε στο "Εγχειρίδιο των ΣΠΕ για τη Στρατηγική Συνοχής 2007-2013", έκδοσης Φεβρουαρίου 2006. (Handbook on SEA of Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Programmes Network, February 2006).

Στο πρώτο βήμα γίνεται ο καθορισμός περιβαλλοντικών τομέων , στόχων και δεικτών, σχετικών με το υπό εξέταση πρόγραμμα, που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη ΣΠΕ. Η διαδικασία αυτή παρουσιάζεται λεπτομερώς στο Παράρτημα Α.

Αφού καθορισθούν οι περιβαλλοντικοί τομείς, εξετάζεται το θεσμικό πλαίσιο που τους διέπει, βάσει εθνικών, κοινοτικών και διεθνών νόμων, κανόνων και συμφωνιών, καθώς και τα σχετικά με το υπό εξέταση ΕΠ προγράμματα, σχέδια δράσεις κλπ. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, μπορούν να ποσοτικοποιηθούν μερικοί από τους περιβαλλοντικούς στόχους ή δείκτες. Στη φάση αυτή αναγνωρίζονται οι περιβαλλοντικοί τομείς και στόχοι που είναι σημαντικοί για το υπό εξέταση ΕΠ, τους άξονες προτεραιότητάς του και τους αναπτυξιακούς του στόχους. Οι τομείς και οι στόχοι δεν περιορίζονται σε αυτούς της Οδηγίας, αλλά μπορούν να επεκτείνονται και σε άλλα θέματα ευρύτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.

Ακολούθως, γίνεται μια πρώτη εκτίμηση των θετικών / αρνητικών επιπτώσεων συγκεκριμένων αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων σε σχέση με τους περιβαλλοντικούς στόχους που θεωρήθηκαν σημαντικοί για το υπό εξέταση ΕΠ και προτείνονται εναλλακτικές προσεγγίσεις για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής διάστασης του προγράμματος. Η διαδικασία γίνεται μέσω μια σειράς ερωτήσεων που βασίζονται στον αν και κατά πόσον επιτυγχάνονται κύριοι και δευτερεύοντες περιβαλλοντικοί στόχοι και δείκτες. Η διαδικασία αυτή παρουσιάζεται λεπτομερώς στο Παράρτημα Β.

Το επόμενο βήμα είναι η αποτίμηση των επιπτώσεων από συγκεκριμένες δράσεις ή ομάδες δράσεων του προγράμματος σε σχετικούς περιβαλλοντικούς στόχους και δείκτες και προτείνονται μέτρα αποφυγής ή αντιμετώπισης των επιπτώσεων. Εντοπίζονται και καταγράφονται οι σημαντικές επιπτώσεις. Η διαδικασία παρουσιάζεται στο Παράρτημα Γ.

Στη συνέχεια γίνεται η εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεων του προγράμματος. Η ανάλυση γίνεται κατά περιβαλλοντικό στόχο, άξονα προτεραιότητας και δράση. Αφού αποτιμηθούν οι επιπτώσεις του προγράμματος στο σύνολό του, συσχετίζονται με την υφιστάμενη κατάσταση και τα άλλα παράλληλης εξέλιξης προγράμματα και εκτιμώνται και καταγράφονται οι πλέον σημαντικές συνολικές σωρευτικές

επιπτώσεις. Παράλληλα, προτείνονται προσαρμογές και διορθώσεις του προγράμματος και του θεσμικού πλαισίου, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων. Λεπτομερής ανάπτυξη της εκτίμησης γίνεται στο Παράρτημα Δ.

Υποθέσεις εργασίας

- Ότι, πέρα από τους εύλογους αναπτυξιακούς στόχους, βασικός εθνικός στόχος αλλά και στόχος του ΕΠ "Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013" είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, δηλαδή η ανάπτυξη με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος
- Ότι η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων και η μείωση της ρύπανσης γενικότερα αποτελούν κύριους στόχους του προγράμματος.

7.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Κάποιοι από τους προαναφερθέντες στην παράγραφο 7.1 τομείς έχουν συνάφεια μεταξύ τους και μπορούν να εξετασθούν από κοινού, όπως:

- Βιοποικιλότητα, Πανίδα-Χλωρίδα
- Πληθυσμός, Ανθρώπινη Υγεία και θόρυβος
- Έδαφος, Νερά και Αέρας
- Κατάσταση εδαφών και τοπίο, ή
- Πολιτιστική κληρονομιά και τοπίο

Αυτή η από κοινού εξέταση θα ισχύσει για τους δύο πρώτους από τους παραπάνω συνδυασμούς, για το υπόψη ΕΠ "Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013" και τα ειδικά του χαρακτηριστικά.

Με βάση την ανάλυση του Παραρτήματος Α, από τους προαναφερθέντες περιβαλλοντικούς στόχους επιλέγονται οι ακόλουθοι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι, ως πλέον συναφείς με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα:

ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανόμενης της αποφυγής πρόκλησης βλαβών σε χλωρίδα, πανίδα και φυσικές περιοχές

ΠΣ2 Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού

ΠΣ3 Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

ΠΣ4 Μείωση ρύπανσης νερών

ΠΣ5 Μείωση Ρύπανσης αέρα

ΠΣ6 Μείωση αερίων θερμοκηπίου και βελτίωση ενεργειακής απόδοσης

ΠΣ7 Αύξηση αξίας περιουσιακών στοιχείων

ΠΣ8 Προστασία και ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΣ9 Προστασία Τοπίου, συμπεριλαμβανόμενου αστικού, αγροτικού και φυσικού τοπίου

ΠΣ10 Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων, οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση

ΠΣ11 Βιώσιμη προπελασιμότητα

ΠΣ12 Μείωση φτώχιας και κοινωνικών αποκλεισμών.

Οι αντίστοιχοι εξειδικευμένοι γενικοί στόχοι κατά άξονα προτεραιότητας έχουν ως εξής:

ΑΠ1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΠΣ1.1 Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών και φορτίων
- Ολοκλήρωση και αναβάθμιση οδικού δικτύου (περιφερειακό/τοπικό)
- Ολοκλήρωση υποδομών λιμένων

ΑΠΣ1.2 Συμπλήρωση και αναβάθμιση βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της περιφέρειας

ΑΠ2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ2.1 Βελτίωση και επέκταση λιμενικών υποδομών
ΑΠΣ2.2 Βελτίωση και επέκταση της εθνικής οδοποιίας
ΑΠΣ2.3 Βελτίωση και επέκταση του επαρχιακού / διαδημοτικού οδικού δικτύου

ΑΠ3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ3.1 Βελτίωση των εγκαταστάσεων σε λιμάνια και αεροδρόμια της Περιφέρειας
ΑΠΣ3.2 Εξασφάλιση επάρκειας ενέργειας και ενίσχυση επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
ΑΠΣ3.3 Βελτίωση των συνθηκών των οδικών μεταφορών

ΑΠ4 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΠΣ4.1 Υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση εξαγωγών και μείωση εισαγωγών
ΑΠΣ4.2 Υποστήριξη επενδύσεων τουρισμού που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

ΑΠΣ4.3 Υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παρέχουν υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίας

ΑΠΣ4.4 Ενίσχυση υποδομών ερευνητικών ιδρυμάτων Κρήτης για την παραγωγή και εφαρμογή νέας γνώσης σε καινοτόμα προϊόντα τοπικού αλλά και εθνικού ενδιαφέροντος

ΑΠ5 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ5.1 Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων

ΑΠΣ5.2 Εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των Επιχειρήσεων

ΑΠ6 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ6.1 Βελτίωση προσφερομένων υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές).

ΑΠΣ6.2 Προώθηση χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) από επιχειρήσεις της Περιφέρειας.

ΑΠΣ6.3 Ενίσχυση των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων στη μεταποίηση, το εμπόριο, τον τουρισμό και τις υπηρεσίες με έμφαση στην προώθηση της καινοτομίας, στην προστασία του περιβάλλοντος και την περιβαλλοντική διαχείριση, στη διαφοροποίηση των προϊόντων και σε όλες τις πρακτικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους.

ΑΠΣ6.4 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ομάδων πληθυσμού και ενίσχυση πρωτοβουλιών της ευρύτερης κοινωνικής οικονομίας.

ΑΠΣ6.5 Προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με έμφαση στην ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Συμμετοχή στα προγράμματα και δράσεις της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας των υπόλοιπων περιφερειών.

ΑΠΣ6.6 Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας.

ΑΠΣ6.7 Εξασφάλιση επαρκών τηλεπικοινωνιών.

ΑΠΣ6.8 Ενίσχυση των εποπτικών μηχανισμών και των υποδομών Ποιότητας και προστασίας του Καταναλωτή.

ΑΠΣ6.9 Εκσυγχρονισμός θεσμών και φορέων που άπτονται της λειτουργίας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ενίσχυση δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, με στόχο την παροχή έγκυρων και αποτελεσματικών υπηρεσιών προς τον επιχειρηματία /επενδυτή στην λογική του “one stop shop”. Προώθηση της χρήσης των χρηματοοικονομικών εργαλείων με πιθανή αξιοποίηση της πρωτοβουλίας JEREMIE.

ΑΠΣ6.10 Εκσυγχρονισμός τουριστικών επιχειρήσεων καθώς και των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.

ΑΠΣ6.11 Ενίσχυση δράσεων και επενδύσεων σε συγκεκριμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

ΑΠΣ6.12 Ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού κινήτρου προσέλκυσης επισκεπτών υψηλού επιπέδου και σύνδεση με τουριστικές δραστηριότητες.

ΑΠΣ6.13 Ανάπτυξη διασυνοριακών τουριστικών προγραμμάτων στον Μεσογειακό χώρο.
ΑΠΣ6.14 Προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.
ΑΠΣ6.15 Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων (clusters).
ΑΠΣ6.16 Βελτίωση οδικής ασφάλειας μέσω συστημάτων τηλεματικής

ΑΠ7 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΠΣ7.1 Προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος
ΑΠΣ7.2 Βελτίωση ποιότητας ζωής κατοίκων με αναβάθμιση περιβάλλοντος και συνθηκών διαβίωσης τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε οικισμούς της υπαίθρου
ΑΠΣ7.3 Ανάδειξη και διαχείριση πολιτιστικού αποθέματος και ένταξή του στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία
ΑΠΣ7.4 Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων και μνημείων
ΑΠΣ7.5 Συμπλήρωση υποδομών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης
ΑΠΣ7.6 Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου
ΑΠΣ7.7 Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών / ημιαστικών κέντρων με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Κρήτης.

ΑΠ8 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ8.1 Ανάδειξη μνημείων / αρχαιολογικών χώρων
ΑΠΣ8.2 Αναβάθμιση ή / και αύξηση της δυναμικότητας και λειτουργικότητας των κοινωνικών υποδομών (εκπαίδευσης, υγείας – πρόνοιας)
ΑΠΣ8.3 Βελτίωση των συνθηκών ή / και αύξηση του εξυπηρετούμενου πληθυσμού των νησιών και των επισκεπτών σε πόσιμο νερό, με παράλληλη μείωση των απωλειών νερού
ΑΠΣ8.4 Προστασία του περιβάλλοντος από στερεά και υγρά απόβλητα
ΑΠΣ8.5 Προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους και ευαίσθητων περιοχών
ΑΠΣ8.6 Αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας
ΑΠΣ8.7 Αναζωογόνηση των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας
ΑΠΣ8.8 Στήριξη και ενδυνάμωση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού των μικρών νησιών της Περιφέρειας

ΑΠ9 Α ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ9.1 Ενίσχυση / συμπλήρωση υποδομών περιβάλλοντος με έμφαση στη διαχείριση των λυμάτων.
ΑΠΣ9.2 Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.
ΑΠΣ9.3 Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών εκπαίδευσης.
ΑΠΣ9.4 Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών υγειονομικής κάλυψης.

ΑΠΣ9.5 Εξασφάλιση επάρκειας άλλων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.
ΑΠΣ9.6 Πρόληψη και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων.
ΑΠΣ9.7 Προστασία και διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς.
ΑΠΣ9.8 Έλεγχος της δόμησης και των χρήσεων γης.
ΑΠΣ9.9 Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών.

ΑΠ10 ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ 10.1 Ενίσχυση αναγκαίων υποδομών περιβάλλοντος.
ΑΠΣ 10.2 Προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος
ΑΠΣ 10.3 Συμπλήρωση – Βελτίωση βασικών υποδομών μεταφορών (λιμάνια – δρόμοι).
ΑΠΣ 10.4 Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και σύνδεσή τους με τουριστική δραστηριότητα.
ΑΠΣ 10.5 Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.
ΑΠΣ 10.6 Εφαρμογή ειδικών δράσεων εξισορρόπησης πρόσθετου κόστους οφειλόμενου στο μικρό μέγεθος της αγοράς και της δυσκολίας προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού.
ΑΠΣ 10.7 Βελτίωση υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια).

ΑΠ11 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΑΜΙΓΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ – ΚΡΗΤΗ & ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΑΠΣ 11.1 Προπαρασκευή, Διαχείριση, Παρακολούθηση και Έλεγχος των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων
ΑΠΣ 11.2 Ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των Ταμείων

ΑΠ12 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΣΤΟΧΟΥ ΣΤΑΔΙΑΚΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ – ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΑΠΣ 12.1 Εκπόνηση μελετών
ΑΠΣ 12.2 Ανταλλαγή εμπειριών
ΑΠΣ 12.3 Δημοσιότητα, προβολή και πληροφόρηση

Ο συσχετισμός περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών στόχων φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Πίνακας 7.3.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

		ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ								
		ΑΠ1			ΑΠ2			ΑΠ3		
		1.1.1	1.1.2	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1		?		?			?	?	?
	2	?	?	?	?	?	?	?		?
	3		?	?	?			?	?	?
	4	?	?	?	?	?	?	?		?
	5		?	?	?			?		?
	6		?	?	?			?		?
	7	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	8	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	9		?	?	?			?	?	?
	10	?	?	?	?	?	?	?		?
	11									?
	12	?	?	?	?	?	?	?	?	?

Συμβατά Μη Συμβατά ? Αβέβαια Σύνδεση Καμία Σύνδεση

Πίνακας 7.3.2 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

		ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ																			
		ΑΠ 4				ΑΠ5		ΑΠ6													
		4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	6.6	6.7	6.8	6.9	6.10	6.11	6.12	6.13	6.14	6.15	6.16
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1	?	?							?	?						?	?	?				
	2	?							?	?	?	?		?			?	?	?				
	3		?		?	?				?	?						?	?	?				?
	4	?	?		?	?	?			?	?	?					?	?	?				
	5	?	?		?	?	?		?	?	?	?					?	?	?	?	?		
	6	?	?		?	?	?		?	?	?	?					?	?	?	?	?		
	7					?	?			?	?	?	?				?	?			?	?	?
	8	?	?			?	?			?	?	?	?				?	?			?	?	?
	9	?	?							?	?						?	?	?	?	?		
	10	?	?								?	?	?	?	?	?	?	?	?	?			
	11	?	?	?		?	?			?	?						?	?	?	?			?
	12																						

Συμβατά Μη Συμβατά Αβέβαια Σύνδεση Καμία Σύνδεση

Πίνακας 7.3.3 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ																								
		ΑΠ7							ΑΠ8								ΑΠ9								
		7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	7.7	8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7	8.8	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7	9.8	9.9
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1		?		?	?				?		?				?	?		?	?	?				
	2																								
	3				?	?		?				?		?	?	?	?								
	4					?		?		?				?	?	?			?	?	?				
	5					?		?		?		?		?	?	?	?		?	?	?				
	6		?			?		?		?		?				?	?		?	?	?				
	7									?									?	?	?				
	8		?		?	?				?									?	?	?				
	9		?		?	?				?		?					?		?	?	?				
	10		?		?	?		?	?		?	?					?	?						?	?
	11	?			?	?		?		?									?	?	?				
	12	?																							

Συμβατά

Μη Συμβατά

Αβέβαια Σύνδεση

Καμία Σύνδεση

Πίνακας 7.3.4 ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ													
		ΑΠ10							ΑΠ11		ΑΠ12		
		10.1	10.2	10.3	10.4	10.5	10.6	10.7	11.1	11.2	12.1	12.2	12.3
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1	?						?					
	2			?									
	3	?											
	4			?				?					
	5	?						?					
	6	?						?					
	7			?				?					
	8			?				?					
	9	?						?					
	10	?		?	?	?							
	11							?					
	12			?									

Συμβατά

Μη Συμβατά

? Αβέβαια Σύνδεση

Καμία Σύνδεση

7.4 ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση εστιάζεται στο πως το ΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013 θα επηρεάσει τους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους και πως θα απαντήσει σε ουσιαστικές ερωτήσεις, με τη σχετική βαθμολόγηση. Η λεπτομερής ανάλυση παρατίθεται στο Παράρτημα Β.

Περιβαλλοντικοί/ Οικονομικοί στόχοι	**Ερωτήσεις αξιολόγησης Το ΕΠ θα**	**Επίπτωση**	**Πιθανές σημαντικές επιπτώσεις**
Προστασία Βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας	■ προστατεύσει βιοτόπους και είδη; ■ αποφύγει διάσπαση βιοτόπων; ■ αποφύγει μη αντιστρέψιμες απώλειες;	**0/-**	Η συνολική επίπτωση του ΕΠ στη βιοποικιλότητα θα είναι μάλλον αρνητική λόγω της αύξησης των νέων υποδομών και των νέων επιχειρηματικών, και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων Λόγω της πληθώρας φυσικών περιοχών στην Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου, αναμένεται ότι θα υπάρξουν περιπτώσεις όπου θα θιγούν τέτοιες περιοχές, είτε με τη διέλευση γραμμικών υποδομών ή με την εγκατάσταση δραστηριοτήτων μέσα ή κοντά σε τέτοιες περιοχές. Αυτό θα σημάνει την αύξηση των πιέσεων σε βιοτόπους και είδη, τη μερική ή ολική διάσπασή των βιοτόπων και την πιθανή μείωση ειδών. Σοβαρές δευτερογενείς επιπτώσεις προκαλεί η αστικοποίηση γύρω από τις νέες οδοποιίες, ιδιαίτερα σε παράλιες περιοχές.
Βελτίωση συνθηκών υγείας, θόρυβος και πληθυσμός	■ βελτιώσει βασικά χαρακτηριστικά της υγείας μέσω της βελτίωσης της περίθαλψης, της μείωσης της φτώχειας και της ανεργίας; ■ επιτύχει μείωση των ατυχημάτων; ■ μειώσει την έκθεση του πληθυσμού στο θόρυβο; ■ συμβάλλει στην αύξηση του πληθυσμού;	**+/-**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω του αυξημένου εισοδήματος και της βελτιωμένης πρόσβασης σε αναβαθμισμένες υπηρεσίες υγείας, καθώς και λόγω βελτιωμένων συνθηκών εργασίας, που μόνο εν μέρει αντισταθμίζονται από την αυξημένη ρύπανση. Η βελτίωση της προσπελασιμότητας επενεργεί επίσης θετικά. Θετικά θα λειτουργήσει και η αναμενόμενη μείωση των οδικών ατυχημάτων, λόγω βελτίωσης των υποδομών. Αντίθετα, θα αυξηθεί ο θόρυβος και η αέρια ρύπανση, πράγμα αρνητικό για την υγεία. Αύξηση του πληθυσμού αναμένεται κυρίως τοπικά, σε περιοχές βελτιωμένης προσπελασιμότητας. Σε επίπεδο περιφέρειας, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού είναι ήδη υψηλός σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα μπορεί να τον διατηρήσει σε υψηλά επίπεδα.

Περιβαλλοντικοί/ Οικονομικοί στόχοι	Ερωτήσεις αξιολόγησης Το ΕΠ θα	Επίπτωση	Πιθανές σημαντικές επιπτώσεις
Μείωση ρύπανσης και απώλειας των εδαφών	■ βελτιώσει την κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών; ■ προκαλέσει απώλειες εδάφους; ■ μειώσει την παραγωγή στερεών αποβλήτων;	**0/-**	Η συνολική επίπτωση του ΕΠ στα εδάφη θα είναι μάλλον αρνητική λόγω της αύξησης των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων. Σε κάθε περίπτωση αναμένεται κατάληψη εδαφών από τις υποδομές μεταφορών και την αστικοποίηση που τις ακολουθεί, καθώς και ρύπανση από τη κατασκευή και λειτουργία υποδομών και δραστηριοτήτων..
Μείωση ρύπανσης νερών	■ αυξήσει το βαθμό επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού ■ μειώσει την παραγωγή υγρών αποβλήτων ■ αυξήσει το ποσοστό του πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ ■ μειώσει τον κίνδυνο πλημμυρών	**?**	Έμμεση ρύπανση νερών θα υπάρξει από τις εκπλύσεις οδικών δικτύων κατά τις περιόδους βροχοπτώσεων. Σε περίπτωση παρεμβάσεων στο υδρογραφικό δίκτυο, μπορεί να αυξηθεί ο κίνδυνος πλημμυρών. Οι νέες λιμενικές εγκαταστάσεις και η κίνηση γύρω από αυτές εγκυμονούν κινδύνους για το θαλάσσιο περιβάλλον. Αντίθετα, οι εγκαταστάσεις προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος θα έχουν θετική επίπτωση.
Μείωση ρύπανσης αέρα	■ μειώσει την παραγωγή αέριων αποβλήτων; ■ μειώσει τα αιωρούμενα σωματίδια;	**+/-**	Η παραγωγή αέριων αποβλήτων μάλλον θα αυξηθεί, παράλληλα με την αύξηση των οδικών μετακινήσεων αλλά η ρύπανση θα είναι διάχυτη. Η πιθανή μείωση κυκλοφοριακών συμφορήσεων θα αλλάξει πιθανώς το είδος των ρύπων. Η δρομολόγηση ΜΜΜ και η αντιρρυπαντική τεχνολογία θα έχουν θετικό αποτέλεσμα.
Μείωση ρύπων θερμοκηπίου Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας	■ μειώσει τα αέρια θερμοκηπίου ■ μειώσει τη ρύπανση από συμβατικές πηγές ενέργειας; ■ βελτιώσει το ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας;	**+/-**	Οι ενισχυμένες οδικές μεταφορές και το αυξημένο παραγωγικό και μεταφορικό έργο θα συμβάλλουν στην αύξηση των αερίων θερμοκηπίου. Λαμβανομένου υπόψη του σημερινού ενεργειακού προβλήματος της Κρήτης, δεν αναμένεται στο άμεσο μέλλον μείωση των συμβατικών πηγών ενέργειας. Από τη διασύνδεση νησιών του Νοτίου Αιγαίου με το ηπειρωτικό δίκτυο ενέργειας και από τις προβλεπόμενες επενδύσεις σε Α.Π.Ε. προκύπτουν θετικές επιπτώσεις.
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	■ αυξήσει την αξία των περιουσιακών στοιχείων στις περιοχές παρέμβασης και γενικότερα;	**+/-**	Θα υπάρξει αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων κατά τόπους, λόγω βελτιωμένης προσπελασιμότητας, αλλά και πιθανή μείωση της αξίας στις περιοχές άμεσης γειτονίας με τις υποδομές, λόγω θορύβου, κραδασμών και ρύπανσης. Σίγουρα θα υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις κατά την κατασκευή των υποδομών.

Περιβαλλοντικοί/ Οικονομικοί στόχοι	Ερωτήσεις αξιολόγησης Το ΕΠ θα	Επίπτωση	Πιθανές σημαντικές επιπτώσεις
Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς	■ επιτύχει την προστασία κτιρίων, μνημείων και χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος; ■ προστατεύσει την τοπική διαφορετικότητα καθώς και τον φυσικό τρόπος ζωής;	**+/-**	Εκτιμώνται μικτές επιπτώσεις καθώς οι δράσεις ανάδειξης και αποκατάστασης θα έχουν ισχυρά θετικές επιπτώσεις, όπως και η βελτίωση της προσπελασιμότητας θα είναι θετική για την ανάδειξη και πρόσβαση σε μνημεία και εκδηλώσεις. Λόγω όμως της πληθώρας και μεγάλης διασποράς εκατοντάδων μνημείων πολιτισμού και παραδοσιακών οικισμών, είναι πιθανό κάποιες από τις γραμμικές κυρίως υποδομές να επηρεάσουν δυσμενώς μνημεία και οικισμούς και επιδράσουν αρνητικά στη διαφορετικότητα και τον φυσικό τρόπο ζωής.
Προστασία τοπίου	■ προστατεύσει και βελτιώσει το αστικό και το αγροτικό τοπίο;	**0/-**	Λόγω της πληθώρας περιοχών μεγάλου κάλλους και το ιδιαίτερο μεσογειακό νησιωτικό αγροτικό τοπίο, είναι πιθανό κάποιες από τις γραμμικές κυρίως υποδομές, αλλά και επιχειρηματικές και παραγωγικές δραστηριότητες, να επηρεάσουν δυσμενώς το τοπίο με κατάληψη εδαφών, διάσπαση και αισθητική υποβάθμιση.
Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων Στήριξη πρακτικών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης	■ μειώσει το οικολογικό Αποτύπωμα*; ■ μειώσει τη ζήτηση πρώτων υλών; ■ ενισχύσει τη χρήση ανακυκλωμένων υλικών; ■ προωθήσει την αειφόρο κατασκευή; ■ μειώσει τη χρήση των φυσικών πόρων; ■ καθιερώσει αρχές οικολογικού σχεδιασμού; ■ βελτιώσει τη διαχείριση των περιβαλλοντικών παραμέτρων;	**+/-**	Οι επιπτώσεις θα είναι αρνητικές αφού η αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας θα αυξήσει τη ζήτηση πρώτων υλών. Η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών μεταφορών επιδρά επίσης δυσμενώς στο οικολογικό αποτύπωμα, και τη ζήτηση πρώτων υλών. Οι σημερινές τάσεις σε ότι αφορά στην παραγωγή και διαχείριση υποδομών μεταφορών, δεν είναι ενθαρρυντικές σε ότι αφορά την καθιέρωση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών και αρχών οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και αειφόρου κατασκευής. Θετικές επιπτώσεις μπορούν να αναμένονται μόνο αν προωθηθούν οι πρακτικές ανακύκλωσης, οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης.

** Οικολογικό Αποτύπωμα είναι η έκταση που απαιτείται για την παροχή των φυσικών πόρων που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών ενός ατόμου και μετράται σε εκτάρια (Ha)*

Περιβαλλοντικοί/ Οικονομικοί στόχοι	Ερωτήσεις αξιολόγησης Το ΕΠ θα	Επίπτωση	Πιθανές σημαντικές επιπτώσεις
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	■ μεριμνήσει για εύκολη πρόσβαση στους χώρους εργασίας με μέσα μαζικής μεταφοράς; ■ βελτιώσει την πρόσβαση στις αγορές; ■ μειώσει τις μετακινήσεις;	**0**	Η αύξηση της προσπελασιμότητας λειτουργεί θετικά σε ότι αφορά στην πρόσβαση σε αγορές, εργασία και κοινωνικές υπηρεσίες. Η αειφορία εξαρτάται από το κατά πόσον θα αξιοποιηθούν οι νέες υποδομές με τη δρομολόγηση και αξιοποίηση ΜΜΜ. Στην αντίθετη περίπτωση, τα αποτελέσματα θα είναι αρνητικά, αφού οι νέες υποδομές θα ενθαρρύνουν την αυξημένη χρήση ΙΧ αυτοκινήτων.
Μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών	■ Θα μειωθεί η φτώχεια; ■ Θα μειωθεί η ανεργία; ■ Θα μειωθούν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί;	**+**	Η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών και η αύξηση της παραγωγής και της επιχειρηματικότητας, θα λειτουργήσουν θετικά με τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος, αύξηση των θέσεων εργασίας και βελτίωση της προσπελασιμότητας.
Οικονομική Ανάπτυξη	■ βελτιώσει την ποιότητα του παραγωγικού ιστού της περιφέρειας; ■ βελτιώσει την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού ■ συντελέσει στην αύξηση του πλούτου και την καλύτερη κατανομή του; ■ αυξήσει τη δυνατότητα πρόσβασης στην απασχόληση;	**++**	Η επίπτωση του ΕΠ στην οικονομική ανάπτυξη αναμένεται ισχυρά θετική. Το ΕΠ αναγνωρίζει την ύπαρξη αποκλεισμών και στοχεύει στην άρση τους. Το ΕΠ επισημαίνει τρεις (3) άξονες προτεραιότητας σε συνάφεια με τις πολιτικές της ΕΕ και των κριτηρίων της Λισσαβόνας, που αποτελούν συνέχεια δράσεων προηγουμένων προγραμματικών περιόδων.
Βελτίωση ποιότητας ζωής	■ βελτιώσει την ποιότητα ζωής του πληθυσμού της Περιφέρειας; ■ αυξήσει τις ευκαιρίες εργασίας, εκπαίδευσης και αναψυχής;	**++**	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις ιδιαίτερα από την υλοποίηση των ΑΠ7, ΑΠ8 και ΑΠ9 που ακριβώς στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
Τουριστική ανάπτυξη	■ προωθήσει τον βιώσιμο τουρισμό που διατηρεί και αναδεικνύει το περιβάλλον; ■ παρατείνει την τουριστική περίοδο; ■ βελτιώσει την προβασιμότητα και αναγνωρισμότηττα των πολιτιστικών εκδηλώσεων	**+**	Η συνολική επίπτωση του ΕΠ στην προώθηση βιώσιμου τουρισμού αναμένεται θετική. Ο τουρισμός αποτελεί κύριο τομέα του ΕΠ, στο οποίο γίνεται σαφής αναφορά στον βιώσιμο τουρισμό. Η ανάγκη ανάδειξης του τουριστικού τομέα και βελτίωσης της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών γίνεται σαφής στο ΕΠ.

7.5 ΠΙΘΑΝΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠ

Οι επιπτώσεις του ΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013 στους κύριους περιβαλλοντικούς τομείς αναφοράς έχουν συνοπτικά ως εξής:

7.5.1 Βιοποικιλότητα – Πανίδα και Χλωρίδα

Οι Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά φυσικών περιοχών, ιδιαίτερα δε οι Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, όπου το ποσοστό των προτεινόμενων περιοχών NATURA ξεπερνά το 50% της συνολικής τους έκτασης. Η Περιφέρεια Κρήτης έχει σαφώς μικρότερο ποσοστό περιοχών NATURA, όμως αυτές είναι πολλές σε αριθμό και διάσπαρτες σε όλο το νησί, ενώ υπάρχουν και πολλές κηρυγμένες περιοχές αρχαιολογικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, καθώς και περιοχές μεγάλου φυσικού κάλλους και αισθητικού ενδιαφέροντος, που δεν εντάσσονται στο δίκτυο NATURA 2000.

Έτσι, μεγαλώνει σημαντικά η πιθανότητα κάποιες από τις δραστηριότητες και υποδομές του ΕΠ, να επηρεάσουν αρνητικά τη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και την πανίδα των τριών Περιφερειών, όταν μάλιστα ήδη παρατηρείται κατακερματισμός των υφιστάμενων φυσικών περιοχών, κυρίως στις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου.

Η επιδιωκόμενη ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, οι επεκτάσεις και η δημιουργία νέων υποδομών, ιδιαίτερα αυτών της οδοποιίας, έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν δυσμενώς τη βιοποικιλότητα, κυρίως μέσω της διάσπασης και του κατακερματισμού των βιοτόπων. Εκείνο που πρέπει ιδιαίτερα να προσεχθεί είναι η αστικοποίηση των νέων περιοχών, κυρίως παραθαλάσσιων, που προσφέρονται για ανάπτυξη μετά την κατασκευή νέων υποδομών οδοποιίας.

Για τη μείωση των επιπτώσεων μπορούν να ληφθούν αυστηρά περιοριστικά μέτρα ως προς τη χωροθέτηση, προδιαγραφές κατασκευής και λειτουργίας, που όμως μπορεί να είναι ανασταλτικά της ανάπτυξης.

Υπάρχει όμως και η δυνατότητα να υπάρξουν και θετικές επιπτώσεις, αν υιοθετηθούν πρακτικές βελτίωσης, όπως π.χ. πράσινες υποδομές, σαν προαπαιτούμενα για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης. Στην περίπτωση απουσίας μέτρων, η συνολική επίπτωση θα είναι αρνητική.

Σε ευαίσθητα περιβαλλοντικά θέματα όπως η βιοποικιλότητα, όπου οι επιπτώσεις μπορούν να είναι μόνιμες και μη αντιστρέψιμες, είναι σκόπιμο να γίνεται μια εκ των προτέρων αξιολόγηση που να προλαβαίνει τις επιπτώσεις

από τη φάση σχεδιασμού. Μια τέτοια μεθοδολογία με τη μορφή μητρών, τροποποιημένη στα Ελληνικά δεδομένα, που χρησιμοποιείται από το Βρετανικό Υπουργείο Μεταφορών, είναι η ακόλουθη:

Επίπτωση	**Οικολογική σημασία περιοχής**				
	Πολύ υψηλή (1)	**Υψηλή (2)**	**Μέση (3)**	**Χαμηλή (4)**	**Μηδαμινή (5)**
Ισχυρά αρνητική	Απαγόρευση διέλευσης ή εγκατάστασης	Απαγόρευση διέλευσης ή εγκατάστασης	Απαγόρευση διέλευσης ή εγκατάστασης	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό αυστηρές προϋποθέσεις	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό προϋποθέσεις
Αρνητική	Απαγόρευση διέλευσης ή εγκατάστασης	Απαγόρευση διέλευσης ή εγκατάστασης	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό αυστηρές προϋποθέσεις	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό προϋποθέσεις	Ελεύθερη διέλευση ή εγκατάσταση
Ουδέτερη	Απαγόρευση διέλευσης ή εγκατάστασης	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό αυστηρές προϋποθέσεις	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό προϋποθέσεις	Ελεύθερη διέλευση ή εγκατάσταση	Ελεύθερη διέλευση ή εγκατάσταση
Θετική	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό αυστηρές προϋποθέσεις	Διέλευση ή εγκατάσταση υπό προϋποθέσεις	Ελεύθερη διέλευση ή εγκατάσταση	Ελεύθερη διέλευση ή εγκατάσταση	Ελεύθερη διέλευση ή εγκατάσταση

(1) Βιότοποι και προστατευόμενες περιοχές υπερεθνικής σημασίας
(2) Βιότοποι και προστατευόμενες περιοχές υπερτοπικής σημασίας
(3) Περιοχές τοπικής οικολογικής σημασίας
(4) Αγροτικές περιοχές
(5) Υποβαθμισμένες περιοχές

7.5.2 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός των Περιφερειών Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει αύξηση σαφώς μεγαλύτερη του εθνικού μέσου όρου, αντίθετα με τον πληθυσμό της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπου η αυξητική τάση είναι πολύ χαμηλότερη του Εθνικού μέσου όρου. Δεν αναμένονται επιπτώσεις στο ρυθμό αύξησης του γηγενούς πληθυσμού πέραν του ποσοστού που θα οφείλεται στη βελτίωση των συνθηκών περίθαλψης, ο οποίος ρυθμός αύξησης θα παραμείνει σε οριακή κατάσταση, αντίθετα με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού των μεταναστών και μετοίκων που θα συνεχίσει την ανοδική πορεία του, λόγω της βελτιωμένης απασχόλησης και των νέων θέσεων εργασίας που θα δημιουργηθούν. Μπορούν ακόμη να υπάρξουν τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμού από εσωτερικές μετακινήσεις πληθυσμού προς περιοχές αυξημένης προσπελασιμότητας ή / και ανάπτυξης, ενώ σαφώς θα υπάρξει αύξηση του εποχικού πληθυσμού, λόγω κυρίως της αύξησης και βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Επιπλέον, οι υποδομές εκπαίδευσης θα αναβαθμίσουν μακροπρόθεσμα την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού. Μείζον θέμα αποτελεί το πως θα γίνει η

διαχείριση της ανάπτυξης, ώστε να διαχυθεί σε τάξεις του πληθυσμού και περιοχές που μειονεκτούν.

7.5.3 Ανθρώπινη υγεία

Οι βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία από την αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας είναι μικτές καθώς η αύξηση της προσπελασιμότητας, του διαθέσιμου εισοδήματος και η άρση των αποκλεισμών θα διευκολύνουν την πρόσβαση μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού σε βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας, ενώ η βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος και των ενεργειακών συνθηκών θα συμβάλλουν θετικά. Αντίθετα, η αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του μεταφορικού έργου θα τείνουν να αυξήσουν την περιβαλλοντική επιβάρυνση της υγείας, μέσω αυξημένης ρύπανσης και θορύβου.

Στη μείωση των επιπτώσεων μπορούν να συμβάλλουν οι τεχνολογίες αντιρρύπανσης.

Οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία από τα διαρθρωτικά μέτρα και τη βελτίωση των υποδομών υγείας είναι γενικά θετικές. Αυτή τη στιγμή, οι διαθέσιμες νοσοκομειακές κλίνες ανά κάτοικο στην Περιφέρεια Κρήτης είναι ελαφρά καλύτερες του εθνικού μέσου όρου, ενώ οι Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου υστερούν σαφώς σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο.

7.5.4 Έδαφος

Οι βασικές αρνητικές επιπτώσεις που αναμένονται για το έδαφος είναι

α) η πιθανή κατάληψη εδαφών από υποδομές μεταφορών, χώρους εργασίας, αποθήκες, βιομηχανοστάσια, αγωγούς και εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας και τις σχετικές τους υποδομές,

β) από χώρους διάθεσης στερεών αποβλήτων, ελεγχόμενους και μη, ή ακόμη και την ανεξέλεγκτη απόρριψη,

γ) από τη διάθεση ακατάλληλων υγρών αποβλήτων στο έδαφος, και

δ) από την κατάπτωση στο έδαφος τοξικών αέριων ρύπων.

Αναμένονται ακόμη σοβαρές δευτερογενείς επιπτώσεις από την συνήθη αστικοποίηση που ακολουθεί τη διάνοιξη νέας οδοποιίας, ιδιαίτερα σε παραθαλάσσιες περιοχές. Η επίπτωση αυτή μπορεί να είναι πολλαπλάσια της πρωτογενούς επίπτωσης από αυτή καθεαυτή την διάνοιξη της οδοποιίας.

7.5.5 Νερά

Πέρα από την όποια ρύπανση των υδάτινων πόρων από παραγωγικές δραστηριότητες, που είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί με την κατάλληλη συλλογή, επεξεργασία και διάθεση των υγρών αποβλήτων, εγείρεται επιτακτικά το θέμα της επάρκειας των υδάτινων πόρων, για τους οποίους θα υπάρχει συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση. Η αύξηση αυτή της ζήτησης θα επιταχυνθεί από την επέκταση των δικτύων ύδρευσης, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των νοικοκυριών, την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και την αύξηση του εποχικού και μόνιμου πληθυσμού. Το πρόβλημα αυτό μπορεί ν' αντιμετωπισθεί μόνο με μία θεαματική βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων σε εθνικό επίπεδο πρώτα και μετά σε επίπεδο περιφέρειας, πέρα από τα όποια βελτιωτικά μέτρα μπορούν να ληφθούν στα πλαίσια του ΕΠ.

Το σοβαρότερο πρόβλημα επάρκειας νερού αντιμετωπίζουν τα μικρότερα νησιά του Νότιου Αιγαίου, το νότιο τμήμα της Χίου και η Ανατολική Κρήτη.

7.5.6 Αέρας

Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές, αρνητικές μεν από την αύξηση των οδικών υποδομών και παραγωγικών δραστηριοτήτων και τη συνακόλουθη αύξηση του μεταφορικού έργου, αλλά και θετικές από την ενίσχυση των ΜΜΜ και τη χρήση αντιρρυπαντικών τεχνολογιών, με κυρίαρχες τις αρνητικές.

Σημαντικότατη θετική επίπτωση θα έχει η τυχόν αντικατάσταση παραδοσιακών κλάδων με υψηλή ρύπανση, από κλάδους χαμηλής ρύπανσης και υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως επίσης η μείωση των μετακινήσεων που συνεπάγεται η επιτυχής ηλεκτρονική εξυπηρέτηση του πολίτη.

7.5.7 Κλιματικοί παράγοντες

Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές και κατά κύριο λόγο αρνητικές, προερχόμενες από την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την επέκταση των οδικών δικτύων και τη συνακόλουθη αύξηση του μεταφορικού έργου.

Θετικές επιπτώσεις θα μπορούσαν να υπάρξουν μόνο από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων, την αυξημένη χρήση ΑΠΕ και τη θέσπιση αυστηρών μέτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας, κάτι άλλωστε που και η πρόσφατη Κοινοτική Οδηγία 2006/32/ΕΚ επιβάλλει από το 2008, δηλαδή μέση ετήσια εξοικονόμηση ενέργειας στην τελική χρήση κατά 1%.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, θα υπάρχει και η θετική συμβολή από την προώθηση των ΑΠΕ που περιλαμβάνεται στο Πρόγραμμα.

7.5.8 Περιουσιακά στοιχεία

Η αναμενόμενη αύξηση του εισοδήματος από τις αυξημένες παραγωγικές και άλλες δραστηριότητες θα λειτουργήσει θετικά στη ζήτηση περιουσιακών στοιχείων και κατά συνέπεια και στην αξία τους. Είναι βέβαια πιθανόν να υπάρξει πρόβλημα σε μεμονωμένες περιπτώσεις για περιουσιακά στοιχεία που θα βρεθούν σε άμεση γειτονία με οχλούσες παραγωγικές δραστηριότητες και οδικές αρτηρίες. Η άρση της αρνητικής αυτής επίπτωσης είναι θέμα χωροταξίας και πρόληψης. Θετικά θα λειτουργήσουν η βελτίωση της προσπελασιμότητας από ξηρά και θάλασσα, καθώς και οι δράσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης.

Τέλος, αρνητική επίπτωση μπορεί να υπάρξει και από την απαλλοτρίωση περιουσιακών στοιχείων για την κατασκευή κοινωφελών έργων, η οποία εν μέρει αντισταθμίζεται από το όφελος των ευνοούμενων από τα έργα.

7.5.9 Πολιτιστική κληρονομιά

Και στην περίπτωση αυτή μπορούν να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις τοπικά, από τυχόν αύξηση της αέριας ρύπανσης ή γειτνίαση με οχλούσες δραστηριότητες, η αντιμετώπιση των οποίων είναι θέμα πρόληψης μέσω προελέγχου των προτάσεων και ορθής χωροθέτησης των δραστηριοτήτων.

Ακόμη, η προβλεπόμενη τουριστική ανάπτυξη και οι αναπλάσεις μνημείων και χώρων πολιτισμού θα λειτουργήσουν στο σύνολό τους θετικά, παρά τοις κάποιες πιέσεις που θα προκαλέσει ο αυξημένος αριθμός επισκεπτών, οι οποίες πιέσεις μπορούν ν' αντιμετωπισθούν με τη σωστή διαχείριση των χώρων και των επισκεπτών.

7.5.10 Τοπίο

Αναμένονται τοπικά αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή χώρων εργασίας, αποθηκών, βιομηχανοστασίων, αγωγών και οδικών και λιμενικών υποδομών. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να αλλοιώσουν το αστικό, το αγροτικό και το παραθαλάσσιο τοπίο σε πολύ μεγάλο βαθμό, κυρίως γιατί συμβαίνουν αποσπασματικά σε μικρή έκταση κατά περίπτωση και όταν αρχίσουν να γίνονται ορατές, έχουν ήδη προκαλέσεις ανεπανόρθωτες βλάβες. Και στο σημείο αυτό μεγάλο μέρος της ευθύνης αποδίδεται στην έλλειψη Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού. Μέχρι να υπάρξει τέτοιος σχεδιασμός, τα όποια μέτρα βελτίωσης δεν μπορεί παρά να είναι αποσπασματικά και να επαφίενται στην ευσυνειδησία, ευαισθησία και επάρκεια των εκάστοτε ελεγχόντων. Θετικό στοιχείο αποτελεί η ύπαρξη Χωροταξικού Σχεδιασμού σε επίπεδο Περιφέρειας, ο οποίος όμως, με βάση την κείμενη νομοθεσία, πρέπει

να επαναδιαταχθεί και να επαναδιατυπωθεί με βάση τον εθνικό σχεδιασμό, που αναμένεται να είναι έτοιμος μέσα στο τρέχον έτος 2007.

7.5.11 Φυσικοί Πόροι

Οι σημερινές τάσεις δείχνουν ότι το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας είναι 5,0 παγκόσμια Ha ανά άτομο έναντι 2,23 του παγκόσμιου Μ.Ο. (που ήδη υπερβαίνει κατά 25% τις δυνατότητες του πλανήτη). Στα ποσοστά ανακύκλωσης στερεών απόβλητων η χώρα βρίσκεται μόλις στο 7%, προτελευταία στην ΕΕ-15, ενώ η κομποστοποίηση αποτελεί χαμηλό ποσοστό. Στο μηδέν βρίσκεται και η χωριστή συλλογή των ΒΑΑ στις συσκευασίες, ενώ έχει ξεπερασθεί ο στόχος ανακύκλωσης και ο βαθμός αξιοποίησης είναι χαμηλός. Επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων αποβλήτων γίνεται ελάχιστη. Σχετικά μικρός αριθμός επιχειρήσεων και φορέων εφαρμόζει πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού. Οι επιπτώσεις του ΕΠ θα είναι αρνητικές κυρίως λόγω της αύξησης της κατανάλωσης πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας, ενώ υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεία από τη βελτίωση της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων.

Οι πλέον σημαντικές επιπτώσεις ανά περιβαλλοντικό τομέα παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί, ενώ εκτεταμένη ανάλυση γίνεται στο Παράρτημα Γ.

Περιβαλλοντικός τομέας	Βαθμός	Σχόλια
Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα - Πανίδα	-	Οι επιπτώσεις του ΕΠ αναμένονται αρνητικές λόγω των γραμμικών υποδομών, της αυξημένης παραγωγικής και οικοδομικής δραστηριότητας και κυρίως δραστηριοτήτων που μπορούν να επηρεάσουν φυσικές περιοχές και είδη χλωρίδας και πανίδας. Η μεγάλη έκταση των φυσικών περιοχών, κυρίως για τις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου καθιστά σχεδόν βέβαιη την πιθανότητα εμπλοκής δραστηριοτήτων του ΕΠ με φυσικές περιοχές. Υπάρχει δυνατότητα μέσα από το ΕΠ να αναληφθούν δράσεις βελτιωτικές της κατάστασης μέσω της κατασκευής "πράσινων" υποδομών, ενώ δράσεις ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος έχουν προβλεφθεί στον τομέα του Τουρισμού. Είναι απαραίτητο να γίνουν πλήρεις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και να ληφθούν διορθωτικά μέτρα σε όλες τις περιπτώσεις όπου υπάρχει πιθανότητα επηρεασμού φυσικών περιοχών και ειδών. Βελτίωση είναι δυνατόν να υπάρξει μόνο αν γίνει αποδεκτή η προοπτική της ανάπτυξης με παράλληλη λήψη μέτρων προστασίας της βιοποικιλότητας. Στην περίπτωση που συνεχίσουν να εφαρμόζονται οι συνήθεις πρακτικές, οι επιπτώσεις θα παραμείνουν αρνητικές.

Περιβαλλοντικός τομέας	Βαθμός	Σχόλια
Πληθυσμός	**0**	Δεν αναμένονται ιδιαίτερες επιπτώσεις στον συνολικό πληθυσμό, ο οποίος όμως τουλάχιστον για τις Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου θα συνεχίσει να αυξάνεται με ρυθμό υψηλότερο του μέσου όρου της χώρας, είναι όμως πιθανό να υπάρξουν τοπικές επιπτώσεις από τις μετακινήσεις θέσεων εργασίας και ανθρώπινου δυναμικού. Για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, είναι πιθανό ο ρυθμός αύξησης να πλησιάσει ή και να ξεπεράσει το μέσο όρο της χώρας.
Ανθρώπινη Υγεία	**+/-**	Το υψηλότερο εισόδημα και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα, θα επιτρέψουν σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού την πρόσβαση σε ικανο-ποιητικές υπηρεσίες υγείας, ενώ και η αυξημένη συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα μειονεκτικών ομάδων και ατόμων θα τους επιτρέψει και την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Οι θετικές επιπτώσεις από τις νέες υποδομές υγείας θα είναι πλέον ορατές στις Περιφέρειες Βόρειου και Νότιου Αιγαίου, όπου υπάρχει υστέρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο νοσοκομειακών κλινών ανά κάτοικο, ενώ στην Κρήτη η κατάσταση είναι ήδη ελαφρά καλύτερη από τον εθνικό μέσο όρο. Θετική επίπτωση θα έχουν και οι βελτιωμένες συνθήκες εργασίας, η μείωση των ατυχημάτων, εργατικών και οδικών, καθώς και η βελτίωση των συστημάτων περίθαλψης και των συνθηκών δημόσιας υγείας. Προγράμματα υγιεινής ζωής και αναψυχής σε συνάρτηση με την εργασία θα είναι πολύ θετικά βήματα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών υγείας Μικρή επιδείνωση των συνθηκών υγείας μπορεί να προκύψει από την αυξημένη αέρια ρύπανση και τον θόρυβο, με τις θετικές επιπτώσεις να υπερισχύουν.
Έδαφος	**-**	Από πλευράς ΕΠ δεν αναμένεται σοβαρή συμβολή στην υποβάθμιση εδαφών, που είναι κυρίως επίπτωση που οφείλεται στην εντατική γεωργία και ορισμένες παραγωγικές και εξορυκτικές δραστηριότητες. Αναμένεται όμως απώλεια εδαφών από την κατασκευή χώρων εργασίας και υποδομών, την αστικοποίηση των περιοχών γύρω από τις νέες διανοίξεις οδών, καθώς και από την αυξημένη ζήτηση χώρων για τη διάθεση των αυξημένων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων. Θετική θα πρέπει να αποβεί η βελτίωση της διαχείρισης στερεών απορριμμάτων που σήμερα δεν βρίσκεται σε ιδιαίτερα καλή κατάσταση.
Νερό	**-**	Οι αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες, ή αύξηση του μόνιμου και κυρίως του εποχικού πληθυσμού και η βελτιωμένη ποιότητα ζωής θα έχουν σαν αποτέλεσμα την αυξημένη πίεση στους υδάτινους πόρους, ποσοτικά και ποιοτικά. Ακόμη και με βελτιωμένη διαχείριση, εξοικονόμηση ή ανακύκλωση, δύσκολα θα αναστραφούν οι τάσεις, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του ΕΠ. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τη νότια Χίο και την ανατολική Κρήτη που αντιμετωπίζουν ήδη σοβαρά προβλήματα επάρκειας πόσιμου νερού.

Περιβαλλοντικός τομέας	Βαθμός	Σχόλια
Αέρας	+/-	Οι επιπτώσεις αναμένονται μικτές. Οι αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες αλλά και η αυξημένη κινητικότητα, με παράλληλη αύξηση του μεταφορικού έργου και της κυκλοφορίας, θα τείνουν να αυξήσουν την αέρια ρύπανση, ενώ αντίθετα αποτελέσματα αναμένονται από την εφαρμογή προγραμμάτων τηλεματικής που θα μειώνουν την ανάγκη μετακίνησης των πολιτών, καθώς και από τη δρομολόγηση ΜΜΜ αντιρρυπαντικής τεχνολογίας. Η ακριβής συμβολή του ΕΠ είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, καθώς δεν είναι βέβαιο το κατά πόσο θα γίνει δυνατή η αντικατάσταση μονάδων υψηλής ρύπανσης. Θετική θεωρείται για την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η συμβολή του τομέα του ΕΠ που αφορά στις ΑΠΕ.
Κλιματικοί παράγοντες	-	Η παραγωγή αερίων θερμοκηπίου αναμένεται ανοδική. Αυτό οφείλεται στην αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων αλλά και στην αύξηση του μεταφορικού έργου. Μόνο μέσω της χρήσης των ΑΠΕ και επιτυχίας στην προσπάθεια εξοικονόμησης ενέργειας μπορούν να μειωθούν οι επιπτώσεις. Η συνιστώσα του ΕΠ που αφορά στην ανάπτυξη των ΑΠΕ στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, θα έχει θετικές επιπτώσεις για την Περιφέρεια αυτή.
Περιουσιακά στοιχεία	+/-	Είναι σαφές ότι η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και η βελτιωμένη προπελασιμότητα θα δημιουργήσει περαιτέρω αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων μέσω αυξημένων επενδύσεων και υπεραξιών. Είναι επίσης πιθανό ορισμένες παραγωγικές δραστηριότητες να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία που αυτή τη στιγμή δεν μπορούν να προσδιορισθούν χωρικά και χρονικά. Η προστασία αυτών των περιουσιακών στοιχείων είναι θέμα επαρκούς αστυνόμευσης και δικαστικής συνδρομής.
Πολιτιστική κληρονομιά	+/-	Μικτές επιπτώσεις αναμένονται, καθώς η μεν αύξηση των οδικών υποδομών και της παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις, οι δράσεις όμως ανάδειξης και αποκατάστασης στα πλαίσια της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος θα έχουν θετικές επιπτώσεις.
Τοπίο	-	Η επίδραση του ΕΠ στο τοπίο αναμένεται αρνητική λόγω της πιθανής εγκατάστασης υποδομών και μονάδων αλλά και λόγω της αυξημένης οικιστικής πίεσης που θα δημιουργήσει το αυξημένο εισόδημα. Απαιτείται σοβαρή αλλαγή νοοτροπίας και θεσμικού πλαισίου για να μπορέσουν οι αυξημένες οικονομικές δυνατότητες να χρησιμεύσουν για την χρηματοδότηση βελτιωτικών δράσεων για το τοπίο.

Περιβαλλοντικός τομέας	Βαθμός	Σχόλια
Φυσικοί πόροι	-	Οι επιπτώσεις του ΕΠ στους φυσικούς πόρους είναι στο σύνολό τους αρνητικές, κυρίως λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας, ενώ υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεί από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων.
Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών	+	Οι επιπτώσεις του ΕΠ στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών θα είναι θετικές, λόγω βελτίωσης της προσπελασιμότητας, των περιβαλλοντικών και κοινωνικών υποδομών, των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας, καθώς και λόγω της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος και της πρόσβασης σε τηλεματικές εφαρμογές.
Σχέση μεταξύ των παραπάνω παραγόντων		Εξετάζεται μέσω των σωρευτικών επιπτώσεων

Τύπος επιπτώσεων

Η μορφή των επιπτώσεων κατά άξονα προτεραιότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013 έχει ως εξής:

Οι επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 είναι κατά πλειοψηφία αρνητικές, κυρίως άμεσες, βραχυ-μεσοπρόθεσμης εμφάνισης.

Οι επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 είναι μικτές προς θετικές, κυρίως έμμεσες, μεσο-μακροπρόθεσμης εμφάνισης.

Οι επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 είναι ουδέτερες προς θετικές, άμεσες και έμμεσες, βραχυπρόθεσμης αλλά και μακροπρόθεσμης εμφάνισης.

Οι επιπτώσεις του ΑΠ 10 είναι μικτές, άμεσες και έμμεσες, βραχυπρόθεσμης αλλά και μακροπρόθεσμης εμφάνισης.

Διασυνοριακές επιπτώσεις

Διασυνοριακές επιπτώσεις είναι δυνατόν να υπάρξουν στους τομείς της μεταφοράς αέριων ρύπων και αερίων θερμοκηπίου προς γειτονικές χώρες καθώς και αύξηση των διεθνών μεταφορών, λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου. Οι επιπτώσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν σε αυτό το στάδιο.

7.6 ΣΩΡΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Στα πλαίσια της παρούσας ΣΜΠΕ και σε συμφωνία με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ. έχει γίνει εκτίμηση των πιθανών σωρευτικών επιπτώσεων του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013 σε επίπεδο των τριών Περιφερειών. Η εκτίμηση έχει συμπεριλάβει και την εκτίμηση δευτερευουσών και συνεργιστικών επιπτώσεων. Η λεπτομερής ανάλυση παρουσιάζεται στο Παράρτημα Δ. Η ανάλυση βασίσθηκε στη λεπτομερή εξέταση των επιπτώσεων του ΕΠ ανά ομάδα δράσεων και τη σύνθεση των σωρευτικών επιπτώσεων του προγράμματος. Κατόπιν, εξετάσθηκε η υφιστάμενη κατάσταση και οι τάσεις και προσδιορίσθηκαν οι τομείς όπου θα υπάρξουν οι σοβαρότερες σωρευτικές επιπτώσεις.

Στον πίνακα που ακολουθεί γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των επιπτώσεων αυτών.

Σωρευτική Επίπτωση	**Σωρευτικές/ συνεργιστικές επιπτώσεις**
Δυσμενείς επιπτώσεις στην αειφόρο διαχείριση φυσικών πόρων	Οι εφαρμοζόμενες πολιτικές και η υφιστάμενη νομοθεσία δεν έχουν επαρκή αποτελεσματικότητα σε ότι αφορά στην διαχείριση και υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων. Η κατάσταση θα επιδεινωθεί αν δεν υπάρξει αλλαγή νοοτροπίας και αποτελεσματικότερη διαχείριση. Αν δεν γίνουν οι κατάλληλοι χειρισμοί από πλευράς θεσμικού πλαισίου για τη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων, το ΕΠ μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης πρώτων υλών και κατανάλωση φυσικών πόρων παρά τις φυσιολογικές δυνατότητες ανανέωσης που υπάρχουν.
Μείωση της βιοποικιλότητας	Αναμένονται περαιτέρω απώλειες φυσικών περιοχών και ειδών από την εφαρμογή του ΕΠ, αν δεν ληφθούν ουσιαστικά μέτρα βελτίωσης και προστασίας, που πρέπει να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα. Αυτή η πρακτική, για να έχει αποτέλεσμα πρέπει να υιοθετηθεί και για άλλες δραστηριότητες, όπως η κατασκευαστική, η οικιστική κλπ, στα πλαίσια μιας αναβάθμισης του όλου θεσμικού πλαισίου και των μηχανισμών ελέγχου
Ανεπάρκεια υδάτινων πόρων	Σε ότι αφορά στους υδάτινους πόρους, οι σημερινές τάσεις δείχνουν τοπικά προβλήματα επάρκειας νερού σε πολλά μέρη των Περιφερειών, κυρίως στην ανατολική Κρήτη, τα νησιά του νότιου Αιγαίου και τη νότια Χίο. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει υφαλμύρωση των υδροφορέων, μόλυνση ή ρύπανσή τους από νιτρικά άλατα. Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων σε ότι αφορά στη ρύπανση των νερών θα είναι ουδέτερη, θα είναι όμως σαφώς αρνητική σε ότι αφορά στην επάρκεια καθαρού νερού για ανθρώπινη χρήση.

Σωρευτική Επίπτωση	Σωρευτικές/ συνεργιστικές επιπτώσεις
Υποβάθμιση και κατάληψη εδαφών	Μεγάλο τμήμα των εδαφών των τριών Περιφερειών αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο υποβάθμισης. Η κατάσταση σε ότι αφορά την επίτευξη των στόχων διαχείρισης στερεών αποβλήτων σε επίπεδο χώρας είναι μάλλον απογοητευτική καθότι παράγονται πολλά απόβλητα και οι μέθοδοι διαχείρισης και διάθεσης δεν είναι βιώσιμες. Περίπου 50% των απορριμμάτων διατίθενται σε ΧΥΤΑ, με πιο προβληματικούς τους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου στην Κρήτη και τα πλέον τουριστικά νησιά του Βόρειου και Νότιου Αιγαίου. Η απώλεια χρήσιμων εδαφών λόγω της ανεξέλεγκτης οικιστικής δραστηριότητας και κατασκευής υποδομών, σε συνδυασμό με την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού δημιουργούν μια ακραία κατάσταση. Η σωρευτική επίδραση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων θα είναι αρνητική για το έδαφος, λόγω της περαιτέρω κατάληψης χρήσιμων εδαφών.
Υποβάθμιση τοπίου και πολιτιστικού περιβάλλοντος	Οι σημερινές τάσεις δείχνουν μια αυξανόμενη αλλαγή στο τοπίο και το ιστορικό περιβάλλον, κυρίως λόγω της άναρχης και ανεξέλεγκτης δόμησης και δευτερευόντως από επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ακόμη και μικρές αλλαγές τοπικού χαρακτήρα στο τοπίο επιδρούν δυσμενώς στο αστικό και αγροτικό τοπίο σε μακροπρόθεσμη βάση, αφού δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές και δεν αντιμετωπίζονται. Έτσι, παρατηρούνται απώλειες στον αστικό και αγροτικό χαρακτήρα τοπίων (μέσω απώλειας εδαφών, αλλαγών χρήσεων γης, κτιρίων και ιστορικού περιβάλλοντος). Το ΕΠ θα επιδεινώσει την κατάσταση με την αύξηση των υποδομών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα όμως περιέχει και δράσεις βελτιωτικές κυρίως του πολιτιστικού και ιστορικού περιβάλλοντος. Πέρα από τις όποιες διορθωτικές παρεμβάσεις υιοθετηθούν στα πλαίσια του ΕΠ, απαιτούνται σοβαρές παρεμβάσεις στο θεσμικό πλαίσιο, κυρίως χωροταξικού χαρακτήρα, για τον καθορισμό περιοχών εγκατάστασης παραγωγικών και οικιστικών δραστηριοτήτων κατά το δυνατόν εκτός φυσικών περιοχών.

7.7 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Οι εκτιμήσεις των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων του ΕΠ και των σωρευτικών επιπτώσεων που προηγήθηκαν, έχουν επισημάνει ένα αριθμό πιθανών επιπτώσεων που μπορούν να προκληθούν από την υλοποίηση του ΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013. Το ίδιο το ΕΠ περιέχει ήδη κάποιες δράσεις που μπορούν να λειτουργήσουν βελτιωτικά για τις πιθανές επιπτώσεις, που περιγράφονται αναλυτικά στο Παράρτημα Γ.

Υπάρχουν δύο τύποι μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων, αυτά που μπορούν να ενσωματωθούν στο ΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013 και αυτά που αποτελούν αρμοδιότητα της κεντρικής ή περιφερειακής διοίκησης ή άλλων φορέων.

Τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων του ΕΠ και των συνολικών σωρευτικών επιπτώσεων παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα. Λεπτομερής ανάλυση παρουσιάζεται στο Παράρτημα Δ.

Επίπτωση	Πιθανή Αντιμετώπιση
Απώλεια βιοποικιλότητας	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Αξιοποίηση Διαδικασίας ΜΠΕ για την αποφυγή βλαβών σε φυσικές περιοχές, NATURA 2000 και βιότοπους • Ενσωμάτωση κριτηρίων προστασίας βιοποικιλότητας στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ • Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία φυσικών περιοχών • Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για τη βελτίωση των προτάσεών τους σε ότι αφορά την προστασία της βιοποικιλότητας
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Ολοκλήρωση θεσμικών μέτρων και υλοποίηση εθνικής στρατηγικής για την προστασία της βιοποικιλότητας • Αυστηρή χωροθέτηση δραστηριοτήτων σε επίπεδο χώρας • Θεσμοθέτηση εθνικών προδιαγραφών για την ενσωμάτωση πράσινων υποδομών στα αναπτυξιακά έργα
Υγεία και θορυβος	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Σε περιπτώσεις υψηλής όχλησης θορύβου και όπου αυτό μπορεί να εφαρμοστεί εντός των ορίων της χωρικής ενότητας προτείνεται να τοποθετηθούν ηχοπετάσματα ή να δοθούν κίνητρα για εγκατασταθούν διπλοί υαλοπίνακες. (π.χ. αστικά κέντρα) • Λωρίδες πρασίνου στις πλευρές των οδών θα αποδώσουν πολλαπλή ωφέλεια από πλευράς μείωσης θορύβου και αισθητικής. • Ενίσχυση ΜΜΜ και αντιρρυπαντικής τεχνολογίας • Βελτίωση τοπικών υποδομών υγείας
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Βελτίωση ΕΣΥ • Εφαρμογή νομοθεσίας για μείωση ρύπανσης και θορύβου

Επίπτωση	Πιθανή Αντιμετώπιση
Απώλεια, ρύπανση ή καταστροφή εδαφών	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Ενθάρρυνση ενδιαφερόμενων για εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, αποφεύγοντας την εγκατάσταση σε φυσικές ή αγροτικές περιοχές • Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης τοξικών αποβλήτων, ελαιωδών ουσιών ή αλάτων στο έδαφος • Προώθηση της επιχειρηματικότητας στον τομέα της εισαγωγής καινοτομίας στη διαχείριση στερεών αποβλήτων και στην ανάπτυξη Ε & Α και εξειδικευμένων υπηρεσιών στον τομέα • Μείωση των επιπτώσεων των οδικών έργων με την αξιοποίηση των ΜΠΕ
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Θεσμοθέτηση μέτρων προστασίας εδαφών από αστική, βιομηχανική και γεωργική ρύπανση σε εθνικό επίπεδο, μαζί με τεχνικές βελτίωσης της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων παντός είδους. • Οδηγίες στους κατασκευαστές για τη μείωση παραγωγής αποβλήτων κατά την κατασκευή • Οργάνωση από την κεντρική διοίκηση και τοπικούς φορείς προγραμμάτων ανακύκλωσης και αξιοποίησης αστικών απορριμμάτων, με παράλληλη ευαισθητοποίηση του κοινού • Εντοπισμός τομέων επιχειρηματικής δραστηριότητας που έχουν μεγάλη παραγωγή στερεών αποβλήτων και ανάπτυξη πρωτοβουλιών για τη μείωση της σπατάλης πόρων και των στερεών αποβλήτων
Υποβάθμιση υδάτινων πόρων	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των υγρών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης αποβλήτων στο υδάτινο περιβάλλον. • Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού • Ενθάρρυνση περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας των υδάτινων πόρων
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Πρέπει να εφαρμοσθούν σε εθνικό επίπεδο σχέδια διαχείρισης νερού κατά τομείς της οικονομίας • Να ολοκληρωθεί η εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ • Πρέπει να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της αυξημένης εποχικότητας των βροχοπτώσεων με έργα συγκράτησης και αποθήκευσης του νερού, ώστε να είναι διαθέσιμο στις παρατεταμένες περιόδους ανομβρίας • Εκστρατεία ευαισθητοποίησης κοινού σε θέματα εξοικονόμησης νερού σε εθνικό επίπεδο • Εισαγωγή λιγότερο υδροβόρων τεχνικών άρδευσης στη γεωργία, που αναλώνει το 85% των διαθέσιμων υδάτινων πόρων • Ενσωμάτωση αντιπλημμυρικού σχεδιασμού σε δημόσια και ιδιωτικά έργα

Επίπτωση	Πιθανή Αντιμετώπιση
Επιδείνωση αέριας ρύπανσης	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, αντικατάστασης καυσίμων με καθαρότερα, εγκατάσταση φίλτρων αντιρρύπανσης κ.α. • Ενίσχυση χρήσης ΜΜΜ
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Αποφυγή εγκατάστασης οχλουσών βιομηχανιών κοντά σε αστικά κέντρα • Ενθάρρυνση κοινού για τη χρήση ΜΜΜ για τις μεταφορές και επιχειρήσεων για τη μείωση μεταφορικού φορτίου ή τη χρήση εναλλακτικών μέσων μεταφοράς
Επιδείνωση κλιματικών παραγόντων	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007- 2013** • Ενσωμάτωση κριτηρίων εξοικονόμησης ενέργειας και μείωσης παραγωγής αερίων θερμοκηπίου στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ • Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους, σε ότι αφορά την επίτευξη των παραπάνω στόχων, καθώς και την ανάγκη μείωσης του μεταφορικού έργου, σε σχέση με τις μετακινήσεις εργαζομένων, πρώτων υλών και προϊόντων

	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους
	• Εστίαση προσπαθειών στην επίτευξη των στόχων του Κιότο, μέσω:
	  • *αύξησης του ποσοστού συμβολής των ΑΠΕ πέραν του 20,1%*
	  • *υπέρ απόδοσης του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας*
	  • *αποθάρρυνσης επενδύσεων σε κλάδους υψηλής παραγωγής αερίων θερμοκηπίου*
	• Ενίσχυση της Έρευνας και Ανάπτυξης στους τομείς των ΑΠΕ και της εξοικονόμησης ενέργειας
	• Ανάπτυξη στρατηγικών μείωσης αερίων θερμοκηπίου κατά τομέα της οικονομίας
	• Ενίσχυση του τομέα της κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα καθημερινής εξοικονόμησης ενέργειας
	• Εντοπισμός περιοχών υψηλού κινδύνου από ακραία καιρικά φαινόμενα και εκπόνηση σχεδίων πολιτικής προστασίας.

Υποβάθμιση πολιτιστικού περιβάλλοντος	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007 - 2013** • Αποφυγή εγκατάστασης οχλουσών δραστηριοτήτων μέσα σε ή διέλευσης από περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος • Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία περιοχών και μνημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος • Λήψη μέτρων ώστε η βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές και εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος να μην αποβεί αρνητική για το πολιτιστικό περιβάλλον
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους Είναι απαραίτητη η ενίσχυση της θεσμικής προστασίας των περιοχών και μνημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Επίπτωση	Πιθανή Αντιμετώπιση
Υποβάθμιση τοπίου	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Το ΕΠ θα πρέπει να εισαγάγει στα κριτήρια επιλογής προτάσεων την εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, την προστασία του αγροτικού και αστικού τοπίου και την ανάπτυξη πράσινων υποδομών • Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις δράσεις που θα δώσουν ζωή στα κέντρα των πόλεων και θα αναβαθμίσουν υποβαθμισμένες περιοχές. • Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για την προστασία του τοπίου από υποβάθμιση
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Είναι απαραίτητη η εξειδίκευση του χωροταξικού σχεδιασμού σε σχέση με την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας • Αξιοποίηση δυνατοτήτων προώθησης έργων ανάπλασης αστικού και αγροτικού τοπίου • Απαιτούνται μέτρα διασφάλισης του σεβασμού της φύσης και του τοπίου από τις λατομικές και μεταλλευτικές επιχειρήσεις
Μη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων	**Δυνατότητα παρέμβασης του ΕΠ Κρήτης - ΝΑ 2007-2013** • Ενσωμάτωση κριτηρίων οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ • Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους, σε ότι αφορά την επίτευξη των παραπάνω στόχων
	Παρεμβάσεις ευρύτερου κράτους • Απαιτείται πρακτικά υλοποιήσιμο Εθνικό Σχέδιο Δράσης με στόχο τη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων • Εισαγωγή πρακτικών αειφόρου κατασκευής σε δημόσια και ιδιωτικά έργα • Ενίσχυση του τομέα της κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα συνετής διαχείρισης φυσικών πόρων • Θέσπιση επαρκών κινήτρων σε Εθνικό επίπεδο για την συνετή χρήση και κατανάλωση φυσικών πόρων • Ενίσχυση της Ε & Α στους τομείς της ανακύκλωσης και της βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία των μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων σε ότι αφορά το ίδιο το ΕΠ είναι η επιτυχής ενσωμάτωση τους στα κριτήρια επιλογής προτάσεων, η σαφής παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους υπό μορφή κάποιου ενημερωτικού φυλλαδίου και η επιτυχής παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΠ, που παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 8. Για το σκοπό αυτό πρέπει ο φορέας υλοποίησης να έχει τη δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε εξειδικευμένες περιβαλλοντικές υπηρεσίες.

Πέρα τώρα από τα πλαίσια επιρροής του ΕΠ, απαιτείται σοβαρός προβληματισμός σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Περιφέρειας για τα όρια

μετά την υπέρβαση των οποίων η ανάπτυξη θα προκαλέσει σοβαρές βλάβες στο περιβάλλον, στην ποιότητα ζωής και την υγεία των κατοίκων, σε βαθμό τέτοιο που θα εξουδετερώσει τα όποια πλεονεκτήματα αυτή προσφέρει στους κατοίκους της χώρας και της περιφέρειας. Είναι λοιπόν απαραίτητο να αναλυθεί και να γίνει πλήρως κατανοητή η σχέση μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, ώστε να είναι δυνατόν να προσδιορισθούν έγκαιρα οι όποιες δυσμενείς επιπτώσεις αναπτυξιακών δράσεων στο περιβάλλον.

Τρίτος σημαντικός παράγοντας αντιμετώπισης των επιπτώσεων είναι η αλλαγή στις συμπεριφορές του ευρύτερου κοινού και το θεσμικό πλαίσιο που θα επιταχύνει την αλλαγή αυτή.

7.8 ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007 - 2013

Το πρόγραμμα διαθέτει αυξημένη περιβαλλοντική διάσταση, αφού περιέχει δράσεις σχετικές με:

- *περιβαλλοντική «πράσινη» επιχειρηματικότητα*
- *βελτίωση συστημάτων ύδρευσης – αποχέτευσης*
- *κατασκευή εγκαταστάσεων προστασίας του περιβάλλοντος*
- *βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων*
- *σχέδια πρόληψης καταστροφών*
- *μείωση του οικονομικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων και ατόμων*
- *προστασία του περιβάλλοντος και περιβαλλοντική διαχείριση*
- *ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού*
- *αναβαθμίσεις περιοχών και οικισμών μέσω αναπλάσεων*
- *μείωση μετακινήσεων και συνεπώς μεταφορικού έργου μέσω ψηφιακής σύγκλισης*

Η περιβαλλοντική αυτή διάσταση δεν προβάλλεται επαρκώς. Αυτό μπορεί να γίνει με:

- *ουσιαστικές παρεμβάσεις όπως η εισαγωγή κριτηρίων περιβαλλοντικής προστασίας και εξοικονόμησης ενέργειας στα προτεινόμενα επενδυτικά σχέδια, καθώς και η ενίσχυση της Ε & Α σε θέματα ανακύκλωσης, επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων, εφαρμογής καθαρών τεχνολογιών παραγωγής και εξοικονόμησης ενέργειας.*
- *Εισαγωγή κριτηρίων ενίσχυσης επιχειρηματικότητας σε υποβαθμισμένες περιοχές.*
- *Εισαγωγή κριτηρίων για την ενίσχυση επενδύσεων που θα χρησιμοποιούν ΑΠΕ.*

Μπορούν να ενισχυθούν οι δράσεις με τη θεσμοθέτηση βραβείων για τους εκάστοτε τοπικούς "πρωταθλητές" συνετής διαχείρισης φυσικών πόρων, εξοικονόμησης ενέργειας, οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης. Ακόμη, θα μπορούσαν να θεσπισθούν βραβεία για ασφαλές, ευχάριστο και υγιεινό περιβάλλον εργασίας, "πράσινες υποδομές", δυνατότητες πρόσβασης σε ΑΜΕΑ, δυνατότητες άθλησης, ευκολία πρόσβασης με ΜΜΜ και άλλα πολλά. Στον Τουρισμό, πρέπει να ενισχυθούν οι δράσεις προσβασιμότητας περιοχών, μνημείων και εκδηλώσεων πολιτισμού, ανάπτυξης τουρισμού υγείας και άλλων ειδικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, συνεδριακός, αυτοκινητιστικός, αθλητικός κλπ).

8. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρακολούθηση των επιπτώσεων έχει μεγάλη σημασία για την υλοποίηση του ΕΠ και την καταγραφή των αποτελεσμάτων αυτής της υλοποίησης. Είναι απαίτηση της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ να παρακολουθείται η υλοποίηση ενός ΕΠ για να εντοπισθούν σημαντικές ή απρόβλεπτες αρνητικές επιπτώσεις, ώστε να είναι δυνατή η έγκαιρη αντιμετώπισή τους και ενδεχόμενη προσαρμογή του προγράμματος.

Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από την υλοποίηση του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου είναι κυρίως θετικές και σε κάποιες περιπτώσεις μπορούν να είναι αρνητικές, όπως αναλυτικά αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους. Ωστόσο, η εκτίμηση αυτή γίνεται σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού και όχι σε επίπεδο πρακτικής υλοποίησης. Η απαίτηση εφαρμογής ενός συστήματος παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων προκύπτει, λοιπόν, λογικά από την απαίτηση ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης σε κάθε σχέδιο ή / και πρόγραμμα της Ε.Ε. Παράλληλα, προκύπτει με βάση την κείμενη νομοθεσία για διάφορες επιμέρους θεματικές ενότητες του περιβάλλοντος, όπως χαρακτηριστικά μπορούν να αναφερθούν τα δίκτυα παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ποιότητας των επιφανειακών υδάτων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των Οδηγιών 1996/62/ΕΚ και 2000/60/ΕΚ, αντίστοιχα.

Δεδομένου ότι αφενός το ίδιο το ΕΠ δεν περιλαμβάνει τόσο μεγάλα έργα, ώστε να απαιτείται η υιοθέτηση ενός ειδικού συστήματος παρακολούθησης για καθένα από αυτά και αφετέρου ότι θα υπάρχει διάχυση των έργων σε όλη την έκταση των Περιφερειών και συμπληρωματικότητα με έργα και δράσεις που θα ενταχθούν στα υπόλοιπα χρηματοδοτικά μέσα του ΕΣΠΑ (Ταμείο Συνοχής, τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, κλπ), θεωρείται ότι ένα κοινό σύστημα παρακολούθησης για κάθε Περιφέρεια και για όλα τα έργα θα είναι αποτελεσματικότερο.

Θεωρείται ότι το σύστημα παρακολούθησης πρέπει να περιλαμβάνει ως απαραίτητα συστατικά (α) ένα σύστημα συλλογής πληροφοριών, (β) ένα σύστημα διαχείρισης των πληροφοριών και (γ) μεθόδους διάχυσης της πληροφορίας σε όλες τις συναρμόδιες αρχές και στο ευρύ κοινό.

Η συλλογή πληροφοριών μπορεί να βασίζεται σε δύο πηγές: (α) στην πρωτογενή παραγωγή περιβαλλοντικής πληροφορίας από μετρήσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων και (β) στην εκτίμηση περιβαλλοντικών δεικτών.

Η πρωτογενής παραγωγή πληροφορίας από μετρήσεις είναι δυνατό να εμπλέκει, όχι μόνο τις υπηρεσίες των ίδιων Περιφερειών αλλά και άλλες υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης (π.χ. ΥΠΕΧΩΔΕ), ΟΤΑ, επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς και φορείς λειτουργίας έργων και δραστηριοτήτων που συνδέονται άμεσα με το περιβάλλον (π.χ. ΧΥΤΑ, ΕΕΛ). Οι μετρήσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων αποτελούν σύνθετη διαδικασία είτε πρόκειται για περιοδικές μετρήσεις είτε, πολύ περισσότερο, αν πρόκειται για συνεχείς μετρήσεις. Σε αυτή την κατεύθυνση, οι Περιφέρειες πρέπει να αξιοποιήσουν την εμπειρία και τα δίκτυα μέτρησης άλλων φορέων, δίνοντας έμφαση, αφενός στην παρακολούθηση της εφαρμογής των απαιτούμενων προτύπων στις μετρήσεις άλλων φορέων, και ιδίως των φορέων λειτουργίας των έργων (μέσω της συμμετοχής της στην έκδοση των σχετικών ΑΕΠΟ) και αφετέρου στη συλλογή, την επεξεργασία και τη διάχυση των πληροφοριών. Στον Πίνακα 8.1 δίνονται πληροφορίες για τους φορείς που πραγματοποιούν μετρήσεις οι οποίες είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν για την παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος στις Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι μετρήσεις πραγματοποιούνται εδώ και αρκετό χρόνο με συνέπεια να είναι δυνατή η δημιουργία χρονοσειρών δεδομένων, η επεξεργασία των οποίων θα επιτρέψει την εξαγωγή συμπερασμάτων για την διαχρονική εξέλιξη του περιβάλλοντος στις Περιφέρειες.

Οι Περιφέρειες πρέπει να έχει κεντρικό ρόλο στη διαχείριση και τη διάχυση της πληροφορίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιες Διευθύνσεις πρέπει να σχεδιάζουν και να δρουν ως κόμβος συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης της πληροφορίας. Συγκεκριμένα, ο ρόλος των αρμόδιων Διευθύνσεων των Περιφερειών θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- Συλλογή πληροφοριών από μετρήσεις που διενεργούν οι Υπηρεσίες των Περιφερειών, είτε σε μόνιμη βάση, είτε περιστασιακά
- Συλλογή των πληροφοριών που συλλέγονται πρωτογενώς από φορείς λειτουργίας σημαντικών έργων και δραστηριοτήτων στις Περιφέρειες (π.χ. ΕΕΛ, ΧΥΤΑ, ΔΕΥΑ, ΔΕΗ, φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών)

- Συλλογή πληροφοριών που συλλέγονται πρωτογενώς από υπηρεσίες της Δημόσιας διοίκησης (π.χ. Εθνικό Σύστημα Παρακολούθησης Ποιότητας Επιφανειακών Υδάτων, ΕΔΠΑΡ, κλπ)
- Συλλογή πληροφοριών που συλλέγονται πρωτογενώς από επιστημονικούς και άλλους φορείς (ΙΓΜΕ, ΕΛΚΕΘΕ, κλπ)
- Επεξεργασία και σύνθεση των πληροφοριών με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων για την κατάσταση του περιβάλλοντος στα διοικητικά όρια της κάθε Περιφέρειας
- Αποθήκευση των πληροφοριών και δημιουργία χρονοσειρών δεδομένων με στόχο τη διαχρονική παρακολούθηση της περιβαλλοντικής κατάστασης
- Διάχυση της πληροφορίας με τη δημιουργία κατάλληλων αναφορών, σύμφωνα με όσα απαιτούνται από την κείμενη νομοθεσία ή / και αποφασίζονται από τις Περιφέρειες. Οι αναφορές αυτές προορίζονται (α) για την κάλυψη σχετικών απαιτήσεων της νομοθεσίας, (β) για την ενημέρωση όσων συμμετέχουν στο σχεδιασμό και την παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΠ (decision makers) και (γ) για το ευρύ κοινό το οποίο επηρεάζεται από την υλοποίηση του ΕΠ.

Στον επόμενο Πίνακα δίνονται οι φορείς οι οποίοι συλλέγουν πρωτογενώς πληροφορίες σχετικά με περιβαλλοντικές παραμέτρους. Ο Πίνακας έχει οργανωθεί ανά περιβαλλοντική ενότητα:

- Ατμόσφαιρα
- Επιφανειακά εσωτερικά ύδατα
- Θαλάσσιο περιβάλλον
- Υπόγεια ύδατα
- Ενέργεια και
- Φυσικό περιβάλλον

Για κάθε περιβαλλοντική ενότητα δίνονται οι φορείς που συλλέγουν στοιχεία, τα συλλεγόμενα στοιχεία (περιβαλλοντικές παράμετροι), η μέθοδος παραγωγής της πληροφορίας (μετρήσεις, στατιστική ανάλυση) και η κείμενη νομοθεσία βάση της οποίας γίνεται η συλλογή.

Πίνακας 8-1: Φορείς οι οποίοι πραγματοποιούν μετρήσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων στα διοικητικά όρια των Περιφερειών

Περιβαλλοντικό μέσο	Σημεία παραγωγής πληροφορίας	Περιβαλλοντικές παράμετροι	Μέθοδοι παραγωγής πληροφορίας	Παρατηρήσεις
Ατμόσφαιρα	ΔΕΗ	SOx, NOx, PM10, αέρια του θερμοκηπίου	. Μετρήσεις στους ΑΣΠ . Ετήσιες εκθέσεις αερίων θερμοκηπίου . Ετήσιες εκθέσεις PRTR	Οι αυτόνομοι σταθμοί παραγωγής (ΑΣΠ) της ΔΕΗ στα νησιά έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο εκπομπών SOx, NOx και αερίων του θερμοκηπίου στις Περιφέρειες. Οι μετρήσεις επιβάλλονται με βάση τις ΑΕΠΟ των μονάδων
	ΥΠΕΧΩΔΕ	SOx, NOx, όζον, PM10, Pb, CO	Οι σταθμοί μέτρησης του εθνικού δικτύου παρακολούθησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης (ΕΔΠΑΡ)	Στις Περιφέρειες δεν υφίσταται μόνιμα εγκατεστημένος σταθμός. Οι μετρήσεις (είδος, συχνότητα και πυκνότητα δικτύου) επιβάλλονται βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 1996/62/ΕΚ
Επιφανειακά ύδατα	Φορείς λειτουργίας ΕΕΛ	Ολικός Ν, ολικός Ρ, BOD5, COD, SS, TDS, pH, αγωγιμότητα, κ.α.	Δειγματοληψίες και μετρήσεις στις απορροές των ΕΕΛ. Η συχνότητα εξαρτάται από την ΑΕΠΟ κάθε ΕΕΛ	Σύμφωνα με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ και την ΑΕΠΟ κάθε ΕΕΛ

Περιβαλλοντικό μέσο	Σημεία παραγωγής πληροφορίας	Περιβαλλοντικές παράμετροι	Μέθοδοι παραγωγής πληροφορίας	Παρατηρήσεις
Επιφανειακά ύδατα	ΥΠΕΧΩΔΕ	PH, αγωγιμότητα, σκληρότητα, χλωριόντα, θειικά, COD, BOD, νιτρικά, νιτρώδη, ολικός P, μέταλλα, απορρυπαντικά, τοξικά, μικροβιολογικά, κλπ	Οι σταθμοί μέτρησης του Εθνικού Συστήματος Παρακολούθησης Ποιότητας Επιφανειακών Υδάτων	Στις Περιφέρειες δεν υφίσταται μόνιμα εγκατεστημένος σταθμός. Οι μετρήσεις επιβάλλονται βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 2000/60/ΕΚ
Θαλάσσιο περιβάλλον	ΥΠΕΧΩΔΕ	Μικροβιολογικές παράμετροι	Δειγματοληψίες και αναλύσεις από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε ακτές κολύμβησης	Στις Περιφέρειες γίνονται δειγματοληψίες και αναλύσεις, σύμφωνα με την Οδηγία 76/160/ΕΟΚ
	ΕΛΚΕΘΕ	Χημικές και μικροβιολογικές παράμετροι, αλιευτικά αποθέματα	Δειγματοληψίες και αναλύσεις σε παράκτια ύδατα και στην ανοικτή θάλασσα	Το ΕΛΚΕΘΕ πραγματοποιεί περιοδικές μετρήσεις στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων

Περιβαλλοντικό μέσο	Σημεία παραγωγής πληροφορίας	Περιβαλλοντικές παράμετροι	Μέθοδοι παραγωγής πληροφορίας	Παρατηρήσεις
Υπόγεια ύδατα	ΔΕΥΑ	53 περιβαλλοντικές παράμετροι. Μεταξύ αυτών: pH, αγωγιμότητα, χλώριο, νιτρικά, νιτρώδη, TOC, φαινόλες, μέταλλα, PAH, μικροβιολογικές παράμετροι, κλπ	Δειγματοληψία και ανάλυση των παραμέτρων με συχνότητα που εξαρτάται από τον τροφοδοτούμενο πληθυσμό	Οι ΔΕΥΑ έχουν την υποχρέωση μετρήσεων στο πόσιμο νερό σύμφωνα με τις ΚΥΑ ΥΑ/2600/2001 (ΦΕΚ892Β/11-7-2001) και ΚΥΑ Α5/288/1986 (ΦΕΚ 53Β/1986)
	Φορείς λειτουργίας ΧΥΤΑ	pH, TOC, φαινόλες, βαρέα μέταλλα, υδρογονάνθρακες, κ.α.	Δειγματοληψία και μετρήσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα	Οι μετρήσεις επιβάλλονται βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 1999/31/ΕΚ και των ΑΕΠΟ των ΧΥΤΑ
	Επιστημονικοί φορείς (ΙΓΜΕ)	Διάφορες	Μετρήσεις	Το ΙΓΜΕ πραγματοποιεί περιοδικές μετρήσεις στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων
Ενέργεια	ΔΕΗ	Ενεργειακή ένταση Εγκατεστημένη ισχύς ΑΠΕ	Ισοζύγια ενέργειας	Στα νησιά η ΔΕΗ έχει την ευθύνη του συστήματος μεταφοράς, επομένως έχει τις σχετικές πληροφορίες για την παραγωγή και κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας

Περιβαλλοντικό μέσο	Σημεία παραγωγής πληροφορίας	Περιβαλλοντικές παράμετροι	Μέθοδοι παραγωγής πληροφορίας	Παρατηρήσεις
Φυσικό περιβάλλον	Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	Πληθυσμοί ειδών	Περιοδικές μετρήσεις	Με βάση το σχέδιο διαχείρισης κάθε φορέα. Στην Περιφέρεια Κρήτης έχει συσταθεί ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Εθνικού Πάρκου Ε.Δ.Λευκών Ορέων)
	Ερευνητικά ιδρύματα	Διάφορες παράμετροι	Ερευνητικές εργασίες	Συνήθως γίνονται στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων

8.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ Ε.Π. ΚΡΗΤΗΣ - ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013

Η παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 7.5, θα γίνεται με σειρά δεικτών ποσοτικών και ποιοτικών. Η προσπάθεια εστιάζεται στο να μην επιβαρυνθεί το ΕΠ με την κατασκευή και μέτρηση δεικτών και παραμέτρων ειδικά για την αυτοπαρακολούθησή του, αλλά να χρησιμοποιηθούν υφιστάμενοι δείκτες που θα παρέχουν πληροφορίες για το ΕΠ.

Από την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε έχουν εντοπισθεί δείκτες παρακολούθησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΕΠ και προτείνονται ανά περιβαλλοντικό τομέα. Είναι εμφανές ότι η ανάγκη οργάνωσης του μηχανισμού παρακολούθησης είναι ιδιαίτερα επιβαρυμένη με ειδικές απαιτήσεις σε σχέση με τις υποδομές του κράτους και των Περιφερειών για την εξασφάλιση της συνέχειας των αντιστοίχων καταγραφών. Κρίνεται απαραίτητο να ιεραρχηθούν οι στόχοι και οι δείκτες, ώστε να είναι εφικτό να λειτουργήσει άμεσα ο μηχανισμός παρακολούθησης για να καταστεί δυνατή η καταγραφή των επιπτώσεων και η αξιολόγηση της σε ορθή και αντικειμενική βάση. Έτσι θα επιτευχθεί ο στόχος της Οδηγίας για την ανάγκη μιας ενδεχόμενης προσαρμογής του ΕΠ και κατά τη φάση της εφαρμογής να εκπληρωθεί και ο στόχος της αειφορίας.

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων, προτείνονται, χωρίς να επιβάλλονται ως αναγκαίοι για την περαιτέρω διαδικασία παρακολούθησης, καθόσον η έλλειψη αναγκαίων υποδομών παρακολούθησης και καταγραφής δημιουργεί την ανάγκη της θεώρησης ενός περιορισμένου αριθμού δεικτών, οι παρακάτω δείκτες παρακολούθησης.

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνεται προτεραιότητα σε κύριους δείκτες (έντονο χρώμα) κατά αντιστοιχία με τους κύριους δείκτες ως έχουν παρουσιαστεί στο Παράρτημα Α και περιγράφεται κατά περιβαλλοντικό τομέα μια υποομάδα δευτερευόντων δεικτών παρακολούθησης, ώστε η ενδεχόμενη διαθεσιμότητα στοιχείων και η υπάρχουσα υποδομή καταγραφής τους να παρέχει τη δυνατότητα της θεώρησης ενός επιπλέον δείκτη εξ αυτών για να καθίσταται η αξιολόγηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του Ε.Π. περισσότερο ρεαλιστική στο πνεύμα της Οδηγίας 2001/42/Ε.Κ.

Περιβαλλοντικός τομέας	Δείκτες
Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα	• **Πόσοι σημαντικοί βιότοποι είναι σε ικανοποιητική κατάσταση** • **Αριθμός και/ή έκταση προστατευόμενων περιοχών** • **Μέγεθος βιοποικιλότητας, σύγκριση με ΕΕ (Αριθμός ενδημικών και σπάνιων ειδών)** • Έκταση δασών
Πληθυσμός και υγεία	• **Προσδόκιμα έτη υγιούς ζωής** • **Εργατικά ατυχήματα** • Ποσοστό ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας
Έδαφος	• Ποσοστό υποβαθμισμένης γης • **Ποσότητες στερεών αποβλήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ** • **Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων, συνολική και κατά κεφαλή** • **Ανακύκλωση % (χαρτί, γυαλί, ΒΑΑ, αλουμίνιο)**
Νερό	• **Ποιότητα επιφανειακών υδάτων** • **Ποιότητα υπόγειων νερών** • Χρήση νερού κατά τομέα • Ποσοστό ανακύκλωσης νερού • Ποσοστό πληθυσμού συνδεδεμένο σε ΕΕΛ
Αέρας	• **Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας** • Εκπομπές ανά πηγή / κατά κεφαλή • Επιβατική κίνηση ανά μέσο • Εμπορευματική κίνηση ανά μέσο • Κυκλοφοριακοί φόρτοι

Κλιματικοί παράγοντες, ενέργεια και μεταφορές	• **Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου**
	• Εκπομπές ανά πηγή (%)
	• **Εξέλιξη ενεργειακής ζήτησης**
	• Κατανομή παραγωγής ενέργειας ανά πηγή
	• **Ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ**
	• Κατανάλωση ενέργειας ανά κάτοικο
	• Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα ΑΕΠ
	• **Ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας**
	• Εκπομπή αερίων θερμοκηπίου
	  • ανά κάτοικο
	  • ανά μονάδα ΑΕΠ
	• Επιβατική κίνηση ανά μέσο
	• Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ
	• Εξέλιξη αριθμού επιβατικών οχημάτων

Διαχείριση φυσικών πόρων Οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση	• **Οικολογικό αποτύπωμα** • Ποσοστό μείωσης χρήσης πρώτων υλών • Ποσοστό ανακύκλωσης • Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών • Ποσοστό διείσδυσης οικολογικού σχεδιασμού και • Περιβαλλοντικήςδιαχείρισης
Τοπίο και Πολιτιστική κληρονομιά	• Αριθμός διατηρητέων κτιρίων που αποκαταστάθηκαν • **Αριθμός επισκεπτών** • **Αστικό πράσινο ανά κάτοικο**

Με βάση την ανάλυση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων στο Κεφάλαιο 7, προτείνονται οι ακόλουθοι δείκτες παρακολούθησης.

Πίνακας 8-2: Προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης

Περιβαλλοντικός τομέας	Προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης
Βιοποικιλότητα	Αριθμός και έκταση φυσικών περιοχών που καταλαμβάνονται
Ποιότητα ατμόσφαιρας και κλιματική αλλαγή	Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας % μεταβολής των εκπομπών αεριών του θερμοκηπίου % ενέργειας από ΑΠΕ
Θόρυβος	% πληθυσμού που εκτίθεται σε επίπεδα θορύβου μεγαλύτερα των οριακών τιμών
Έδαφος	Ποσότητες στερεών αποβλήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ Ποσοστό ανακύκλωσης
Νερό	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων νερών
Τοπίο και Πολιτισμός	Αριθμός επισκεπτών, Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

Επισημαίνεται ότι η παρακολούθηση των επιπτώσεων του Προγράμματος θα πραγματοποιείται, όπου αυτό είναι δυνατόν, μέσω στοιχείων που προκύπτουν από:

- Το υφιστάμενο δίκτυο παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων του ΥΠΕΧΩΔΕ ή άλλων φορέων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα δίκτυα παρακολούθησης
    - ποιότητας ατμόσφαιρας
    - καταγραφής θορύβου (στρατηγικοί χάρτες θορύβου)
    - ποιότητας νερών (επιφανειακών, υπόγειων, ακτών κολύμβησης)
- Αυτοτελείς και ανεξάρτητες μελέτες καταγραφής των επιπτώσεων για το σύνολο ή μέρος του προγράμματος
- Αναφορές από τον ανάδοχο κατασκευής των έργων, είτε πρωτογενώς, είτε με βάση στοιχεία που περιλαμβάνονται στις ΜΠΕ έργων που εντάσσονται στο Πρόγραμμα.

Η παρακολούθηση θα γίνεται σε πινακοποιημένη μορφή, σύμφωνα με το υπόδειγμα που ακολουθεί στον Πίνακα 8-3.

Πίνακας 8-3: Πίνακας παρακολούθησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Επιχειρησιακού Προγράμματος - Υπόδειγμα

Περιβαλλοντικοί Δείκτες	**Πρόβλεψη Σωρευτικών επιπτώσεων (αν υπάρχει)**	**Προτάσεις και έργα που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του ΕΠ**				**Συνολικές επιπτώσεις Προγράμματος**
		Έργο 001	Έργο 002	Έργο 003	Έργο ….	
Κατάληψη εδαφών σε φυσικές ή αγροτικές περιοχές						
Κάτοικοι που συνδέονται σε ΕΕΛ						
Εκπομπές CO_2						
Παραγωγή στερεών αποβλήτων						
…..						
…..						

8.3 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Συνοπτικά, η διαχείριση του ΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013 θα γίνει σύμφωνα με τα αναφερόμενα στις διατάξεις εφαρμογής.

Προβλέπεται επίσης πιστοποίηση των υφιστάμενων Φορέων Υλοποίησης (ΦΥ) και η δημιουργία νέων.

Διαφαίνονται κάποιες αρχικές δυσκολίες στο διαχωρισμό αρμοδιοτήτων, που ελπίζεται ότι θα διευθετηθούν χωρίς προβλήματα, αν και αναμένεται να υπάρξουν κάποια σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής με τη συνάφεια των αναπτυξιακών στόχων των Περιφερειών αμιγούς σύγκλισης και των μεταβατικών Περιφερειών.

Είναι προφανές ότι απαιτείται ιδιαίτερα στενή κάθετη συνεργασία μεταξύ της Διαχειριστικής Αρχής (ΔΑ) του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013 και των συνεργαζόμενων Ενδιάμεσων Φορέων (ΕΦ), ενώ παράλληλα απαιτείται στενή κάθετη συνεργασία μεταξύ της Κεντρικής ΔΑ του ΥΠΟΙΟ, της ΔΑ του ΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013 και των ΔΑ των συναφών Τομεακών Προγραμμάτων.

Σε ότι αφορά στην περιβαλλοντική διάσταση είναι απαραίτητο να υπάρχει η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης των ΔΑ σε εξειδικευμένες υπηρεσίες περιβαλλοντικού συμβούλου, είτε με την πρόσληψη συμβούλων ειδικά για το ΕΠ ή μέσω του δικτύου εμπειρογνωμόνων ΔΑ, που προβλέπεται να συσταθεί. Επειδή όμως η οργάνωση του ως άνω δικτύου μπορεί να καθυστερήσει και επειδή η παροχή των εξειδικευμένων υπηρεσιών περιβαλλοντικού συμβούλου θα είναι καθοριστική στα αρχικά στάδια των προγραμμάτων, φαίνεται σαν πλέον ενδεδειγμένη η πρώτη λύση.

8.4 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ

Η θέσπιση κριτηρίων επιλογής προτάσεων και έργων έχει σκοπό:

α) να εξασφαλισθεί ότι η διαδικασία επιλογής προτάσεων και έργων κατά την υλοποίηση του ΕΠ δίνει τη δυνατότητα επαρκούς αξιολόγησης των θετικών ή αρνητικών επιπτώσεων τους στο περιβάλλον

β) να διευκολύνει την ορθή από περιβαλλοντικής πλευράς υλοποίηση του ΕΠ.

Ήδη πολλά από τα κριτήρια αυτά έχουν προταθεί στην παράγραφο 7.7 της μελέτης. Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να:

- αξιολογούν θετικές και αρνητικές επιπτώσεις προτάσεων και έργων στους σχετικούς περιβαλλοντικούς τομείς, στόχους ή δείκτες
- διαμορφώνουν λεπτομερή μέτρα μέσα στις δράσεις που θα προλαμβάνουν, θα μειώνουν ή θα αντισταθμίζουν κατά το δυνατόν τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Για το σκοπό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα φύλλο περιβαλλοντικής αξιολόγησης κατά το υπόδειγμα του Πίνακα 8.4-1.

Πίνακας 8.4-1: Φύλλο Περιβαλλοντικής αξιολόγησης έργου ή πρότασης-υπόδειγμα		
Μέτρο ή δράση: Ολοκληρωμένα επιχειρηματικά σχέδια για υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων		
Προτεινόμενο έργο: Εργοστάσιο παραγωγής εξαρτημάτων ανεμογεννητριών		
Σχετικοί δείκτες	**Επιπτώσεις περιληπτικά**	**Σχόλια**
Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών	**Αρνητική επίπτωση:** Η εγκατάσταση θα γίνει σε αγροτική περιοχή, μπορεί να υπάρξουν επιπτώσεις στην πανίδα	Πρέπει να ικανοποιηθούν πλήρως οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι
Απώλεια εδαφών	**Αρνητική επίπτωση:** Θα γίνει κατάληψη εδαφών από τα κτίρια και την οδό εξυπηρέτησής τους	
Υποβάθμιση υδάτινων αποδεκτών	**Αρνητική επίπτωση:** Απόβλητα προσωπικού και επιφανειακής επεξεργασίας μετάλλων	Απαιτείται ασφαλής επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων
Υποβάθμιση τοπίου	**Ουδέτερη επίπτωση:** Χαμηλά κτίρια, χωρίς ιδιαίτερη επίπτωση στο τοπίο	
Επιδείνωση κλιματικών παραγόντων	**Έμμεση θετική επίπτωση** λόγω φύσεως προϊόντων	
Επιδείνωση αέριας ρύπανσης	**Έμμεση θετική επίπτωση** λόγω φύσεως προϊόντων	
Οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση	**Θετική επίπτωση**: Θα εφαρμοσθούν πρακτικές	
Πληθυσμός και υγεία	**Θετική επίπτωση:** Πρόγραμμα ασφάλειας και υγιεινής, ιατρείο, χώροι αναψυχής και άθλησης	
Διαχείριση φυσικών πόρων	**Θετική επίπτωση:** Πρόγραμμα ανακύκλωσης	
Εξοικονόμηση ενέργειας	**Θετική επίπτωση:** Κτίρια σχεδιασμένα για ελαχιστοποίηση κατανάλωσης ενέργειας	
Χρήση ΑΠΕ	**Θετική επίπτωση:** Χρήση ανεμογεννήτριας για παραγωγή ρεύματος, ηλιακοί θερμοσίφωνες για ζεστό νερό	
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	**Ουδέτερη επίπτωση:** Η περιοχή εξυπηρετείται από ΜΜΜ αλλά η συχνότητα δρομολογίων είναι χαμηλή	Ενίσχυση δρομολογίων ή δρομολόγηση ίδιων ΜΜΜ
Συμπέρασμα Η πρόταση μπορεί να χρηματοδοτηθεί εφόσον τηρηθούν οι περιβαλλοντικοί όροι		
Προϋποθέσεις που πρέπει να τηρηθούν αν χρηματοδοτηθεί η πρόταση: • Δημιουργία διόδων διέλευσης πανίδας • Ασφαλής επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων • Χρήση ΑΠΕ και ενεργειακός σχεδιασμός κτιρίων • Χαμηλό προφίλ κτιρίων		

9. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

9.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ

Η επιχειρησιακή διάρθρωση του Προγράμματος «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013» αναλύεται σε Άξονες Προτεραιότητας, καθώς και σε Γενικούς και Ειδικούς Στόχους ανά Άξονα Προτεραιότητας. Το Πρόγραμμα αποτελείται από 12 Άξονες Προτεραιότητας, οι οποίοι έχουν ως εξής:

ΑΠ 1: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης

ΑΠ 2: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

ΑΠ 3: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΑΠ 4: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Κρήτης

ΑΠ 5: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

ΑΠ 6: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΑΠ 7: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης

ΑΠ 8: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

ΑΠ 9: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

ΑΠ 10: Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

ΑΠ 11:Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο

ΑΠ 12: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013» υλοποιείται με βάση δύο κύριους στρατηγικούς στόχους:

- την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών στο πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού καταμερισμού του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας και,
- τη διασφάλιση ενός σύγχρονου και άνετου επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους τους.

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

Γενικοί Στόχοι	
1ος	Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής)
2ος	Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
3ος	Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος της χωρικής ενότητας
4ος	Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και στην ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών
5ος	Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
6ος	Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων
7ος	Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων
8ος	Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας και ανάδειξη πόλων ανάπτυξης

9.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι στρατηγικοί περιβαλλοντικοί στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος, οι οποίοι κατά το δυνατόν θα πρέπει να επιτευχθούν στο πλαίσιο υλοποίησής του, είναι οι εξής:

- η βιώσιμη ανάπτυξη, δηλαδή η ανάπτυξη με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος

- η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων και η μείωση της ρύπανσης γενικότερα.

Επιπλέον οι περιβαλλοντικοί στόχοι ανά περιβαλλοντική παράμετρο που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση του προγράμματος είναι οι εξής:

ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανόμενης της αποφυγής πρόκλησης βλαβών σε χλωρίδα, πανίδα και φυσικές περιοχές

ΠΣ2 Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού

ΠΣ3 Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

ΠΣ4 Μείωση ρύπανσης νερών

ΠΣ5 Μείωση ρύπανσης αέρα

ΠΣ6 Μείωση αερίων θερμοκηπίου και βελτίωση ενεργειακής απόδοσης

ΠΣ7 Αύξηση αξίας περιουσιακών στοιχείων

ΠΣ8 Προστασία και ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΣ9 Προστασία Τοπίου, συμπεριλαμβανόμενου αστικού, αγροτικού και φυσικού τοπίου

ΠΣ10 Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων, οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση

ΠΣ11 Βιώσιμη προπελασιμότητα

ΠΣ12 Μείωση φτώχιας και κοινωνικών αποκλεισμών.

9.3 ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Η παράγραφος αυτή θα συμπληρωθεί μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς.

9.4 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013», λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

1. Ενσωμάτωση κριτηρίων προστασίας βιοποικιλότητας στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ
2. Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία φυσικών περιοχών

3. Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για τη βελτίωση των προτάσεών τους σε ότι αφορά την προστασία της βιοποικιλότητας
4. Σε περιπτώσεις υψηλής όχλησης θορύβου τοποθέτηση ηχοπετασμάτων ή παροχή κινήτρων για τοποθέτηση διπλών υαλοπινάκων.
5. Ανάπτυξη λωρίδων πρασίνου στις πλευρές των οδών που θα αποδώσουν πολλαπλή ωφέλεια από πλευράς μείωσης θορύβου και αισθητικής.
6. Ενίσχυση χρήσης ΜΜΜ και αντιρρυπαντικής τεχνολογίας
7. Βελτίωση τοπικών υποδομών υγείας
8. Ενθάρρυνση ενδιαφερόμενων για εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, αποφεύγοντας την εγκατάσταση σε φυσικές ή αγροτικές περιοχές
9. Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης τοξικών αποβλήτων, ελαιωδών ουσιών ή αλάτων στο έδαφος
10. Προώθηση της επιχειρηματικότητας στον τομέα της εισαγωγής καινοτομίας στη διαχείριση στερεών αποβλήτων και στην ανάπτυξη Ε & Α και εξειδικευμένων υπηρεσιών στον τομέα
11. Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού
12. Ενθάρρυνση περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας των υδάτινων πόρων
13. Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, αντικατάστασης καυσίμων με καθαρότερα, εγκατάσταση φίλτρων αντιρρύπανσης κ.α.
14. Ενσωμάτωση κριτηρίων εξοικονόμησης ενέργειας και μείωσης παραγωγής αερίων θερμοκηπίου στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ
15. Αποφυγή εγκατάστασης οχλουσών δραστηριοτήτων μέσα σε ή διέλευσης από περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος
16. Το ΕΠ θα πρέπει να εισαγάγει στα κριτήρια επιλογής προτάσεων την εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, την προστασία του αγροτικού και αστικού τοπίου και την ανάπτυξη πράσινων υποδομών

17. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις δράσεις που θα δώσουν ζωή στα κέντρα των πόλεων και θα αναβαθμίσουν υποβαθμισμένες περιοχές.

18. Ενσωμάτωση κριτηρίων οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ

9.5 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει να μεριμνήσει ώστε με την έναρξη του προγράμματος να ποσοτικοποιηθούν οι προτεινόμενοι δείκτες, όσον αφορά στις τιμές βάσης, με στόχο την αποτελεσματική παρακολούθηση της υλοποίησης του προγράμματος.

Οι δείκτες παρακολούθησης της υλοποίησης του προγράμματος παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Περιβαλλοντικός τομέας	**Προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης**
Βιοποικιλότητα	Αριθμός και έκταση φυσικών περιοχών που καταλαμβάνονται
Ποιότητα ατμόσφαιρας και κλιματική αλλαγή	Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας % μεταβολής των εκπομπών αεριών του θερμοκηπίου % ενέργειας από ΑΠΕ
Θόρυβος	% πληθυσμού που εκτίθεται σε επίπεδα θορύβου μεγαλύτερα των οριακών τιμών
Έδαφος	Ποσότητες στερεών αποβλήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ Ποσοστό ανακύκλωσης
Νερό	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων νερών
Τοπίο και Πολιτισμός	Αριθμός επισκεπτών, Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

10. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007-2013» παρουσιάστηκαν δυσκολίες, οι οποίες αφορούν κυρίως:

- Την έλλειψη βάσεων δεδομένων επί της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος στη χώρα μας, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε πολλές χώρες μέλη στην Ε.Ε., όπου η παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος δύναται να παρουσιάζεται στη ΣΜΠΕ με συνοπτικές περιγραφές και αναφορές στις αντίστοιχες ιστοσελίδες των σχετικών βάσεων δεδομένων.

- Τον καθορισμό Μεθοδολογίας Σύνταξης της ΣΜΠΕ δεδομένου ότι η εναρμόνιση της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ στην Ελληνική Νομοθεσία έγινε ιδιαίτερα πρόσφατα και δεν έχει προλάβει να αναπτυχθεί αντίστοιχη πρακτική στη χώρα μας.

11. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 η διερεύνηση ορισμένων πλευρών του περιβάλλοντος είναι σημαντική, κυρίως υπό την έννοια ότι μπορεί να οδηγήσει σε λεπτομερέστερη επίγνωση σημαντικών περιβαλλοντικών ζητημάτων, που σήμερα είναι γνωστά μόνο σε γενικές γραμμές. Ενώ οι πρώτες σκέψεις γύρω από το ζήτημα της λεπτομερέστερης περιβαλλοντικής επίγνωσης επικεντρώνονται συνήθως στην οικολογική πλευρά, υπάρχει μια σημαντική πτυχή, η οποία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στον αναπτυξιακό σχεδιασμό, δηλαδή ότι η λεπτομερής γνώση οδηγεί σε πιο ισορροπημένα μέτρα προστασίας και οι σταθμίσεις στο πλαίσιο επιδίωξης της αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να πραγματοποιούνται πιο αντικειμενικά. Αντίθετα, το έλλειμμα λεπτομερών καταγραφών σε συνδυασμό με την υψηλή αξία των περιβαλλοντικών πόρων, δικαιολογημένα υποβάλλει σε υπερβολική αυστηρότητα κάποιες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, χάριν της περιβαλλοντικής προστασίας.

Περιβαλλοντικές μελέτες βάσης θα ήταν σημαντικό να προωθηθούν για τη διασφάλιση ισορροπίας στις σταθμίσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτές οι μελέτες βέβαια εκφεύγουν των στόχων και του θεματικού πεδίου του υπό μελέτη προγράμματος και η προώθησή τους είναι δυνατή μόνο μέσω πρωτοβουλιών συγκεκριμένης εθνικής πολιτικής σε ευρύτερες χωρικές ενότητες για το περιβάλλον.

Στην κατεύθυνση αυτή και με δεδομένο ότι δεν επιβάλλονται για την εφαρμογή του Ε.Π. αλλά υποδεικνύονται για την υποβοήθηση του γενικού πλαισίου περιβαλλοντικής κατοχύρωσης στη χώρα μας ως προτεραιότητες για τις περιβαλλοντικές μελέτες βάσης δύνανται να θεωρούνται κυρίως:

- Η ολοκλήρωση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για όλες τις περιοχές του δικτύου Natura και η θέσπιση των κατάλληλων διαχειριστικών σχεδίων και κατευθύνσεων ουσιαστικής προστασίας
- Η ολοκλήρωση των μελετών και προώθηση των αντιστοίχων θεμάτων που θα υποστηρίζουν την πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας – Πλαίσιο για τα Νερά (Οδηγία 2000/60/ΕΚ)
- Η τομεακή και χωρική ανάλυση των πηγών ρύπανσης, τόσο σε ότι αφορά το ατμοσφαιρικό περιβάλλον, όσο και τα υγρά απόβλητα.
- Η χαρτογράφηση του θορύβου, σε πρώτη φάση με στόχο τον εντοπισμό των περιοχών με τα εντονότερα προβλήματα και σε δεύτερη φάση με στόχο την εκπόνηση σχεδίων περιορισμού της έκθεσης σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού στις πιο πάνω περιοχές.
- Η ολοκλήρωση των χωροταξικών σχεδίων σε Περιφερειακό και Νομαρχιακό Επίπεδο στο πλαίσιο του Νόμου 2742/1999.

- Ο συντονισμός των ενεργειών για την έγκαιρη υλοποίηση των έργων διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων σε σχέση με τις αντίστοιχες Οδηγίες.

Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος και λόγω της ευρείας έκτασης αντικειμένου (τόσο χωρικά όσο και χρονικά), οι όποιες ανάγκες προκύπτουν για την εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων των προς υλοποίηση παρεμβάσεων θα καλύπτονται από συγκεκριμένες μελέτες οι οποίες θα εστιάζουν στην εκάστοτε παρέμβαση/κατηγορία παρεμβάσεων.

Οι μελέτες και οι βιβλιογραφικές αναφορές, που παρουσιάζονται στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν ως πλαίσιο αναφοράς και έμπνευσης για την διερεύνηση περαιτέρω θεμάτων σχετικών με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Ε.Π.) έμμεσα ή άμεσα. Δεν είναι εφικτή η εκ των προτέρων πρόβλεψη των μελετών και ερευνών, οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν την έγκριση των έργων και δραστηριοτήτων, που προκύπτουν από την εφαρμογή του Ε.Π., λόγω της ευρύτητας και γενικότητας των παρεμβάσεων του Ε.Π.

Carroll et al., 2002: *Sustainable Threshold Assessment: An approach to inform decision-making.* Summary Guidance for staff. Environmental Agency, Bristol

Commission of the European Communities, *Common Actions for growth and Employment: The Community Lisbon Programme*, Communication from the Commission and the European Parliament, Brussels, July 2005

Council of the European Union, *Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) – Renewed Strategy*, Brussels, June 2006

Department for Transport, *Strategic Environmental Assessment for Transport Plans and Programmes*, Transport Analysis Guidance, December 2004

Development Assistance Committee, *Good practice guidance on applying Strategic Environmental Assessment (SEA) in development co-operation*, July 2006

E. Gerasopoulos et al., 2005: *Photochemical ozone production in the Eastern Mediterranean, 2006,* Atmospheric Environment 40 (2006) pages 3057 – 3069

E. Gerasopoulos et al., 2006: *Origin and variability of particulate matter (PM_{10}) mass concentrations over the Eastern Mediterranean, 2006,* Atmospheric Environment 40 (2006) pages 4679 - 4690

ERM, *Environmental Report on the South West RES*, May 2006

ERM, *Sustainability Appraisal/Strategic Environmental Assessment (SEA/SA) of the strategy*, December 2005

European Environmental Agency, *Ten key transport and environment issues for policy-makers,* 2004

European Environmental Agency, *Annual Report 2005*

European Environmental Agency, *Transport and Environment: facing a dilemma*, 2006

European Environmental Agency, The European Environment, state and outlook 2005, Copenhagen 2005

European Environmental Bureau*, Biodiversity in Strategic Environmental Assessment, quality of national transposition and application of the Strategic Environmental Assessment (SEA) Directive*, December 2005

Greening Regional Development Programmes Network, *Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013*, February 2006

Inland Transport Committee, Transport and Environment Reporting Mechanism (TERM), May 2005

IUCN, *Biodiversity in European Development Cooperation*, Paris, September 2006

Levett – Therivel sustainability consultants, *Strategic Environmental Assessment for the West Sussex Local Transport Plan: Scoping report*, June 2004

LTP Environment and Sustainability Group, Strategic Environmental Assessment & Health Impact Assessment, July 2005

OECD, *OECD key environmental indicators*, Paris, 2004

Office of the Deputy Prime Minister, *A Practical Guide to The Strategic Environmental Assessment Directive*

Organisation for Economic Co-operation and Development, Working Group on the State of the Environment *Indicators for the Integration of Environmental Concerns into Transport Policies,* October 1999

The Regional Environmental Center, *Environmental Aspects of the Structural Funds and Cohesion Fund in new EU Member States and candidate countries*, May 2004

World Health Organization, *Highlights on health in Greece*, 2004

Απολογισμός απερχόμενου Προέδρου – Ε.Ε. ΕΣΔΑΚ

Έγγραφο της Περιφέρειας Κρήτης / Γενική Δ/νση Περιφέρειας / Δνση ΠΕΧΩ / τμήμα Περ/κού & Χωρ/κού Σχεδιασμού προς ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επ/κού Πρ/τος Περιβάλλον Μονάδα Προγραμματισμού & Αξιολόγησης, με θέμα: Σχεδιασμός των Παρεμβάσεων & Έργων του τομέα Περιβάλλοντος ΥΠΕΧΩΔΕ της Δ' Προγραμματικής Περιόδου 2007 – 2013, *Ηράκλειο 2006*

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης, *Ελλάδα - η κατάσταση του περιβάλλοντος*, Οκτώβριος 2001

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης, *Η Ελληνική Στρατηγική προς την Αειφόρο Ανάπτυξη*, Αθήνα, Μάιος 2002

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης, *Αναδεικνύοντας τις πολιτικές της αειφορίας – Απολογισμός 2001-2003*

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης, *Περιβαλλοντικά σήματα*, 2003

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης, *Ενέργεια, περιβάλλον & επιχειρηματικότητα, Νοέμβριος 2003*

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, *Εφαρμογή της Οδηγίας 01/42/ΕΚ για τις Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις στην Ελλάδα*, Πρακτικά, Μάιος 2004

Ενεργειακό Κέντρο Περιφέρειας Κρήτης, Εγκαταστάσεις αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Κρήτη

Επικαιροποίηση Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Περιφέρειας Κρήτης, σελ. 174 – 195, Ε.Π.Ε.Μ. Α.Ε.

Επιστημονική και Οργανωτική Γραμματεία και κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013, *Γ' εγκύκλιος για την κατάρτιση επιχειρησιακών προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013*

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Πως θα ταιριάξουμε τις ανάγκες με τις ευθύνες μας, Ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στην οικονομική πολιτική*, Βρυξέλλες, Σεπτέμβριος 2000

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Απόφαση του συμβουλίου για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή*, Βρυξέλλες, Ιούλιος 2006

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας, 6^{ο} Πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, *Σήματα ΕΟΠ 2004*

Ζαγοριανάκος Ευθύμης, *Παρουσίαση της οδηγίας ΣΠΕ και διεθνής εμπειρία*

Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας , Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων, Ειδικό Διαχειριστικό Σχέδιο, περιοχή : *Βορειανατολικό άκρο Κρήτης : Διονυσάδες, Ελάσα και Χερσόνησος Σίδερο (GR4320006),* Θεσσαλονίκη 1996

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πρόγραμμα LIFE – ΦΥΣΗ 1998, «Διατήρηση – Προστασία του Γυπαετού (*Gypaetus barbatus)* στην Ελλάδα (Β4-3200/98/444)», *Ορεινές περιοχές – Προβλήματα και προτάσεις διαχείρισης,* 1998

ΟΑΝΑΚ, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης, "Ολοκληρωμένος σχεδιασμός διαχείρισης στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Κρήτης", Ιούλιος 2000*

Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Τμήμα Βιολογίας, Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Πρόγραμμα : Life Δυτικής Κρήτης 95/GR/A22/GR/01143/KRI «Διαχείριση και προστασία απειλούμενων βιοτόπων της Δυτικής Κρήτης με οικοτόπους και είδη προτεραιότητας», *Διαχειριστικό Σχέδιο για την Γραμβούσα,* Ιανουάριος 1999

Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Τμήμα Βιολογίας, Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Πρόγραμμα : Life Δυτικής Κρήτης 95/GR/A22/GR/01143/KRI «Διαχείριση και προστασία απειλούμενων βιοτόπων της Δυτικής Κρήτης με οικοτόπους και είδη προτεραιότητας», *Διαχειριστικό Σχέδιο για την περιοχή «Κουρνά – Γεωργιούπολης»,* Σεπτέμβριος 1998

Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Τμήμα Βιολογίας, Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Πρόγραμμα : Life Δυτικής Κρήτης 95/GR/A22/GR/01143/KRI «Διαχείριση και προστασία απειλούμενων βιοτόπων της Δυτικής Κρήτης με οικοτόπους και είδη προτεραιότητας», *Διαχειριστικό Σχέδιο για την περιοχή Πρέβελη,* Σεπτέμβριος 1998

Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Τμήμα Βιολογίας, Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Πρόγραμμα : Life Δυτικής Κρήτης 95/GR/A22/GR/01143/KRI «Διαχείριση και προστασία απειλούμενων βιοτόπων της Δυτικής Κρήτης με οικοτόπους και είδη

προτεραιότητας», *Διαχειριστικό Σχέδιο για τον Υγρότοπο Αγιάς,* Δεκέμβριος 1998

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, *Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση του επιχειρησιακού προγράμματος Βορείου Αιγαίου για την περίοδο 2007-2013,* ΕΠΕΜ, Οκτώβριος 2006

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, *Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων επιχειρησιακού προγράμματος Νοτίου Αιγαίου 2007-2013***,** Αειφορική Μελετητική, Νοέμβριος 2006

Περιφέρεια Κρήτης / Γενική Δ/νση Περιφέρειας / Διεύθυνση Υδάτων, Συμπεριφορά υπόγειων υδροφορέων Κρήτης, Ηράκλειο 2006

Περιφέρεια Κρήτης*,* Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2007-2013, Σχέδιο*, Μάρτιος 2007*

Περιφέρεια Κρήτης, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Νότιο Αιγαίο – Κρήτη – Κύπρος, Συνεργασία για το περιβάλλον και την ανάπτυξη

Περιφέρεια Κρήτης, *Ολοκληρωμένη διαχείριση Υδατικών Πόρων Κρήτης*

Πίνακας 7 : Μικροβιολογική – Φυσικοχημική ποιότητα, κατηγορίες νερών κολύμβησης

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. – Ε.Π.ΠΕΡ. / Δήμος Ανατολικού Σελίνου, *Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη περιοχής νοτιοδυτικού όγκου Λευκών Όρεων και μελέτη προστασίας του Κρητικού αίγαγρου στην ίδια περιοχή,* Β' Φάση, Α. Γκατζέλια, Ecopolis Α.Ε., Α. Δημαλέξης, Γ. Μαργιολάκης, Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Σεπτέμβριος 1999

Υπουργείο Ανάπτυξης, *Σχέδιο προγράμματος διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας*, Αθήνα, Ιανουάριος 2003

Υπουργείο Γεωργίας*, Ελληνικό προσχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης*, Αθήνα Μάρτιος 2000

Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, *Διαβίβαση Τεχνικής Οδηγίας 1 «Δομή, περιεχόμενο και μεθοδολογία κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013*, Αθήνα, Ιούλιος 2006

Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*, Οκτώβριος 2006

Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, *Εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2005-2008, Έκθεση εφαρμογής 2006*, Οκτώβριος 2006

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, *3η εθνική έκθεση της σύμβασης – πλαίσιο των ηνωμένων εθνών για την κλιματική αλλαγή, Αθήνα, Οκτώβριος 2002*

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, *Εθνικό σχέδιο κατανομής δικαιωμάτων εκπομπών για την περίοδο 2005-2007,* Απρίλιος 2005

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, *Η Ατμοσφαιρική ρύπανση στην Αθήνα, Έκθεση 2005,* Απρίλιος 2006

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, *Εθνικό σχέδιο κατανομής δικαιωμάτων εκπομπών για την περίοδο 2008-2012, Σεπτέμβριος 2006*

Ψύχας Κυριάκος, *Η καταπολέμηση του περιβαλλοντικού θορύβου στην Ελλάδα*, Λευκωσία, Μάιος 2005

http://www.crete-region.gr/greek/energy/html%20greek/91ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ%20ΠΟΛΙΤΙΚΗ%20και%20προγραμματισμός%20ΕΛΛΗΝΙΚΑ.doc

http://sat.uoa.gr/medact/tech/semmpe/Kotronar.html

http://www.statistics.gr/

http://www.statistics.gr/gr_tables/S201_SPO_1_DT_AN_01_06.pdf

http://www.statistics.gr/gr_tables/S0900_SEL_11_DT_AN_04_T.pdf

http://epp.eurostat.ec.europa.eu

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΘ: Αεροπορικός Θόρυβος
ΑΜΕΑ : Άτομα με Ειδικές Ανάγκες
ΑΠ : Άξονας Προτεραιότητας
ΑΠΑ: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
ΑΠΕ : Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΠ: Ατμοηλεκτρικούς Σταθμούς Παραγωγής
ΑΤΕΙ : Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΧΓΔ : Αλλαγές Χρήσεων Γης και Δασοπονία
ΒΑΑ : Βιο Αποικοδομήσιμα Απορρίμματα
ΒΟΑΚ : Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης
ΔΑ: Διαχειριστική Αρχή
ΔΕΠΑΝΟΜ : Δημόσια Επιχείρηση Ανέγερσης Νοσηλευτικών Μονάδων
ΔΕΥΑ : Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
ΔΥΠΕ : Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας
ΔΣ : Διασυνοριακή
Ε & Α : Έρευνα & Ανάπτυξη
ΕΔΠΑΡ : Ενιαίο Δίκτυο Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικών Ρύπων
ΕΕΛ : Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων
ΕΚΒΥ : Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων -Υγροτόπων
ΕΛΚΕΘΕ : Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών ,
ΕΠ : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑΚ : Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων για την Καινοτομία
ΕΠΑ: Εταιρεία Παροχής Αερίου
ΕΠΜ : Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΕΣ : Ειδικός Στόχος
ΕΣΣΑΑ : Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΣΠΑ : Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΥ : Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΣΥΕ: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
ΕΤΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας
ΕΤΕ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
ΕΤΕπ : Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΦ:.Ενδιάμεσους Φορείς
ΙΤΕ : Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
ΚΠΣ : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΣΚΓ : Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές
ΜΑ : Μη αναστρέψιμη
ΜΑΙΧ : Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων
ΜΕΚ :Μηχανή Εσωτερικής Καύσης
ΜΜΕ : Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΜΜ : Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
ΜΠΕ : Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΝΟΑΚ : Νότιος Οδικός Άξονας Κρήτης
Ν.Π.Ι.Δ : Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΘ: Οδικός Θόρυβος
ΟΚΓ : Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές
ΟΟΣΑ : Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΤΑ : Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΒΑ : Περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου

ΠΕΣΔΑΑ : Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αστικών Αποβλήτων
ΠΣ : Περιβαλλοντικός Στόχος
Π.Σ. : Πρόγραμμα ή Σχέδιο
ΣΑΕ : Σενάριο Αναμενόμενης Εξέλιξης
ΣΘ: Σιδηροδρομικός Θόρυβος
ΣΜΠΕ : Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠΕ : Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣτΛ : Στρατηγικές της Λισσαβόνας
ΤΕΕ/ΤΔΚ : Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος / Τμήμα Δυτικής Κρήτης
ΤΠΕ : Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΦΑ : Φυσικό Αέριο
ΧΑΔΑ : Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
ΧΕ Κ-ΝΑ : Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου
Χ.Π. : Χωρική Προτεραιότητα
ΧΥΤΑ : Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Καθορισμός Περιβαλλοντικών τομέων – στόχων και δεικτών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Αξιολόγηση αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Αξιολόγηση προτεινομένων παρεμβάσεων και επιμέρους δράσεων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Αξιολόγηση Σωρευτικών Επιπτώσεων του Προγράμματος καθώς και Συνολικών Επιπτώσεων και Συνεργειών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Υπεύθυνη Δήλωση Μελετητή – Αντίγραφο Πτυχίου Μελετητή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Εξιδικευμένοι γενικοί στόχοι κατά άξονα προτεραιότητας

ΑΠ1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΠΣ1.1 Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών και φορτίων

- Ολοκλήρωση και αναβάθμιση οδικού δικτύου (περιφερειακό/τοπικό)
- Ολοκλήρωση υποδομών λιμένων

ΑΠΣ1.2 Συμπλήρωση και αναβάθμιση βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της περιφέρειας

ΑΠ2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ2.1 Βελτίωση και επέκταση λιμενικών υποδομών

ΑΠΣ2.2 Βελτίωση και επέκταση της εθνικής οδοποιίας

ΑΠΣ2.3 Βελτίωση και επέκταση του επαρχιακού / διαδημοτικού οδικού δικτύου

ΑΠ3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ3.1 Βελτίωση των εγκαταστάσεων σε λιμάνια και αεροδρόμια της Περιφέρειας

ΑΠΣ3.2 Εξασφάλιση επάρκειας ενέργειας και ενίσχυση επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

ΑΠΣ3.3 Βελτίωση των συνθηκών των οδικών μεταφορών

ΑΠ4 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΠΣ4.1 Υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση εξαγωγών και μείωση εισαγωγών

ΑΠΣ4.2 Υποστήριξη επενδύσεων τουρισμού που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

ΑΠΣ4.3 Υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παράξουν υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίας

ΑΠΣ4.4 Ενίσχυση υποδομών ερευνητικών ιδρυμάτων Κρήτης για την παραγωγή και εφαρμογή νέας γνώσης σε καινοτόμα προϊόντα τοπικού αλλά και εθνικού ενδιαφέροντος

ΑΠ5 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ5.1 Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων

ΑΠΣ5.2 Εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των Επιχειρήσεων

ΑΠ6 ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ6.1 Βελτίωση προσφερομένων υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές).

ΑΠΣ6.2 Προώθηση χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) από επιχειρήσεις της Περιφέρειας.

ΑΠΣ6.3 Ενίσχυση των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων στη μεταποίηση, το εμπόριο, τον τουρισμό και τις υπηρεσίες με έμφαση στην προώθηση της καινοτομίας, στην προστασία του περιβάλλοντος και την περιβαλλοντική διαχείριση, στη διαφοροποίηση των προϊόντων και σε όλες τις πρακτικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους.

ΑΠΣ6.4 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ομάδων πληθυσμού και ενίσχυση πρωτοβουλιών της ευρύτερης κοινωνικής οικονομίας.

ΑΠΣ6.5 Προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με έμφαση στην ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Συμμετοχή στα προγράμματα και δράσεις της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας των υπόλοιπων περιφερειών.

ΑΠΣ6.6 Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας.

ΑΠΣ6.7 Εξασφάλιση επαρκών τηλεπικοινωνιών.

ΑΠΣ6.8 Ενίσχυση των εποπτικών μηχανισμών και των υποδομών Ποιότητας και προστασίας του Καταναλωτή.

ΑΠΣ6.9 Εκσυγχρονισμός θεσμών και φορέων που άπτονται της λειτουργίας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ενίσχυση δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, με στόχο την παροχή έγκυρων και αποτελεσματικών υπηρεσιών προς τον επιχειρηματία /επενδυτή στην λογική του "one stop shop". Προώθηση της χρήσης των χρηματοοικονομικών εργαλείων με πιθανή αξιοποίηση της πρωτοβουλίας JEREMIE.

ΑΠΣ6.10 Εκσυγχρονισμός τουριστικών επιχειρήσεων καθώς και των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.

ΑΠΣ6.11 Ενίσχυση δράσεων και επενδύσεων σε συγκεκριμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

ΑΠΣ6.12 Ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού κινήτρου προσέλκυσης επισκεπτών υψηλού επιπέδου και σύνδεση με τουριστικές δραστηριότητες.

ΑΠΣ6.13 Ανάπτυξη διασυνοριακών τουριστικών προγραμμάτων στον Μεσογειακό χώρο.

ΑΠΣ6.14 Προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.

ΑΠΣ6.15 Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων (clusters).

ΑΠΣ6.16 Βελτίωση οδικής ασφάλειας μέσω συστημάτων τηλεματικής.

ΑΠ7 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΠΣ7.1 Προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος

ΑΠΣ7.2 Βελτίωση ποιότητας ζωής κατοίκων με αναβάθμιση περιβάλλοντος και συνθηκών διαβίωσης τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε οικισμούς της υπαίθρου

ΑΠΣ7.3 Ανάδειξη και διαχείριση πολιτιστικού αποθέματος και ένταξή του στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία

ΑΠΣ7.4 Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων και μνημείων

ΑΠΣ7.5 Στην συμπλήρωση υποδομών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης

ΑΠΣ7.6 Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου

ΑΠΣ7.7 Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών / ημιαστικών κέντρων με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Κρήτης.

ΑΠ8 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ8.1 Ανάδειξη μνημείων / αρχαιολογικών χώρων
ΑΠΣ8.2 Αναβάθμιση ή / και αύξηση της δυναμικότητας και λειτουργικότητας των κοινωνικών υποδομών (εκπαίδευσης, υγείας – πρόνοιας)
ΑΠΣ8.3 Βελτίωση των συνθηκών ή / και αύξηση του εξυπηρετούμενου πληθυσμού των νησιών και των επισκεπτών σε πόσιμο νερό, με παράλληλη μείωση των απωλειών νερού
ΑΠΣ8.4 Προστασία του περιβάλλοντος από στερεά και υγρά απόβλητα
ΑΠΣ8.5 Προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους και ευαίσθητων περιοχών
ΑΠΣ8.6 Αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας
ΑΠΣ8.7 Αναζωογόνηση των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας
ΑΠΣ8.8 Στήριξη και ενδυνάμωση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού των μικρών νησιών της Περιφέρειας

ΑΠ9 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ9.1 Ενίσχυση / συμπλήρωση υποδομών περιβάλλοντος με έμφαση στη διαχείριση των λυμάτων.
ΑΠΣ9.2 Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.
ΑΠΣ9.3 Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών εκπαίδευσης.
ΑΠΣ9.4 Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών υγειονομικής κάλυψης.
ΑΠΣ9.5 Εξασφάλιση επάρκειας άλλων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.
ΑΠΣ9.6 Πρόληψη και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων.
ΑΠΣ9.7 Προστασία και διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς.
ΑΠΣ9.8 Έλεγχος της δόμησης και των χρήσεων γης.
ΑΠΣ9.9 Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών.

ΑΠ10 ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΑΠΣ 10.1 Ενίσχυση αναγκαίων υποδομών περιβάλλοντος.
ΑΠΣ 10.2 Προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος
ΑΠΣ 10.3 Συμπλήρωση – Βελτίωση βασικών υποδομών μεταφορών (λιμάνια –δρόμοι).
ΑΠΣ 10.4 Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και σύνδεσή τους με τουριστική δραστηριότητα.
ΑΠΣ 10.5 Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.
ΑΠΣ 10.6 Εφαρμογή ειδικών δράσεων εξισορρόπησης πρόσθετου κόστους οφειλόμενου στο μικρό μέγεθος της αγοράς και της δυσκολίας προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού.
ΑΠΣ 10.7 Βελτίωση υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια).

ΑΠ11 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΑΜΙΓΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ – ΚΡΗΤΗ & ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΑΠΣ 11.1 Προπαρασκευή, Διαχείριση, Παρακολούθηση και Έλεγχος των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων
ΑΠΣ 11.2 Ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των Ταμείων

ΑΠ12 ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΣΤΟΧΟΥ ΣΤΑΔΙΑΚΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ – ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΑΠΣ 12.1 Εκπόνηση μελετών
ΑΠΣ 12.2 Ανταλλαγή εμπειριών
ΑΠΣ 12.3 Δημοσιότητα, προβολή και πληροφόρηση

Καθορισμός Περιβαλλοντικών Στόχων και Δεικτών - Δείκτες παρακολούθησης

Περιβαλλοντικοί Τομείς Ενδιαφέροντος

Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ καθορίζει τους εξής περιβαλλοντικούς τομείς στους οποίους θα εκτιμηθούν οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις:

- Βιοποικιλότητα
- Πληθυσμός
- Ανθρώπινη Υγεία
- Πανίδα και Χλωρίδα
- Έδαφος
- Ύδατα
- Αέρας
- Κλιματικοί παράγοντες
- Υλικά περιουσιακά στοιχεία
- Πολιτιστική κληρονομιά
- Τοπίο

και οι σχέσεις μεταξύ τους

Κάποιοι από τους τομείς έχουν συνάφεια μεταξύ τους και μπορούν να εξετασθούν από κοινού, όπως:

- Βιοποικιλότητα και Πανίδα-Χλωρίδα
- Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία
- Έδαφος, Ύδατα και Αέρας
- Πολιτιστική κληρονομιά και τοπίο, ή
- Βιοποικιλότητα και τοπίο

Αυτή η από κοινού εξέταση μπορεί να ισχύσει κατά περίπτωση για το υπόψη Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και τα ειδικά του χαρακτηριστικά.

Σε πρώτη φάση θα προσδιορισθούν οι Περιβαλλοντικοί Στόχοι και δείκτες βάσει των οποίων θα αξιολογηθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον του ΠΕΠ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και θα γίνει μια πρώτη προσέγγιση των δεικτών παρακολούθησης των επιπτώσεων αυτών. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται πιθανοί στόχοι και δείκτες, από τους οποίους θα γίνει η επιλογή των πλέον σχετικών και κατάλληλων για την περίπτωση.

ΠΙΘΑΝΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ			
Περιβαλλοντικοί Τομείς	**Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι**	**Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Δείκτες**	**Πιθανοί δείκτες παρακολούθησης**
Βιοποικιλότητα, Χλωρίδα-Πανίδα	• Προστασία βιοποικιλότητας, αποφυγή μή αντιστρέψιμων απωλειών • Αποφυγή διάσπασης και κατακερματισμού φυσικών περιοχών • Αποφυγή πρόκλησης βλαβών στη χλωρίδα και την πανίδα, τις φυσικές περιοχές και τα προστατευόμενα είδη • Παροχή ευκαιριών στο κοινό να έλθει σε ασφαλή επαφή με την άγρια ζωή και φύση	• Κατάσταση σημαντικών βιοτόπων • Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών • Αριθμός και/ή έκταση βιοτόπων και φυσικών περιοχών • Αριθμός και/ή έκταση προστατευόμενων περιοχών • Εκταση δασών, μερικώς δασοσκεπών εκτάσεων και βοσκοτόπων • Μέσες ετήσιες απώλειες εκτάσεων από πυρκαϊές • Μέσες ετήσιες αναδασώσεις • Μέγεθος βιοποικιλότητας, σύγκριση με ΕΕ • Ποσοστό ενδημικότητας • Ποσοστό απειλουμένων ειδών	
Πληθυσμός και Ανθρώπινη Υγεία	• Βελτίωση υγείας και μείωση ανισοτήτων • προστασία ανθρώπινης υγείας	• Μέγεθος πληθυσμού • Δημογραφικές μεταβολές • Προσδόκιμα έτη υγιούς ζωής • Βρεφική θνησιμότης • Αιτίες θνησιμότητας • Εργατικά ατυχήματα • αριθμός οδικών ατυχημάτων για οχήματα, πεζούς και ποδηλάτες • αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο • ποσοστό ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας	

Περιβαλλοντικοί Τομείς	Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι	Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Δείκτες	Πιθανοί δείκτες παρακολούθησης
Έδαφος, Ύδατα και Αέρας	Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη ποσότητας και ποιότητας Μείωση απορριμμάτων στο ελάχιστο και επαναχρησιμοποίηση μέσω ανακύκλωσης, λιπασματοποίησης ή ανάκτησης ενέργειας ανάπτυξη οικολογικής γεωργίας αύξηση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών Μείωση της ρύπανσης των υδάτων σε επίπεδα αβλαβή για τα φυσικά συστήματα Διασφάλιση της επαρκούς επαναπλήρωσης των υδροφορέων όπου γίνονται υδροληψίες πάσης φύσεως Μείωση αέριας ρύπανσης σε επίπεδα αβλαβή για τα φυσικά συστήματα Μείωση ανάγκης μετακινήσεων Μείωση αναπνευστικών ασθενειών Καθιέρωση πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων	ποσοστό υποβαθμισμένης γης ποσότητες στερεών αποβλήτων που διατίθενται με υγειονομική ταφή εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων, συνολική και κατά κεφαλή ανακύκλωση % (χαρτί, γυαλί, ΒΑΑ, αλουμίνιο) κατάληψη εδαφών κίνδυνος πλημμυρών ποσοστό οικολογικής γεωργίας χρήση λιπασμάτων-φυτοφαρμάκων ποιότητα επιφανειακών υδάτων ποσότητα και ποιότητα υπόγειων νερών απολήψεις νερού χρήση νερού κατά τομέα επάρκεια νερού ποσοστό ανακύκλωσης διαθεσιμότητα νερού σε βιότοπους ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ ημέρες υπέρβασης ορίων εκπομπές αέριων ρύπων εκπομπές ανά πηγή / κατά κεφαλή πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες επιβατική κίνηση ανά μέσο εμπορευματική κίνηση ανά μέσο κυκλοφοριακοί φόρτοι εξέλιξη συμμετοχής καταλυτικών οχημάτων Αύξηση δυνατότητας ασφαλούς πεζοπορίας ή ποδηλασίας ποσοστό διείσδυσης φυσικού αερίου	

Περιβαλλοντικοί Τομείς	Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι	Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Δείκτες	Πιθανοί δείκτες παρακολούθησης
Κλιματικοί παράγοντες	Μείωση αερίων θερμοκηπίου Μείωση έκθεσης στα αποτελέσματα των κλιματολογικών αλλαγών Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας Αύξηση εκμετάλλευσης ΑΠΕ Βιώσιμη προσβασιμότητα Αύξηση χρήσης ΜΜΜ	Εκπομπές ανά πηγή (%) Εξέλιξη ενεργειακής ζήτησης Κατανομή παραγωγής ενέργειας ανά πηγή Ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ Κατανάλωση ενέργειας ανά κάτοικο Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα ΑΕΠ Ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας Εκπομπή αερίων θερμοκηπίου • ανά κάτοικο • ανά μονάδα ΑΕΠ Κατανομή κατανάλωσης ενέργειας Επιβατική κίνηση ανά μέσο ποσοστό χρήσης ΜΜΜ εξέλιξη αριθμού επιβατικών οχημάτων πυκνότητα οδικού δικτύου ποσοστό βιοκλιματικών κτιρίων	Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου Εξέλιξη ενεργειακής ζήτησης Ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ ποσοστό χρήσης ΜΜΜ εξέλιξη αριθμού επιβατικών οχημάτων
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	Προστασία από ρύπανση και κραδασμούς Προώθηση αειφόρου κατασκευής Κατασκευή λειτουργικών κτιρίων	ποσοστά αστικών και αγροτικών περιοχών οχλούμενων από οδούς ταχείας κυκλοφορίας, οχλούσες βιομηχανίες, βιολογικούς καθαρισμούς, χώρους διάθεσης απορριμμάτων, λατομευτικές και μεταλλευτικές δραστηριότητες, κ.ά αξία γης ή κτιρίων στην άμεση γειτονία προτεινόμενων παρεμβάσεων	αξία γης ή κτιρίων στην άμεση γειτονία προτεινόμενων παρεμβάσεων

Περιβαλλοντικοί Τομείς	Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι	Πιθανοί Περιβαλλοντικοί Δείκτες	Πιθανοί δείκτες παρακολούθησης
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	Εύκολη πρόσβαση στους χώρους εργασίας με μέσα μαζικής μεταφοράς Ενίσχυση της αειφόρου μετακίνησης Βελτίωση πρόσβασης στις αγορές Ικανοποίηση αναγκών από τοπική παραγωγή	Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου Πυκνότητα οδικού δικτύου Αριθμός διατροπικών κόμβων	
Φυσικοί πόροι	Μείωση οικολογικού αποτυπώματος της Περιφέρειας Μείωση ζήτησης πρώτων υλών Χρήση ανακυκλωμένων υλικών	Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών	
Πολιτιστική κληρονομιά και τοπίο	Διατήρηση ιστορικών κτιρίων, αρχαιολογικών χώρων και άλλων χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος προστασία και ανάδειξη αγροτικού και αστικού τοπίου προστασία φυσικού τρόπου ζωής και τοπικής διαφορετικότητας βελτίωση ποσότητας και ποιότητας ανοικτών χώρων προσβάσιμων στο κοινό επιμήκυνση τουριστικής περιόδου ανάπτυξη αγροτουρισμού και οικοτουρισμού	αριθμός διατηρητέων κτιρίων αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις αριθμός επισκεπτών χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου ποσοστό πληθυσμού σε απόσταση μέχρι 200 μ από πάρκα και ανοικτούς χώρους αστικό πράσινο ανά κάτοικο αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών	

Τελική επιλογή περιβαλλοντικών στόχων

ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας
ΠΣ2 Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού
ΠΣ3 Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών
ΠΣ4 Μείωση ρύπανσης νερών
ΠΣ5 Μείωση ρύπανσης αέρα
ΠΣ6 Μείωση αερίων θερμοκηπίου και βελτίωση ενεργειακής απόδοσης
ΠΣ7 Αύξηση αξίας υλικών περιουσιακών στοιχείων
ΠΣ8 Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς
ΠΣ9 Προστασία Τοπίου
ΠΣ10 Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων, οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση
ΠΣ11 Βιώσιμη προσπελασιμότητα
ΠΣ12 Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών

Λόγω της ευρύτητας των δράσεων του ΠΕΠ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου, όλοι σχεδόν οι περιβαλλοντικοί στόχοι είναι συναφείς με τους άξονες ΑΠ1, ΑΠ2, ΑΠ3, ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6, ΑΠ7, ΑΠ8, ΑΠ9, ΑΠ10, ΑΠ11 και ΑΠ12 όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα συσχετισμών. Συνεπώς, για κάθε άξονα θα εξετασθούν όλες οι περιβαλλοντικές παράμετροι.

Συσχετισμός Αναπτυξιακών και Περιβαλλοντικών Στόχων
ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ										
		ΑΠ1			ΑΠ2			ΑΠ3		
		1.1.1	1.1.2	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1		?		?			?	?	?
	2	?	?	?	?	?	?	?		?
	3		?	?	?			?	?	?
	4	?	?	?	?	?	?	?		?
	5		?	?	?			?		?
	6		?	?	?			?		?
	7	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	8	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	9		?	?	?			?	?	?
	10	?	?	?	?	?	?	?		?
	11									?
	12	?	?	?	?	?	?	?	?	?

Συμβατά

Μη Συμβατά

? Αβέβαια Σύνδεση

Καμία Σύνδεση

		ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ																			
		ΑΠ 4				ΑΠ5		ΑΠ6													
		4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	6.6	6.7	6.8	6.9	6.10	6.11	6.12	6.13	6.14	6.15	6.16
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1	?	?							?	?						?	?	?				
	2	?							?	?	?	?		?			?	?	?				
	3		?		?	?				?	?						?	?	?				?
	4	?	?		?	?	?			?	?	?					?	?	?				
	5	?	?		?	?	?		?	?	?	?					?	?	?	?	?		
	6	?	?		?	?	?		?	?	?	?					?	?	?	?	?		
	7					?	?			?	?	?	?				?	?			?	?	?
	8	?	?			?	?			?	?	?	?				?	?			?	?	?
	9	?	?							?	?						?	?	?	?	?		
	10	?	?								?	?	?	?	?	?	?	?	?	?			
	11	?	?	?		?	?			?	?						?	?	?	?			?
	12																						

Συμβατά

Μη Συμβατά

? Αβέβαια Σύνδεση

Καμία Σύνδεση

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ																								
		ΑΠ7							ΑΠ8								ΑΠ9								
		7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	7.7	8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7	8.8	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7	9.8	9.9
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1		?		?	?				?		?				?	?		?	?	?				
	2																								
	3				?	?		?				?		?	?	?	?								
	4					?		?		?				?	?	?			?	?	?				
	5					?		?		?		?		?	?	?	?		?	?	?				
	6		?			?		?		?		?				?	?		?	?	?				
	7									?									?	?	?				
	8		?		?	?				?									?	?	?				
	9		?		?	?				?		?					?		?	?	?				
	10		?		?	?		?	?		?	?					?	?						?	?
	11	?			?	?		?		?									?	?	?				
	12	?																							

Συμβατά

Μη Συμβατά

Αβέβαια Σύνδεση

Καμία Σύνδεση

ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ													
		ΑΠ10							ΑΠ11		ΑΠ12		
		10.1	10.2	10.3	10.4	10.5	10.6	10.7	11.1	11.2	12.1	12.2	12.3
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	1	?						?					
	2			?									
	3	?											
	4			?				?					
	5	?						?					
	6	?						?					
	7			?				?					
	8			?				?					
	9	?						?					
	10	?		?	?	?							
	11							?					
	12			?									

Συμβατά

Μη Συμβατά

? Αβέβαια Σύνδεση

Καμία Σύνδεση

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ

Α.Π.1, 2 & 3 - ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ			
Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	**Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις**	**Παρατηρήσεις**	
Προστασία Βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας	• Θα προστατευθούν βιότοποι και είδη; • Θ΄ αποφευχθούν μη αντιστρέψιμες απώλειες; • Θα διατηρηθεί ο αριθμός και η έκταση των βιοτόπων; • Θα προωθηθεί η βιοποικιλότητα σαν εθνικός πλούτος; • Θα υπάρξει διάσπαση βιοτόπων;	**ΚΡΗΤΗ**	Λόγω της πληθώρας φυσικών περιοχών στην Κρήτη, αναμένεται ότι θα υπάρξουν περιπτώσεις όπου θα θιγούν τέτοιες περιοχές, είτε με τη διέλευση γραμμικών υποδομών ή με την εγκατάσταση δραστηριοτήτων μέσα ή κοντά σε τέτοιες περιοχές. Αυτό θα σημάνει την αύξηση των πιέσεων σε βιοτόπους και είδη, τη μερική ή ολική διάσπασή των βιοτόπων και την πιθανή μείωση ειδών.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η Περιφέρεια έχει ήδη υψηλό δείκτη κατακερματισμού φυσικών περιοχών, που καλύπτουν 40% της έκτασής της, ο οποίος και θα αυξηθεί με τις διανοίξεις νέας οδοποιίας. Αυτό θα σημάνει αυξημένη πίεση σε βιοτόπους και είδη. Δυσμενώς θα επιδράσει και η αύξηση παραγωγικών και τουριστικών δραστηριοτήτων, ενώ τα λιμενικά έργα θα επιφέρουν μορφολογικές αλλαγές στην παραθαλάσσια περιοχή.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η Περιφέρεια έχει μεγάλο ποσοστό φυσικών περιοχών που καλύπτουν πάνω από 40% της έκτασής της και στα μεγαλύτερα και περισσότερο αξιοποιημένα νησιά υπάρχει ήδη υψηλός δείκτης κατακερνματισμού. Ιδιαίτερα στις ακτογραμμές. Αναμένονται σαφώς αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή οδικών και λιμενικών υποδομών.
Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού	• βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας μέσω της μείωσης της φτώχειας και της ανεργίας; • μείωση ατυχημάτων; • Θα μειωθεί η έκθεση του πληθυσμού στο θόρυβο; • Θα αυξηθεί ο πληθυσμός;	**ΚΡΗΤΗ**	Η βελτίωση της προσπελασιμότητας και η μείωση των χωρικών αποκλεισμών σαφώς θα ενισχύσει την πρόσβαση του πληθυσμού στις υπηρεσίες υγείας. Θετικά θα λειτουργήσει και η αναμενόμενη μείωση των οδικών ατυχημάτων, λόγω βελτίωσης των υποδομών. Αν η βελτίωση της προπελασιμότητας συμβάλλει και στην αύξηση του εισοδήματος, τότε ενισχύεται η πρόσβαση σε καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες υγείας. Αντίθετα, θα αυξηθεί ο θόρυβος και η αέρια ρύπανση, πράγμα αρνητικό για την υγεία. Αύξηση του πληθυσμού αναμένεται κυρίως τοπικά, σε περιοχές βελτιωμένης προσπελασιμότητας. Σε επίπεδο περιφέρειας, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού είναι ήδη υψηλός σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα μπορεί να τον διατηρήσει σε υψηλά επίπεδα.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η κατασκευή οδικών και λιμενικών υποδομών βελτιώνει την προσπελασιμότητα και αυξάνει την ανάπτυξη των περιοχών παρέμβασης με θετικές επιπτώσεις σε πληθυσμό και υγεία, ενώ η αύξηση του θορύβου και της αέριας ρύπανσης, λόγω της αύξησης του μεταφορικού έργου μπορεί να έχει κάποιες αρνητικές επιπτώσεις. Θετική επίπτωση σε πληθυσμό και υγεία έχει επίσης η βελτίωση της οδικής ασφάλειας.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η κατασκευή οδικών και λιμενικών υποδομών βελτιώνει την προσπελασιμότητα και αυξάνει την ανάπτυξη των περιοχών παρέμβασης με θετικές επιπτώσεις σε πληθυσμό και υγεία, ενώ η αύξηση του θορύβου και της αέριας ρύπανσης, κατά την κατασκευή και λειτουργία μπορεί να έχει κάποιες αρνητικές επιπτώσεις.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών	• Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών; • Θα υπάρξουν απώλειες εδάφους; • Θα μειωθεί η παραγωγή στερεών αποβλήτων;	ΚΡΗΤΗ	Σε κάθε περίπτωση αναμένεται κατάληψη εδαφών από τις υποδομές μεταφορών, καθώς και ρύπανση από τη κατασκευή και λειτουργία τους
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Σαφώς αναμένεται κατάληψη εδαφών από νέες οδικές και λιμενικές υποδομές και επεκτάσεις, καθώς και από νέους χώρους εργασίας και διάφορες άλλες υποδομές καθώς και από απορρίμματα που θα δημιουργήσουν οι αυξημένες δραστηριότητες και οι αυξήσεις κατά τόπους μόνιμου και εποχικού πληθυσμού. Σοβαρές επιπτώσεις στην κατάληψη εδαφών μπορεί επίσης να έχει η αστικοποίηση των περιοχών γύρω από τις νέες οδικές υποδομές, ιδιαίτερα όταν αυτές δίνουν πρόσβαση σε παραθαλάσσιες περιοχές.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται κατάληψη εδαφών από υποδομές προσπέλασης και τη συνακόλουθη επέκταση οικισμών κατά μήκος των οδικών αξόνων, ιδιαίτερα σε παραλιακές ζώνες.
Μείωση ρύπανσης νερών	• Υπάρχει επάρκεια καθαρού πόσιμου νερού; • Θα μειωθεί η παραγωγή υγρών αποβλήτων; • Θα προστατευθούν οι υδάτινοι αποδέκτες; • Θα υπάρξουν κίνδυνοι πλημμυρών;	ΚΡΗΤΗ	Έμμεση ρύπανση νερών θα υπάρξει από τις εκπλύσεις οδικών δικτύων κατά τις περιόδους βροχοπτώσεων. Σε περίπτωση παρεμβάσεων στο υδρογραφικό δίκτυο, μπορεί να αυξηθεί ο κίνδυνος πλημμυρών. Αντίθετα, οι εγκαταστάσεις προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος θα έχουν θετική επίπτωση.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η αύξηση της προσπελασιμότητας και των μόνιμων και εποχικών πληθυσμών ορισμένων περιοχών θα αυξήσει τις πιέσεις στη ζήτηση νερού και στην ποιότητα των υδάτινων αποδεκτών, ειδικότερα όταν οι νέες περιοχές που ανοίγονται δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες περιβαλλοντικές υποδομές. Επίσης, η λειτουργία των νέων λιμενικών υποδομών επιβαρύνουν τους θαλάσσιους αποδέκτες με τα απόβλητα των πλοίων, διαταράσσοντας την ισορροπία των υποθαλάσσιων πληθυσμών και την ποιότητα των νερών κολύμβησης.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται αύξηση της ζήτησης πόσιμου νερού, και ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών από υδρογονάνθρακες, κυρίως από τη νέα οδοποιία και το αυξημένο μεταφορικό έργο.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Μείωση ρύπανσης αέρα	• Θα μειωθεί η παραγωγή αέριων αποβλήτων; • Θα μειωθούν τα αιωρούμενα σωματίδια;	**ΚΡΗΤΗ**	Η παραγωγή αέριων αποβλήτων μάλλον θ' αυξηθεί, παράλληλα με την αύξηση των οδικών μετακινήσεων αλλά η ρύπανση θα είναι διάχυτη. Η πιθανή μείωση κυκλοφοριακών συμφορήσεων θα αλλάξει πιθανώς το είδος των ρύπων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Σημαντική επίπτωση ενός οδικού έργου, ειδικά κατά τη λειτουργία, αποτελεί η αύξηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή επιρροής του έργου, ακόμη και όταν πρόκειται για έργα μικρής κλίμακας, ενώ και κατά την κατασκευή υπάρχουν προβλήματα σωματιδιακής ρύπανσης
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται αύξηση της ρύπανσης αέρα λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου, και μείωση από την ανάπτυξη ΑΠΕ. Μακροπρόθεσμα, αναμένεται μείωση της ρύπανσης και από τη βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας.
Μείωση αερίων θερμοκηπίου Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας	• Θα μειωθούν τα αέρια θερμοκηπίου; • Θα μειωθεί η ρύπανση από συμβατικές πηγές ενέργειας;	**ΚΡΗΤΗ**	Οι ενισχυμένες οδικές μεταφορές θα συμβάλλουν στην αύξηση των αερίων θερμοκηπίου. Λαμβανομένου υπόψη του σημερινού ενεργειακού προβλήματος της Κρήτης, δεν αναμένεται στο άμεσο μέλλον μείωση των συμβατικών πηγών ενέργειας.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η λειτουργία των οδικών έργων επιβαρύνει την ατμόσφαιρα με αέρια θερμοκηπίου.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Θα υπάρξει αύξηση των αερίων θερμοκηπίου λόγω αυξημένου μεταφορικού έργου και μείωση λόγω ΑΠΕ.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	• Θα αυξηθεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων στις περιοχές παρέμβασης και γενικότερα;	**ΚΡΗΤΗ**	Θα υπάρξει αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων κατά τόπους, λόγω βελτιωμένης προσπελασιμότητας, αλλά και πιθανή μείωση τις αξίας τις περιοχές άμεσης γειτονίας με τις υποδομές, λόγω θορύβου, κραδασμών και ρύπανσης. Σίγουρα θα υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις κατά την κατασκευή των υποδομών.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Οι χρήσεις γης κατά το στάδιο λειτουργίας των οδικών και λιμενικών έργων υποδομής σταδιακά μεταβάλλονται και προκαλείται αστικοποίηση σε ευρεία περιοχή γύρω από το έργο. Η αλλαγή χρήσεων γης επηρεάζει αυξητικά τις αξίες οικοπέδων και ακινήτων της περιοχής.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένονται αύξης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας και προοπτικών των τοπικών οικονομιών.
Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς	• επιτυγχάνεται καλύτερη πρόσβαση σε πολιτιστικές εκδηλώσεις; • προστατεύονται επαρκώς τα μνημεία πολιτισμού; • αναδεικνύονται επαρκώς τα μνημεία πολιτισμού; • προστατεύεται η τοπική διαφορετικότητα καθώς και ο φυσικός τρόπος ζωής;	**ΚΡΗΤΗ**	Η βελτίωση της προσπελασιμότητας είναι θετική για την ανάδειξη και πρόσβαση σε μνημεία και εκδηλώσεις. Λόγω της πληθώρας και μεγάλης διασποράς εκατοντάδων μνημείων πολιτισμού και παραδοσιακών οικισμών, είναι πιθανό κάποιες από τις γραμμικές κυρίως υποδομές να επηρεάσουν δυσμενώς μνημεία και οικισμούς και επιδράσουν αρνητικά στη διαφορετικότητα και τον φυσικό τρόπο ζωής.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Τα οδικά και λιμενικά έργα μεταφορών έχουν έμμεση επίδραση στην πολιτιστική κληρονομιά, καθώς η επέκταση των δικτύων μεταφορών μιας περιοχής καθιστά προσβάσιμες και επισκέψιμες τις περιοχές ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, συντελώντας στην ανάδειξή τους.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένονται αρνητικές επιδράσεις στην πολιτιστική κληρονομιά από την αύξηση της προσπελασιμότητας των χώρων πολιτισμού.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Προστασία Τοπίου	• Κατάσταση τοπίου; • Προστασία και βελτίωση αστικού και αγροτικού τοπίου;	ΚΡΗΤΗ	Λόγω της πληθώρας περιοχών μεγάλου κάλλους και το ιδιαίτερο μεσογειακό νησιωτικό αγροτικό τοπίο, είναι πιθανό κάποιες από τις γραμμικές κυρίως υποδομές να επηρεάσουν δυσμενώς το τοπίο με κατάληψη εδαφών, διάσπαση και αισθητική υποβάθμιση.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η αστικοποίηση των ακτών που μπορεί να προκληθεί από την επέκταση των οδικών υποδομών και τα λιμενικά έργα αποτελούν τους μεγαλύτερους κινδύνους αλλοίωσης του παραθαλάσσιου τοπίου.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Λόγω της διάνοιξης υποδομών προσπέλασης και της συνακόλουθης επέκτασης οικισμών κατά μήκος των οδικών αξόνων, υπάρχει κίνδυνος καταστροφής του παραθαλάσσιου τοπίου.
Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού	• Θα μειωθεί το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας; • Θα μειωθεί η ζήτηση πρώτων υλών; • Θα γίνει χρήση ανακυκλωμένων υλικών; • Θα καθιερωθούν αρχές οικολογικού σχεδιασμού • Θα γίνει καλύτερη διαχείριση περιβαλλοντικών παραμέτρων; • Θα προωθηθεί η αειφόρος κατασκευή;	ΚΡΗΤΗ	Η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών μεταφορών επιδρά δυσμενώς στο οικολογικό αποτύπωμα, και τη ζήτηση πρώτων υλών. Οι σημερινές τάσεις σε ότι αφορά στην παραγωγή και διαχείριση υποδομών μεταφορών, δεν είναι ενθαρρυντικές σε ότι αφορά την καθιέρωση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών και αρχών οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και αειφόρου κατασκευής.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	• υπάρχει εύκολη πρόσβαση στους χώρους εργασίας με μέσα μαζικής μεταφοράς; • ενισχύεται η αειφόρος μετακίνηση; • βελτιώνεται η πρόσβαση στις αγορές;	**ΚΡΗΤΗ**	Η αύξηση της προσπελασιμότητας λειτουργεί θετικά σε ότι αφορά στην πρόσβαση σε αγορές, εργασία και κοινωνικές υπηρεσίες. Η αειφορία εξαρτάται από το κατά πόσον θα αξιοποιηθούν οι νέες υποδομές με τη δρομολόγηση και αξιοποίηση ΜΜΜ. Στην αντίθετη περίπτωση, τα αποτελέσματα θα είναι αρνητικά, αφού οι νέες υποδομές θα ενθαρρύνουν την αυξημένη χρήση ΙΧ αυτοκινήτων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών	• *Θα μειωθεί η φτώχεια;* • *Θα μειωθεί η ανεργία;* • *Θα μειωθούν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί;*	**ΚΡΗΤΗ**	Η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών, θα λειτουργήσει θετικά με τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος, αύξηση των θέσεων εργασίας και βελτίωση της προσπελασιμότητας.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Οι οδικές και λιμενικές υποδομές έχουν μεκροπρόθεσμες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις στις περιοχές επιρροής των έργων επηρεάζοντας θετικά την ανάπτυξη των οικισμών που εξυπηρετούν, διευκολύνοντας τη διακίνηση πληθυσμών, αγαθών και υπηρεσιών και την τουριστική ανάπτυξη. Συμβάλλουν άμεσα στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στη διατήρηση των υφιστάμενων και δίνουν τη δυνατότητα στην τοπική παραγωγή να διευρύνει τις αγορές. Έτσι, αυξάνεται το τοπικό εισόδημα και μειώνεται η ανεργία.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.

Προτεινόμενη αναμόρφωση ΑΠ1, 2 & 3:

Η ενίσχυση αστικών και κυρίως υπεραστικών συγκοινωνιών και η χρήση καθαρών μέσων μεταφοράς θα ενισχύσει την περιβαλλοντική διάσταση των ΑΠ1,2 και 3.

Βελτίωση προϋποθέσεων για την επιτυχία του προγράμματος:

Ο σχεδιασμός των υποδομών πρέπει να αποκλείσει, ή έστω να ελαχιστοποιήσει τις διελεύσεις μέσα από ή την εγκατάσταση σε περιοχές οικολογικής, πολιτιστικής και αισθητικής αξίας και να ενσωματώσει μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων όταν αυτό δεν είναι δυνατόν. Ακόμη, πρέπει να διασφαλισθεί ότι η κατασκευή των υποδομών να γίνει με βάση τις αρχές οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και αειφόρου κατασκευής. Τέλος, θα πρέπει να ληφθούν παράλληλα μέτρα σε άλλους άξονες και προγράμματα, ώστε να βελτιωθούν οι προϋποθέσεις βιώσιμης προσπελασιμότητας, με την ενίσχυση της δρομολόγησης ΜΜΜ σε παλαιές και νέες υποδομές και της διατροπικότητας των μέσων.

Α.Π.4, 5,& 6 - ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ			
Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	**Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις**	**Παρατηρήσεις**	
Προστασία Βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας	• Θα προστατευθούν βιότοποι και είδη; • Θ΄ αποφευχθούν μη αντιστρέψιμες απώλειες; • Θα διατηρηθεί ο αριθμός και η έκταση των βιοτόπων; • Θα υπάρξει διάσπαση βιοτόπων;	**ΚΡΗΤΗ**	Υπάρχει πιθανότητα επιπτώσεων σε φυσικές περιοχές από την κατασκευή κτιριακών και παραγωγικών εγκαταστάσεων. Η έκταση των πιθανών παρεμβάσεων είναι μικρή και εύκολα αντιμετωπίσημη, εκτός αν πρόκειται για εξορυκτικές δραστηριότητες.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Οι όποιες κατασκευές μέσα σε φυσικές περιοχές θα προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις, ενώ θετικές επιπτώσεις θα έχει η μείωση των μετακινήσεων λόγω επέκτασης της Κοινωνίας της Πληροφορικής.
Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού	• βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας μέσω της μείωσης της φτώχειας και της ανεργίας; • Θα μειωθεί η έκθεση του πληθυσμού στο θόρυβο; • Θα αυξηθεί ο πληθυσμός;	**ΚΡΗΤΗ**	Η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος θα επιδράσει θετικά στις συνθήκες υγείας και την αύξηση του πληθυσμού. Η αύξηση της ρύπανσης και του θορύβου από αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες και μεταφορές αντισταθμίζεται από τη μείωση των μετακινήσεων που επιτυγχάνεται μέσω των τηλεματικών εφαρμογών.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η ρύπανση από την αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας αντισταθμίζεται από τη μείωση των μετακινήσεων που επιτυγχάνεται μέσω των τηλεματικών εφαρμογών.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών	• Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών; • Θα υπάρξουν απώλειες εδάφους; • Θα μειωθεί η παραγωγή στερεών αποβλήτων;	**ΚΡΗΤΗ**	Οι νέες εγκαταστάσεις και οι υποδομές τους θα καταλάβουν σίγουρα κάποιες περιορισμένες εκτάσεις εδαφών ενώ η αυξημένες δραστηριότητες θα επιφέρουν και αύξηση των στερεών απορριμμάτων. Μπορούν να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές μείωσης παραγωγής στερεών αποβλήτων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
Μείωση ρύπανσης νερών	• Θα μειωθεί η παραγωγή υγρών αποβλήτων; • Θα προστατευθούν οι υδάτινοι αποδέκτες;	**ΚΡΗΤΗ**	Οι νέες εγκαταστάσεις θα αυξήσουν την παραγωγή υγρών αποβλήτων. Μπορούν να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές μείωσης παραγωγής υγρών αποβλήτων και προστασίας των υδάτινων αποδεκτών με τη βέλτιστη επεξεργασία των αποβλήτων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Μείωση ρύπανσης αέρα	• Θα μειωθεί η παραγωγή αέριων αποβλήτων; • Θα αντικατασταθούν ρυπογόνοι κλάδοι; • Θα μειωθούν τα αιωρούμενα σωματίδια;	**ΚΡΗΤΗ**	Οι νέες εγκαταστάσεις θα αυξήσουν την παραγωγή αέριων αποβλήτων. Μπορούν να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές μείωσης ρυπογόνων παραγωγικών διαδικασιών και προστασίας της ατμόσφαιρας.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αύξηση αέριας ρύπανσης λόγω αύξησης παραγωγικών δραστηριοτήτων και μείωση λόγω μείωσης των μετακινήσεων λόγω τηλεματικής.
Μείωση αερίων θερμοκηπίου Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας	• Θα μειωθούν τα αέρια θερμοκηπίου; • Θα μειωθεί η ρύπανση από συμβατικές πηγές ενέργειας; • Θα προωθηθεί η αειφόρος χρήση ΑΠΕ; • Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος; • Θα αυξηθεί το ποσοστό ενέργειας από ΑΠΕ;	**ΚΡΗΤΗ**	Σίγουρα αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις για τη χρήση ΑΠΕ, καθαρότερων συμβατικών πηγών ενέργειας (αέριο), μείωση της κατανάλωσης και μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μέτρα που θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις στην ορθολογική διαχείριση της ενέργειας.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αύξηση αέριων θερμοκηπίου λόγω αύξησης παραγωγικών δραστηριοτήτων και μείωση λόγω μείωσης των μετακινήσεων λόγω τηλεματικής.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	• Θα αυξηθεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων στις περιοχές παρέμβασης και γενικότερα;	**ΚΡΗΤΗ**	Η αύξηση των εισοδημάτων θα έχει θετική επίπτωση στην αξία των περιουσιακών στοιχείων. Μικρά προβλήματα μπορεί να προκύψουν στην άμεση γειτονία νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Υπάρχει συσχέτιση αλλά δεν κρίνεται ουσιώδης.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται γενική άνοδος των αξιών λόγω αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος.
Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς	• επιτυγχάνεται καλύτερη πρόσβαση σε πολιτιστικές εκδηλώσεις; • εξασφαλίζεται ότι η χώρα αναδεικνύει μνημεία πολιτισμού;	**ΚΡΗΤΗ**	Πέρα από μικρές δυσμενείς επιπτώσεις στην άμεση γειτονία νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων, η αύξηση της ρύπανσης και των κραδασμών από αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες και μεταφορές αντισταθμίζεται από τη μείωση των μετακινήσεων που επιτυγχάνεται μέσω των τηλεματικών εφαρμογών.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Υπάρχει συσχέτιση αλλά δεν κρίνεται ουσιώδης.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Προστασία Τοπίου	• Κατάσταση τοπίου; • Προστασία και βελτίωση αστικού και αγροτικού τοπίου;	**ΚΡΗΤΗ**	Μόνο τοπικά προβλήματα στις περιοχές εγκατάστασης νέων δραστηριοτήτων μπορεί να προκύψουν.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Υπάρχει συσχέτιση αλλά δεν κρίνεται ουσιώδης.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Δεν υπάρχει συσχέτιση.
Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού	• Θα μειωθεί το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας • Θα μειωθεί η ζήτηση πρώτων υλών; • Θα γίνει χρήση ανακυκλωμένων υλικών; • Θα καθιερωθούν αρχές οικολογικού σχεδιασμού • Θα γίνει καλύτερη διαχείριση περιβαλλοντικών παραμέτρων; • Θα προωθηθεί η αειφόρος κατασκευή;	**ΚΡΗΤΗ**	Μπορούν να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να μειώσουν τη ζήτηση φυσικών πόρων για παραγωγικούς σκοπούς και να προωθήσουν την αξιοποίηση ανακυκλωμένων υλικών. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μέτρα που θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων. Μπορούν να αναμένονται επίσης αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης, οικολογικού σχεδιασμού, ηλεκτρονικού εμπορίου και αειφόρου κατασκευής.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	• επιτυγχάνεται η κατά το δυνατόν ικανοποίηση τοπικών αναγκών από τοπική παραγωγή; • υπάρχει εύκολη πρόσβαση στους χώρους εργασίας με μέσα μαζικής μεταφοράς; • ενισχύεται η αειφόρος μετακίνηση; • βελτιώνεται η πρόσβαση στις αγορές;	**ΚΡΗΤΗ**	Αν η λειτουργία των νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων αυξήσει το μεταφορικό έργο για προϊόντα και προσωπικό θα πρέπει να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις. Κρίνεται σκόπιμο να εξετάζονται, σαν δευτερεύοντα και μη αποκλειστικά κριτήρια, το κατά πόσον ικανοποιούνται τοπικές ανάγκες και τη δυνατότητες πρόσβασης θα έχουν οι εργαζόμενοι στους τόπους εργασίας. Αντίθετα, η ψηφιακή σύγκλιση θα έχει απόλυτα θετικά αποτελέσματα λόγω μείωσης των μετακινήσεων του κοινού
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών	• Θα μειωθεί η φτώχεια; • Θα μειωθεί η ανεργία; • Θα μειωθούν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί;	**ΚΡΗΤΗ**	Θα υπάρξουν θετικές επιπτώσεις λόγω αύξησης εισοδημάτων και θέσεων εργασίας και άρση αποκλεισμών από την εφαρμογή της ψηφιακής σύγκλισης
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Υπάρχει συσχέτιση αλλά δεν κρίνεται ουσιώδης.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Προτεινόμενη αναμόρφωση ΑΠ4, 5 & 6: Ουδεμία **Βελτίωση προϋποθέσεων για την επιτυχία του προγράμματος:** Απαραίτητη η διασφάλιση χωροθέτησης νέων εγκαταστάσεων εκτός φυσικών περιοχών και μακράν πολιτιστικών μνημείων και ευαίσθητων τοπίων.			

Α.Π.7, 8 & 9 - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ			
Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	**Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις**	**Παρατηρήσεις**	
Προστασία Βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας	• Θα προστατευθούν βιότοποι και είδη; • Θ΄ αποφευχθούν μη αντιστρέψιμες απώλειες; • Θα διατηρηθεί ο αριθμός και η έκταση των βιοτόπων; • Θα προωθηθεί η βιοποικιλότητα σαν εθνικός πλούτος; • Θα υπάρξει διάσπαση βιοτόπων;	**ΚΡΗΤΗ**	Θετικές επιπτώσεις μπορούν να αναμένονται από την βελτιωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων και την επεξεργασία υγρών αποβλήτων. Ο θεματικός τουρισμός, και ιδιαίτερα ο οικοτουρισμός, πρέπει ν' αναπτυχθεί με προσοχή για να μην προκληθούν δυσμενείς επιπτώσεις. Αντίθετα, μπορεί να επιτευχθεί ακόμη και ανάδειξη της βιοποικιλότητας μέσω των οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, αν υπάρξει προσεκτικός σχεδιασμός.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από της δράσεις προστασίας και ανάδειξης της φύσης και του πολιτισμού αν και η αύξηση των επισκεπτών μπορεί να δημιουργήσεις προβλήματα όχλησης και ανεπάρκειας περιβαλλοντικών υποδομών. Θετικές επιπτώσεις αναμένονται και από τις δράσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης, όπως και από τη βελτιωμένη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από τις επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, τις υποδομές εκπαίδευσης και υγείας και τις υποδομές διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ενώ θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την πρόληψη κινδύνων.
Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού	• βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας μέσω της μείωσης της φτώχειας και της ανεργίας; • μείωση ατυχημάτων; • καλύτερες υπηρεσίες περιβαλλοντικών υποδομών; • Θα αυξηθεί ο πληθυσμός;	**ΚΡΗΤΗ**	Θετικές επιπτώσεις στην υγεία μπορούν να αναμένονται από την βελτιωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων, την επεξεργασία υγρών αποβλήτων και τη βελτίωση της ποιότητας και διαθεσιμότητας του πόσιμου νερού και την καλύτερη διαχείριση των δικτύων. Ακόμη περισσότερο θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη βελτίωση των υποδομών περίθαλψης και την αντιμετώπιση καταστροφών. Θετικές επιπτώσεις θα έχει και η κατά τόπους βελτίωση του αστικού και του αγροτικού περιβάλλοντος. Η βελτίωση των υποδομών συντελεί στην αύξηση του πληθυσμού. Τέλος, η μέριμνα για τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού θα συντελέσει στη βελτίωση της πρόσβασής τους στις υπηρεσίες υγείας.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη βελτίωση των περιβαλλοντικών υποδομών, τις δράσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης, τις υποδομές εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής προστασίας, την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων. Ακόμη θετικές επιπτώσεις προκαλεί η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και του διαθέσιμου εισοδήματος. Αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προκαλέσουν η αύξηση των επισκεπτών και της αντίστοιχης ρύπανσης από αυξημένο μεταφορικό έργο.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αρνητικές επιπτώσεις θα υπάρξουν άμεσα λόγω του θορύβου και της ρύπανσης των κατασκευαστικών εργασιών και μακροπρόθεσμα θετικές από τη λειτουργία των υποδομών υγείας και εκπαίδευσης και την αύξηση του εισοδήματος.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών	• Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών; • Θα υπάρξουν απώλειες εδάφους; • Θα μειωθεί η παραγωγή στερεών αποβλήτων;	**ΚΡΗΤΗ**	Κάποιες καταλήψεις εδαφών θα προκύψουν για την εγκατάσταση των νέων υποδομών. Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων αλλά και αρνητικές από την αύξηση των δραστηριοτήτων λόγω της αύξησης μόνιμων και εποχικών πληθυσμών.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Οι αυξημένες υποδομές τουρισμού, πολιτισμού, εκπαίδευση και υγείας θα δημιουργήσουν αύξηση στις ποσότητες στερεών αποβλήτων. Θετική επίπτωση θα έχουν τα έργα βελτιωμένης διαχείρισης στερεών αποβλήτων, εφόσον ξεφύγουν από τη φιλοσοφία των απλών ΧΥΤΑ.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Οι εγκαταστάσεις και οι διάφορες υποδομές θα οδηγήσουν στην κατάληψη χρήσιμων εδαφών ανώ θα υπάρξουν και θετικές επιπτώσεις από την πρόληψη κινδύνων, αποφυγή πλημμυρών και διαβρώσεων κλπ.
Μείωση ρύπανσης νερών	• Θα μειωθεί η παραγωγή υγρών αποβλήτων; • Θα προστατευθούν οι υδάτινοι αποδέκτες;	**ΚΡΗΤΗ**	Αναμένεται μείωση της ρύπανσης των νερών λόγω των νέων εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και της βελτίωσης διαχείρισης των δικτύων. Οι τοπικές αυξήσεις μόνιμων και εποχικών πληθυσμών δεν θα δημιουργήσουν προβλήματα σε περιοχές, εφόσον υπάρχει επάρκεια περιβαλλοντικών υποδομών. Σε αντίθετη περίπτωση θα δημιουργηθούν πιέσεις στην επάρκεια του πόσιμου νερού, στους υδάτινους αποδέκτες και στη διαχείριση των αυξημένων ποσοτήτων υγρών αποβλήτων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Οι αυξημένες υποδομές τουρισμού, πολιτισμού, εκπαίδευση και υγείας θα δημιουργήσουν αύξηση στις ανάγκες για πόσιμο νερό και στις ποσότητες υγρών αποβλήτων. Θετική επίπτωση θα έχουν τα έργα διαχείρισης λυμάτων.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται αύξηση της ζήτησης καθαρού πόσιμου νερού και παραγωγής υγρών αποβλήτων στις περιοχές κατασκευής νέων υποδομών υγείας και εκπαίδευσης, ανάπτυξης τουριστικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων ενώ η πρόληψη κινδύνων θα έχει θετικά αποτελέσματα.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Μείωση ρύπανσης αέρα	• Θα μειωθεί η παραγωγή αέριων αποβλήτων; • Θα αντικατασταθούν ρυπογόνοι κλάδοι; • Θα μειωθούν τα αιωρούμενα σωματίδια;	**ΚΡΗΤΗ**	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη λειτουργία τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και την επιτυχή διαχείριση στερεών αποβλήτων και την εξάλειψη της ανοικτής καύσης. Αρνητικές επιπτώσεις θα επιφέρει η αύξηση των μετακινήσεων και της επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Οι δράσεις σχετικές με την προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς και τις υποδομές υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής προστασίας, ανάπτυξης τουρισμού και αστικής και αγροτικής αναγέννησης έχουν μικρές αρνητικές επιπτώσεις στην αέρια ρύπανση λόγω αύξησης μετακινήσεων και μεταφορικού έργου. Αντίθετα, η βελτιωμένη διαχείριση των απορριμμάτων έχει ισχυρά θετικές επιπτώσεις λόγω της μείωσης της εκούσιας ή ακούσιας ανοικτής καύσης των απορριμμάτων.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται αύξηση των αέριων ρύπων στις περιοχές κατασκευής νέων υποδομών υγείας και εκπαίδευσης, ανάπτυξης τουριστικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων ενώ η πρόληψη κινδύνων θα έχει θετικά αποτελέσματα.
Μείωση αερίων θερμοκηπίου Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας	• Θα μειωθούν τα αέρια θερμοκηπίου;	**ΚΡΗΤΗ**	Θετικές επιπτώσεις μπορούν να προκύψουν από την επιτυχή διαχείριση στερεών αποβλήτων και την εξάλειψη της ανοικτής καύσης, καθώς και αρνητικές από την αύξηση της παραγωγής και του μεταφορικού έργου καθώς και της επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Οι δράσεις σχετικές με την προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς και τις υποδομές υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής προστασίας, ανάπτυξης τουρισμού και αστικής και αγροτικής αναγέννησης συντελούν στην αύξηση των αέριων θερμοκηπίου λόγω αύξησης μετακινήσεων και μεταφορικού έργου. Αντίθετα, η βελτιωμένη διαχείριση των απορριμμάτων έχει ισχυρά θετικές επιπτώσεις λόγω της μείωσης της εκούσιας ή ακούσιας ανοικτής καύσης των απορριμμάτων.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένεται αύξηση των αέριων θερμοκηπίου στις περιοχές κατασκευής νέων υποδομών υγείας και εκπαίδευσης, ανάπτυξης τουριστικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων ενώ η πρόληψη κινδύνων θα έχει θετικά αποτελέσματα.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	• Θα αυξηθεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων στις περιοχές παρέμβασης και γενικότερα;	**ΚΡΗΤΗ**	Η βελτίωση της κατάστασης του αγροτικού και αστικού περιβάλλοντος, της περίθαλψης και της εκπαίδευσης, καθώς και η ανάπτυξη των περιβαλλοντικών υποδομών, αναμένεται να έχουν θετικές επιπτώσεις στην αξία των περιουσιακών στοιχείων, όπως και η βελτιωμένη αντιμετώπιση καταστροφών.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Από τις δράσεις πολιτισμού, βελτίωσης τουρισμού και αστικής και αγροτικές αναγέννησης, αναμένονται θετικές επιπτώσεις στην αξία των περιουσιακών στοιχείων, ενώ η ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και οι υποδομές εκπαίδευσης και υγείας μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις, είτε λόγω διακοπής διάφορων οικονομικών δραστηριοτήτων σε φυσικούς χώρους ή λόγω απαλλοτριώσεων για την κατασκευή υποδομών. Οι περιβαλλοντικές υποδομές δεν αναμένεται να έχουν επιπτώσεις.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Θα παρατηρηθεί αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων λόγω αύξησης του εισοδήματος και πρόληψης κινδύνων.
Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς	• εξασφαλίζεται ότι η χώρα αναδεικνύει μνημεία πολιτισμού; • προστατεύεται η τοπική διαφορετικότητα καθώς και ο φυσικός τρόπος ζωής; • Επιμηκύνεται η τουριστική περίοδος;	**ΚΡΗΤΗ**	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την ανάδειξη, επισκευή και συντήρηση μνημείων και παραδοσιακών οικισμών, τις νέες υποδομές πολιτισμού, την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών λόγω θεματικού τουρισμού και ανάδειξης πολιτιστικών στοιχείων, με πιθανό αποτέλεσμα και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Επικουρικό στοιχείο αύξησης του αριθμού των επισκεπτών θα αποτελέσει η αυξημένη προβολή του τουριστικού προϊόντος και οι βελτιωμένες υποδομές περίθαλψης, που είναι ήδη σε αποδεκτή κατάσταση για την Περιφέρεια.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Αναμένονται άμεσες θετικές επιπτώσεις από τις δράσεις πολιτισμού λόγω και της ανάδειξης των μνημείων πολιτισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Έμμεσες θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τις εκπαιδευτικές υποδομές, ενώ η αύξηση των επισκεπτών θα έχει κάποιες αρνητικές επιπτώσεις από πλευράς αύξηση των φθορών και της αέριας ρύπανσης.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Οι δράσεις ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς θα λειτουργήσουν θετικά, όπως και η πρόληψη κινδύνων και ο εκσυγχρονισμός υποδομών υγείας και εκπαίδευσης.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Προστασία Τοπίου	• Κατάσταση τοπίου; • Προστασία και βελτίωση αστικού και αγροτικού τοπίου;	**ΚΡΗΤΗ**	Αναμένονται μικτές επιπτώσεις από την κατασκευή υποδομών και την αύξηση των τουριστικών δραστηριοτήτων που θ΄ αντισταθμίσουν τα τυχόν οφέλη από τη βελτίωση της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την αναβάθμιση του αστικού και αγροτικού περιβάλλοντος.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Ισχυρά θετική επίπτωση θα έχουν οι δράσεις προστασίας της φύσης αλλά η αύξηση της επισκεψιμότητας και των τουριστικών δράσεων, αν δεν γίνει κατάλληλη διαχείρισή τους, μπορεί να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η κατασκευή υποδομών σε φυσικές, αγροτικές ή παράκτιες περιοχές θα έχει αρνητικές επιπτώσεις.
Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού	• Θα μειωθεί το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας; • Θα μειωθεί η ζήτηση πρώτων υλών; • Θα γίνει χρήση ανακυκλωμένων υλικών; • Θα καθιερωθούν αρχές οικολογικού σχεδιασμού • Θα γίνει καλύτερη διαχείριση περιβαλλοντικών παραμέτρων; • Θα προωθηθεί η αειφόρος κατασκευή;	**ΚΡΗΤΗ**	Θετικό αποτέλεσμα αναμένεται να επιφέρει η μείωση της ρύπανσης και η βελτιωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων. Σαφώς θα βελτιωθεί και η διαχείριση των περιβαλλοντικών παραμέτρων σε επίπεδο διοίκησης. Η κατασκευή των διάφορων υποδομών θα απαιτήσει πάντως την ανάλωση πρώτων υλών. Τα υπόλοιπα είναι θέμα πολιτικής, ποιότητας και κριτηρίων επιλογής δράσεων.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις	
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	• υπάρχει εύκολη πρόσβαση στους χώρους εργασίας, εκπαίδευσης και αναψυχής με ΜΜΜ; • ενισχύεται η αειφόρος μετακίνηση; • βελτιώνεται η πρόσβαση στις αγορές;	**ΚΡΗΤΗ**	Η βελτίωση των ΜΜΜ και μάλιστα με την προσθήκη τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας θα πρέπει συμβάλλει θετικά στη βιώσιμη προσπελασιμότητα. Η ποσοτική συμβολή είναι συνάρτηση του μεγέθους της παρέμβασης. Το αν θα υπάρξουν συνθήκες της βιώσιμης προσπελασιμότητας είναι θέμα σχεδιασμού μεταξύ αξόνων και προγραμμάτων. Η έλλειψη σχεδιασμού μπορεί να επιφέρει αρνητικές ως ουδέτερες επιπτώσεις.
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών	• *Θα μειωθεί η φτώχεια;* • *Θα μειωθεί η ανεργία;* • *Θα μειωθούν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί;*	**ΚΡΗΤΗ**	*Θα υπάρξουν θετικές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα λόγω της αύξησης των δραστηριοτήτων και του εισοδήματος στους τομείς περιβάλλοντος, τουρισμού, εκπαίδευσης και υγείας, ενώ θα υπάρξει και μείωση κοινωνικών αποκλεισμών λόγω βελτίωσης της μέριμνας, της περίθαλψης και της εκπαίδευσης. Η δημιουργία κοινωνικών υποδομών θα έχει επίσης θετικές επιπτώσεις στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.*
		Β. ΑΙΓΑΙΟ	*Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω της αύξησης του εισοδήματος που θα προκύψει από την αύξηση της επισκεψιμότητας, των τουριστικών δραστηριοτήτων και των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας. Θετικές επιπτώσεις αναμένονται και από τη λειτουργία των κοινωνικών υποδομών.*
		Ν. ΑΙΓΑΙΟ	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.

Προτεινόμενη αναμόρφωση ΑΠ7, 8 & 9:

Εισαγωγή δράσεων ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης φυσικών πόρων.

Βελτίωση προϋποθέσεων για την επιτυχία του προγράμματος:

- Βελτιστοποίηση σχεδιασμού δράσεων.
- Ευαισθητοποίηση κοινού.

Α.Π.10 – ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		
Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	**Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις**	**Παρατηρήσεις**
Προστασία Βιοποικιλότητας, χλωρίδας και πανίδας	• Θα προστατευθούν βιότοποι και είδη; • Θ΄ αποφευχθούν μη αντιστρέψιμες απώλειες; • Θα διατηρηθεί ο αριθμός και η έκταση των βιοτόπων; • Θα προωθηθεί η βιοποικιλότητα σαν εθνικός πλούτος; • Θα υπάρξει διάσπαση βιοτόπων;	Η κατασκευή και λειτουργία των διάφορων υποδομών θα δημιουργήσει προβλήματα κατακερματισμού φυσικών περιοχών και ιδίως ακτογραμμών, ενώ κάποιες θετικές επιπτώσεις μπορούν να υπάρξουν για την ποιότητα κυρίως του φυσικού περιβάλλοντος από τη λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.
Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού	• βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας μέσω της μείωσης της φτώχειας και της ανεργίας; • μείωση ατυχημάτων; • καλύτερες υπηρεσίες περιβαλλοντικών υποδομών; • Θα αυξηθεί ο πληθυσμός;	Η κατασκευή των διάφορων υποδομών και η λειτουργία των υποδομών μεταφορών και εκπαίδευσης θα αυξήσουν το θόρυβο και την αέρια ρύπανση, ενώ θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη λειτουργία των υποδομών υγείας και προστασίας του περιβάλλοντος.
Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών	• Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών; • Θα υπάρξουν απώλειες εδάφους; • Θα μειωθεί η παραγωγή στερεών αποβλήτων;	Η κατασκευή των διάφορων υποδομών θα έχει σαν αποτέλεσμα την κατάληψη χρήσιμων εδαφών, ενώ η λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος θα λειτουργήσει θετικά, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την διάσπαρτη ρύπανση από στερεά απόβλητα.
Μείωση ρύπανσης νερών	• Θα μειωθεί η παραγωγή υγρών αποβλήτων; • Θα προστατευθούν οι υδάτινοι αποδέκτες;	Η αύξηση της ζήτησης πόσιμου νερού, λόγω της λειτουργίας των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας, μπορεί να προκαλέσει προβλήματα επάρκειας του φυσικού αυτού πόρου.
Μείωση ρύπανσης αέρα	• Θα μειωθεί η παραγωγή αέριων αποβλήτων; • Θα αντικατασταθούν ρυπογόνοι κλάδοι; • Θα μειωθούν τα αιωρούμενα σωματίδια;	Η κατασκευή και λειτουργία των διάφορων υποδομών θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της αέριας ρύπανσης, ενώ η βελτίωση της διαχείρισης απορριμμάτων θα έχει σαν πρώτο όφελος τη μείωση της ρύπανσης από την ακούσια ή εκούσια ανοικτή καύση τους.
Μείωση αερίων θερμοκηπίου Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας	• Θα μειωθούν τα αέρια θερμοκηπίου;	Η λειτουργία των διάφορων υποδομών θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της αέριας ρύπανσης, ενώ η βελτίωση της διαχείρισης απορριμμάτων θα έχει σαν πρώτο όφελος τη μείωση της ρύπανσης από την ακούσια ή εκούσια ανοικτή καύση τους.
Υλικά περιουσιακά στοιχεία	• Θα αυξηθεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων στις περιοχές παρέμβασης και γενικότερα;	Πιθανότατα θα υπάρξει μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων λόγω της όχλησης από την κατασκευή των διαφόρων υποδομών και πιθανές απαλλοτριώσεις.
Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς	• εξασφαλίζεται ότι η χώρα αναδεικνύει μνημεία πολιτισμού; • προστατεύεται η τοπική διαφορετικότητα καθώς και ο φυσικός τρόπος ζωής; • Επιμηκύνεται η τουριστική περίοδος;	Οι δράσεις που αφορούν τον πολιτισμό και την προστασία του περιβάλλοντος θα έχουν θετικά αποτελέσματα.
Προστασία Τοπίου	• Κατάσταση τοπίου; • Προστασία και βελτίωση αστικού και αγροτικού τοπίου;	Η κατασκευή και λειτουργία των διαφόρων υποδομών μπορεί να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο τοπίο και δη το παράκτιο. Η λειτουργία των υποδομών προστασίας περιβάλλοντος μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να έχει επωφελή αποτελέσματα.

Σχετικοί περιβαλλοντικοί στόχοι	Σχετικοί δείκτες ή καθοδηγητικές ερωτήσεις	Παρατηρήσεις
Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού	• Θα μειωθεί το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας; • Θα μειωθεί η ζήτηση πρώτων υλών; • Θα γίνει χρήση ανακυκλωμένων υλικών; • Θα καθιερωθούν αρχές οικολογικού σχεδιασμού • Θα γίνει καλύτερη διαχείριση περιβαλλοντικών παραμέτρων; • Θα προωθηθεί η αειφόρος κατασκευή;	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Βιώσιμη προσπελασιμότητα	• υπάρχει εύκολη πρόσβαση στους χώρους εργασίας, εκπαίδευσης και αναψυχής με ΜΜΜ; • ενισχύεται η αειφόρος μετακίνηση; • βελτιώνεται η πρόσβαση στις αγορές;	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών	• Θα μειωθεί η φτώχεια; • Θα μειωθεί η ανεργία; • Θα μειωθούν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί;	Η παράμετρος δεν εξετάζεται.
Προτεινόμενη αναμόρφωση ΑΠ10: Μεγιστοποίηση του θετικού αποτελέσματος των αμιγώς περιβαλλοντικών δράσεων. **Βελτίωση προϋποθέσεων για την επιτυχία του προγράμματος:** • Συντονισμός μεταξύ των δράσεων και μεταξύ τομεακών προγραμμάτων.		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Αξιολόγηση προτεινόμενων μέτρων και επιλέξιμων δράσεων

Α.Π.1, 2 & 3 - ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες Παρέμβασης

- Εθνικές Οδοί
- Περιφερειακές και τοπικές οδοί
- Λιμένες
- Ηλεκτρισμός (ΤΕΝ-Ε)
- Ποδηλατόδρομοι
- Αστικές μεταφορές
- ΑΠΕ

Οι παρεμβάσεις αυτές στοχεύουν στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών των τριών Περιφερειών και των ενεργειακών συστημάτων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		**Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις**		**Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων**
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	**Συνοπτική περιγραφή**	
- Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών. - Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών.	**ΚΡΗΤΗ**	**!!** **-** **>>** **ΜΑ**	Η κατασκευή νέων γραμμικών υποδομών και χώρων εργασίας ή εγκαταστάσεων παραγωγής μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές, είναι πολύ πιθανόν να προξενήσει επιπτώσεις κυμαινόμενες από μέτριες έως σοβαρές	Αποφυγή εγκατάστασης εντός ή διέλευση μέσω φυσικών περιοχών. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, λήψη διορθωτικών μέτρων διευκόλυνσης μετακίνησης πανίδας και δημιουργία και συντήρηση πράσινων υποδομών με παράλληλη μείωση ταχυτήτων κίνησης μέσα από βιότοπους για τη μείωση κινδύνου ζώων και πτηνών.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	**!** **-** **>>** **ΜΑ**	Ο κατακερματισμός φυσικών περιοχών αυξάνεται όταν τα οδικά έργα αφορούν σε νέες χαράξεις. Δεν υπάρχουν σοβαρές επιπτώσεις όταν πρόκειται για βελτιώσεις ή διαπλατύνσεις υφιστάμενων οδών. Ανάλογα προβλήματα μπορούν επίσης να προκληθούν από τις οδικές συνδέσεις των νέων λιμένων.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	**!** **-** **>>** **ΜΑ**	Αναμένονται σαφώς αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή οδικών και λιμενικών υποδομών καθώς και από αύξηση της προσπελασιμότητας φυσικών περιοχών σε τουριστικές δραστηριότητας. Αρνητικές επιπτώσεις θα έχει και η κατασκευή έργων εκμετάλλευσης ΑΠΕ μέσα σε φυσικές περιοχές, παρά τα όποια μακροπρόθεσμα οφέλη λόγω μείωσης αερίων θερμοκηπίου.	Ειδικά για τις ακτογραμμές απαιτείται δημιουργία ενιαίου ψηφιακού υποβάθρου και έλεγχος διάβρωση, έλεγχος χλωρίδας και πανίδας για ύπαρξη προστατευόμενων ειδών και ακτομηχανικές μελέτες. Περιορισμοί στη δόμηση και ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη γύρω από νέες οδοποιίες σε προστατευόμενες περιοχές.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας - Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων • Εργατικών • οδικών - Αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο - Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού	ΚΡΗΤΗ	? +/-	Αναμένονται βελτιώσεις στις συνθήκες υγείας λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας και στη μείωση των ατυχημάτων, εφόσον γίνει επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος. Αντίθετα, αυξάνεται η αέρια ρύπανση και ο θόρυβος, με αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των παρόδιων πληθυσμών. Η βελτίωση της εσωτερικής κινητικότητας μπορεί να σημάνει τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμών.	Σε περιπτώσεις υψηλής όχλησης θορύβου μπορούν να τοποθετηθούν ηχοπετάσματα ή να δοθούν κίνητρα για εγκατασταθούν διπλοί υαλοπίνακες. Λωρίδες πρασίνου στις πλευρές των οδών θα αποδώσουν πολλαπλή ωφέλεια από πλευράς μείωση θορύβου και αισθητικής.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	? +/-	Τα οδικά και λιμενικά έργα επηρεάζουν άμεσα την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των περιοχών σύνδεσης. Έτσι, η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα είναι θετικές για την υγεία και την αύξηση του πληθυσμού, η αύξηση όμως του μεταφορικού έργου και ως εκ τούτου της αέριας ρύπανσης μπορούν να επιδράσουν αρνητικά.	Η ανάπτυξη ΜΜΜ είναι δυνατόν να μειώσει την αέρια ρύπανση ανά μεταφερόμενο άτομο.
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? +/-	Αναμένονται μικτές επιπτώσεις, θετικές από τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και των προοπτικών των τοπικών οικονομιών, καθώς και από τη μείωση της αέριας ρύπανσης λόγω ΑΠΕ, αρνητικές λόγω της όχλησης από τις κατασκευές και την αύξηση του μεταφορικού έργου.	Λήψη μέτρων κατά του θορύβου και της αέριας ρύπανσης κατά την κατασκευή των έργων.
- Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών - Απώλεια εδαφών - Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων - Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή	ΚΡΗΤΗ	! -	Η κατασκευή νέων υποδομών και η επέκταση των παλαιών θα καταλήξει με βεβαιότητα στην κατάληψη χρήσιμων εδαφών, ενώ πρέπει να αναμένεται και αυξημένη ρύπανση εδαφών από στερεά και υγρά απόβλητα.	Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός ώστε να αξιοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές και εδάφη αντί παραγωγικών εδαφών. Επιπλέον, πρέπει να γίνει σωστή διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων. Σκόπιμη κρίνεται η εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης στις νέες λιμενικές εγκαταστάσεις.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! -	Η κατασκευή νέου οδικού δικτύου και νέων λιμένων και οι επεκτάσεις τους καταλαμβάνουν χρήσιμα εδάφη αλλά ακόμη περισσότερα εδάφη καταλαμβάνονται από την αστικοποίηση των περιοχών κατά μήκος των νέων δρόμων ενώ αυξάνεται και η παραγωγή στερεών αποβλήτων.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! - >>	Αναμένονται δυσμενείς επιπτώσεις μόνιμης μορφής λόγω κατάληψης εδαφών από υποδομές προσπέλασης και της συνακόλουθης επέκτασης οικισμών κατά μήκος των οδικών αξόνων, ιδιαίτερα σε παραλιακές ζώνες.	Προκαθορισμός των εκτάσεων που θα καλύψουν τα έργα και αποφυγή επέκτασης του καταλαμβανόμενου χώρου.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Βαθμός επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού - Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων - Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ - Κίνδυνοι πλημμυρών	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Μπορεί να θεωρηθεί ότι η αύξηση των δραστηριοτήτων πιθανόν να αυξήσει τη ρύπανση των νερών, κυρίως από εκπλύσεις οδών, ενώ η κατασκευή νέων υποδομών πιθανόν να προκαλέσει παρεμποδίσεις υδατορευμάτων μαζί με τους συνεπαγόμενους κινδύνους πλημμυρών. Αντίθετα, οι λιμενικές εγκαταστάσεις προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος θα έχουν θετική επίπτωση, που θα εξισορροπεί την πιθανή ρύπανση από τη λειτουργία των λιμένων.	Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός των υποδομών αλλά και παρακολούθηση της κατασκευής, ώστε να μην προκληθούν παρεμποδίσεις υδατορευμάτων. Κατά τη λειτουργία των υποδομών απαιτείται τακτική συντήρηση ώστε ν' αποφευχθούν επιπτώσεις στα υδατορεύματα. Για την υγρή ρύπανση πρέπει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	? -	Αναμένεται υποβάθμιση της ποιότητας των νερών κολύμβησης στις περιοχές κατασκευής νέων ή επέκτασης υφιστάμενων λιμένων. Τα έργα οδοποιίας μπορούν να επηρεάσουν την επιφανειακή απορροή των υδάτων και να αυξήσουν τον κίνδυνο πλημμυρών.	Απαιτείται αποκατάσταση του υδρογραφικού δικτύου.
	Ν.	? -	Αναμένεται αύξηση της ζήτησης πόσιμου νερού, και ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών από υδρογονάνθρακες, κυρίως από τη νέα οδοποιία και το αυξημένο μεταφορικό έργο.	Συλλογή και σύννομη επεξεργασία και διάθεση υπολειμματικών καυσίμων και ορυκτελαίων στις νέες οδοποιίες και λιμενικές εγκαταστάσεις. Αποφυγή λειτουργίας πλυντηρίων οχημάτων σε περιοχές στερούμενες αποχέτευσης και επεξεργασίας.
- Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων - Αιωρούμενα σωματίδια - Βαθμός χρήσης ΜΜΜ	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Μπορεί να θεωρηθεί ότι η αύξηση της κυκλοφορίας πιθανόν να προκαλέσει αύξηση των αέριων ρύπων, σε διάχυτη όμως μορφή, χωρίς να υπάρχουν επικίνδυνες συγκεντρώσεις. Αντίθετα, η βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας συντελεί στη μείωση κάποιων από τους ρύπους. Έτσι, οι επιπτώσεις μπορούν να θεωρηθούν μικτές.	Ενθάρρυνση αντικατάστασης στόλου αυτοκινήτων με νέα καθαρότερης τεχνολογίας. Κίνητρα για σύγχρονους καταλύτες σε βενζινοκίνητα και πετρελαιοκίνητα οχήματα. Ενίσχυση ΜΜΜ ώστε να καλύπτουν περισσότερους προορισμούς και να είναι περισσότερο ελκυστική η χρησιμοποίησή τους.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	!! - >>	Η αύξηση των εκπομπών αέριας ρύπανσης εξαρτάται από το μέγεθος του έργου, την αύξηση του κυκλοφοριακού φόρτου και το προφίλ των μετακινήσεων, δηλαδή την επιλογή μεταξύ ιδιωτικής μετακίνησης και μετακίνησης με ΜΜΜ.	Η ανάπτυξη ΜΜΜ είναι δυνατόν να μειώσει την αέρια ρύπανση ανά μεταφερόμενο άτομο.
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -/+	Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση του μεταφορικού έργου, ενώ θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την ανάπτυξη ΑΠΕ. Μακροπρόθεσμα, αναμένονται θετικές επιπτώσεις και από τη βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Μείωση αερίων θερμοκηπίου - Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας	ΚΡΗΤΗ	!! -	Μπορεί να θεωρηθεί ότι η αύξηση της οδικής κυκλοφορίας είναι πολύ πιθανόν να προκαλέσει αύξηση των αέριων θερμοκηπίου.	Κίνητρα για τη χρησιμοποίηση εναλλακτικών μέσων μεταφοράς με καθαρή ενέργεια (ηλιακή, υδρογόνο). Ενίσχυση ελκυστικότητας ΜΜΜ.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	!! - >>	Η αύξηση των εκπομπών αέριας ρύπανσης εξαρτάται από το μέγεθος του έργου, την αύξηση του κυκλοφοριακού φόρτου και το προφίλ των μετακινήσεων, δηλαδή την επιλογή μεταξύ ιδιωτικής μετακίνησης και μετακίνησης με ΜΜΜ.	Η ανάπτυξη ΜΜΜ είναι δυνατόν να μειώσει την αέρια ρύπανση ανά μεταφερόμενο άτομο.
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -/++	Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση του μεταφορικού έργου, ενώ ισχυρά θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την ανάπτυξη ΑΠΕ.	Αύξηση της διείσδυσης ΑΠΕ και εισαγωγή πρακτικών εξοικονόμησης ενέργειας.
- Ποσοστιαία αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων στις άμεσες και ευρύτερες περιοχές παρέμβασης	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Μπορεί να θεωρηθεί ότι η αύξηση της οδικής κυκλοφορίας μπορεί να προκαλέσει μείωση της αξίας των παρόδιων περιουσιακών στοιχείων, λόγω θορύβου και κραδασμών, ενώ η αύξηση της προσπελασιμότητας θα αυξήσει τις αξίες στις περιοχές που θα ευνοηθούν.	
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	? +	Θα προκύψουν έμμεσες θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης της προσβασιμότητας και την αύξηση των αξιών της αστικοποιημένης γης γύρω από τις νέες υποδομές.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας και προοπτικών των τοπικών οικονομιών.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις - Αριθμός επισκεπτών	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Μπορεί να θεωρηθεί ότι η αύξηση της οδικής κυκλοφορίας και η διέλευση των υποδομών είναι πιθανόν να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά. Η βελτίωση προσπελασιμότητας είναι θετική για την ανάδειξη και αξιοποίηση των μνημείων πολιτισμού, όπως και οι αισθητικές παρεμβάσεις.	Αποφυγή διέλευσης κοντά σε μνημεία και περιοχές πολιτιστικής σημασίας.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Η επέκταση του δικτύου μεταφορών μιας περιοχής καθιστά προσβάσιμες και επισκέψιμες τις περιοχές ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με αποτέλεσμα την ανάδειξή τους σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -	Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση της προσπελασιμότητας των χώρων πολιτισμού.	
- Κατάσταση τοπίου - Αστικό πράσινο ανά κάτοικο - Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών	ΚΡΗΤΗ	? -	Είναι πιθανό κάποια τοπία να υποστούν αισθητική υποβάθμιση από την κατασκευή και λειτουργία των διάφορων υποδομών, οδικών ή λιμενικών.	Αν δεν είναι δυνατή η αποφυγή διέλευσης από τοπία υψηλής αισθητικής αξίας αλλά και για να μην τραυματισθεί το αγροτικό τοπίο, είναι χρήσιμο να γίνονται έργα αποκατάστασης τοπίου, κυρίως με επιχωματώσεις και φυτεύσεις πρανών, κατά τρόπο ώστε να μην αφήνονται χαίνουσες πληγές
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! -	Τα οδικά έργα επιφέρουν αλλαγές στο τοπίο τόσο μορφολογικές όσο και γεωλογικές, ειδικά όταν απαιτούνται μεγάλες εκσκαφές ή επιχωματώσεις, ή μεγάλα τεχνικά έργα (γέφυρες, οχετοί κλπ.) Τα λιμενικά έργα επιφέρουν αλλαγές στη μορφολογία των ακτών και το παραθαλάσσιο τοπίο.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! - >>	Αναμένονται δυσμενείς επιπτώσεις μόνιμης μορφής λόγω της διάνοιξης υποδομών προσπέλασης και της συνακόλουθης επέκτασης οικισμών κατά μήκος των οδικών αξόνων, ιδιαίτερα σε παραλιακές ζώνες.	Προσεκτικός σχεδιασμός κατασκευών και απομάκρυνσή τους από την ακτογραμμή.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Οικολογικό αποτύπωμα των περιφερειών - Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών - Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών	ΚΡΗΤΗ	! -	Αναμένεται ότι η αύξηση της οδικής κυκλοφορίας και η χρήση υλικών για την κατασκευή των έργων θα αυξήσουν το οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας και θα αυξήσουν τη ζήτηση πρώτων υλών.	Να γίνει προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών, ανακύκλωση της ασφάλτου στις αναβαθμίσεις/ επεκτάσεις και να γίνεται αυστηρός έλεγχος στις πηγές εξόρυξης αδρανών υλικών. Να εφαρμοσθούν προγράμματα ανακύκλωσης σε παλαιές και νέες εγκαταστάσεις.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
- Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ - Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου - Πυκνότητα οδικού δικτύου - Αριθμός διατροπικών κόμβων	ΚΡΗΤΗ	? 0	Η αύξηση της προσπελασιμότητας είναι γενικώς θετική, δεν διασφαλίζεται όμως η βιωσιμότητα παρά μόνο με πρόσθετα μέτρα. Έτσι, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι επιπτώσεις θα είναι ουδέτερες.	Να ενισχυθεί η χρήση ΜΜΜ και η διατροπικότητα των μέσων.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος - Δείκτης ανεργίας περιφέρειας - Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας	ΚΡΗΤΗ	! +	Η βελτίωση της προσπελασιμότητας θα αυξήσει την επικοινωνία, θα ενισχύσει τις εμπορικές και τουριστικές δραστηριότητες και θ' αυξήσει το εισόδημα του πληθυσμού.	Βελτίωση προσπέλασης ευπαθών κοινωνικών ομάδων σε υπηρεσίες και μεταφορικά μέσα.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Τα οδικά και λιμενικά έργα επηρεάζουν άμεσα την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των περιοχών σύνδεσης και της ευρύτερη περιοχή χωροθέτησης, διευκλύνοντας τη διακίνηση πληθυσμού και αγαθών, την ανάπτυξη των οικισμών και την τουριστική ανάπτυξη. Έτσι, η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα είναι θετικές για την αύξηση του εισοδήματος και μείωση της ανεργίας.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	

Προτεινόμενες αλλαγές στις δράσεις

Προσθήκη δράσεων κατασκευής πράσινων υποδομών, διευκόλυνσης πρόσβασης προς και από τους οδικούς άξονες με ΜΜΜ, προώθησης της ελκυστικότητας των ΜΜΜ, προώθησης της διατροπικότητας των μέσων.

Προϋποθέσεις για την υλοποίηση

Οι επιλέξιμες δράσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του παραπάνω μέτρου θα πρέπει να ικανοποιούν τα εξής κριτήρια:

- θα παρουσιάσουν ανάλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τους τρόπους αντιμετώπισής τους.
- Οι ΜΠΕ λιμενικών έργων θα συνοδεύονται απαραιτήτως από ακτομηχανικές μελέτες, μελέτες κίνησης θαλάσσιων ρευμάτων και μελέτες διάβρωσης ακτών.
- Οι νέες υποδομές και οι επεκτάσεις ή αναβαθμίσεις υφιστάμενων υποδομών, θα πρέπει να έχουν ενσωματώσει μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας, με πράσινες υποδομές και διαδρόμους διέλευσης άγριας ζωής όπου δεν υπάρχουν.
- Θα πρέπει να εφαρμοσθούν πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης, οικολογικού σχεδιασμού και ορθολογικής διαχείρισης φυσικών πόρων.
- Θα προτιμηθούν για κατασκευή των υποδομών κυρίως υποβαθμισμένες περιοχές και θα αποφευχθεί η κατάληψη χρήσιμης παραγωγικά γης.
- Παράλληλα με τη βελτίωση των οδικών υποδομών να γίνει προώθηση ενός συστήματος μεταφορών που να ευνοεί τις μετακινήσεις με ΜΜΜ.

Α.Π.4, 5 & 6 - ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Κατηγορίες παρέμβασης

- Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης
- Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις
- Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής
- Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ
- Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις
- Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.
- Υποδομή τηλεπικοινωνιών(συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων).
- Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών
- Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ
- Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών
- Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών
- Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών
- Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού
- Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη

Οι παρεμβάσεις αυτές στοχεύουν στην ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων , την προώθηση της καινοτομίας και την αποτελεσματική αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στις τρεις Περιφέρειες

Περιβαλλοντικοί δείκτες		**Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις**		**Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων**
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	**Συνοπτική περιγραφή**	
- Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών - Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών	**ΚΡΗΤΗ**	**?** **-**	Η ανάπτυξη χώρων εργασίας, και ιδιαίτερα λατομικών και μεταλλευτικών δραστηριοτήτων μπορεί να επιφέρει μη αναστρέψιμες αρνητικές επιπτώσεις σε πολύτιμες φυσικές περιοχές.	Δεν πρέπει να επιτραπεί εγκατάσταση χώρων εργασίας σε φυσικές περιοχές παρά μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις, οπότε θα πρέπει να ληφθούν αυστηρά μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας και να προβλεφθούν διάδρομοι ελεύθερης διέλευσης πανίδας.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	**?** **+/-**	Αναμένονται μικτές επιπτώσεις.	Προσεκτικός σχεδιασμός εποχιακών τουριστικών θερέτρων σε παράκτιες περιοχές. Συνεχής έλεγχος της λειτουργίας τους.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηρι-στικών της υγείας - Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων • εργατικών • οδικών - Αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο - Ποσοστιαία αύξησης πληθυσμού	ΚΡΗΤΗ	? +	Η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος θα επιδράσει θετικά στις συνθήκες υγείας και την αύξηση του πληθυσμού, ενώ η αύξηση της ρύπανσης και του θορύβου από αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες και μεταφορές αντισταθμίζεται από τη μείωση των μετακινήσεων που επιτυγχάνεται μέσω των τηλεματικών εφαρμογών	Απαιτείται προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση των οφελών από τις τηλεματικές εφαρμογές σε ότι αφορά στις μετακινήσεις των πολιτών για θέματα καθημερινότητας και αυτό μπορεί να γίνει με φιλικά προγράμματα προς τους χρήστες και κέντρα τηλεματικής κατά περιοχές, όπου οι πολίτες που δεν έχουν πρόσβαση σε Η/Υ και Internet να μπορούν να εξυπηρετηθούν.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? +/-	Αναμένονται μικτές επιπτώσεις θετικές από τη μείωση της κίνησης και αρνητικές από αύξηση θορύβου.	
- Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών - Απώλεια εδαφών - Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων	ΚΡΗΤΗ	! -	Πρέπει να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη χώρων εργασίας ενώ θα αυξηθεί και η παραγωγή στερεών αποβλήτων.	Με δεδομένες τις όποιες απώλειες εδαφών, οι επιπτώσεις μπορούν ν' αντιμετωπισθούν με εγκατάσταση σε υποβαθμισμένες περιοχές και προγράμματα αποτελεσματικής διαχείρισης αποβλήτων.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Βαθμός επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού - Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων	ΚΡΗΤΗ	? -	Θα πρέπει να αυξηθεί η παραγωγή υγρών αποβλήτων, λόγω της αύξησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων.	Να διασφαλισθεί η αποτελεσματική επεξεργασία των όποιων υγρών αποβλήτων.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	Βελτίωση της διαχείρισης νερού και υγρών αποβλήτων.
- Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων - Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων - Βαθμός χρήσης ΜΜΜ - Ποσοστό διείσδυσης φυσικού αερίου	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Θα πρέπει αν αυξηθεί η παραγωγή αέριων αποβλήτων από αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες και μεταφορικό έργο, πιθανότατα χωρίς να δημιουργηθούν τοπικά συνθήκες αέριας ρύπανσης αν δεν υπάρχει συγκέντρωση δραστηριοτήτων. Αντίθετα, οι εφαρμογές τηλεματικής θα μειώσουν της μετακινήσεις και θ' αντισταθμίσουν μέρος της αέριας ρύπανσης.	Προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση οφελών από εφαρμογές τηλεματικής.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -/+	Μικτές επιπτώσεις, αρνητικές λόγω αύξησης παραγωγικών δραστηριοτήτων και θετικές λόγω μείωσης μεταφορικού έργου.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Μείωση αερίων θερμοκηπίου - Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας - Ποσοστό διείσδυσης ΑΠΕ - Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος ή κατά κεφαλή	ΚΡΗΤΗ	! -/+	Θα πρέπει αν αυξηθεί η παραγωγή αέριων θερμοκηπίου από αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες και μεταφορικό έργο. Αντίθετα, οι εφαρμογές τηλεματικής θα μειώσουν της μετακινήσεις και θ' αντισταθμίσουν μέρος της παραγωγής αέριων θερμοκηπίου.	Παροχή συμβουλών στους ενδιαφερόμενους για την εξοικονόμηση ενέργειας, προώθησης καινοτόμων δράσεων μειωμένης παραγωγής αερίων θερμοκηπίου και χρήσης ΑΠΕ. Προτεραιότητα σε ανάλογες προτάσεις.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -/+	Μικτές επιπτώσεις, αρνητικές λόγω αύξησης παραγωγικών δραστηριοτήτων και θετικές λόγω μείωσης μεταφορικού έργου.	Αυξημένη χρήση ΑΠΕ και εξοικονόμηση ενέργειας.
- Ποσοστιαία αύξησης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων στις άμεσες και ευρύτερες περιοχές παρέμβασης	ΚΡΗΤΗ	! +	Η αύξηση του εισοδήματος θα έχει σαν αποτέλεσμα τη γενική άνοδο της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, ενώ οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να υπάρξουν, περιορίζονται στην άμεση περιοχή εγκατάστασης νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων.	Παροχή συμβουλών προς τις επιχειρήσεις για τη λήψη μέτρων μείωσης των επιπτώσεων.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Η αύξηση του εισοδήματος από τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας θα έχει σαν αποτέλεσμα τη γενική άνοδο της αξίας των περιουσιακών στοιχείων.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις - Αριθμός επισκεπτών - Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Οι επιπτώσεις από την πιθανή εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων κοντά σε μνημεία πολιτισμού αντισταθμίζονται από τη μείωση των μετακινήσεων που θα προκαλέσουν οι εφαρμογές τηλεματικής.	Παροχή συμβουλών προς τις επιχειρήσεις για τη λήψη μέτρων μείωσης των επιπτώσεων.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
- Κατάσταση τοπίου - Αστικό πράσινο ανά κάτοικο - Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών	ΚΡΗΤΗ	? -	Οι όποιες επιπτώσεις θα είναι τοπικές, στις περιοχές εγκατάστασης νέων δραστηριοτήτων.	Παροχή συμβουλών προς τις επιχειρήσεις για τη λήψη μέτρων μείωσης των επιπτώσεων, κυρίως με αισθητικές παρεμβάσεις.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας - Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών - Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών	ΚΡΗΤΗ	? -	Θα πρέπει να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω της αύξησης της ζήτησης πρώτων υλών από τις νέες παραγωγικές δραστηριότητες.	Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μέτρα που θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων. Μπορούν να αναμένονται επίσης αρνητικές επιπτώσεις αν δεν ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης, οικολογικού σχεδιασμού, ηλεκτρονικού εμπορίου και αειφόρου κατασκευής.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
- Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ - Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου - Πυκνότητα οδικού δικτύου - Αριθμός διατροπικών κόμβων	ΚΡΗΤΗ	? -/+	Η αύξηση του μεταφορικού έργου θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις ενώ θετικές επιπτώσεις θα έχουν οι εφαρμογές τηλεματικής.	Διασφάλιση προσπελασιμότητας επιχειρήσεων με ΜΜΜ.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος - Δείκτης ανεργίας περιφέρειας - Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας	ΚΡΗΤΗ	!! +	Η αύξηση των εισοδημάτων πιθανότατα θα λειτουργήσει θετικά στη μείωση της φτώχειας και της ανεργίας, όπως και η τηλεματική θα λειτουργήσει θετικά στη μείωση των αποκλεισμών ευπαθών κοινωνικά μονάδων.	
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	

Προτεινόμενες αλλαγές στις δράσεις

Προσθήκη δράσεων μεγιστοποίησης της αποτελεσματικότητας της ψηφιακής σύγκλισης και προσπελασιμότητας νέων και παλαιών επιχειρήσεων με ΜΜΜ.

Προϋποθέσεις για την υλοποίηση

Θα ήταν σκόπιμο να έχει προηγηθεί χωροταξικός σχεδιασμός σε επίπεδο χώρας

Οι επιλέξιμες δράσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του παραπάνω μέτρου θα πρέπει να ικανοποιούν τα εξής κριτήρια:

- Θα παρουσιάσουν ανάλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τους τρόπους αντιμετώπισής τους.
- Τα νέα κτίρια θα πρέπει να έχουν ενσωματώσει μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας, με διαδρόμους διέλευσης άγριας ζωής όπου είναι δυνατόν.
- Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υλοποιούν σχέδια εξοικονόμησης ενέργειας κατά την κατασκευή και λειτουργία και, όπου είναι δυνατόν, να χρησιμοποιούν ΑΠΕ.
- Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να εφαρμόζουν πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης, πράσινων αγορών και οικολογικού σχεδιασμού.
- Θα προτιμούν για εγκατάσταση κυρίως υποβαθμισμένες ή θεσμοθετημένες περιοχές και θα αποφεύγουν την εγκατάσταση σε παρθένες ή αγροτικές περιοχές.

Α.Π.7, 8 & 9 - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Κατηγορίες παρέμβασης

- Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων.
- Διαχείριση και διανομή ύδατος.
- Επεξεργασία υδάτων.
- Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών.
- Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας
- Πρόληψη κινδύνων.
- Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος
- Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους.
- Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς.
- Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών.
- Προστασία και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών.
- Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών.
- Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης.
- Υποδομές εκπαίδευσης.
- Υποδομές Υγείας.
- Υποδομές φροντίδας παιδιών.
- Άλλες κοινωνικές υποδομές.
- Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς.

Οι παρεμβάσεις αυτές στοχεύουν στην αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης ,υγείας και κοινωνικής πρόνοιας ,στην αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ,και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στις τρεις Περιφέρειες, που αποτελούν βασικούς πυλώνες για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		**Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις**		**Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων**
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	**Συνοπτική περιγραφή**	
- Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών - Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών - Αποφυγή μη αντιστρέψιμων απωλειών - Προώθηση βιοποικιλότητας ως εθνικού πλούτου	**ΚΡΗΤΗ**	**?** **+/-**	Θετικές επιπτώσεις μπορούν να αναμένονται από την βελτίωση της διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων. Μικτές επιπτώσεις μπορούν να αναμένονται από την εφαρμογή του θεματικού τουρισμού και του οικοτουρισμού. Οι επιπτώσεις αυτές μπορεί να είναι αρνητικές αν δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας	Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται κατά τον σχεδιασμό των θεματικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων που θα πρέπει να γίνει έτσι ώστε να αναδειχθεί και να προστατευθεί η βιοποικιλότητα, αντί να υποβαθμισθεί. Οι όποιες υποδομές μέσα σε φυσικούς χώρους θα πρέπει να είναι διακριτικές, φιλικές προς το περιβάλλον και τα είδη που ζουν στις φυσικές περιοχές ή διέρχονται μέσα από αυτές. Πρέπει να αποφευχθεί η κίνηση οχημάτων και η διάσπαση των περιοχών καθ' οιονδήποτε τρόπο. Επίσης, ο αριθμός των επισκεπτών πρέπει να ελέγχεται και να υπάρχει επαρκής φύλαξη.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	**?** **+/-**	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τις δράσεις προστασίας φυσικής κληρονομιάς, την οριοθέτηση περιοχών στα πλαίσια της αστικής και αγροτικής αναγέννησης και τη βελτιωμένη διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, αρνητικές από την κατασκευή και λειτουργία κοινωνικών υποδομών και την αύξηση του τουρισμού	Απαιτούνται σχέδια διαχείρισης των φυσικών περιοχών, αφού το 40% της Περιφέρειας είναι ενταγμένο στο NATURA (διπλάσιο του ΜΟ της χώρας).
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	**?** **+/-**	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από τις επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, τις υποδομές εκπαίδευσης και υγείας και τις υποδομές διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ενώ θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την πρόληψη κινδύνων.	Αποφυγή κατασκευής υποδομών σε φυσικές περιοχές. Κατασκευές μακριά από ακτογραμμές.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας - Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων - Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού	ΚΡΗΤΗ	!! ++	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση των αποβλήτων, του πόσιμου νερού, την αντιμετώπιση καταστροφών και τη βελτίωση του αστικού και αγροτικού περιβάλλοντος. Θετικά επίσης θα συντελέσουν η βελτίωση της περίθαλψης και η μέριμνα για ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Η αύξηση του εισοδήματος επίσης δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε βελτιωμένες υπηρεσίας υγείας.	Ο άξονας περιέχει πληθώρα θετικών δράσεων οι οποίες, αν συντονισθούν σωστά και δοθούν σε ισορροπημένες δόσεις, θα επιτύχουν ισχυρά θετικά αποτελέσματα.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση του νερού και των υγρών και στερεών αποβλήτων, τις παρεμβάσεις που αφορούν τον πολιτισμό και τον τουρισμό λόγω ενίσχυσης της απασχόλησης και του εισοδήματος, τις υποδομές εκπαίδευσης, υγείας, παιδικής φροντίδας και τις κοινωνικές υποδομές και την αστική και αγροτική αναγέννηση.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -/+	Αναμένονται μικτές επιπτώσεις, άμεσα αρνητικές λόγω των κατασκευών και μακροπρόθεσμα θετικές από τη λειτουργία των υποδομών υγείας και εκπαίδευσης και την αύξηση του εισοδήματος.	Λήψη μέτρων μείωσης θορύβου και αέριας ρύπανσης κατά την κατασκευή των έργων.
- Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών - Απώλεια εδαφών - Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων - Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή	ΚΡΗΤΗ	? +/-	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ενώ κάποιες καταλήψεις εδαφών μπορεί να υπάρξουν από την κατασκευή κτιρίων και υποδομών.	Να προτιμηθεί η εγκατάσταση σε υποβαθμισμένες περιοχές.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	? +/-	Σαφείς δυσμενείς επιπτώσεις στις χρήσεις γης από την αύξηση δραστηριοτήτων λόγω πολιτιστικών και τουριστικών υποδομών, με εντατικοποίηση της αστικοποίησης των ακτών, καθώς και υποδομών υγείας και εκπαίδευσης, με αύξηση των ποσοτήτων απορριμμάτων προς διάθεση με την αντίστοιχη κατάληψη εδαφών. Αντίθετα, η βελτιωμένη διαχείριση πόσιμου νερού και υγρών και στερεών αποβλήτων θα έχει θετικές επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? +/-	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον και θετικές από την πρόληψη κινδύνων.	Βελτίωση διαχείρισης στερεών απορριμμάτων.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Βαθμός επάρκειας πόσιμου νερού - Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων - Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ - Μείωση κινδύνου πλημμυρών	ΚΡΗΤΗ	!! ++	Οι δράσεις για τη συλλογή και επεξεργασία υγρών αποβλήτων και τη βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης θα πρέπει να έχουν ισχυρά θετικές επιπτώσεις, όπως επίσης θετική επίπτωση θα έχει η βελτιωμένη διαχείριση των σχετικών υποδομών.	Απαιτείται σχεδιασμός δράσεων για να μεγιστοποιηθούν οι συνέργειες. Η εγκατάσταση των νέων υποδομών και δραστηριοτήτων σε περιοχές εξυπηρετούμενες από δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης με επεξεργασία λυμάτων, μηδενίζει τις επιπτώσεις στους υδάτινους αποδέκτες.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	? -/+	Η αυξημένη τουριστική δραστηριότητα και οι υποδομές υγείας και εκπαίδευσης θα αυξήσουν τη ζήτηση πόσιμου νερού και θα δημιουργήσουν πιέσεις για τη συλλογή και επεξεργασία λυμάτων. Αντίθετα, οι δράσεις για τη βελτιωμένη διαχείριση πόσιμου νερού και υγρών αποβλήτων, θα έχουν ισχυρά θετικά αποτελέσματα.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	? -/+	Επιπτώσεις μικτές, αρνητικές λόγω παρεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον και αύξησης ζήτησης νερών και παραγωγής αποβλήτων από τις νέες υποδομές, θετικές λόγω πρόληψης κινδύνων.	Βελτίωση διαχείρισης πόσιμου νερού. Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση υγρών αποβλήτων.
- Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων - Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων - Βαθμός χρήσης ΜΜΜ	ΚΡΗΤΗ	! +/-	Η προμήθεια και δρομολόγηση τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας θα έχει θετική επίπτωση στη αέρια ρύπανση, όπως και η διακοπή της ανεξέλεγκτης καύσης ή αυτανάφλεξης απορριμμάτων που διατίθενται σε ΧΑΔΑ, λόγω της βελτίωσης στη διαχείριση. Αρνητική επίπτωση θα έχει η αύξηση των μετακινήσεων, η αύξηση της παραγωγής και του μεταφορικού έργου.	Διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού για τη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και την κατάργηση και εξυγίανση των ΧΑΔΑ.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! -/+	Η κατασκευή των διάφορων έργων υποδομής θα έχει προσωρινές δυσμενείς επιπτώσεις λόγω της εκπομπής σωματιδίων, ενώ θετικές επιπτώσεις θα έχει η βελτιωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων, εφόσον διακοπεί η λειτουργία των πολλών ΧΑΔΑ και η ακούσια ή εκούσια ανοικτή καύση των απορριμμάτων.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! -/+	Αρνητικές επιπτώσεις από παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον και κατασκευή υποδομών υγείας και εκπαίδευσης, θετικές λόγω πρόληψης κινδύνων.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Μείωση αερίων θερμοκηπίου - Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας	ΚΡΗΤΗ	? +/-	Θα υπάρξουν επιπτώσεις θετικές λόγω βελτίωσης της διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και μείωσης της ανεξέλεγκτης καύσης στους ΧΑΔΑ, αλλά και αρνητικές από αύξηση παραγωγής και μετακινήσεων.	Διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού για τη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και την κατάργηση και εξυγίανση των ΧΑΔΑ.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Επιπτώσεις θετικές λόγω βελτίωσης της διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και αποφυγής εκούσιας ή ακούσιας ανοικτής καύσης.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! -	Επιπτώσεις αρνητικές λόγω παρεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον.	
- Ποσοστιαία αύξησης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων στις άμεσες και ευρύτερες περιοχές παρέμβασης	ΚΡΗΤΗ	? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης της ρύπανσης από υγρά και στερεά απόβλητα, της βελτίωσης της περίθαλψης και των υποδομών περιβάλλοντος και εκπαίδευσης και τη βελτίωση του αστικού και αγροτικού περιβάλλοντος.	
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! -/+	Μπορεί να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις σε περίπτωση που χρειασθούν απαλλοτριώσεις, το τίμημα όμως της απαλλοτρίωσης αυξάνει την οικονομική δυνατότητα για αγορά νέων περιουσιακών στοιχείων. Σε κάθε περίπτωση, οι αναπλάσεις χώρων πολιτισμού, οι δράσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης και οι κοινωνικές και εκπαιδευτικές υποδομές αυξάνουν την αξία των περιουσιακών στοιχείων των περιοχών παρέμβασης.	Αποφυγή προώθησης έργων διαφορετικής κλίμακας και αισθητικής σε παραδοσιακούς οικισμούς.
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Επιπτώσεις σαφώς θετικές λόγω αύξησης του εισοδήματος και πρόληψης κινδύνων.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις - Αριθμός επισκεπτών - Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου	ΚΡΗΤΗ	! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τις δράσεις ανάδειξης μνημείων, τον θεματικό τουρισμό και τη γενικότερη βελτίωση των πολιτιστικών υποδομών.	Να δοθεί έμφαση στην προβολή του πολιτιστικού προϊόντος, στο οποίο είναι πλούσιες οι τρεις Περιφέρειες, ώστε σε συνδυασμό με τις δράσεις ανάδειξης μνημείων και βελτίωσης πολιτιστικών υποδομών να αυξηθούν οι επισκέπτες και να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος. Για τον ίδιο σκοπό πρέπει να βελτιωθεί η προβολή και η προσπελασιμότητα του πολιτιστικού κεφαλαίου και των σχετικών εκδηλώσεων.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Τα έργα και δράσεις προστασίας και διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς συμβάλλουν θετικά στην ολοκληρωμένη ανάδειξη και βιώσιμη εκμετάλλευση των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. Τα έργα κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών δεν έχουν άμεσες επιπτώσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Επιπτώσεις σαφώς θετικές λόγω των σχετικών δράσεων ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, την πρόληψη κινδύνων και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας.	
- Κατάσταση τοπίου - Αστικό πράσινο ανά κάτοικο - Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών	ΚΡΗΤΗ	? +/-	Φαίνεται ότι οι επιπτώσεις θα είναι μικτές αφού τα όποια οφέλη από τη βελτίωση της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και του αστικού και αγροτικού τοπίου, θα αντισταθμισθούν από την κατασκευή υποδομών και την αύξηση του τουρισμού.	Παροχή συμβουλών προς τις τουριστικές επιχειρήσεις για τη λήψη μέτρων μείωσης των επιπτώσεων, κυρίως με αισθητικές παρεμβάσεις.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Οι δράσεις προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασίας της φύσης και αγροτικής και αστικής αναγέννησης μπορούν να έχουν θετικές επιπτώσεις. Αντίθετα, αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προκαλέσουν οι παράπλευρες τουριστικές και άλλες δραστηριότητες που θ΄ αναπτυχθούν γύρω από τις παραπάνω δράσεις.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον και θετικές από την πρόληψη κινδύνων.	Αποφυγή κατασκευής υποδομών σε περιοχές φυσικού κάλλους. Σχεδιασμός κατασκευών ώστε να προσαρμόζονται στο τοπίο. Κατασκευές μακριά από ακτογραμμές.

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας - Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών - Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών	ΚΡΗΤΗ	? +/-	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη βελτιωμένη διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων αλλά και αρνητικές από την κατασκευή υποδομών και κτιρίων, αφού θα είναι απαραίτητη η χρήση πρώτων υλών.	Επειδή οι κυριότερες υποδομές αφορούν την υγεία και την εκπαίδευση, θα ήταν χρήσιμο να εισαχθούν αρχές αειφόρου κατασκευής, περιβαλλοντικής διαχείρισης και χρήσης ανακυκλωμένων υλικών κατά την κατασκευή, ενώ τα κτίρια θα πρέπει να σχεδιασθούν για εξοικονόμηση ενέργειας, ενώ πρέπει να εξετασθεί και η δυνατότητα κατασκευής βιοκλιματικών κτιρίων
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
- Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ - Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου	ΚΡΗΤΗ	? +	Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη δρομολόγηση νέου τροχαίου υλικού. Θετικά θα δράσει και η κατασκευή νέων εκπαιδευτικών και νοσηλευτικών υποδομών.	Απαιτείται χωροθέτηση των νέων υποδομών κατά τρόπο ώστε να μειώσουν τις μετακινήσεις του κοινού.
	Β. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	

Περιβαλλοντικοί δείκτες		Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
		Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος - Δείκτες ανεργίας περιφερειών - Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας	ΚΡΗΤΗ	! +	Πρέπει να αναμένονται θετικές επιπτώσεις από την αύξηση του τουρισμού, τις βελτιωμένες συνθήκες περίθαλψης και εκπαίδευσης, τη δημιουργία κοινωνικών υποδομών και τη μέριμνα για ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού.	
	Β. ΑΙΓΑΙΟ	! +	Οι δράσεις προστασίας της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς ενισχύουν έμμεσα και άμεσα την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή. Αντίστοιχα τα έργα υποδομής εκπαίδευσης και υγείας και κοινωνικής υποδομής βελτιώνουν το ανθρώπινο δυναμικό και ενισχύουν τις τοπικές οικονομίες. Τα έργα υποδομής περιβάλλοντος αναβαθμίζουν την ποιότητα ζωής.	
	Ν. ΑΙΓΑΙΟ		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	

Προτεινόμενες αλλαγές στις δράσεις

Να συμπεριληφθούν δράσεις για την αειφόρο, τη βιοκλιματική και την ενεργειακά αποδοτική κατασκευή κτιρίων.

Προϋποθέσεις για την υλοποίηση

- Λόγω της πληθώρας των δράσεων, οι οποίες στην πλειοψηφία τους είναι θετικές για το περιβάλλον, απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός τους ώστε να μεγιστοποιηθούν οι θετικές επιπτώσεις.
- Να προωθηθούν το ταχύτερο δυνατόν τα σχέδια διαχείρισης των φυσικών περιοχών.
- Αποφυγή προώθησης έργων διαφορετικής κλίμακας και αισθητικής σε παραδοσιακούς οικισμούς.
- Πρέπει να βελτιωθεί η προβολή και η προσπελασιμότητα του πολιτιστικού κεφαλαίου και των σχετικών εκδηλώσεων.
- Να επιδιωχθεί εγκατάσταση των νέων υποδομών και δραστηριοτήτων σε περιοχές εξυπηρετούμενες από δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης με επεξεργασία λυμάτων.

Α.Π.10 – ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Κατηγορίες παρέμβασης

- Περιφερειακές /τοπικές οδοί.
- Λιμένες.
- Διαχείριση και διανομή ύδατος.
- Επεξεργασία υδάτων (λύματα).
- Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών.
- Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών.
- Υποδομές εκπαίδευσης.
- Υποδομές Υγείας.
- Υποδομές φροντίδας παιδιών.
- Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς.

Οι παρεμβάσεις αυτές στοχεύουν στην αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Περιβαλλοντικοί δείκτες	**Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις**		**Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων**
	Χαρακτήρας Επίπτωσης	**Συνοπτική περιγραφή**	
- Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών - Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών - Αποφυγή μη αντιστρέψιμων απωλειών - Προώθηση βιοποικιλότητας ως εθνικού πλούτου	**?** **-/+**	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από την κατασκευή και λειτουργία των διάφορων υποδομών, θετικές από τη λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.	Αποφυγή κατασκευής υποδομών σε φυσικές περιοχές. Κατασκευές μακριά από ακτογραμμές.
- Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας - Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων - Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού	**?** **-/+**	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από την κατασκευή των διάφορων υποδομών και τη λειτουργία των υποδομών μεταφορών και εκπαίδευσης, θετικές από τη λειτουργία των υποδομών υγείας και προστασίας του περιβάλλοντος.	Λήψη μέτρων μείωσης θορύβου και αέριας ρύπανσης κατά την κατασκευή των έργων.
- Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών - Απώλεια εδαφών - Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων - Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή	**?** **-/+**	Αρνητικές επιπτώσεις σε ότι αφορά την κατάληψη εδαφών αναμένονται από την κατασκευή των διάφορων υποδομών, θετικές από τη λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.	Βελτίωση διαχείρισης στερεών απορριμμάτων.
- Βαθμός επάρκειας πόσιμου νερού - Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων - Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ - Μείωση κινδύνου πλημμυρών	**!** **-**	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται λόγω της αύξησης της ζήτησης πόσιμου νερού, λόγω της λειτουργίας των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας.	Βελτίωση διαχείρισης πόσιμου νερού. Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση υγρών αποβλήτων.

Περιβαλλοντικοί δείκτες	Αναμενόμενες σημαντικές επιπτώσεις		Μέτρα για τη μείωση των αρνητικών και την αύξηση των θετικών επιπτώσεων
	Χαρακτήρας Επίπτωσης	Συνοπτική περιγραφή	
- Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων - Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων - Βαθμός χρήσης ΜΜΜ	? -/+	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από την κατασκευή και λειτουργία των διάφορων υποδομών, θετικές από τη λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.	
- Μείωση αερίων θερμοκηπίου - Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας	! -/+	Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από τη λειτουργία των διάφορων υποδομών, θετικές από τη λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.	
- Ποσοστιαία αύξησης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων στις άμεσες και ευρύτερες περιοχές παρέμβασης	? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή των υποδομών.	
- Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις - Αριθμός επισκεπτών - Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου	! +	Θετικές επιπτώσεις από δράσεις που αφορούν τον πολιτισμό και την προστασία του περιβάλλοντος.	
- Κατάσταση τοπίου - Αστικό πράσινο ανά κάτοικο - Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών	? -/+	Αρνητικές επιπτώσεις εδαφών αναμένονται από την κατασκευή και λειτουργία των διάφορων υποδομών, θετικές από τη λειτουργία υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.	Αποφυγή κατασκευής υποδομών σε περιοχές φυσικού κάλλους. Σχεδιασμός κατασκευών ώστε να προσαρμόζονται στο τοπίο. Κατασκευές μακριά από ακτογραμμές.
- Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας - Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών - Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
- Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ - Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
- Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος - Δείκτης ανεργίας περιφέρειας - Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας		Η παράμετρος δεν εξετάζεται.	
Προτεινόμενες αλλαγές στις δράσεις Να προστεθούν δράσεις βελτιστοποίησης του θετικού αποτελέσματος των υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος.			
Προϋποθέσεις για την υλοποίηση • Απαιτείται μεγάλη προσοχή στο σχεδιασμό των υποδομών προσπέλασης των μικρών νησιών, ειδικά σε ότι αφορά στην κλίμακα των παρεμβάσεων. • Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός των δράσεων ώστε να μεγιστοποιηθούν οι θετικές επιπτώσεις. • Απαιτείται λεπτομερής παράθεση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του κάθε σχεδίου και των τρόπων αντιμετώπισης. • Οι ΜΠΕ λιμενικών έργων θα συνοδεύονται απαραιτήτως από ακτομηχανικές μελέτες, μελέτες κίνησης θαλάσσιων ρευμάτων και μελέτες διάβρωσης ακτών.			

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΩΡΕΥΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ

Α.Π.1, 2 & 3 - ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας
Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι
Προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες
Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών
Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της βιοποικιλότητας και η κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών θα παραμείνουν ως έχουν ή θα επιδεινωθούν
- Ο στόχος αναστολής της μείωσης της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 μάλλον δεν θα επιτευχθεί

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **-**		Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από τα έργα συμπλήρωσης ή βελτίωσης του εθνικού δικτύου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, λαμβανόμενου υπόψη του ότι το 40% της Περιφέρειας είναι σε περιοχές NATURA.	Αποφυγή διέλευσης μέσα από βιότοπους ή προστατευόμενες περιοχές. Σε περίπτωση που αυτό δεν είναι δυνατόν λήψη μέτρων βελτίωσης με πράσινες υποδομές.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**!!** **-** **>>**	**!!** **-** **>>**	**!!** **-** **>>**	Βέβαιες αρνητικές επιπτώσεις γραμμικού χαρακτήρα από την κατασκευή και λειτουργία του νέου οδικού δικτύου, πρόσβαση σε νέες οικοδομικές δραστηριότητες, μετακινήσεις εργαζομένων και μεταφορές φορτίων σε φυσικές περιοχές, καθώς μεγάλες εκτάσεις και των 3 Περιφερειών είναι σε περιοχές NATURA.	Αποφυγή διέλευσης μέσα από βιότοπους ή προστατευόμενες περιοχές. Σε περίπτωση που αυτό δεν είναι δυνατόν λήψη μέτρων βελτίωσης με πράσινες υποδομές.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ποδηλατόδρομοι			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Αστικές μεταφορές			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Λιμένες	! +	0	0	Επιπτώσεις πιθανά θετικές για την Κρήτη, λόγω των έργων προστασίας από θαλάσσια ρύπανση, ουδέτερες για τις άλλες δύο Περιφέρειες	
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			? -	Επιπτώσεις αβέβαιες, πιθανώς αρνητικές για την ορνιθοπανίδα κυρίως	Θα υπάρξει πρόβλημα αν υπάρχει εγκατάσταση σε ή γειτνίαση με φυσικές περιοχές.
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1,2 και 3 στην προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας Δυσμενείς επιπτώσεις, διάσπαση βιοτόπων και απώλεια και βιοποικιλότητας από την υλοποίηση του συγκεκριμένου ΑΠ, μπορούν να υπάρξουν εφόσον επιτραπεί εγκατάσταση ή διέλευση σε ή μέσα από βιότοπους ή προστατευόμενες περιοχές.					
Προτάσεις • Αποφυγή διέλευση ή εγκατάστασης μέσα από ή κοντά σε φυσικές περιοχές. • Μείωση ταχυτήτων κίνησης μέσα από βιότοπους για τη μείωση κινδύνου ζώων και πτηνών. • Χρησιμοποίηση ανεμογεννητριών χαμηλής ταχύτητας και σε μεγάλη διασπορά με μονοκόμματο ιστό και όχι δικτυώματα.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας

Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων

- εργατικών
- οδικών

Αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο

Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας
- Η μείωση των ατυχημάτων βασίζεται σήμερα στην καταστολή και την ειδική εκπαίδευση σε θέματα ασφάλειας που θεωρούνται ανεπαρκή για ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης
- Στο θέμα των δημογραφικών αλλαγών δεν προβλέπεται αλλαγή στη σημερινή κατάσταση γήρανσης του πληθυσμού
- Η αυξητική τάση του θορύβου στο αστικό περιβάλλον θα συνεχισθεί
- Η αυξητική τάση του πληθυσμού της περιφέρειας θα συνεχισθεί, χωρίς όμως να δημιουργούνται προοπτικές ιεραρχημένης ανάπτυξης

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **-**		Αναμένονται βελτιώσεις και στις συνθήκες υγείας λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας από τα έργα συμπλήρωσης ή βελτίωσης του εθνικού δικτύου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Αντίθετα, αυξάνεται η αέρια ρύπανση και ο θόρυβος, με αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των παρόδιων πληθυσμών. Η βελτίωση της εσωτερικής κινητικότητας μπορεί να σημάνει τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμών.	Μπορούν να ληφθούν μέτρα για τη μείωση του θορύβου και να κατασκευασθούν πράσινες υποδομές.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	? -/+	? -/+	? -/+	Αναμένονται βελτιώσεις και στις συνθήκες υγείας λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας και στη μείωση των ατυχημάτων, εφόσον γίνει επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος. Αντίθετα, αυξάνεται η αέρια ρύπανση και ο θόρυβος, με αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των παρόδιων πληθυσμών. Η βελτίωση της εσωτερικής κινητικότητας μπορεί να σημάνει τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμών, ενώ η βελτίωση της από θάλασσα και αέρα προσπελασιμότητας θα αυξήσει τους μόνιμους και εποχικούς πληθυσμούς των νήσων Β και Ν Αιγαίου.	Μπορούν να ληφθούν μέτρα για τη μείωση του θορύβου και να κατασκευασθούν πράσινες υποδομές.
Ποδηλατόδρομοι			! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω της μείωσης κυκλοφορίας ΙΧ και της άσκησης που παρέχει η ποδηλασία	
Αστικές μεταφορές			? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω πιθανής μείωσης της κυκλοφορίας ΙΧ	
Λιμένες	? +	? +	? +	Επιπτώσεις πιθανά θετικές λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας	
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			? +	Επιπτώσεις θετικές διότι θα επιτρέψει την αύξηση της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ και	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			! +	Επιπτώσεις θετικές λόγω μείωσης της αέριας ρύπανσης	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1,2 και 3 στη βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού Αναμένεται συνολικά βελτίωση των συνθηκών υγείας ανάλογα με τη μείωση των ατυχημάτων και τη βελτίωση της προσπελασιμότητας. Θα υπάρξει αύξηση του θορύβου και τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμού με πιθανή γενική αύξηση του πληθυσμού της Κρήτης και του Νοτίου Αιγαίου με ρυθμό υψηλότερο του εθνικού.					
Προτάσεις • Παροχή δυνατότητας πρόσβασης των επιβατών σε ιατρικές υπηρεσίες στους λιμένες και αύξηση των ανέσεων των ταξιδιωτών. • Ενίσχυση προσβασιμότητας λιμένων από όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος των εξυπηρετούμενων αστικών κέντρων με στόχο την αποφυγή αποκλεισμών. • Προτεραιότητα στην ανάγκες των ΑΜΕΑ και κοινωνικά αποκλεισμένων.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών

Απώλεια εδαφών

Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων

Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Θα συνεχισθεί η υποβάθμιση της ποιότητας της αγροτικής γης
- Θα συνεχισθεί η χωρίς προγραμματισμό απώλεια εδαφών για οικιστική ανάπτυξη και υποδομές
- Θα συνεχισθεί η αύξηση της παραγωγής στερεών αποβλήτων και η ζήτηση εδαφών για νέους ΧΥΤΑ

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		!! --		Σαφείς αρνητικές επιπτώσεις από την απώλεια εδαφών και αύξηση ρύπανσης από στερεά και υγρά απόβλητα	Η κατάληψη εδαφών από υποδομές είναι αναπόφευκτη. Αξιοποίηση ήδη υποβαθμισμένων εδαφών όπου είναι δυνατόν.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	!! -	!! -	!! -	Σαφείς αρνητικές επιπτώσεις από την απώλεια εδαφών και αύξηση ρύπανσης από στερεά και υγρά απόβλητα	Η κατάληψη εδαφών από υποδομές είναι αναπόφευκτη. Αξιοποίηση ήδη υποβαθμισμένων εδαφών όπου είναι δυνατόν.
Ποδηλατόδρομοι			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Αστικές μεταφορές			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? -	? -	? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από τυχόν επεκτάσεις λιμενικών εγκαταστάσεων	Κατά το δυνατόν χρησιμοποίηση υποβαθμισμένω περιοχών
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			0	Επιπτώσεις θετικές διότι θα επιτρέψει την αύξηση της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ και	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την κατάληψη εδαφών από τις εγκαταστάσεις ΑΠΕ	Κατά το δυνατόν χρησιμοποίηση υποβαθμισμένω ή άγονων περιοχών
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1,2 και 3 στη μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών Θα υπάρξει κατάληψη εδαφών, κυρίως από τις υποδομές οδοποιίας					
Προτάσεις • Προσπάθεια χρησιμοποίησης υποβαθμισμένων ή άγονων εδαφών, όπου αυτό είναι δυνατόν.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης νερών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Βαθμός επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού

Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων

Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Θα συνεχισθεί η βραδεία ένταξη πληθυσμών σε αποχετεύσεις και ΕΕΛ
- Θα συνεχισθούν τα προβλήματα υδροδότησης
- Δεν θα μειωθούν οι κίνδυνοι πλημμυρών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **-**		Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από παρεμβάσεις στο υδρολογικό δίκτυο.	Προσεκτικός σχεδιασμός ώστε ν' αποφευχθούν καταστάσεις διακοπής κίνησης ρευμάτων και υπόγειων νερών
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **-**	**?** **-**	**?** **-**	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από παρεμβάσεις στο υδρολογικό δίκτυο.	Προσεκτικός σχεδιασμός ώστε ν' αποφευχθούν καταστάσεις διακοπής κίνησης ρευμάτων και υπόγειων νερών
Ποδηλατόδρομοι			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Αστικές μεταφορές			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? -/+	? -	? -	Πιθανές Θετικές επιπτώσεις στην Περιφέρεια Κρήτης από τις υποδομές προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος αλλά και πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από διακοπή κίνησης βρόχινων νερών προς τη θάλασσα.	Προσεκτικός σχεδιασμός οχετών απορροής ομβρίων.
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από αντικατάσταση θερμικών σταθμών στο ΝΑ	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στη μείωση ρύπανσης νερών Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές, αρνητικές λόγω των εκπλύσεων των οδών κατά τη διάρκεια βροχοπτώσεων αλλά και θετικές λόγω των υποδομών για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Περιφέρειας Κρήτης και δράσεων που τείνουν να μειώσουν την κυκλοφορία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.					
Προτάσεις • Να ληφθεί μέριμνα ώστε να μην υπάρξουν προβλήματα πλημμυρών λόγω παρεμβάσεων στο υδρογραφικό δίκτυο.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης αέρα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων

Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων

Βαθμός χρήσης ΜΜΜ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Δεν θα γίνει αντικατάσταση ρυπογόνων κλάδων

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**!** **-**		Σαφής πιθανότητα αύξησης της αέριας ρύπανσης λόγω αύξησης της οδικής κυκλοφορία.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων, καθαρών τεχνολογιών και καυσίμων.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **-**	**?** **-**	**?** **-**	Σαφής πιθανότητα αύξησης της αέριας ρύπανσης λόγω αύξησης της οδικής κυκλοφορία στις περιφερειακές οδούς και τα πλέον προσπελάσιμα αστικά κέντρα.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων, καθαρών τεχνολογιών και καυσίμων.
Ποδηλατόδρομοι			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από μείωση κυκλοφορίας	
Αστικές μεταφορές			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από μείωση κυκλοφορίας	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? -	? -	? -	Αύξηση μεταφορικού έργου προς και από τους λιμένες μπορεί να επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις.	Δυνατότητα προσπέλασης λιμένων με ΜΜΜ
Ηλεκτροδότηση (TEN-E)			0	Μείωση τοπικής ρύπανσης λόγω κατάργησης τοπικών θερμικών σταθμών ΝΑ και γενικότερης αύξησης της αξιοποιήσιμης ενέργειας που μπορεί να παραχθεί από τις ΑΠΕ	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			! +	Βέβαιες θετικές επιπτώσεις από αντικατάσταση ενέργειας από θερμικούς σταθμούς στο ΝΑ	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στη μείωση ρύπανσης αέρα Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές, αρνητικές λόγω αύξησης κυκλοφορίας, θετικές λόγω βελτίωσης των συνθηκών της, ενισχυμένων αστικών μεταφορών και ποδηλατοδρόμων, καθώς και παραγωγής και αξιοποίησης ενέργειας από ΑΠΕ.					
• Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους • Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων • Κίνητρα για τη χρήση καθαρών τεχνολογιών και καυσίμων • Βελτίωση της διαχείρισης της κυκλοφορίας.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας

Ποσοστό διείσδυσης ΑΠΕ

Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος ή κατά κεφαλή

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**!** **-**		Σαφής πιθανότητα αύξησης των αερίων θερμοκηπίου λόγω αύξησης της οδικής κυκλοφορία.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **-**	**?** **-**	**?** **-**	Σαφής πιθανότητα αύξησης των αερίων θερμοκηπίου λόγω αύξησης της οδικής κυκλοφορία στις περιφερειακές οδούς και τα πλέον προσπελάσιμα αστικά κέντρα.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων.
Ποδηλατόδρομοι			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο ΝΑ από μείωση κυκλοφορίας	
Αστικές μεταφορές			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο ΝΑ από μείωση κυκλοφορίας	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? -	? -	? -	Αύξηση μεταφορικού έργου προς και από τους λιμένες μπορεί να επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις.	Δυνατότητα προσπέλασης λιμένων με ΜΜΜ
Ηλεκτροδότηση (TEN-E)			! +	Θετική επίπτωση λόγω κατάργησης τοπικών θερμικών σταθμών ΝΑ και γενικότερης αύξησης της αξιοποιήσιμης ενέργειας που μπορεί να παραχθεί από τις ΑΠΕ, όχι μόνο τοπικά αλλά και σε επίπεδο χώρας	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			!! ++	Βέβαιες ισχυρές θετικές επιπτώσεις από αντικατάσταση ενέργειας από θερμικούς σταθμούς στο ΝΑ	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στη μείωση αερίων θερμοκηπίου και τη βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές, αρνητικές λόγω αύξησης της κυκλοφορίας και θετικές λόγω των ΑΠΕ.					
• Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. • Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων. • Δημιουργία δυνατότητας προσπέλασης λιμένων με ΜΜΜ. • Κίνητρα για τη χρήση καθαρών τεχνολογιών και εναλλακτικών καυσίμων. • Δημιουργία υποδομών για ανεμπόδιστη και ασφαλή ποδηλασία και βάδισμα. • Βελτίωση της διαχείρισης της κυκλοφορίας					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Αύξηση αξίας υλικών περιουσιακών στοιχείων στην άμεση και ευρύτερη περιοχή παρέμβαση

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Γενική αύξηση αξιών με επιβράδυνση στις υποβαθμισμένες περιοχές και τις δύσκολα προσπελάσιμες περιοχές

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**? -/+**		Η αύξηση οδικής κυκλοφορίας μπορεί να μειώσει την αξία των περιουσιακών στοιχείων. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των προσπελάσεων είναι δυνατόν να αυξήσει τις αξίες	Τα μέτρα μείωσης της αέριας και η δρομολόγηση ΜΜΜ ρύπανσης θα αποβούν ωφέλιμα και για τα περιουσιακά στοιχεία
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**? -/+**	**? -/+**	**? -/+**	Η αύξηση οδικής κυκλοφορίας μπορεί να μειώσει την αξία των περιουσιακών στοιχείων. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των προσπελάσεων και των συνθηκών κυκλοφορίας είναι δυνατόν να αυξήσουν τις αξίες	Τα μέτρα μείωσης της αέριας και η δρομολόγηση ΜΜΜ ρύπανσης θα αποβούν ωφέλιμα και για τα περιουσιακά στοιχεία
Ποδηλατόδρομοι			**? +**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο ΝΑ από μείωση κυκλοφορίας	
Αστικές μεταφορές			**? +**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο ΝΑ από μείωση κυκλοφορίας	
Λιμένες	**? +**	**? +**	**? +**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας.	
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			**? +**	Πιθανή θετική επίπτωση λόγω κατάργησης τοπικών θερμικών σταθμών ΝΑ και μείωσης της αέριας ρύπανσης	.

Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στα υλικά περιουσιακά στοιχεία

Οι επιπτώσεις είναι μικτές προς θετικές, όπου η βελτίωση της προσπελασιμότητας αυξάνει τις αξίες αλλά η αύξηση της κυκλοφορίας μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά.

Προτάσεις

- Κίνητρα για τη μείωση της κυκλοφορίας ΙΧ και της συνεπακόλουθης αέριας ρύπανσης.
- Δρομολόγηση ΜΜΜ

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις
Αριθμός επισκεπτών
Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται επιτάχυνση της βελτίωσης αναγνωρισιμότητας και πρόσβασης σε εκδηλώσεις και μνημεία πολιτισμού
- Η ανάδειξη των μνημείων πολιτισμού θα προχωρά με βραδείς ρυθμούς
- Τα οφέλη από τον πολιτισμό θα παραμείνουν στα σημερινά επίπεδα ανεπάρκειας
- Η σημερινές τάσεις συντείνουν στην καταστροφή του φυσικού τρόπου ζωής

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **-/+**		Η αύξηση οδικής κυκλοφορίας και η διέλευση των υποδομών μπορεί να προκαλέσουν βλάβες στην πολιτιστική κληρονομιά. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των προσπελάσεων είναι δυνατόν να αναδείξει την πολιτιστική κληρονομιά.	Τα μέτρα μείωσης της αέριας ρύπανσης θα αποβούν ωφέλιμα και για την πολιτιστική κληρονομιά.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **-/+**	**?** **-/+**	**?** **-/+**	Η αύξηση οδικής κυκλοφορίας και η διέλευση των υποδομών μπορεί να προκαλέσουν βλάβες στην πολιτιστική κληρονομιά. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των προσπελάσεων είναι δυνατόν να αναδείξει την πολιτιστική κληρονομιά.	Τα μέτρα μείωσης της αέριας ρύπανσης θα αποβούν ωφέλιμα και για την πολιτιστική κληρονομιά.
Ποδηλατόδρομοι			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο ΝΑ από μείωση κυκλοφορίας	
Αστικές μεταφορές			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο ΝΑ από μείωση κυκλοφορίας	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ηλεκτροδότηση (TEN-E)			**?** **+**	Πιθανή θετική επίπτωση λόγω κατάργησης τοπικών θερμικών σταθμών ΝΑ και μείωσης της αέριας ρύπανσης	.
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στην πολιτιστική κληρονομιά Αναμένονται μικτές επιπτώσεις, αρνητικές από την αύξηση της κυκλοφορίας, θετικές από τη βελτίωση των προσπελάσεων και τις αισθητικές παρεμβάσεις.					
Προτάσεις • Τα μέτρα μείωσης της αέριας ρύπανσης θα αποβούν ωφέλιμα και για την πολιτιστική κληρονομιά.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία Τοπίου

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση τοπίου

Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η κατάσταση του τοπίου, αγροτικού και αστικού, θα υφίσταται βραδεία υποβάθμιση από την ανεξέλεγκτη δόμηση, τις παραγωγικές δραστηριότητες και την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού
- Δεν θα υπάρξει αύξηση του αστικού πρασίνου που αναλογεί σε κάθε κάτοικο
- Δεν θα υπάρξουν αναπλάσεις περιοχών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **-**		Είναι σαφές ότι η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών θα έχει επιπτώσεις στο τοπίο. Ειδικά όταν είναι σύνηθες το καθεστώς απόρριψης των μπάζων δίπλα στους δρόμους, δημιουργώντας προβήματα αστάθειας πρανών και κατάληψης παρόδιων ιδιοκτησιών.	Απαραίτητα τα έργα αποκατάστασης του τοπίου. Απαιτείται έλεγχος στη διάθεση των μπάζων και στις πηγές πρώτων υλών και κυρίως αδρανών υλικών για την αποφυγή καταχρήσεων εις βάρος του περιβάλλοντος.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **-**	**?** **-**	**?** **-**	Είναι σαφές ότι η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών θα έχει επιπτώσεις στο τοπίο. Πρόσθετη πηγή επιπτώσεων από τη νέα οδοποιία, είναι η άναρχη δόμηση σε περιοχές που γίνονται προσπελάσιμες, ειδικά αν πρόκειται για παράκτιες περιοχές.	Απαραίτητα τα έργα αποκατάστασης του τοπίου. Είναι απαραίτητος ο χωροταξικός σχεδιασμός για την αποφυγή άναρχης δόμησης σε φυσικές περιοχές.
Ποδηλατόδρομοι			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Αστικές μεταφορές			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? -	? -	? -	Υπάρχει πιθανότητα βλάβης της ακτογραμμής με αισθητικές αλλά και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ιδίως από διάβρωση ή μπάζωμα ακτογραμμών από την αλλοίωση της φυσικής κίνησης των ρευμάτων	Οποιαδήποτε πρόταση νέου έργου ή επέκτασης υφιστάμενου λιμένα, πέραν της ΜΠΕ, θα πρέπει να συνοδεύεται από εγκεκριμένη μελέτη ακτομηχανικής.
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την εγκατάσταση παραγωγικών μονάδων στο ΝΑ	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στο τοπίο Επιπτώσεις αρνητικές κυρίως λόγω της επίδρασης τον οδικών υποδομών αλλά και των λοιπών έργων στο τοπίο.					
Προτάσεις • Απαιτείται χωροταξικός σχεδιασμός για την αποφυγή άναρχης δόμησης στις περιοχές διάνοιξης νέας οδοποίας. • Οι προτάσεις να περιλαμβάνουν έργα αποκατάστασης του τοπίου. • Να γίνεται αυστηρός έλεγχος στα σημεία εξόρυξης αδρανών υλικών οδοποιίας και τον τρόπο απόρριψης μπάζων. • Για την κατασκευή νέων λιμένων και την επέκταση παλιών, είναι απαραίτητη, πέραν της ΜΠΕ, και μελέτη ακτομηχανικής.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων

Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας

Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών

Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών

Ποσοστό εφαρμογής οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης από επιχειρήσεις και φορείς

Ποσοστό εφαρμογής πρακτικών αειφόρου κατασκευής

Ποσοστό λυμάτων που επαναχρησιμοποιούνται

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας είναι ιδιαίτερα υψηλό (5,0 παγκόσμια εκτάρια ανά κάτοικο) και θα συνεχίσει αυξανόμενο
- Το 2005 ανακυκλώνεται μόνο το 7% των στερεών αποβλήτων, ποσοστό που δεν αναμένεται να βελτιωθεί υπό τις παρούσες συνθήκες
- Ενώ το 2005 ανακυκλώνεται το 30% των υλικών συσκευασίας με τιμή στόχο για το 2008 το 50%, μόνο το 10% επαναχρησιμοποιείται, χωρίς να αναμένεται ιδιαίτερη βελτίωση
- Η εισαγωγή πρακτικών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης θα συνεχίσει με βραδύ ρυθμό χωρίς να επιφέρει ορατές βελτιώσεις στο περιβάλλον
- Η κατασκευή θα συνεχίσει να είναι ενεργοβόρα, σπάταλη σε πρώτες ύλες και ανθρώπινο δυναμικό και θα παράγει αντίστοιχα κατασκευές μη λειτουργικές και σπάταλες σε ενέργεια

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		? -		Αναμένεται ότι η αύξηση της κυκλοφορίας και η χρήση υλικών κατασκευής θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις και θα αυξήσουν το οικολογικό αποτύπωμα των υπόψη περιφερειών και θα αυξήσουν τη ζήτηση πρώτων υλών.	Απαιτείται έλεγχος στις πηγές πρώτων υλών και κυρίως αδρανών υλικών για την αποφυγή καταχρήσεων εις βάρος του περιβάλλοντος, καθώς και προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών. Ανακύκλωση υλικών υφιστάμενων οδών που θα υποστούν παρεμβάσεις.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	? -	? -	? -	Αναμένεται ότι η αύξηση της κυκλοφορίας και η χρήση υλικών κατασκευής θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις και θα αυξήσουν το οικολογικό αποτύπωμα των υπόψη περιφερειών και θα αυξήσουν τη ζήτηση πρώτων υλών.	Απαιτείται έλεγχος στις πηγές πρώτων υλών και κυρίως αδρανών υλικών για την αποφυγή καταχρήσεων εις βάρος του περιβάλλοντος, καθώς και προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών. Ανακύκλωση υλικών υφιστάμενων οδών που θα υποστούν παρεμβάσεις.
Ποδηλατόδρομοι			? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης κυκλοφορίας μηχανοκίνητων οχημάτων	
Αστικές μεταφορές			? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης κυκλοφορίας ΙΧ.	
Λιμένες	? -	? -	? -	Δυσμενείς επιπτώσεις από την αύξηση χρήσης πρώτων υλών.	Προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών στην κατασκευή. Εισαγωγή προγραμμάτων ανακύκλωσης στα λιμάνια και τους εμπορευματικούς σταθμούς.
Ηλεκτροδότηση (TEN-E)			? +	Ουδέτερες επιπτώσεις από τα αέρια θερμοκηπίου, ότι κερδηθεί τοπικά χάνεται στην πηγή παραγωγής ενέργειας. Θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της δυνατότητας αξιοποίησης της ενέργειας από ΑΠΕ.	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			!! ++	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις λόγω αντικατάστασης ορυκτών καυσίμων και μείωσης αερίων θερμοκηπίου	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 στην προστασία των φυσικών πόρων Επιπτώσεις αρνητικές από τη χρήση πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας.					
Προτάσεις • Προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών στην κατασκευή των έργων, όπως ανακυκλωμένου οδοστρώματος. • Αυστηρός έλεγχος στις πηγές αδρανών υλικών. • Εισαγωγή προγραμμάτων ανακύκλωσης στα λιμάνια και τους εμπορευματικούς σταθμούς.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βιώσιμη προσπελασιμότητα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ

Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου

Πυκνότητα οδικού δικτύου

Αριθμός διατροπικών κόμβων

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς τυχαίας εγκατάστασης σε σχέση με μεταφορές προσωπικού και τοπική κάλυψη αναγκών αν και γίνονται βήματα προόδου από σοβαρές επιχειρήσεις
- Έχουν γίνει στην πρωτεύουσα κάποια βήματα προόδου στη βελτίωση της ελκυστικότητας των ΜΜΜ και ιδίως των μέσων σταθερής τροχιάς, με ιδιαίτερη επιτυχία για το μετρό, ενώ για το τραμ υπάρχουν ακόμη κάποια προβλήματα
- Η πρόσβαση στις αγορές συνήθως λαμβάνεται και σήμερα υπόψη από τις επιχειρήσεις

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **+/-**		Σαφώς βελτιώνεται η προσπελασιμότητα χωρίς όμως να είναι πάντοτε βιώσιμη. Έτσι, οι επιπτώσεις αναμένονται μικτές.	Η δρομολόγηση ΜΜΜ θα βελτιώσει τη βιώσιμη προσπελασιμότητα, όπως επίσης και η ενίσχυση της διατροπικότητας των μέσων.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **+/-**	**?** **+/-**	**?** **+/-**	Σαφώς βελτιώνεται η προσπελασιμότητα χωρίς όμως να είναι πάντοτε βιώσιμη. Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας στην Περιφέρεια Κρήτης. Οι συνολικές επιπτώσεις αναμένονται μικτές.	Η δρομολόγηση ΜΜΜ θα βελτιώσει τη βιώσιμη προσπελασιμότητα, όπως επίσης και η ενίσχυση της διατροπικότητας των μέσων.
Ποδηλατόδρομοι			**!!** **++**	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	
Αστικές μεταφορές			**!!** **++**	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? +	? +	? +	Η βελτίωση της άνεσης και της εξυπηρέτησης ταξιδιωτών και εμπορευμάτων μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις.	
Ηλεκτροδότηση (TEN-E)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 2 στη βιώσιμη προσπελασιμότητα Επιπτώσεις ουδέτερες στο σύνολό τους, μπορούν να γίνουν θετικές με την προϋπόθεση κάποιων υποβοηθητικών παρεμβάσεων.					
Προτάσεις • Ενίσχυση ΜΜΜ. • Ενίσχυση της διατροπικότητας των μέσων. • Ενθάρρυνση ασφαλούς πεζοπορίας και ποδηλασίας.					

Α.Π.1,2 & 3 – Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

Δημιουργία δικτύου συνδυασμένων μεταφορών, βελτίωση προσπελασιμότητας αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, αστικές μεταφορές, ανάπτυξη εφαρμογών ΑΠΕ

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση της φτώχειας

Μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος

Δείκτες ανεργίας Περιφερειών

Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το ποσοστό πληθυσμού της περιφέρειας κάτω από το όριο της φτώχειας δεν μειώνεται
- Δεν μειώνεται ή μειώνεται λίγο η ανεργία
- Μειώνεται ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου Περιφέρειας		**?** **+**		Η βελτίωση της προσπελασιμότητας ενισχύει τις παραγωγικές δραστηριότητας και τα εισοδήματα και μειώνει τους αποκλεισμούς με την προϋπόθεση έχουν δυνατότητα προσπέλασης.	Δρομολόγηση ΜΜΜ και διευκόλυνση χρήσης από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
Περιφερειακές – Τοπικές οδοί	**?** **+**	**?** **+**	**?** **+**	Η βελτίωση της προσπελασιμότητας ενισχύει τις παραγωγικές δραστηριότητας και τα εισοδήματα και μειώνει τους αποκλεισμούς με την προϋπόθεση έχουν δυνατότητα προσπέλασης.	Δρομολόγηση ΜΜΜ και διευκόλυνση χρήσης από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
Ποδηλατόδρομοι			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Αστικές μεταφορές			**!!** **++**	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις, λόγω της δυνατότητας χρήσης από τις πιο αδύνατες οικονομικά ομάδες.	Βελτίωση πρόσβασης σε ΑΜΕΑ

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Λιμένες	? +	? +	? +	Η μείωση αποκλεισμών και η βελτίωση της διακίνησης αγαθών και επιβατών θα επιφέρουν θετικές επιπτώσεις.	Ενίσχυση υποδομών για την εξυπηρέτηση ΑΜΕΑ.
Ηλεκτροδότηση (ΤΕΝ-Ε)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 1,2 και 3 στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών Επιπτώσεις θετικές στο σύνολό τους με κάποιες προϋποθέσεις.					
Προτάσεις • Ενίσχυση ΜΜΜ • Διευκόλυνση πρόσβασης ευπαθών κοινωνικών ομάδων στα ΜΜΜ και τις λιμενικές εγκαταστάσεις.					

Α.Π.4, 5 & 6 – Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών

Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της βιοποικιλότητας και η κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών θα παραμείνουν ως έχουν ή θα επιδεινωθούν
- Ο στόχος αναστολής της μείωσης της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 μάλλον δεν θα επιτευχθεί

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**?** **-**			Μπορεί να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις αν επιτραπεί εγκατάσταση υποδομών μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές.	Πρέπει ν' αποκλεισθεί η εγκατάσταση σε φυσικές περιοχές. Για εγκαταστάσεις που θα πρέπει εκ της φύσεώς τους να γίνουν σε φυσικές περιοχές, θα πρέπει να τηρηθούν αυστηρότατοι κανόνες προστασίας
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**!** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			**?** **-**	Μπορεί να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις αν επιτραπεί εγκατάσταση μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές.	Εγκατάσταση μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές θα επιτρέπεται μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις και κανόνες προστασίας.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Μπορεί να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις αν επιτραπεί εγκατάσταση μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές.	Εγκατάσταση μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές θα επιτρέπεται μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις και κανόνες προστασίας.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ		0	0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Αρνητική επίπτωση από τυχόν έργα μέσα σε φυσικές περιοχές	Αποφυγή εγκατάστασης μέσα σε φυσικές περιοχές και αποτελεσματικός έλεγχος κινήσεων επισκεπτών.
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στην προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας Επιπτώσεις αρνητικές αν επιτραπεί η όποια εγκατάσταση μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές, ουδέτερες σε περίπτωση που αποκλεισθούν οι φυσικές περιοχές για εγκατάσταση των όποιων δραστηριοτήτων.					
Προτάσεις • Αποκλεισμός εγκατάστασης δραστηριοτήτων σε φυσικές περιοχές • Αυστηρά μέτρα προστασίας σε περίπτωση που η εγκατάσταση είναι αναγκαία.					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας

Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων

- εργατικών
- οδικών

Αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο

Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας
- Η μείωση των ατυχημάτων βασίζεται σήμερα στην καταστολή και την ειδική εκπαίδευση σε θέματα ασφάλειας που θεωρούνται ανεπαρκή για ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης
- Στο θέμα των δημογραφικών αλλαγών δεν προβλέπεται αλλαγή στη σημερινή κατάσταση γήρανσης του πληθυσμού
- Η αυξητική τάση του θορύβου στο αστικό περιβάλλον θα συνεχισθεί
- Η αυξητική τάση του πληθυσμού της περιφέρειας θα συνεχισθεί, χωρίς όμως να δημιουργούνται προοπτικές ιεραρχημένης ανάπτυξης

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**0**			Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον η ερευνητική δραστηριότητα να ωφελήσει την υγεία.	
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**?** **+**	Η αύξηση του εισοδήματος θα επιδράσει θετικά λόγω πρόσβασης σε καλύτερες υπηρεσίες υγείας, ενώ η αύξηση ρύπανσης και θορύβων λόγω αυξημένων δραστηριοτήτων θα έχει αρνητικά αποτελέσματα.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			? +	Η αύξηση του εισοδήματος θα επιδράσει θετικά λόγω πρόσβασης σε καλύτερες υπηρεσίες υγείας, ενώ η αύξηση ρύπανσης και θορύβων λόγω αυξημένων δραστηριοτήτων θα έχει αρνητικά αποτελέσματα.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? +	? +		Η αύξηση του εισοδήματος θα επιδράσει θετικά λόγω πρόσβασης σε καλύτερες υπηρεσίες υγείας, ενώ η αύξηση ρύπανσης και θορύβων λόγω αυξημένων δραστηριοτήτων θα έχει αρνητικά αποτελέσματα.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ		0	0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			!! ++	Ισχυρές θετικές επιπτώσεις λόγω της δυνατότητας πρόσβασης σε ιατρικές υπηρεσίες και των πλέον απομακρυσμένων πληθυσμών.	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται άμεσες επιπτώσεις. Μπορεί στο μέλλον να υπάρξουν κάποιες θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων.	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? +	Η αύξηση του εισοδήματος θα επιδράσει θετικά λόγω πρόσβασης σε καλύτερες υπηρεσίες υγείας	Αποφυγή εγκατάστασης μέσα σε φυσικές περιοχές και αποτελεσματικός έλεγχος κινήσεων επισκεπτών.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			! +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης προσβασιμότητας σε υπηρεσίες υγείας και της συγκράτησης των πληθυσμών σε μικρότερα νησιά.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στη βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού Επιπτώσεις στο σύνολό τους θετικές, λόγω αύξησης εισοδήματος, μείωσης μετακινήσεων και βελτίωσης περίθαλψης μέσω τηλεματικής, καθώς και αύξησης προσβασιμότητας απομονωμένων νησιών. Δεν αναμένονται επιπτώσεις από πλευράς θορύβου, ενώ οι επιπτώσεις στον πληθυσμό είναι θετικές, είτε με την αύξηση του πληθυσμού σε ελκυστικές περιοχές εγκατάστασης και τη συγκράτησή του σε απομονωμένες περιοχές.					
Προτάσεις • Πρόβλεψη για κέντρα τηλεματικής κατά περιοχές, όπου οι πολίτες που δεν έχουν πρόσβαση σε Η/Υ και Internet να μπορούν να εξυπηρετηθούν.					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών

Απώλεια εδαφών

Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων

Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Θα συνεχισθεί η υποβάθμιση της ποιότητας της αγροτικής γης
- Θα συνεχισθεί η χωρίς προγραμματισμό απώλεια εδαφών για οικιστική ανάπτυξη και υποδομές
- Θα συνεχισθεί η αύξηση της παραγωγής στερεών αποβλήτων και η ζήτηση εδαφών για νέους ΧΥΤΑ

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**!** **-**			Αναμένεται κατάληψη εδαφών.	Αν είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων.
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			? -	Πιθανή κατάληψη εδαφών και αύξηση στερεών αποβλήτων.	Αν είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Πιθανή κατάληψη εδαφών και αύξηση στερεών αποβλήτων.	Αν είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση, κατάρτιση, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Πιθανή κατάληψη εδαφών από τουριστικές υποδομές και ρύπανση από στερεά απόβλητα.	Αν είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων.
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουρισμό			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στη μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών Επιπτώσεις αρνητικές αφού θα υπάρξουν καταλήψεις εδαφών και αύξηση των στερεών απορριμμάτων.					
Προτάσεις • Χωροθέτηση δραστηριοτήτων • Χρησιμοποίηση υποβαθμισμένων περιοχών για νέες επιχειρηματικές και ερευνητικές εγκαταστάσεις					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης νερών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Βαθμός επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού

Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων

Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Θα συνεχισθεί η βραδεία ένταξη πληθυσμών σε αποχετεύσεις και ΕΕΛ
- Θα συνεχισθούν τα προβλήματα υδροδότησης
- Δεν θα μειωθούν οι κίνδυνοι πλημμυρών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**0**			Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**!** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης των νερών	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Υπάρχει πιθανότητα ρύπανσης των νερών από νέες παραγωγικές δραστηριότητες	Εξασφάλιση συλλογής και επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, είτε με αποκεντρωμένη επεξεργασία ή με την εγκατάσταση σε πόλεις ή βιομηχανικές περιοχές που εξυπηρετούνται από μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης νερών	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από υγρά απόβλητα τουριστικών δραστηριοτήτων.	Διασφάλιση ύπαρξης υποδομών συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων νέων δραστηριοτήτων.
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4,5 και 6 στη μείωση ρύπανσης νερών Αναμένεται αρνητική επίπτωση λόγω αύξησης της ρύπανσης από νέες παραγωγικές δραστηριότητες.					
Προτάσεις • Να διασφαλισθεί η συλλογή και επεξεργασία των υγρών αποβλήτων.					

Α.Π.4, 5 & 6 – Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης αέρα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων
Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων
Βαθμός χρήσης ΜΜΜ
Ποσοστό διείσδυσης φυσικού αερίου

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Δεν θα γίνει αντικατάσταση ρυπογόνων κλάδων

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**0**			Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**!** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης του αέρα	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Αναμένεται αύξηση της αέριας ρύπανσης λόγω αύξησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του μεταφορικού έργου, χωρίς όμως σοβαρές επιπτώσεις αν δεν παρατηρηθούν συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων.	Εξασφάλιση πρόσβασης στους νέους χώρους εργασίας με ΜΜΜ.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης του αέρα.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινλησεων.	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινλησεων.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στη μείωση ρύπανσης αέρα Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές, αρνητικές από την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και θετικές από τη μείωση των μετακινήσεων λόγω τηλεματικής.					
Προτάσεις • Εξασφάλιση πρόσβασης στους νέους χώρους εργασίας με ΜΜΜ. • Μεγιστοποίηση των ωφελειών της τηλεματικής. • Κίνητρα για εξοικονόμηση ενέργειας • Κίνητρα για χρήση ΑΠΕ					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας

Ποσοστό διείσδυσης ΑΠΕ

Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος ή κατά κεφαλή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος δεν θα είναι ουσιαστική
- Ο στόχος αύξησης του ποσοστού ΑΠΕ στο 20,1% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2012 μάλλον θα προσεγγισθεί, χωρίς να είναι βέβαιη η επίτευξή του
- Η μείωση των συμβατικών πηγών ενέργειας δεν είναι εφικτή υπό τις παρούσες συνθήκες
- Η κατανάλωση ενέργειας δεν αποσυνδέεται από την αύξηση του ΑΠΕ
- Θα γίνει υπέρβαση του στόχου Κυότο για τους ρύπους θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 10%

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**0**			Δεν αναμένονται άμεσα επιπτώσεις, πιθανώς θετικές μακροπρόθεσμα.	
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**!** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση παραγωγής αερίων θερμοκηπίου και εξοικονόμηση ενέργειας.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			0	Δεν αναμένονται άμεσα επιπτώσεις. Πιθανές θετικές επιπτώσεις σε βάθος χρόνου.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Αναμένεται αύξηση των αέριων θερμοκηπίου λόγω αύξησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του μεταφορικού έργου.	Εξασφάλιση πρόσβασης στους νέους χώρους εργασίας με ΜΜΜ.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από την πιθανή μείωση παραγωγής αέριων θερμοκηπίου και εξοικονόμησης ενέργειας.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται άμεσα επιπτώσεις. Πιθανές θετικές επιπτώσεις σε βάθος χρόνου.	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινλησεων.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινλησεων.	
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση του μεταφορικού έργου λόγω αύξησης επισκεπτών.	Δρομολόγηση ΜΜΜ
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση του μεταφορικού έργου λόγω αύξησης επισκεπτών.	Δρομολόγηση ΜΜΜ.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση των μετακινήσεων προς τους απομακρυσμένους προορισμούς	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στη μείωση αερίων θερμοκηπίου και τη βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας Οι επιπτώσεις θα είναι μικτές, αρνητικές από την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και θετικές από τη μείωση των μετακινήσεων λόγω τηλεματικής.					
Προτάσεις • Εξασφάλιση πρόσβασης στους νέους χώρους εργασίας με ΜΜΜ • Χρήση ΑΠΕ • Εξοικονόμηση ενέργειας • Μεγιστοποίηση των ωφελειών της τηλεματικής					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Αύξηση αξίας υλικών περιουσιακών στοιχείων στην άμεση και ευρύτερη περιοχή παρέμβαση

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Γενική αύξηση αξιών με επιβράδυνση στις υποβαθμισμένες περιοχές και τις δύσκολα προσπελάσιμες περιοχές

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**!** **+**			Σαφώς θα υπάρξει αύξηση των περιουσιακών στοιχείων την ερευνητικών ιδρυμάτων.	
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**?** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης.	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			**?** **+**	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	**?** **-/+**	**?** **-/+**		Αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση της ρύπανσης, θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος και τη μείωση της ρύπανσης.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινήσεων.	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινήσεων.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος.	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από βελτίωση της προσπελασιμότητας στα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται σε απομονωμένους προορισμούς.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στα υλικά περιουσιακά στοιχεία Επιπτώσεις θετικές, περιοριζόμενες σε τοπικό επίπεδο περιοχών παρέμβασης.					
Προτάσεις • Μεγιστοποίηση ωφελειών τηλεματικής					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις
Αριθμός επισκεπτών
Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται επιτάχυνση της βελτίωσης αναγνωρισιμότητας και πρόσβασης σε εκδηλώσεις και μνημεία πολιτισμού
- Η ανάδειξη των μνημείων πολιτισμού θα προχωρά με βραδείς ρυθμούς
- Τα οφέλη από τον πολιτισμό θα παραμείνουν στα σημερινά επίπεδα ανεπάρκειας
- Η σημερινές τάσεις συντείνουν στην καταστροφή του φυσικού τρόπου ζωής

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**?** **-**			Μπορούν να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις αν οι νέες εγκαταστάσεις γίνουν κοντά σε μνημεία ή περιοχές πολιτιστικής αξίας.	Αν είναι δυνατόν, αποφυγή εγκατάστασης κοντά σε μνημεία πολιτισμού, σε αντίθετη περίπτωση λήψη μέτρων αντιμετώπισης τυχόν επιπτώσεων.
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**?** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις από τη μείωση της ρύπανσης.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Μπορούν να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις αν οι νέες εγκαταστάσεις γίνουν κοντά σε μνημεία ή περιοχές πολιτιστικής αξίας.	Αν είναι δυνατόν, αποφυγή εγκατάστασης κοντά σε μνημεία πολιτισμού, σε αντίθετη περίπτωση λήψη μέτρων αντιμετώπισης τυχόν επιπτώσεων.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την μείωση της ρύπανσης.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινήσεων.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινήσεων.	
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			?	Αβέβαιες επιπτώσεις.	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			!! ++	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από βελτίωση της προσπελασιμότητας σε στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς που βρίσκονται σε απομονωμένους προορισμούς.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στην πολιτιστική κληρονομιά Επιπτώσεις μικτές με τοπικές διαφοροποιήσεις, έμμεσες και άμεσες, αρνητικές από την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων, θετικές από βελτίωση προσπελασιμότητας και μείωση της ρύπανσης.					
Προτάσεις • Αποφυγή, κατά το δυνατόν, εγκατάστασης κοντά σε μνημεία πολιτισμού. • Παροχή οδηγιών στις επιχειρήσεις για την αποφυγή επιπτώσεων σε μνημεία πολιτισμού. • Μεγιστοποίηση ωφελειών τηλεματικής • Βελτίωση αναγνωρισιμότητας και πρόσβασης περιοχών και μνημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος και πολιτιστικών εκδηλώσεων.					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία Τοπίου

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση τοπίου

Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η κατάσταση του τοπίου, αγροτικού και αστικού, θα υφίσταται βραδεία υποβάθμιση από την ανεξέλεγκτη δόμηση, τις παραγωγικές δραστηριότητες και την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού
- Δεν θα υπάρξει αύξηση του αστικού πρασίνου που αναλογεί σε κάθε κάτοικο
- Δεν θα υπάρξουν αναπλάσεις περιοχών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**?** **-**			Είναι δυνατό οι κατασκευές να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο τοπίο, είτε αυτό είναι ιδιαίτερου κάλλους, είτε είναι απλώς αγροτικό ή αστικό.	Είναι απαραίτητο οι κατασκευές να μην είναι δυσανάλογες με το τοπίο και συνιστάται να γίνονται έργα αποκατάστασης τοπίου ή βελτίωσης των στοιχείων των κατασκευών ώστε να είναι συμβατές με το τοπίο.
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Είναι δυνατό οι κατασκευές να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο τοπίο, είτε αυτό είναι ιδιαίτερου κάλλους, είτε είναι απλώς αγροτικό ή αστικό.	Είναι απαραίτητο οι κατασκευές να μην είναι δυσανάλογες με το τοπίο και συνιστάται να γίνονται έργα αποκατάστασης τοπίου ή βελτίωσης των στοιχείων των κατασκευών ώστε να είναι συμβατές με το τοπίο.
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο από τις αυξημένες τουριστικές δραστηριλοτητες.	Είναι απαραίτητο οι κατασκευές να μην είναι δυσανάλογες με το τοπίο και συνιστάται να γίνονται έργα αποκατάστασης τοπίου ή βελτίωσης των στοιχείων των κατασκευών ώστε να είναι συμβατές με το τοπίο.
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις.	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από βελτίωση της προσπελασιμότητας και τη πιθανότητα άναρχης οικιστικής ανάπτυξης σε απομονωμένους προορισμούς.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στο τοπίο Είναι πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις στο τοπίο από εγκαταστάσεις ή κατασκευές.					
Προτάσεις • Απαιτείται χωροταξικός σχεδιασμός. • Εξασφάλιση της συμβατότητας των κατασκευών και εγκαταστάσεων με το τοπίο. • Αποκατάσταση τοπίου ή απόκρυψη κτιρίων και εγκαταστάσεων με πράσινες υποδομές.					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων

Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας

Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών

Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών

Ποσοστό εφαρμογής οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης από επιχειρήσεις και φορείς

Ποσοστό εφαρμογής πρακτικών αειφόρου κατασκευής

Ποσοστό λυμάτων που επαναχρησιμοποιούνται

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας είναι ιδιαίτερα υψηλό (5,0 παγκόσμια εκτάρια ανά κάτοικο) και θα συνεχίσει αυξανόμενο
- Το 2005 ανακυκλώνεται μόνο το 7% των στερεών αποβλήτων, ποσοστό που δεν αναμένεται να βελτιωθεί υπό τις παρούσες συνθήκες
- Ενώ το 2005 ανακυκλώνεται το 30% των υλικών συσκευασίας με τιμή στόχο για το 2008 το 50%, μόνο το 10% επαναχρησιμοποιείται, χωρίς να αναμένεται ιδιαίτερη βελτίωση
- Η εισαγωγή πρακτικών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης θα συνεχίσει με βραδύ ρυθμό χωρίς να επιφέρει ορατές βελτιώσεις στο περιβάλλον
- Η κατασκευή θα συνεχίσει να είναι ενεργοβόρα, σπάταλη σε πρώτες ύλες και ανθρώπινο δυναμικό και θα παράγει αντίστοιχα κατασκευές μη λειτουργικές και σπάταλες σε ενέργεια

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	? -			Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω χρήσης πρώτων υλών.	Ενθάρρυνση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών και αειφόρου κατασκευής.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από την εισαγωγή πρακτικών βιώσιμης παραγωγής	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			0	Δεν αναμένονται άμεσα επιπτώσεις, πιθανά μελλοντικά οφέλη.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω χρήσης πρώτων υλών.	Ενθάρρυνση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών και αειφόρου κατασκευής. Κίνητρα για την εισαγωγή οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης.
Άλλες επενδύσεις σε επιχει-ρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται άμεσα επιπτώσεις, πιθανά μελλοντικά οφέλη.	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβα-ση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο οικολογικό αποτύπωμα λόγω μείωσης μετακινήσεων	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις στο οικολογικό αποτύπωμα λόγω μείωσης μετακινήσεων	
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω χρήσης πρώτων υλών.	Ενθάρρυνση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών και αειφόρου κατασκευής. Κίνητρα για την εισαγωγή οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης.
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση των μετακινήσεων προς τους απομακρυσμένους προορισμούς	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στην προστασία των φυσικών πόρων Επιπτώσεις μικτές με τις αρνητικές να υπερισχύουν, λόγω αύξησης κατανάλωσης πρώτων υλών.					
Προτάσεις • Ενθάρρυνση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών. • Εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης • Κίνητρα για την εφαρμογή οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης • Εισαγωγή αρχών αειφόρου κατασκευής					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βιώσιμη προσπελασιμότητα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ
Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου
Πυκνότητα οδικού δικτύου
Αριθμός διατροπικών κόμβων

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς τυχαίας εγκατάστασης σε σχέση με μεταφορές προσωπικού και τοπική κάλυψη αναγκών αν και γίνονται βήματα προόδου από σοβαρές επιχειρήσεις
- Έχουν γίνει στην πρωτεύουσα κάποια βήματα προόδου στη βελτίωση της ελκυστικότητας των ΜΜΜ και ιδίως των μέσων σταθερής τροχιάς, με ιδιαίτερη επιτυχία για το μετρό, ενώ για το τραμ υπάρχουν ακόμη κάποια προβλήματα
- Η πρόσβαση στις αγορές συνήθως λαμβάνεται και σήμερα υπόψη από τις επιχειρήσεις

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**?** **-**			Επιπτώσεις πιθανά αρνητικές λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου προς τα νέα κέντρων ΕΤΑ	Η επιλογή των τόπων εγκατάστασης νέων ΕΤΑ να είναι τέτοια ώστε να υπάρχει δυνατότητα μετάβασης των εργαζόμενων με ΜΜΜ.
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? -	? -		Επιπτώσεις αρνητικές λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου	Η επιλογή των τόπων εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων να είναι τέτοια ώστε να υπάρχει δυνατότητα μετάβασης των εργαζόμενων με ΜΜΜ.
Άλλες επενδύσεις σε επιχει-ρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβα-ση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινήσεων	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης μετακινήσεων	
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? -	Επιπτώσεις αρνητικές λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου	Η επιλογή των τόπων εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων να είναι τέτοια ώστε να υπάρχει δυνατότητα μετάβασης των επισκεπτών με ΜΜΜ.
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			? -	Επιπτώσεις αρνητικές λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου	Η επιλογή των τόπων εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων να είναι τέτοια ώστε να υπάρχει δυνατότητα μετάβασης των επισκεπτών με ΜΜΜ.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από τη βελτίωση της προσβασιμότητας των απομακρυσμένων προορισμών	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στη βιώσιμη προσπελασιμότητα Επιπτώσεις μικτές, αρνητικές λόγω αύξησης μεταφορικού έργου παραγωγικών δραστηριοτήτων, θετικές από τη μείωση μετακινήσεων λόγω ψηφιακής σύγκλισης και της βελτίωσης προσβασιμότητας απομακρυσμένων περιοχών.					
Προτάσεις • Εξυπηρέτηση νέων χώρων εργασίας και τουρισμού με ΜΜΜ					

Α.Π.4, 5 & 6 - Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Εφαρμογή και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και έρευνας, αύξηση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση τουρισμού, ανάδειξη αστικών καινοτομιών και βελτίωση εξυπηρέτησης πολίτη

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση της φτώχειας

Μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος

Δείκτες ανεργίας Περιφερειών

Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το ποσοστό πληθυσμού της περιφέρειας κάτω από το όριο της φτώχειας δεν μειώνεται
- Δεν μειώνεται ή μειώνεται λίγο η ανεργία
- Μειώνεται ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης	**0**			Ουδέτερες επιπτώσεις βραχυπρόθεσμα, πιθανώς θετικές σε βάθος χρόνου	
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις σε ομάδες επιχειρήσεων.			**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (περιβαλλοντική διαχείριση, τεχνολογίες αντι-ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών).			**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με ΕΤΑ			**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων)	? +	? +		Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις (διασφάλιση ποιότητας, τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον)			? +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.			? +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Υποδομές τηλεπικοινωνιών (ευρυζωνικά συστήματα κλπ.)		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, κλπ).			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (ΤΕΝ-ICT)			0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	.
Υπηρεσίες εφαρμογής για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, διακυβέρνηση, εκμάθηση, ενσωμάτωση κλπ),			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης αποκλεισμών	
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κλπ).			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης αποκλεισμών	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.			? +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.			? +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες			? +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης εισοδήματος και μείωσης ανεργίας	
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού			? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από τη βελτίωση της προσβασιμότητας των απομακρυσμένων προορισμών	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών Επιπτώσεις θετικές λόγω αύξησης εισοδήματος και μείωσης αποκλεισμών μέσω τηλεματικών εφαρμογών και βελτίωσης προσβασιμότητας απομονωμένων περιοχών.					
Προτάσεις • Μεγιστοποίηση οφελών έρευνας και τηλεματικής. • Παροχή δυνατότητας χρήσης τηλεματικής σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, μέσω της δημιουργίας ειδικών κέντρων παροχής ψηφιακών υπηρεσιών.					

Α.Π.3 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών

Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της βιοποικιλότητας και η κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών θα παραμείνουν ως έχουν ή θα επιδεινωθούν
- Ο στόχος αναστολής της μείωσης της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 μάλλον δεν θα επιτευχθεί

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**? +/-**	**? +/-**		Θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων λόγω μείωσης των πιέσεων σε φυσικές περιοχές, αλλά αρνητικές στην περίπτωση κατασκευής ΧΥΤΑ ή άλλων εγκαταστάσεων μέσα σε φυσικές περιοχές.	Πρέπει να αποφευχθεί η εγκατάσταση ΧΥΤΑ ή άλλων εγκαταστάσεων σχετικών με στερεά απόβλητα μέσα σε φυσικές περιοχές.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**? -**	**? -**	**? -**	Επιπτώσεις αρνητικές από διέλευση υδραγωγείων μέσα από φυσικές περιοχές.	Μόνο οι απολύτως απαραίτητες διελεύσεις μέσα από φυσικές περιοχές. Αποφυγή διάνοιξης νέων οδών εξυπηρέτησης.
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**! +/-**	**! +/-**	**! +/-**	Θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης πιέσεων στους υδάτινους αποδέκτες ως τμημάτων φυσικών περιοχών, αρνητικές αν οι εγκαταστάσεις κατασκευασθούν μέσα σε φυσικές περιοχές, όπως συνηθίζεται.	Αποφυγή εγκατάστασης ΕΕΛ μέσα σε φυσικές περιοχές.
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (μελέτες και έρευνες)			**! +**	Θεωρείται θετική δράση σε μακροπρόθεσμη βάση.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**0**			Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Πρόληψη κινδύνων (σχέδια και μέτρα για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	! +		! +	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή καταστροφών σε φυσικές περιοχές.	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		! +	! +	Θετικές επιπτώσεις στις φυσικές περιοχές μέσω αντιπλημμυρικών έργων, προστασίας ακτών και αποκατάστασης λατομείων και λοιπών χώρων εξόρυξης.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		? -/+		Θετικές επιπτώσεις από τα μέτρα προστασίας αλλά και πιθανές αρνητικές από την αύξηση των επισκεπτών.	Απαιτείται αυξημένος έλεγχος των επισκεπτών και αντίστοιχες υποδομές.
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		? -/+	? -/+	Θετικές επιπτώσεις από τα μέτρα προστασίας αλλά και πιθανές αρνητικές από την αύξηση των επισκεπτών.	Απαιτείται αυξημένος έλεγχος των επισκεπτών και αντίστοιχες υποδομές.
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Αρνητική επίπτωση από τυχόν έργα μέσα σε φυσικές περιοχές και αύξηση επισκεπτών.	Αποφυγή σοβαρών κατασκευών μέσα σε φυσικές περιοχές και συστηματικός έλεγχος και ενημέρωση επισκεπτών.
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	0		0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στην προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας Επιπτώσεις μικτές, θετικές λόγω βελτίωσης διαχείρισης στερεών αποβλήτων και αρνητικές από την πιθανή αύξηση δραστηριοτήτων μέσα σε φυσικές περιοχές.					
Προτάσεις • Αποφυγή φυσικών περιοχών κατά το δυνατόν • Απαγόρευση εγκατάστασης μέσα σε φυσικές περιοχές ΧΥΤΑ και άλλων εγκαταστάσεων σχετικών με στερεά απόβλητα • Προσεκτικός σχεδιασμός υποδομών και διαδρομών σε φυσικές περιοχές • Έλεγχος κινήσεων επισκεπτών και επαρκής ενημέρωσή τους • Οι όποιες παρεμβάσεις πρέπει να είναι ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας

Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων

- εργατικών
- οδικών

Αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο

Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας
- Η μείωση των ατυχημάτων βασίζεται σήμερα στην καταστολή και την ειδική εκπαίδευση σε θέματα ασφάλειας που θεωρούνται ανεπαρκή για ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης
- Στο θέμα των δημογραφικών αλλαγών δεν προβλέπεται αλλαγή στη σημερινή κατάσταση γήρανσης του πληθυσμού
- Η αυξητική τάση του θορύβου στο αστικό περιβάλλον θα συνεχισθεί
- Η αυξητική τάση του πληθυσμού της περιφέρειας θα συνεχισθεί, χωρίς όμως να δημιουργούνται προοπτικές ιεραρχημένης ανάπτυξης

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**!** **+**	**!** **+**		Θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης των κινδύνων της δημόσιας υγείας.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**!!** **++**	**!!** **++**	**!!** **++**	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις από τη μείωση των ασθενειών που μεταφέρει το νερό.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!!** **++**	**!!** **++**	**!!** **++**	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης των κινδύνων της δημόσιας υγείας.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	! +			Θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης της αέριας ρύπανσης.	
Πρόληψη κινδύνων (σχέδια και μέτρα για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	! +		! +	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή καταστροφών, τραυματισμών και θανάτων	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από αποφυγή πλημμυρών και προστασία ακτογραμμών.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		? +		Θετικές επιπτώσεις λόγω της αύξησης ευκαιριών αναψυχής και αυξημένης ευεξίας των συμμετεχόντων, αλλά και αύξησης του εισοδήματος και ως εκ τούτου βελτιωμένες δυνατότητας πρόσβασης σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας.	.
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		? +	? +		
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? +	? +			
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	? +	? +	? +		
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	? +	? +	? +		
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		? +			
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? +		? +	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης του περιβάλλοντος, της διαχείρισης των υποδομών, της αύξησης του εισοδήματος και της αυξημένης κοινωνικής μέριμνας. Αναμένεται τοπική αύξηση πληθυσμού	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις βραχυπρόθεσμα. Είναι δυνατόν να υπάρξουν θετικές στο μέλλον.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υποδομές υγείας	!! ++	!! ++	!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	! +	! +	! +	Επιπτώσεις θετικές.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	! +	! +	! +	Επιπτώσεις θετικές.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		! +	.	Θετικές επιπτώσεις λόγω βελτίωσης προσβασιμότητας σε υπηρεσίες υγείας και της συγκράτησης των πληθυσμών σε μικρότερα νησιά	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7. 8 και 9 στη βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού Επιπτώσεις θετικές προς ισχυρά θετικές, λόγω της φύσεως των μέτρων. Η βελτίωση των συνθηκών υγείας συντελεί και στη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης του πληθυσμού, ιδίως στις περιοχές παρέμβασης.					
Προτάσεις • Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός των μέτρων κατά ομοειδείς ομάδες ώστε να αξιοποιηθούν οι συνέργειες και να βελτιστοποιηθούν τα αποτελέσματα. • Οι παρεμβάσεις να είναι ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές. Επιτυχημένες παρεμβάσεις θα δημιουργήσουν παραδείγματα προς μίμηση.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών

Απώλεια εδαφών

Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων

Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Θα συνεχισθεί η υποβάθμιση της ποιότητας της αγροτικής γης
- Θα συνεχισθεί η χωρίς προγραμματισμό απώλεια εδαφών για οικιστική ανάπτυξη και υποδομές
- Θα συνεχισθεί η αύξηση της παραγωγής στερεών αποβλήτων και η ζήτηση εδαφών για νέους ΧΥΤΑ

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**?** **+/-**	**?** **+/-**		Μικτές επιπτώσεις, αρνητικές λόγω της κατάληψης εδαφών, θετικές λόγω μείωσης της διάσπαρτης ρύπανσης.	Απαραίτητα μέτρα μείωσης των ποσοτήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**?** **-**	**?** **-**	**?** **-**	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν από την πιθανότητα κατάληψης εδαφών από υποδομές ύδρευσης.	Ελαχιστοποίηση κατάληψης εδαφών μέσω προσεκτικού σχεδιασμού.
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!** **+/-**	**!** **+/-**	**!** **+/-**	Αρνητικές επιπτώσεις από την πιθανή κατάληψη εδαφών, θετικές από τη μείωση της ρύπανσης.	Ελαχιστοποίηση κατάληψης εδαφών μέσω προσεκτικού σχεδιασμού.
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (μελέτες και έρευνες)			**!** **+**	Θεωρείται θετική δράση σε μακροπρόθεσμη βάση.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**0**			Δεν αναμένονται επιπτώσεις	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Πρόληψη κινδύνων (σχέδια και μέτρα για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	! +		! +	Θετικές επιπτώσεις λόγω της πιθανής μείωσης απώλειας εδαφών από διάβρωση.	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		! +	! +	Θετικές επιπτώσεις λόγω της πιθανής μείωσης απώλειας εδαφών από διάβρωση.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		? +	? +	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από τα μέτρα προστασίας	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης εδαφών από μόνιμες κατασκευές.
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	0		0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	? -	? -	? -	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης χρήσιμων εδαφών.
Υποδομές υγείας	? -	? -	? -	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης χρήσιμων εδαφών.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υποδομές φροντίδας παιδιών	? -	? -	? -	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης χρήσιμων εδαφών.
Άλλες κοινωνικές υποδομές	? -	? -	? -	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης χρήσιμων εδαφών.
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στη μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών Μικτές προς αρνητικές επιπτώσεις, αν επιτραπεί η κατάληψη χρήσιμων εδαφών.					
Προτάσεις • Προσεκτικός σχεδιασμός και χωροθέτηση εγκαταστάσεων ώστε να ελαχιστοποιηθεί η κατάληψη χρήσιμων εδαφών εντός και εκτός πόλεων. • Μείωση ποσοτήτων αποβλήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ με εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης και την εισαγωγή εναλλακτικών μεθόδων επεξεργασίας.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης νερών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Βαθμός επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού
Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων
Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Θα συνεχισθεί η βραδεία ένταξη πληθυσμών σε αποχετεύσεις και ΕΕΛ
- Θα συνεχισθούν τα προβλήματα υδροδότησης
- Δεν θα μειωθούν οι κίνδυνοι πλημμυρών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**?** **+**	**?** **+**		Θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση καθώς μειώνεται η πιθανότητα διαρροής διασταλαγμάτων στους υδάτινους αποδέκτες.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**?** **+**	**?** **+**	**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα νερού.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!!** **++**	**!!** **++**	**!!** **++**	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (μελέτες και έρευνες)			**!** **+**	Θεωρείται θετική δράση σε μακροπρόθεσμη βάση.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	0			Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Πρόληψη κινδύνων (σχέδια και μέτρα για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή ρύπανσης νερών κυρίως από πιθανές τεχνολογικές καταστροφές.	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Πιθανά θετικές επιπτώσεις λόγω της μείωσης δευτερογενούς ρύπανσης από πλημμύρες, κατολισθήσεις, κλπ.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Οι επιπτώσεις εξαρτώνται από την ύπαρξη υποδομών συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων. Αν δεν υπάρχουν υποδομές οι επιπτώσεις θα είναι αρνητικές.	Διασφάλιση διαθεσιμότητας υποδομών ή πρόβλεψη για νέες στις υπό ανάπτυξη περιοχές
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? +		? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις, από την βελτιωμένη διαχείριση των περιβαλλοντικών υποδομών των περιοχών παρέμβασης.	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στη μείωση ρύπανσης νερών Οι αναμενόμενες επιπτώσεις είναι θετικές λόγω της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και βελτίωσης διαχείρισης περιβαλλοντικών υποδομών.					
Προτάσεις • Συντονισμός των μέτρων για τη βελτιστοποίηση του αποτελέσματος. • Στόχευση σε ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές παρεμβάσεις. • Να διασφαλισθεί ότι λύματα και υγρά απόβλητα των νέων δραστηριοτήτων θα οδηγούνται σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης αέρα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων
Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων
Βαθμός χρήσης ΜΜΜ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Δεν θα γίνει αντικατάσταση ρυπογόνων κλάδων

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**?** **+**	**?** **+**		Επιπτώσεις θετικές από τη μείωση της μη ελεγχόμενης καύσης απορριμμάτων.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**!** **+**			Αναμένονται θετικές επιπτώσεις.	
Πρόληψη κινδύνων (σχέδια και μέτρα για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	**?** **+**		**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή ρύπανσης αέρα κυρίως από πιθανές τεχνολογικές καταστροφές και πυρκαϊές.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις λόγω αύξησης μετακινήσεων	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? -		? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις λόγω αύξησης μετακινήσεων και παραγωγικών δραστηριοτήτων.	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στη μείωση ρύπανσης αέρα Επιπτώσεις μικτές, θετικές κυρίως λόγω μείωσης ανεξέλεγκτης καύσης απορριμμάτων και της προμήθειας τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, πιθανώς αρνητικές λόγω αύξησης επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης, αύξηση παραγωγικής δραστηριότητας και αντίστοιχου μεταφορικού έργου.					
Προτάσεις • Δρομολόγηση ΜΜΜ • Χρήση αντιρρυπαντικής τεχνολογίας					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας

Ποσοστό διείσδυσης ΑΠΕ

Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος ή κατά κεφαλή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος δεν θα είναι ουσιαστική
- Ο στόχος αύξησης του ποσοστού ΑΠΕ στο 20,1% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2012 μάλλον θα προσεγγισθεί, χωρίς να είναι βέβαιη η επίτευξή του
- Η μείωση των συμβατικών πηγών ενέργειας δεν είναι εφικτή υπό τις παρούσες συνθήκες
- Η κατανάλωση ενέργειας δεν αποσυνδέεται από την αύξηση του ΑΠΕ
- Θα γίνει υπέρβαση του στόχου Κυότο για τους ρύπους θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 10%

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**?** **+**	**?** **+**		Επιπτώσεις θετικές από τη μείωση της μη ελεγχόμενης καύσης απορριμμάτων.	Προτείνεται συλλογή και αξιοποίηση μεθανίου στους μεγάλους ΧΥΤΑ
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**!** **+**			Αναμένονται θετικές επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή ρύπανσης αέρα κυρίως από πιθανές τεχνολογικές καταστροφές και πυρκαϊές.	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις λόγω αύξησης μετακινήσεων	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? -		? -	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις λόγω αύξησης μετακινήσεων και παραγωγικών δραστηριοτήτων.	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στη μείωση αερίων θερμοκηπίου και τη βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας Επιπτώσεις μικτές, θετικές κυρίως λόγω μείωσης ανεξέλεγκτης καύσης απορριμμάτων και της πιθανής συλλογής μεθανίου στους μεγάλους ΧΥΤΑ, αρνητικές λόγω αύξησης επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης, αύξηση παραγωγικής δραστηριότητας και του αντίστοιχου μεταφορικού έργου.					
Προτάσεις • Συλλογή και αξιοποίηση μεθανίου στους μεγάλους ΧΥΤΑ. • Εξοικονόμηση ενέργειας στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας. • Δρομολόγηση ΜΜΜ, χρήση καθαρών τεχνολογιών, κίνητρα για τη χρήση ΑΠΕ					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Αύξηση αξίας υλικών περιουσιακών στοιχείων στην άμεση και ευρύτερη περιοχή παρέμβαση

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Γενική αύξηση αξιών με επιβράδυνση στις υποβαθμισμένες περιοχές και τις δύσκολα προσπελάσιμες περιοχές

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	! +	! +		Η βελτιωμένη διαχείριση απορριμμάτων συντελεί στην άνοδο των αξιών στις περιοχές παρέμβασης.	Προτείνεται συλλογή και αξιοποίηση μεθανίου στους μεγάλους ΧΥΤΑ
Διαχείριση και διανομή ύδατος	! +	! +	! +	Η βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης συντελεί στην άνοδο των αξιών στις περιοχές παρέμβασης.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	! +	! +	! +	Η ύπαρξη δικτύου αποχέτευσης και η επεξεργασία των αποβλήτων συντελεί στην άνοδο των αξιών στις περιοχές παρέμβασης.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	! +			Η μείωση της αέριας ρύπανσης συντελεί στην άνοδο των αξιών στις περιοχές παρέμβασης.	
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Η πρόληψη καταστροφών προστατεύει τα περιουσιακά στις περιοχές παρέμβασης.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Η προστασία από πλημμύρες και διαβρώσεις προστατεύει τα περιουσιακά στοιχεία στις περιοχές παρέμβασης.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		? +		Η αύξηση του εισοδήματος από τις τουριστικές δραστηριότητες αυξάνει τις αξίες στις περιοχές παρέμβασης.	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? +	? +		Η αύξηση του εισοδήματος από τις τουριστικές δραστηριότητες αυξάνει τις αξίες στις περιοχές παρέμβασης.	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	? +	? +	? +	Η αύξηση του εισοδήματος από τις τουριστικές δραστηριότητες αυξάνει τις αξίες στις περιοχές παρέμβασης.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	? +	? +	? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις στις περιοχές ανάπτυξης των πολιτιστικών υποδομών.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	!! ++		!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές λόγω της μορφής των δράσεων	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στα υλικά περιουσιακά στοιχεία Επιπτώσεις ισχυρά θετικές λόγω βελτίωσης των υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων, μεταφορών και υγείας, καθώς και στις αναπλάσεις, αισθητικές αναβαθμίσεις, δημιουργία κοινωνικών υποδομών κ.ά. στις περιοχές παρέμβασης.					
Προτάσεις • Συντονισμός μεταξύ των μέτρων για τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων. • Επικέντρωση σε ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές παρεμβάσεις.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις
Αριθμός επισκεπτών
Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται επιτάχυνση της βελτίωσης αναγνωρισιμότητας και πρόσβασης σε εκδηλώσεις και μνημεία πολιτισμού
- Η ανάδειξη των μνημείων πολιτισμού θα προχωρά με βραδείς ρυθμούς
- Τα οφέλη από τον πολιτισμό θα παραμείνουν στα σημερινά επίπεδα ανεπάρκειας
- Η σημερινές τάσεις συντείνουν στην καταστροφή του φυσικού τρόπου ζωής

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**?** **+**	**?** **+**		Θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης των πιθανοτήτων ρύπανσης από στερεά απόβλητα	Προτείνεται συλλογή και αξιοποίηση μεθανίου στους μεγάλους ΧΥΤΑ
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**?** **+**			Θετικές επιπτώσεις λόγω πιθανά μειωμένης ατμοσφαιρικής ρύπανσης	
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	**?** **+**		**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή πιθανών καταστροφών	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Η προστασία από πλημμύρες και διαβρώσεις προστατεύει τα μνημεία πολιτισμού στις περιοχές παρέμβασης.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Μπορεί να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις από την ικανοποίηση αναγκών που θα προκύψουν από την προώθηση του θεματικού τουρισμού.	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	!! ++	!! ++	!! ++	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	? +	? +	? +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		? +		Μπορεί να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	!! ++		!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές λόγω της μορφής των δράσεων	
Υποδομές εκπαίδευσης	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		? +	.	Πιθανές θετικές επιπτώσεις από βελτίωση της προσπελασιμότητας σε στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς που βρίσκονται σε απομονωμένους προορισμούς	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στην πολιτιστική κληρονομιά Επιπτώσεις ισχυρά θετικές κυρίως λόγω των σχετικών δράσεων και της γενικότερης βελτίωσης του περιβάλλοντος, αλλά και των βελτιωτικών παρεμβάσεων σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς.					
Προτάσεις • Βελτίωση προσβάσεων σε μνημεία και πολιτιστικές εκδηλώσεις. • Για τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων απαιτούνται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και όχι αποσπασματικές.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία Τοπίου

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση τοπίου

Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η κατάσταση του τοπίου, αγροτικού και αστικού, θα υφίσταται βραδεία υποβάθμιση από την ανεξέλεγκτη δόμηση, τις παραγωγικές δραστηριότητες και την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού
- Δεν θα υπάρξει αύξηση του αστικού πρασίνου που αναλογεί σε κάθε κάτοικο
- Δεν θα υπάρξουν αναπλάσεις περιοχών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**?** **+/-**	**?** **+/-**		Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή υποβάθμισης του τοπίου από διάσπαρτα απορρίμματα, αρνητικές από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης.	Απαραίτητα έργα πρασίνου για την απόκρυψη των εγκαταστάσεων.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία ύδατων (λύματα)	**?** **-**	**?** **-**	**?** **-**	Πιθανή υποβάθμιση του τοπίου από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας.	Απαραίτητα έργα πρασίνου για την απόκρυψη των εγκαταστάσεων.
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**?** **+**	Μακροπρόθεσμα θετικές επιπτώσεις	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**?** **-**			Πιθανή υποβάθμιση του αστικού τοπίου από τις νέες εγκαταστάσεις αμαξοστασίων.	Επιλογή υποβαθμισμένων περιοχών και παράλληλα έργα ανάπλασης.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή πιθανών καταστροφών	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Η προστασία από πλημμύρες και διαβρώσεις προστατεύει το τοπίο στις περιοχές παρέμβασης.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		? -		Αβέβαιες προς δυσμενείς επιπτώσεις λόγω της πιθανής αύξησης των επισκεπτών	Έλεγχος επισκεπτών
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		!! ++	!! ++	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές αφού οι δράσεις μπορούν να βλάψουν το τοπίο.	Απαραίτητος ο ορθός αρχιτεκτονικός σχεδιασμός.
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	? +	? +	? +	Μπορούν να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και για το τοπίο.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	? +	? +	? +	Μπορούν να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και για το τοπίο.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		? +		Μπορούν να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και για το τοπίο.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	!! ++		!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές λόγω της μορφής των δράσεων	
Υποδομές εκπαίδευσης	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές αφού οι δράσεις μπορούν να βλάψουν το τοπίο.	Απαραίτητος ο ορθός αρχιτεκτονικός σχεδιασμός.
Υποδομές υγείας	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές αφού οι δράσεις μπορούν να βλάψουν το τοπίο.	Απαραίτητος ο ορθός αρχιτεκτονικός σχεδιασμός.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		? -	.	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από βελτίωση της προσπελασιμότητας και τη πιθανότητα άναρχης οικιστικής ανάπτυξης σε απομονωμένους προορισμούς	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στο τοπίο Οι επιπτώσεις αναμένονται μικτές, θετικές από τη βελτιωμένη διαχείριση αποβλήτων και την αναβάθμιση του αστικού και αγροτικού τοπίου και αρνητικές από τις διάφορες κατασκευές έργων και κτιριακών εγκαταστάσεων.					
Προτάσεις • Πέρα από τις ανάγκες χωροθέτησης, οι όποιες σοβαρές κατασκευές να λαβαίνουν υπόψη τους στο σχεδιασμό την προστασία του τοπίου. • Να αποφευχθεί τυχόν αποσπασματικότητα των δράσεων. • Σε περιπτώσεις εγκαταστάσεων σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπου είναι δυνατόν να συνοδεύονται από κάποια ανάπλαση.					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων

Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας

Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών

Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών

Ποσοστό εφαρμογής οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης από επιχειρήσεις και φορείς

Ποσοστό εφαρμογής πρακτικών αειφόρου κατασκευής

Ποσοστό λυμάτων που επαναχρησιμοποιούνται

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας είναι ιδιαίτερα υψηλό (5,0 παγκόσμια εκτάρια ανά κάτοικο) και θα συνεχίσει αυξανόμενο
- Το 2005 ανακυκλώνεται μόνο το 7% των στερεών αποβλήτων, ποσοστό που δεν αναμένεται να βελτιωθεί υπό τις παρούσες συνθήκες
- Ενώ το 2005 ανακυκλώνεται το 30% των υλικών συσκευασίας με τιμή στόχο για το 2008 το 50%, μόνο το 10% επαναχρησιμοποιείται, χωρίς να αναμένεται ιδιαίτερη βελτίωση
- Η εισαγωγή πρακτικών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης θα συνεχίσει με βραδύ ρυθμό χωρίς να επιφέρει ορατές βελτιώσεις στο περιβάλλον
- Η κατασκευή θα συνεχίσει να είναι ενεργοβόρα, σπάταλη σε πρώτες ύλες και ανθρώπινο δυναμικό και θα παράγει αντίστοιχα κατασκευές μη λειτουργικές και σπάταλες σε ενέργεια

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	? +/-	? +/-		Θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση, τη μείωση της ανεξέλεγκτης διάθεσης και ανοικτής καύσης.	Συνιστάται η εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	? +/-	? +/-	? +/-	Θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση του νερού, αρνητικές από τη χρήση πρώτων υλών στις κατασκευές.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	? +/-	? +/-	? +/-	Θετικές επιπτώσεις από την προστασία των υδάτινων πόρων, αρνητικές από τη χρήση πρώτων υλών στην κατασκευή και λειτουργία των έργων.	Οι θετικές επιπτώσεις θα ενισχυθούν σημαντικά με την επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων αποβλήτων.
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			? +	Μακροπρόθεσμα θετικές επιπτώσεις	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	? -			Πιθανή υποβάθμιση του αστικού τοπίου από τις νέες εγκαταστάσεις αμαξοστασίων.	Επιλογή υποβαθμισμένων περιοχών και παράλληλα έργα ανάπλσσης.
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Θετικές επιπτώσεις από την αποφυγή πιθανών καταστροφών	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Η προστασία από πλημμύρες και διαβρώσεις προστατεύει το φυσικό κεφάλαιο στις περιοχές παρέμβασης, ενώ οι αποκαταστάσεις χώρων εξόρυξης αποδίδουν υποβαθμισμένους χώρους στο κοινωνικό σύνολο.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		! +	! +	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω της αυξημένης προστασίας του φυσικού κεφαλαίου.	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? -		? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Υποδομές εκπαίδευσης	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Υποδομές υγείας	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	? -	? -	? -	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		? -		Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από την αύξηση των μετακινήσεων προς τους απομακρυσμένους προορισμούς	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στην προστασία των φυσικών πόρων Επιπτώσεις μικτές προς αρνητικές, θετικές από τη βελτίωση διαχείρισης αποβλήτων αλλά αρνητικές λόγω της χρήσης πρώτων υλών για τις νέες κατασκευές.					
Προτάσεις • Εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης, ξεκινώντας από τους χώρους πολιτισμού. • Ενθάρρυνση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών. • Εισαγωγή αρχών αειφόρου κατασκευής. • Κίνητρα για την επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων. • Εισαγωγή αρχών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης στις ΜΜΕ					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βιώσιμη προσπελασιμότητα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ
Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου
Πυκνότητα οδικού δικτύου
Αριθμός διατροπικών κόμβων

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς τυχαίας εγκατάστασης σε σχέση με μεταφορές προσωπικού και τοπική κάλυψη αναγκών αν και γίνονται βήματα προόδου από σοβαρές επιχειρήσεις
- Έχουν γίνει στην πρωτεύουσα κάποια βήματα προόδου στη βελτίωση της ελκυστικότητας των ΜΜΜ και ιδίως των μέσων σταθερής τροχιάς, με ιδιαίτερη επιτυχία για το μετρό, ενώ για το τραμ υπάρχουν ακόμη κάποια προβλήματα
- Η πρόσβαση στις αγορές συνήθως λαμβάνεται και σήμερα υπόψη από τις επιχειρήσεις

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**0**	**0**		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**!** **+**			Θετικές επιπτώσεις από τη δρομολόγηση νέου τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Θετικές επιπτώσεις από την πρόληψη καταστροφής υποδομών προσπέλασης.	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Θετικές επιπτώσεις από την πρόληψη καταστροφής υποδομών προσπέλασης.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? -	? -		Μπορεί να υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις από την αύξηση της ζήτησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης.	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		0		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? -/+		? -/+	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης της κίνησης στις περιοχές παρέμβασης, θετικές από τη βελτιωμένη οργάνωση μεταφορών και οδικού δικτύου.	Δρομολόγηση ΜΜΜ για την εξυπηρέτηση των περιοχών παρέμβασης και μέτρα αποκλεισμού ΙΧ.
Υποδομές εκπαίδευσης	? -/+	? -/+	? -/+	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης, με προοπτικές βελτίωσης.	Οι υποδομές αυτές θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά εφόσον χωροθετηθούν έτσι ώστε να συντελέσουν στη μείωση των μετακινήσεων και εξυπηρετούνται από ΜΜΜ.

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υποδομές υγείας	? -/+	? -/+	? -/+	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης, με προοπτικές βελτίωσης.	Οι υποδομές αυτές θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά εφόσον χωροθετηθούν έτσι ώστε να συντελέσουν στη μείωση των μετακινήσεων και εξυπηρετούνται από ΜΜΜ.
Υποδομές φροντίδας παιδιών	? -/+	? -/+	? -/+	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης, με προοπτικές βελτίωσης.	Οι υποδομές αυτές θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά εφόσον χωροθετηθούν έτσι ώστε να συντελέσουν στη μείωση των μετακινήσεων και εξυπηρετούνται από ΜΜΜ.
Άλλες κοινωνικές υποδομές	0	0	0	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		? +		Πιθανές θετικές επιπτώσεις από τη βελτίωση της προσβασιμότητας των απομακρυσμένων προορισμών	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στη βιώσιμη προσπελασιμότητα Επιπτώσεις μικτές, θετικές λόγω προμήθειας σύγχρονου τροχαίου υλικού στην Περιφέρεια Κρήτης και πιθανής μείωσης μετακινήσεων από αυξημένη διασπορά υποδομών, αρνητικές για τις περιοχές ανάπλασης λόγω αύξησης δραστηριοτήτων, κατοίκων και επισκεπτών.					
Προτάσεις • Βελτιώσεις προσπέλασης με ΜΜΜ σε τουριστικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, καθώς και υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας • Ορθή χωροθέτηση νέων υποδομών υγείας και εκπαίδευσης ώστε να μειώνονται οι μετακινήσεις. • Δημιουργία χώρων ασφαλούς στάθμευσης • Μείωση προσβασιμότητας ΙΧ στις περιοχές παρέμβασης • Ενθάρρυνση ασφαλούς πεζοπορίας και ποδηλασίας					

Α.Π.7, 8 & 9 – Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

Προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής αξιοποίηση πολιτιστικού αποθέματος, βελτίωση ελκυστικότητας τουρισμού, οδική ασφάλεια και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εκπαίδευσης και έρευνας διεθνούς εμβέλειας

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση της φτώχειας

Μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος

Δείκτες ανεργίας Περιφερειών

Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το ποσοστό πληθυσμού της περιφέρειας κάτω από το όριο της φτώχειας δεν μειώνεται
- Δεν μειώνεται ή μειώνεται λίγο η ανεργία
- Μειώνεται ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**				**Σχόλια**
	Σύμβολα			**Συνοπτική περιγραφή**	
	ΚΡ	**ΒΑ**	**ΝΑ**		
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	**0**	**0**		Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	**0**	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας			**?** **+**	Επιπτώσεις μακροπρόθεσμα θετικές.	
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	**!** **+**			Επιπτώσεις θετικές λόγω βελτίωσης προσβάσεων για το ευρύ κοινό.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Πρόληψη κινδύνων (ολοκληρωμένα σχέδια για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	? +		? +	Πιθανώς θετικές επιπτώσεις από την πρόληψη καταστροφών που συνήθως πλήττουν τις ασθενέστερες κοινωνικά ομάδες.	
Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων		? +	? +	Πιθανώς θετικές επιπτώσεις από την πρόληψη καταστροφών που συνήθως πλήττουν τις ασθενέστερες κοινωνικά ομάδες.	
Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους		? +		Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς		? +	? +	Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών	? +	? +		Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	? +	? +	? +	Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	? +	? +	? +	Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	.
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών		? +		Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Ολοκληρωμένα σχέδια αγροτικής και αστικής αναγέννησης	? +		? +	Η άνοδος των αξιών στις περιοχές παρέμβασης και η αύξηση των δραστηριοτήτων και επισκεπτών αυξάνουν το εισόδημα και δημιουργούν θέσεις εργασίας	
Υποδομές εκπαίδευσης	!! ++	!! ++	!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Υποδομές υγείας	!! ++	!! ++	!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων				Σχόλια
	Σύμβολα			Συνοπτική περιγραφή	
	ΚΡ	ΒΑ	ΝΑ		
Υποδομές φροντίδας παιδιών	! +	! +	! +	Επιπτώσεις θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Άλλες κοινωνικές υποδομές	!! ++	!! ++	!! ++	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς		? +		Πιθανές θετικές επιπτώσεις από τη βελτίωση της προσβασιμότητας των απομακρυσμένων προορισμών	
Συνολικές επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών Οι επιπτώσεις στο σύνολό τους θα είναι θετικές.					
Προτάσεις • Συντονισμός των ποικίλων δράσεων για τη βελτιστοποίηση του αποτελέσματος. • Πολύ μεγάλη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην επιλογή και διαχείριση δραστηριοτήτων στις περιοχές παρέμβασης, με έμφαση στην προσπάθεια παραμονής του γηγενούς στοιχείου και την αποφυγή εισβολής δραστηριοτήτων που θα αλλοιώσουν το χαρακτήρα των περιοχών και θα οδηγήσουν τους κατοίκους σε μαζική έξοδο.					

ΑΠ10 ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών

Βαθμός διάσπασης φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της βιοποικιλότητας και η κατάσταση και έκταση φυσικών περιοχών θα παραμείνουν ως έχουν ή θα επιδεινωθούν
- Ο στόχος αναστολής της μείωσης της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 μάλλον δεν θα επιτευχθεί

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**!!** **-** **>>**	Βέβαιες αρνητικές επιπτώσεις γραμμικού χαρακτήρα από την κατασκευή και λειτουργία του νέου οδικού δικτύου, πρόσβαση σε νέες οικοδομικές δραστηριότητες, μετακινήσεις εργαζομένων και μεταφορές φορτίων σε φυσικές περιοχές, καθώς μεγάλες εκτάσεις της Περιφέρειας είναι σε περιοχές NATURA.	Αποφυγή διέλευσης μέσα από βιότοπους ή προστατευόμενες περιοχές. Σε περίπτωση που αυτό δεν είναι δυνατόν λήψη μέτρων βελτίωσης με πράσινες υποδομές.
Λιμένες	**0**	Επιπτώσεις ουδέτερες καθώς πρόκειται για μικρούς λιμένες και μέτρα βελτίωσης της ασφάλειας.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**?** **-**	Επιπτώσεις αρνητικές από διέλευση υδραγωγείων μέσα από φυσικές περιοχές	Μόνο οι απολύτως απαραίτητες διελεύσεις μέσα από φυσικές περιοχές. Αποφυγή διάνοιξης νέων οδών.
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!** **+/-**	Θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης πιέσεων στους υδάτινους αποδέκτες ως τμημάτων φυσικών περιοχών, αρνητικές αν οι εγκαταστάσεις κατασκευασθούν μέσα σε φυσικές περιοχές, όπως συνηθίζεται.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στην προστασία βιοποικιλότητας, πανίδας και χλωρίδας Επιπτώσεις μικτές, θετικές λόγω μείωσης των πιέσεων σε φυσικούς αποδέκτες και αρνητικές από την πιθανή αύξηση δραστηριοτήτων μέσα σε φυσικές περιοχές.			
Προτάσεις • Αποφυγή φυσικών περιοχών κατά το δυνατόν • Προσεκτικός σχεδιασμός υποδομών και διαδρομών σε φυσικές περιοχές			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου, αύξηση πληθυσμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστιαία βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών της υγείας

Ποσοστιαία μείωση ατυχημάτων

- εργατικών
- οδικών

Αριθμός ατόμων που επηρεάζονται από τον περιβάλλοντα θόρυβο

Ποσοστιαία αύξηση πληθυσμού

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας
- Η μείωση των ατυχημάτων βασίζεται σήμερα στην καταστολή και την ειδική εκπαίδευση σε θέματα ασφάλειας που θεωρούνται ανεπαρκή για ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης
- Στο θέμα των δημογραφικών αλλαγών δεν προβλέπεται αλλαγή στη σημερινή κατάσταση γήρανσης του πληθυσμού
- Η αυξητική τάση του θορύβου στο αστικό περιβάλλον θα συνεχισθεί
- Η αυξητική τάση του πληθυσμού της περιφέρειας θα συνεχισθεί, χωρίς όμως να δημιουργούνται προοπτικές ιεραρχημένης ανάπτυξης

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **-/+**	Αναμένονται βελτιώσεις και στις συνθήκες υγείας λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας και στη μείωση των ατυχημάτων, εφόσον γίνει επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος. Αντίθετα, αυξάνεται η αέρια ρύπανση και ο θόρυβος, με αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των παρόδιων πληθυσμών. Η βελτίωση της εσωτερικής κινητικότητας μπορεί να σημάνει τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμών, ενώ η βελτίωση της από θάλασσα και αέρα προσπελασιμότητας θα αυξήσει τους μόνιμους και εποχικούς πληθυσμούς των νήσων Β και Ν Αιγαίου.	Μπορούν να ληφθούν μέτρα για τη μείωση του θορύβου και να κατασκευασθούν πράσινες υποδομές.

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Λιμένες	**?** **+**	Επιπτώσεις πιθανά θετικές λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**!!** **++**	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις από τη μείωση των ασθενειών που μεταφέρει το νερό.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!!** **++**	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης των κινδύνων της δημόσιας υγείας.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Θετικές επιπτώσεις λόγω της αύξησης ευκαιριών αναψυχής και αυξημένης ευεξίας των συμμετεχόντων, αλλά και αύξησης του εισοδήματος και ως εκ τούτου βελτιωμένες δυνατότητας πρόσβασης σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**		
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**		
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις βραχυπρόθεσμα. Είναι δυνατόν να υπάρξουν θετικές στο μέλλον.	
Υποδομές Υγείας	**!!** **++**	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**!** **+**	Επιπτώσεις θετικές.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**!** **+**	Επιπτώσεις θετικές, λόγω βελτίωσης ανταγωνιστικότητας, αύξησης εισοδήματος και βελτιωμένης προσπελασιμότητας.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού Επιπτώσεις θετικές προς ισχυρά θετικές, λόγω της φύσεως των μέτρων. Η βελτίωση των συνθηκών υγείας συντελεί και στη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης του πληθυσμού, ιδίως στις περιοχές παρέμβασης.			
Προτάσεις • Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός των μέτρων κατά ομοειδείς ομάδες ώστε να αξιοποιηθούν οι συνέργειες και να βελτιστοποιηθούν τα αποτελέσματα. • Οι παρεμβάσεις να είναι ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές. Επιτυχημένες παρεμβάσεις θα δημιουργήσουν παραδείγματα προς μίμηση.			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση και έκταση υποβαθμισμένων περιοχών
Απώλεια εδαφών
Εξέλιξη παραγωγής αποβλήτων
Ποσοστό αποβλήτων που διατίθεται με υγειονομική ταφή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Θα συνεχισθεί η υποβάθμιση της ποιότητας της αγροτικής γης
- Θα συνεχισθεί η χωρίς προγραμματισμό απώλεια εδαφών για οικιστική ανάπτυξη και υποδομές
- Θα συνεχισθεί η αύξηση της παραγωγής στερεών αποβλήτων και η ζήτηση εδαφών για νέους ΧΥΤΑ

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**!!** **--**	Σαφείς αρνητικές επιπτώσεις από την απώλεια εδαφών και αύξηση ρύπανσης από στερεά και υγρά απόβλητα	Η κατάληψη εδαφών από υποδομές είναι αναπόφευκτη. Αξιοποίηση ήδη υποβαθμισμένων εδαφών όπου είναι δυνατόν.
Λιμένες	**?** **-**	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από τυχόν επεκτάσεις λιμενικών εγκαταστάσεων	Κατά το δυνατόν χρησιμοποίηση υποβαθμισμένω περιοχών
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**?** **-**	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν από την πιθανότητα κατάληψης εδαφών από υποδομές ύδρευσης.	Ελαχιστοποίηση κατάληψης εδαφών μέσω προσεκτικού σχεδιασμού.
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!** **+/-**	Αρνητικές επιπτώσεις από την πιθανή κατάληψη εδαφών, θετικές από τη μείωση της ρύπανσης.	Ελαχιστοποίηση κατάληψης εδαφών μέσω προσεκτικού σχεδιασμού.
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**?** **-**	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης χρήσιμων εδαφών.
Υποδομές Υγείας	**?** **-**	Αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκύψουν εφόσον καταληφθούν χρήσιμα εδάφη.	Αποφυγή κατάληψης χρήσιμων εδαφών.
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών Μικτές προς αρνητικές επιπτώσεις, αν επιτραπεί η κατάληψη χρήσιμων εδαφών.			
Προτάσεις • Προσεκτική χωροθέτηση εγκαταστάσεων ώστε να ελαχιστοποιηθεί η κατάληψη χρήσιμων εδαφών εντός και εκτός πόλεων.			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης νερών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Βαθμός επάρκειας καθαρού πόσιμου νερού
Μείωση παραγωγής υγρών αποβλήτων
Ποσοστό πληθυσμού που αποχετεύεται σε ΕΕΛ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Θα συνεχισθεί η βραδεία ένταξη πληθυσμών σε αποχετεύσεις και ΕΕΛ
- Θα συνεχισθούν τα προβλήματα υδροδότησης
- Δεν θα μειωθούν οι κίνδυνοι πλημμυρών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **-**	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από παρεμβάσεις στο υδρολογικό δίκτυο.	Προσεκτικός σχεδιασμός ώστε ν' αποφευχθούν καταστάσεις διακοπής κίνησης ρευμάτων και υπόγειων νερών
Λιμένες	**?** **-**	Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις από διακοπή κίνησης βρόχινων νερών προς τη θάλασσα.	Προσεκτικός σχεδιασμός οχετών απορροής ομβρίων.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα νερού.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!!** **++**	Ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη μείωση ρύπανσης νερών Οι αναμενόμενες επιπτώσεις είναι μικτές, θετικές λόγω της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και βελτίωσης διαχείρισης περιβαλλοντικών υποδομών και αρνητικές λόγω οδικής ρύπανσης και πιθανών παρεμβάσεων στο υδρογραφικό δίκτυο.			
Προτάσεις • Συντονισμός των μέτρων για τη βελτιστοποίηση του αποτελέσματος. • Στόχευση σε ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές παρεμβάσεις. • Να διασφαλισθεί ότι λύματα και υγρά απόβλητα θα οδηγούνται σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας.			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση ρύπανσης αέρα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση παραγωγής αέριων αποβλήτων

Βαθμός αντικατάστασης ρυπογόνων κλάδων

Βαθμός χρήσης ΜΜΜ

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η ρύπανση Θα είναι συνεχώς αυξανόμενη
- Οι στόχοι μείωσης ρυπαντικών φορτίων δεν θα επιτευχθούν
- Δεν θα γίνει αντικατάσταση ρυπογόνων κλάδων

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **-**	Σαφής πιθανότητα αύξησης της αέριας ρύπανσης λόγω αύξησης της οδικής κυκλοφορία στις περιφερειακές οδούς και τα πλέον προσπελάσιμα αστικά κέντρα.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων, καθαρών τεχνολογιών και καυσίμων.
Λιμένες	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη μείωση ρύπανσης αέρα Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω αύξησης μεταφορικού έργου.			
Προτάσεις • Δρομολόγηση ΜΜΜ			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Μείωση αερίων θερμοκηπίου

Μείωση ρύπανσης από συμβατικές πηγές ενέργειας

Ποσοστό διείσδυσης ΑΠΕ

Κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος ή κατά κεφαλή

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας ανά μονάδα προϊόντος δεν θα είναι ουσιαστική
- Ο στόχος αύξησης του ποσοστού ΑΠΕ στο 20,1% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2012 μάλλον θα προσεγγισθεί, χωρίς να είναι βέβαιη η επίτευξή του
- Η μείωση των συμβατικών πηγών ενέργειας δεν είναι εφικτή υπό τις παρούσες συνθήκες
- Η κατανάλωση ενέργειας δεν αποσυνδέεται από την αύξηση του ΑΠΕ
- Θα γίνει υπέρβαση του στόχου Κυότο για τους ρύπους θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 10%

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **-**	Σαφής πιθανότητα αύξησης της αέριας ρύπανσης λόγω αύξησης της οδικής κυκλοφορία στις περιφερειακές οδούς και τα πλέον προσπελάσιμα αστικά κέντρα.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους. Κίνητρα για τη χρήση οικονομικών κινητήρων, καθαρών τεχνολογιών και καυσίμων.
Λιμένες	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη μείωση αερίων θερμοκηπίου και τη βελτίωση απόδοσης στη χρήση ενέργειας Επιπτώσεις αρνητικές λόγω πιθανής αύξησης του μεταφορικού έργου.			
Προτάσεις • Εξοικονόμηση ενέργειας στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας. • Δρομολόγηση ΜΜΜ			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Αύξηση αξίας υλικών περιουσιακών στοιχείων στην άμεση και ευρύτερη περιοχή παρέμβαση

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Γενική αύξηση αξιών με επιβράδυνση στις υποβαθμισμένες περιοχές και τις δύσκολα προσπελάσιμες περιοχές

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**!** **+/-**	Η βελτίωση της προσπελασιμότητας αυξάνει την αξία των περιουσιακών στοιχείων. Η αύξηση της κυκλοφορίας μπορεί να προκαλέσει τοπικά προβλήματα.	Έμφαση στη δρομολόγηση ΜΜΜ
Λιμένες	**?** **+**	Θετικές επιπτώσεις από τη βελτίωση προσπελασιμότητας.	Δυνατότητα προσπέλασης λιμένων με ΜΜΜ.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**!** **+**	Η βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης συντελεί στην άνοδο των αξιών στις περιοχές παρέμβασης.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**!** **+**	Η ύπαρξη δικτύου αποχέτευσης και η επεξεργασία των αποβλήτων συντελεί στην άνοδο των αξιών στις περιοχές παρέμβασης.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**?** **+**	Η αύξηση του εισοδήματος από τις τουριστικές δραστηριότητες αυξάνει τις αξίες στις περιοχές παρέμβασης.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**?** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις στις περιοχές ανάπτυξης των πολιτιστικών υποδομών.	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**?** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις λόγω της βελτίωσης συνθηκών αγοράς και προσπελασιμότητας.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στα υλικά περιουσιακά στοιχεία Επιπτώσεις θετικές λόγω βελτίωσης των υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων, μεταφορών και υγείας, καθώς και στις αναπλάσεις, αισθητικές αναβαθμίσεις, δημιουργία πολιτιστικών υποδομών κ.ά. στις περιοχές παρέμβασης.			
Προτάσεις • Συντονισμός μεταξύ των μέτρων για τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων. • Επικέντρωση σε ολοκληρωμένες και όχι αποσπασματικές παρεμβάσεις.			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

Αριθμός κτιρίων, χώρων και μνημείων όπου έγιναν βελτιωτικές παρεμβάσεις
Αριθμός επισκεπτών
Χρονική διάρκεια τουριστικής περιόδου

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται επιτάχυνση της βελτίωσης αναγνωρισιμότητας και πρόσβασης σε εκδηλώσεις και μνημεία πολιτισμού
- Η ανάδειξη των μνημείων πολιτισμού θα προχωρά με βραδείς ρυθμούς
- Τα οφέλη από τον πολιτισμό θα παραμείνουν στα σημερινά επίπεδα ανεπάρκειας
- Η σημερινές τάσεις συντείνουν στην καταστροφή του φυσικού τρόπου ζωής

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **-/+**	Η αύξηση οδικής κυκλοφορίας και η διέλευση των υποδομών μπορεί να προκαλέσουν βλάβες στην πολιτιστική κληρονομιά. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση των προσπελάσεων είναι δυνατόν να αναδείξει την πολιτιστική κληρονομιά.	Τα μέτρα μείωσης της αέριας ρύπανσης θα αποβούν ωφέλιμα και για την πολιτιστική κληρονομιά.
Λιμένες	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**!!** **++**	Αναμένονται ισχυρά θετικές επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**?** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις.	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**?** **+**	Αναμένονται θετικές επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στην πολιτιστική κληρονομιά Επιπτώσεις θετικές κυρίως λόγω των σχετικών δράσεων και της γενικότερης βελτίωσης του περιβάλλοντος, αλλά και των βελτιωτικών παρεμβάσεων σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς.			
Προτάσεις • Βελτίωση προσβάσεων σε μνημεία και πολιτιστικές εκδηλώσεις. • Για τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων απαιτούνται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και όχι αποσπασματικές.			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Προστασία Τοπίου

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Κατάσταση τοπίου

Αστικό πράσινο ανά κάτοικο

Αναπλάσεις αστικών και φυσικών περιοχών

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Η κατάσταση του τοπίου, αγροτικού και αστικού, θα υφίσταται βραδεία υποβάθμιση από την ανεξέλεγκτη δόμηση, τις παραγωγικές δραστηριότητες και την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού
- Δεν θα υπάρξει αύξηση του αστικού πρασίνου που αναλογεί σε κάθε κάτοικο
- Δεν θα υπάρξουν αναπλάσεις περιοχών

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **-**	Είναι σαφές ότι η κατασκευή και λειτουργία των υποδομών θα έχει επιπτώσεις στο τοπίο. Πρόσθετη πηγή επιπτώσεων από τη νέα οδοποιία, είναι η άναρχη δόμηση σε περιοχές που γίνονται προσπελάσιμες, ειδικά αν πρόκειται για παράκτιες περιοχές.	Απαραίτητα τα έργα αποκατάστασης του τοπίου. Είναι απαραίτητος ο χωροταξικός σχεδιασμός για την αποφυγή άναρχης δόμησης σε φυσικές περιοχές.
Λιμένες	**?** **-**	Επιπτώσεις ουδέτερες καθώς πρόκειται για μικρούς λιμένες και μέτρα βελτίωσης της ασφάλειας. Μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα οι προσπελάσεις.	Προσεκτική αποκατάσταση βλαβών στο τοπίο και την ακτογραμμή.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**?** **+**	Μπορούν να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και για το τοπίο.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**?** **+**	Μπορούν να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και για το τοπίο.	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**?** **+**	Μπορούν να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και για το τοπίο.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές Υγείας	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στο τοπίο Οι επιπτώσεις αναμένονται μικτές, θετικές από την αναβάθμιση πολιτιστικών στοιχείων και αρνητικές από τις διάφορες κατασκευές υποδομών.			
Προτάσεις • Πέρα από τις ανάγκες χωροθέτησης, οι όποιες σοβαρές κατασκευές να λαβαίνουν υπόψη τους στο σχεδιασμό την προστασία του τοπίου. • Να αποφευχθεί τυχόν αποσπασματικότητα των δράσεων.			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Διασφάλιση συνετής χρήσης και αειφόρου διαχείρισης φυσικών πόρων

Στήριξη πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Οικολογικό αποτύπωμα της περιφέρειας

Ποσοστό μείωσης ζήτησης πρώτων υλών

Ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών

Ποσοστό εφαρμογής οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης από επιχειρήσεις και φορείς

Ποσοστό εφαρμογής πρακτικών αειφόρου κατασκευής

Ποσοστό λυμάτων που επαναχρησιμοποιούνται

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας είναι ιδιαίτερα υψηλό (5,0 παγκόσμια εκτάρια ανά κάτοικο) και θα συνεχίσει αυξανόμενο
- Το 2005 ανακυκλώνεται μόνο το 7% των στερεών αποβλήτων, ποσοστό που δεν αναμένεται να βελτιωθεί υπό τις παρούσες συνθήκες
- Ενώ το 2005 ανακυκλώνεται το 30% των υλικών συσκευασίας με τιμή στόχο για το 2008 το 50%, μόνο το 10% επαναχρησιμοποιείται, χωρίς να αναμένεται ιδιαίτερη βελτίωση
- Η εισαγωγή πρακτικών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης θα συνεχίσει με βραδύ ρυθμό χωρίς να επιφέρει ορατές βελτιώσεις στο περιβάλλον
- Η κατασκευή θα συνεχίσει να είναι ενεργοβόρα, σπάταλη σε πρώτες ύλες και ανθρώπινο δυναμικό και θα παράγει αντίστοιχα κατασκευές μη λειτουργικές και σπάταλες σε ενέργεια

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων		Σχόλια
	Σύμβολα	Συνοπτική περιγραφή	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	? -	Αναμένεται ότι η αύξηση της κυκλοφορίας και η χρήση υλικών κατασκευής θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις και θα αυξήσουν το οικολογικό αποτύπωμα των υπόψη περιφερειών και θα αυξήσουν τη ζήτηση πρώτων υλών.	Απαιτείται έλεγχος στις πηγές πρώτων υλών και κυρίως αδρανών υλικών για την αποφυγή καταχρήσεων εις βάρος του περιβάλλοντος, καθώς και προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών. Ανακύκλωση υλικών υφιστάμενων οδών που θα υποστούν παρεμβάσεις.
Λιμένες	? -	Δυσμενείς επιπτώσεις από την αύξηση χρήσης πρώτων υλών.	Προσπάθεια χρήσης ανακυκλωμένων υλικών στην κατασκευή. Εισαγωγή προγραμμάτων ανακύκλωσης στα λιμάνια.

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**?** **+/-**	Θετικές επιπτώσεις από τη βελτιωμένη διαχείριση του νερού, αρνητικές από τη χρήση πρώτων υλών στις κατασκευές.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**?** **+/-**	Θετικές επιπτώσεις από την προστασία των υδάτινων πόρων, αρνητικές από τη χρήση πρώτων υλών στην κατασκευή και λειτουργία των έργων.	Οι θετικές επιπτώσεις θα ενισχυθούν σημαντικά με την επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων αποβλήτων.
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**?** **-**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**?** **-**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**?** **-**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Υποδομές Υγείας	**?** **-**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**?** **-**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στην προστασία των φυσικών πόρων Επιπτώσεις μικτές προς αρνητικές, θετικές από τη βελτίωση διαχείρισης αποβλήτων αλλά αρνητικές λόγω της χρήσης πρώτων υλών για τις νέες κατασκευές.			
Προτάσεις • Εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης, ξεκινώντας από τους χώρους πολιτισμού. • Ενθάρρυνση χρήσης ανακυκλωμένων υλικών. • Εισαγωγή αρχών αειφόρου κατασκευής. • Κίνητρα για την επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων. • Εισαγωγή αρχών οικολογικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης στις ΜΜΕ			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Βιώσιμη προσπελασιμότητα

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό χρήσης ΜΜΜ
Ποσοστό αύξησης μεταφορικού έργου
Πυκνότητα οδικού δικτύου
Αριθμός διατροπικών κόμβων

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Δεν προβλέπεται αλλαγή στο σημερινό καθεστώς τυχαίας εγκατάστασης σε σχέση με μεταφορές προσωπικού και τοπική κάλυψη αναγκών αν και γίνονται βήματα προόδου από σοβαρές επιχειρήσεις
- Έχουν γίνει στην πρωτεύουσα κάποια βήματα προόδου στη βελτίωση της ελκυστικότητας των ΜΜΜ και ιδίως των μέσων σταθερής τροχιάς, με ιδιαίτερη επιτυχία για το μετρό, ενώ για το τραμ υπάρχουν ακόμη κάποια προβλήματα
- Η πρόσβαση στις αγορές συνήθως λαμβάνεται και σήμερα υπόψη από τις επιχειρήσεις

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **+/-**	Σαφώς βελτιώνεται η προσπελασιμότητα χωρίς όμως να είναι πάντοτε βιώσιμη. Θετικές επιπτώσεις αναμένονται από τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας στην Περιφέρεια Κρήτης. Οι συνολικές επιπτώσεις αναμένονται μικτές.	Η δρομολόγηση ΜΜΜ θα βελτιώσει τη βιώσιμη προσπελασιμότητα, όπως επίσης και η ενίσχυση της διατροπικότητας των μέσων.
Λιμένες	**?** **+**	Η βελτίωση της άνεσης και της εξυπηρέτησης ταξιδιωτών και εμπορευμάτων μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις.	
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Υποδομές εκπαίδευσης	**?** **-/+**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης, με προοπτικές βελτίωσης.	Οι υποδομές αυτές θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά εφόσον χωροθετηθούν έτσι ώστε να συντελέσουν στη μείωση των μετακινήσεων και εξυπηρετούνται από ΜΜΜ.
Υποδομές Υγείας	**?** **-/+**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης, με προοπτικές βελτίωσης.	Οι υποδομές αυτές θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά εφόσον χωροθετηθούν έτσι ώστε να συντελέσουν στη μείωση των μετακινήσεων και εξυπηρετούνται από ΜΜΜ.
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**?** **-/+**	Επιπτώσεις πιθανώς αρνητικές λόγω της αύξησης μεταφορικού έργου στις περιοχές παρέμβασης, με προοπτικές βελτίωσης.	Οι υποδομές αυτές θα μπορούσαν να λειτουργήσουν θετικά εφόσον χωροθετηθούν έτσι ώστε να συντελέσουν στη μείωση των μετακινήσεων και εξυπηρετούνται από ΜΜΜ.
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**?** **+**	Οι επιπτώσεις είναι πιθανά θετικές λόγω της αύξησης δυνατότητας προσπέλασης δύσκολα προσβάσιμων περιοχών, χωρίς πάντα η προσπελασιμότητα να είναι βιώσιμη..	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη βιώσιμη προσπελασιμότητα Επιπτώσεις μικτές, θετικές λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας και μείωσης μετακινήσεων από αυξημένη διασπορά υποδομών, αρνητικές για τις περιοχές παρέμβασης λόγω αύξησης δραστηριοτήτων, κατοίκων και επισκεπτών και αύξησης μεταφορικού έργου λόγω νέας οδοποιίας.			
Προτάσεις • Βελτιώσεις προσπέλασης με ΜΜΜ σε τουριστικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, καθώς και υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας • Ορθή χωροθέτηση νέων υποδομών υγείας και εκπαίδευσης ώστε να μειώνονται οι μετακινήσεις. • Δημιουργία χώρων ασφαλούς στάθμευσης • Ενθάρρυνση ασφαλούς πεζοπορίας και ποδηλασίας			

Α.Π.10 Χωρική συνοχή και συνεργασία στην περιοχή Νοτίου Αιγαίου

Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων

Σχετικοί Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Μείωση της φτώχειας

Μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών

Σχετικοί περιβαλλοντικοί δείκτες

Ποσοστό αύξησης εγχώριου προϊόντος

Δείκτης ανεργίας Περιφέρειας

Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχειας

Τρέχουσες τάσεις για την επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου και η πιθανή εξέλιξή τους αν δεν υλοποιηθεί το υπόψη πρόγραμμα

- Το ποσοστό πληθυσμού της περιφέρειας κάτω από το όριο της φτώχειας δεν μειώνεται
- Δεν μειώνεται ή μειώνεται λίγο η ανεργία
- Μειώνεται ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο

Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Περιφερειακές /τοπικές οδοί	**?** **+**	Η βελτίωση της προσπελασιμότητας ενισχύει τις παραγωγικές δραστηριότητας και τα εισοδήματα και μειώνει τους αποκλεισμούς με την προϋπόθεση έχουν δυνατότητα προσπέλασης.	Δρομολόγηση ΜΜΜ και διευκόλυνση χρήσης από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
Λιμένες	**?** **+**	Η μείωση αποκλεισμών και η βελτίωση της διακίνησης αγαθών και επιβατών θα επιφέρουν θετικές επιπτώσεις.	Ενίσχυση υποδομών για την εξυπηρέτηση ΑΜΕΑ.
Διαχείριση και διανομή ύδατος	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	Μόνο οι απολύτως απαραίτητες διελεύσεις μέσα από φυσικές περιοχές. Αποφυγή διάνοιξης νέων οδών.
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	**0**	Δεν αναμένονται επιπτώσεις.	
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	**?** **+**	Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	**?** **+**	Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	
Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών	**?** **+**	Επιπτώσεις θετικές λόγω πιθανής αύξησης εισοδήματος.	

Αναμενόμενες συνολικές επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων που έχουν επίπτωση στον δεδομένο στόχο			
Μέτρα και επιλέξιμες δράσεις	**Επιμέρους επιπτώσεις των μέτρων και δράσεων**		**Σχόλια**
	Σύμβολα	**Συνοπτική περιγραφή**	
Υποδομές εκπαίδευσης	**!!** **++**	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Υποδομές Υγείας	**!!** **++**	Επιπτώσεις ισχυρά θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Υποδομές φροντίδας παιδιών	**!** **+**	Επιπτώσεις θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	**!** **+**	Επιπτώσεις θετικές στη μείωση των κοινωνικών αποκλεισμών.	
Συνολικές επιπτώσεις του ΑΠ 10 στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών Οι επιπτώσεις στο σύνολό τους θα είναι θετικές.			
Προτάσεις • Συντονισμός των ποικίλων δράσεων για τη βελτιστοποίηση του αποτελέσματος.			

ΣΩΡΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ / ΣΤΟΧΟ

Βιοποικιλότητα, πανίδα και χλωρίδα

ΑΠ1, 2 & 3 **Δυσμενείς** επιπτώσεις, διάσπαση βιοτόπων και απώλεια και βιοποικιλότητας από την υλοποίηση του συγκεκριμένου ΑΠ, μπορούν να υπάρξουν εφόσον επιτραπεί εγκατάσταση ή διέλευση σε ή μέσα από βιότοπους ή προστατευόμενες περιοχές.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **ουδέτερες** σε περίπτωση που αποκλεισθούν οι φυσικές περιοχές για εγκατάσταση δραστηριοτήτων, **αρνητικές** αν επιτραπεί η όποια εγκατάσταση μέσα ή κοντά σε φυσικές περιοχές.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **μικτές**, θετικές λόγω βελτίωσης διαχείρισης στερεών αποβλήτων και αρνητικές από την πιθανή αύξηση δραστηριοτήτων μέσα σε φυσικές περιοχές.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **μικτές**, θετικές λόγω μείωσης των πιέσεων σε φυσικούς αποδέκτες και αρνητικές από την πιθανή αύξηση δραστηριοτήτων μέσα σε φυσικές περιοχές.

<u>Συνολική επίπτωση του ΕΠ στη βιοποικιλότητα</u>

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και την πανίδα θα είναι **αρνητικές**, εφόσον επιτραπούν διελεύσεις ή εγκαταστάσεις υποδομών και δραστηριοτήτων σε φυσικές περιοχές. Μικρές ωφέλειες που θα προκύψουν από τη βελτιωμένη διαχείριση απορριμμάτων δεν είναι δυνατόν να ανατρέψουν την αρνητικότητα των επιπτώσεων. Αν δεν είναι δυνατή η παράκαμψη των φυσικών περιοχών, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα μείωσης των επιπτώσεων με πράσινες υποδομές, διαδρόμους ασφαλούς διέλευσης πανίδας κλπ.

<u>Συνέργεια άλλων προγραμμάτων</u>

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή **αρνητικές** από την Προσπελασιμότητα, **μικτές** για τις υπόλοιπες.

<u>Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση</u>

Εκτιμάται ότι η ποικιλότητα των ειδών δεν έχει παρουσιάσει αξιόλογη μεταβολή κατά την παρελθούσα δεκαετία, παρά το ότι επιμέρους είδη αντιμετωπίζουν οξυμένα προβλήματα πιέσεων στους πληθυσμούς ή τα ενδιαιτήματά τους. Τα κύρια αίτια είναι οι παραγωγικές δραστηριότητες, οι οικοδομικές δραστηριότητες, η επέκταση των καλλιεργήσιμων εδαφών, και η διάσπαση, διατάραξη και ρύπανση βιοτόπων από την κατασκευή και λειτουργία μεγάλων έργων υποδομής. Η σωρευτική επίδραση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων θα είναι **αρνητική** για τη βιοποικιλότητα, τη χλωρίδα και την πανίδα, και θα εντείνει τις πιέσεις στα είδη και τα ενδιαιτήματά τους.

Υγεία, θόρυβος και πληθυσμός

ΑΠ1, 2 & 3 Αναμένεται συνολικά **βελτίωση** των συνθηκών υγείας ανάλογα με τη μείωση των ατυχημάτων και τη βελτίωση της προσπελασιμότητας. Θα υπάρξει αύξηση του θορύβου και τοπικές αυξομειώσεις πληθυσμού με πιθανή γενική αύξηση του πληθυσμού της Κρήτης και του Νοτίου Αιγαίου με ρυθμό υψηλότερο του εθνικού.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις στο σύνολό τους **θετικές**, λόγω αύξησης εισοδήματος, μείωσης μετακινήσεων και βελτίωσης περίθαλψης μέσω τηλεματικής, καθώς και αύξησης προσβασιμότητας απομονωμένων νησιών. Δεν αναμένονται επιπτώσεις από πλευράς θορύβου, ενώ οι επιπτώσεις στον πληθυσμό είναι θετικές, είτε με την αύξηση του πληθυσμού σε ελκυστικές περιοχές εγκατάστασης και τη συγκράτησή του σε απομονωμένες περιοχές.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **θετικές** προς **ισχυρά θετικές**, λόγω της φύσεως των μέτρων. Η βελτίωση των συνθηκών υγείας συντελεί και στη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης του πληθυσμού, ιδίως στις περιοχές παρέμβασης.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **θετικές** προς ισχυρά **θετικές**, λόγω της φύσεως των μέτρων. Η βελτίωση των συνθηκών υγείας συντελεί και στη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης του πληθυσμού, ιδίως στις περιοχές παρέμβασης.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στην υγεία, το θόρυβο και την πληθυσμό

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στην υγεία είναι **θετικές**, κυρίως λόγω της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, της μείωσης των ατυχημάτων και της βελτίωσης της περίθαλψης. Οι επιπτώσεις στο θόρυβο είναι μάλλον ουδέτερες, ενώ είναι πολύ πιθανό οι βελτιωμένες συνθήκες υγείας και απασχόλησης και η ελκυστικότητα της Περιφέρειας να συντελέσουν στο να διατηρηθεί ρυθμός αύξησης πληθυσμού κατά πολύ υψηλότερος του μέσου όρου της χώρας.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή θετικές στο σύνολό τους.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Παρά τη γενική βελτίωση των υπηρεσιών υγείας από πλευράς υποδομών και προσωπικού, υπάρχουν ακόμη αποκλεισμοί ευπαθών κοινωνικών ομάδων, καθώς και δυσκολίες στην προσπέλαση σε υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Η σωρευτική επίδραση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων θα είναι **θετική** για την υγεία λόγω βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, των υποδομών και της προσπελασιμότητας και της μείωσης των κοινωνικών αποκλεισμών. Οι επιπτώσεις σε ότι αφορά τον θόρυβο θα είναι **ουδέτερες προς αρνητικές**, λόγω αύξησης δραστηριοτήτων και μεταφορικού έργου, ενώ ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού θα παραμείνει κατά πολύ υψηλότερος του μέσου όρου της χώρας, τουλάχιστον στις Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου.

Έδαφος

ΑΠ1, 2 & 3 **Αρνητικές** επιπτώσεις εφόσον θα υπάρξει κατάληψη εδαφών, κυρίως από τις υποδομές οδοποιίας.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **αρνητικές** αφού θα υπάρξουν καταλήψεις εδαφών και αύξηση των στερεών απορριμμάτων.

ΑΠ7, 8 & 9 **Μικτές** προς **αρνητικές** επιπτώσεις, αν επιτραπεί η κατάληψη χρήσιμων εδαφών.

ΑΠ10 (ΝΑ) **Μικτές** προς **αρνητικές** επιπτώσεις, αν επιτραπεί η κατάληψη χρήσιμων εδαφών.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στο έδαφος

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στο έδαφος είναι **αρνητικές**, κυρίως λόγω της κατάληψης χρήσιμων εδαφών από υποδομές οδοποιίας και περιβάλλοντος, καθώς και παραγωγικές δραστηριότητες. Μικρές ωφέλειες θα υπάρξουν από τη βελτιωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, που δεν θα ανατρέψουν την αρνητικότητα των επιπτώσεων. Θα ήταν θετικό και ωφέλιμο να αξιοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή αρνητικές από την Προσπελασιμότητα και την Ανταγωνιστικότητα, ουδέτερες για τα υπόλοιπα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Μεγάλο τμήμα των εδαφών των τριών περιφερειών αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο υποβάθμισης. Η κατάσταση σε ότι αφορά την επίτευξη των στόχων διαχείρισης στερεών αποβλήτων σε επίπεδο χώρας είναι μάλλον απογοητευτική καθότι παράγονται πολλά απόβλητα και οι μέθοδοι διαχείρισης και διάθεσης δεν είναι βιώσιμες. Περίπου 50% των απορριμμάτων της Περιφέρειας Κρήτης διατίθενται σε ΧΥΤΑ, με πιο προβληματικούς τους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου. Στις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου υπάρχουν ελάχιστοι ΧΥΤΑ σε μικρά νησιά, με μόνο σοβαρού μεγέθους ΧΥΤΑ αυτόν της Ρόδου. Βέβαια, κατασκευάζονται αυτή τη στιγμή αρκετοί ΧΥΤΑ, αλλά είναι βέβαιο ότι πολλά στερεά απορρίμματα θα εξακολουθήσουν να διατίθενται ανεξέλεγκτα. Η απώλεια χρήσιμων εδαφών λόγω της ανεξέλεγκτης οικιστικής δραστηριότητας και κατασκευής υποδομών, σε συνδυασμό με την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού δημιουργούν μια ακραία κατάσταση. Η σωρευτική επίδραση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων θα είναι **αρνητική** για το έδαφος, λόγω της περαιτέρω κατάληψης χρήσιμων εδαφών.

Νερά

ΑΠ1, 2 & 3 Οι επιπτώσεις θα είναι **μικτές**, αρνητικές λόγω των εκπλύσεων των οδών κατά τη διάρκεια βροχοπτώσεων αλλά και θετικές λόγω των υποδομών για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Περιφέρειας Κρήτης και δράσεων που τείνουν να μειώσουν την κυκλοφορία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

ΑΠ4, 5 & 6 Αναμένεται **αρνητική** επίπτωση λόγω αύξησης της ρύπανσης από νέες παραγωγικές δραστηριότητες.

ΑΠ7, 8 & 9 Οι αναμενόμενες επιπτώσεις είναι **θετικές** λόγω της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και βελτίωσης διαχείρισης περιβαλλοντικών υποδομών.

ΑΠ10 (ΝΑ) Οι αναμενόμενες επιπτώσεις είναι **μικτές**, θετικές λόγω της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και βελτίωσης διαχείρισης περιβαλλοντικών υποδομών και αρνητικές λόγω οδικής ρύπανσης και πιθανών παρεμβάσεων στο υδρογραφικό δίκτυο.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στα νερά

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στο υδάτινο περιβάλλον θα είναι **μικτές**, αρνητικές λόγω της ρύπανσης από τις εκπλύσεις της οδοποιίας από τα όμβρια, που μεταφέρουν PAH και άλλα κατάλοιπα στο υδάτινο περιβάλλον και της αύξησης των αποβλήτων από τις νέες παραγωγικές δραστηριότητες, ενώ θετικές επιπτώσεις αναμένονται από την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων και τις λιμενικές εγκαταστάσεις προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα και Χωρική Συνεργασία, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή μικτές.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Σε ότι αφορά στους υδάτινους πόρους, οι σημερινές τάσεις δείχνουν τοπικά προβλήματα επάρκειας νερού σε πολλά μέρη της περιφέρειας, κυρίως στην ανατολική Κρήτη, τα νησιά του νότιου Αιγαίου και τη νότια Χίο. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει υφαλμύρωση των υδροφορέων, μόλυνση ή ρύπανσή τους από νιτρικά άλατα. Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων σε ότι αφορά στη ρύπανση των νερών θα είναι **ουδέτερη,** θα είναι όμως σαφώς **αρνητική** σε ότι αφορά στην επάρκεια καθαρού νερού για ανθρώπινη χρήση.

Αέρας

ΑΠ1, 2 & 3 Οι επιπτώσεις θα είναι **μικτές**, αρνητικές λόγω αύξησης κυκλοφορίας, θετικές λόγω βελτίωσης των συνθηκών της, ενισχυμένων αστικών μεταφορών και ποδηλατοδρόμων, καθώς και παραγωγής και αξιοποίησης ενέργειας από ΑΠΕ.

ΑΠ4, 5 & 6 Οι επιπτώσεις θα είναι **μικτές**, αρνητικές από την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και θετικές από τη μείωση των μετακινήσεων λόγω εφαρμογών τηλεματικής.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **μικτές**, θετικές κυρίως λόγω μείωσης ανεξέλεγκτης καύσης απορριμμάτων και της προμήθειας τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, πιθανώς αρνητικές λόγω αύξησης επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης, αύξηση παραγωγικής δραστηριότητας και αντίστοιχου μεταφορικού έργου.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις πιθανώς **αρνητικές** λόγω αύξησης μεταφορικού έργου.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στον αέρα

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στη ρύπανση του αέρα θα είναι **μικτές**, αρνητικές λόγω της αύξησης της κυκλοφορίας, των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του μεταφορικού έργου, ενώ θετικές επιπτώσεις θα προκύψουν από τη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών, τη μείωση των μετακινήσεων λόγω εφαρμογών τηλεματικής και τη μείωση της ανεξέλεγκτης ανοικτής καύσης απορριμμάτων.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ψηφιακή Σύγκλιση και Ανταγωνιστικότητα, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή θετικές για την ψηφιακή σύγκλιση και μικτές για τα υπόλοιπα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Η ρύπανση αέρα σε ότι αφορά στους φωτοχημικούς ρύπους και στα αιωρούμενα σωματίδια, βαίνει συνεχώς αυξανόμενη, λόγω της αύξησης κυρίως των οδικών μεταφορών και του στόλου των ΙΧ αυτοκινήτων, που ακόμη βρίσκεται πολύ κάτω από τον ΜΟ της χώρας. Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων σε ότι αφορά στη ρύπανση του αέρα θα είναι **ουδέτερη**.

Κλιματικοί παράγοντες (Αέρια θερμοκηπίου, Ενεργειακή απόδοση)

ΑΠ1, 2 & 3 Οι επιπτώσεις θα είναι **μικτές**, αρνητικές λόγω αύξησης της κυκλοφορίας και θετικές λόγω των ΑΠΕ.

ΑΠ4, 5 & 6 Οι επιπτώσεις θα είναι **μικτές**, αρνητικές από την αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και θετικές από τη μείωση των μετακινήσεων λόγω εφαρμογών τηλεματικής.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **μικτές**, θετικές κυρίως λόγω μείωσης ανεξέλεγκτης καύσης απορριμμάτων και της πιθανής συλλογής μεθανίου στους μεγάλους ΧΥΤΑ, αρνητικές λόγω αύξησης επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης, αύξηση παραγωγικής δραστηριότητας και αντίστοιχου μεταφορικού έργου.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **αρνητικές** λόγω πιθανής αύξησης του μεταφορικού έργου.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στους κλιματικούς παράγοντες

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στους κλιματικούς παράγοντες θα είναι **μικτές**, αρνητικές λόγω της αύξησης της κυκλοφορίας, των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του μεταφορικού έργου, ενώ θετικές επιπτώσεις θα προκύψουν από τη μείωση των μετακινήσεων λόγω εφαρμογών τηλεματικής και τη μείωση της ανεξέλεγκτης ανοικτής καύσης απορριμμάτων.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ψηφιακή Σύγκλιση και Ανταγωνιστικότητα, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή αρνητικές από την Προσπελασιμότητα, θετικές από το Περιβάλλον και την Ψηφιακή Σύγκλιση και μικτές από την Ανταγωνιστικότητα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Το 2003 παρατηρείται σε επίπεδο χώρας αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου 23,2% σε σχέση με το έτος βάσης σε απόλυτες τιμές ενώ σε ανηγμένες τιμές η απόσταση από τον στόχο Κυότο είναι +7%. Το αν θα υπερισχύσουν οι θετικές ή οι αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, εξαρτάται από την επιτυχία του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα στην ουσιαστική αύξηση του ποσοστού της ενέργειας από ΑΠΕ και το ποσοστό εξοικονόμησης ενέργειας σε όλα τα επίπεδα παραγωγής και κατανάλωσης.

Υλικά περιουσιακά στοιχεία

ΑΠ1, 2 & 3 Οι επιπτώσεις είναι **μικτές** προς **θετικές**, όπου η βελτίωση της προσπελασιμότητας αυξάνει τις αξίες αλλά η αύξηση της κυκλοφορίας μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **θετικές**, περιοριζόμενες σε τοπικό επίπεδο περιοχών παρέμβασης.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις ισχυρά **θετικές** λόγω βελτίωσης των υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων, μεταφορών και υγείας, καθώς και στις αναπλάσεις, αισθητικές αναβαθμίσεις, δημιουργία κοινωνικών υποδομών κ.ά. στις περιοχές παρέμβασης.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **θετικές** λόγω βελτίωσης των υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων, μεταφορών και υγείας, καθώς και στις αναπλάσεις, αισθητικές αναβαθμίσεις, δημιουργία πολιτιστικών υποδομών κ.ά. στις περιοχές παρέμβασης.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στα υλικά περιουσιακά στοιχεία

Οι συνολικές επιπτώσεις του ΕΠ στα περιουσιακά στοιχεία θα είναι **θετικές**, λόγω βελτίωσης της προσπελασιμότητας, των περιβαλλοντικών υποδομών, των αναπλάσεων και των υπηρεσιών υγείας, καθώς και λόγω της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος. Ελάχιστες αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να προκληθούν από την αύξηση της κυκλοφορίας.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή αρνητικές από την Προσπελασιμότητα και την Ανταγωνιστικότητα, ουδέτερες για τα υπόλοιπα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων σε ότι αφορά στην αξία των υλικών περιουσιακών στοιχείων είναι σαφώς **θετική**.

Πολιτιστική κληρονομιά

ΑΠ1, 2 & 3 Αναμένονται **μικτές** επιπτώσεις, αρνητικές από την αύξηση της κυκλοφορίας, θετικές από τη βελτίωση των προσπελάσεων και τις αισθητικές παρεμβάσεις.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **μικτές** με τοπικές διαφοροποιήσεις, έμμεσες και άμεσες, αρνητικές από την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων, θετικές από βελτίωση προσπελασιμότητας και μείωση της ρύπανσης.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **ισχυρά θετικές** κυρίως λόγω των σχετικών δράσεων και της γενικότερης βελτίωσης του περιβάλλοντος, αλλά και των βελτιωτικών παρεμβάσεων σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **θετικές** κυρίως λόγω των σχετικών δράσεων και της γενικότερης βελτίωσης του περιβάλλοντος, αλλά και των βελτιωτικών παρεμβάσεων σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στην πολιτιστική κληρονομιά

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στην πολιτιστική κληρονομιά είναι **μικτές**, θετικές από τη βελτίωση των προσπελάσεων, τις αισθητικές παρεμβάσεις, τις αναπλάσεις, τις πολιτιστικές και περιβαλλοντικές υποδομές αλλά και αρνητικές από την αύξηση της κυκλοφορίας και τις πιέσεις που μπορεί να ασκήσει η αύξηση της επισκεψιμότητας περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή μικτές από την Προσπελασιμότητα και την Ανταγωνιστικότητα, θετικές για τα υπόλοιπα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Οι σημερινές τάσεις δείχνουν μια αυξανόμενη αλλαγή στο τοπίο και το ιστορικό περιβάλλον, κυρίως λόγω της άναρχης και ανεξέλεγκτης δόμησης και δευτερευόντως από επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων, παρά το ότι τείνουν περισσότερο προς τη θετική πλευρά, δεν θα προκαλέσουν καμία βελτίωση της κατάστασης αν δεν ληφθούν τα θεσμικά εκείνα μέτρα, που μαζί με τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό, ο οποίος εκκρεμεί, θα αναστρέψουν τη μακροπρόθεσμη τάση υποβάθμισης του τοπίου και του ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Τοπίο

ΑΠ1, 2 & 3 Επιπτώσεις μάλλον **αρνητικές** κυρίως λόγω της επίδρασης τον οδικών υποδομών και λοιπών έργων.

ΑΠ4, 5 & 6 Είναι πιθανές **δυσμενείς** επιπτώσεις στο τοπίο από εγκαταστάσεις ή κατασκευές.

ΑΠ7, 8 & 9 Οι επιπτώσεις αναμένονται **μικτές**, θετικές από τη βελτιωμένη διαχείριση αποβλήτων και την αναβάθμιση του αστικού και αγροτικού τοπίου και αρνητικές από τις διάφορες κατασκευές έργων και κτιριακών εγκαταστάσεων.

ΑΠ10 (ΝΑ) Οι επιπτώσεις αναμένονται **μικτές**, θετικές από την αναβάθμιση πολιτιστικών στοιχείων και αρνητικές από τις διάφορες κατασκευές υποδομών.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στο τοπίο

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στο τοπίο είναι στο σύνολό τους **αρνητικές**, κυρίως λόγω οδικών υποδομών και λοιπών κατασκευών, ενώ υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεί από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων και τις παρεμβάσεις αποκατάστασης αστικού και αγροτικού τοπίου.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση και Χωρική Συνεργασία, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή αρνητικές από την Προσπελασιμότητα και την Ανταγωνιστικότητα, θετικές για τα υπόλοιπα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Οι σημερινές τάσεις δείχνουν ότι το αγροτικό τοπίο απειλείται κυρίως από την ανεξέλεγκτη οικιστική επέκταση, κυρίως στο βόρειο άξονα, ενώ το αστικό τοπίο από την έλλειψη χώρων πρασίνου και υπερπληθυσμό αυτοκινήτων που ακόμη δεν έχει φθάσει το ΜΟ της χώρας. Η οικοδομική δραστηριότητα στις Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου είναι πολύ μεγάλη με αυξητική τάση. Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων, είναι μάλλον **αρνητική** και θα επιδεινώσει την κατάσταση. Βελτίωση της κατάστασης δεν αναμένεται αν δεν ληφθούν τα θεσμικά εκείνα μέτρα, που μαζί με τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό, ο οποίος εκκρεμεί, θα αναστρέψουν τη μακροπρόθεσμη τάση υποβάθμισης του τοπίου και του ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Φυσικοί πόροι

ΑΠ1, 2 & 3 Επιπτώσεις **αρνητικές** από τη χρήση πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **μικτές** με τις **αρνητικές** να υπερισχύουν, λόγω αύξησης κατανάλωσης πρώτων υλών.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **μικτές** προς **αρνητικές**, θετικές από τη βελτίωση διαχείρισης αποβλήτων αλλά αρνητικές λόγω της χρήσης πρώτων υλών για τις νέες κατασκευές.

ΑΠ10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **μικτές** προς **αρνητικές**, θετικές από τη βελτίωση διαχείρισης αποβλήτων αλλά αρνητικές λόγω της χρήσης πρώτων υλών για τις νέες κατασκευές.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στους φυσικούς πόρους

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στους φυσικούς πόρους είναι στο σύνολό τους **αρνητικές**, κυρίως λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας, ενώ υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεί από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση και Χωρική Συνεργασία, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή αρνητικές από την Προσπελασιμότητα , την Ανταγωνιστικότητα και τη χωρική συνεργασία, μικτές ή ουδέτερες για τοπ περιβάλλον και θετικές για την ψηφιακή σύγκλιση.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Οι σημερινές τάσεις δείχνουν ότι το οικολογικό αποτύπωμα της χώρας είναι 5,0 παγκόσμια Ha ανά άτομο έναντι 2,23 του παγκόσμιου Μ.Ο.(που ήδη υπερβαίνει κατά 25% τις δυνατότητες του πλανήτη). Στα ποσοστά ανακύκλωσης στερεών απόβλήτων η χώρα βρίσκεται μόλις στο 7%, προτελευταία στην ΕΕ-15, ενώ η λιπασματοποίηση αποτελεί χαμηλό ποσοστό. Στο μηδέν βρίσκεται και η χωριστή συλλογή των ΒΑΑ. Στις συσκευασίες ενώ έχει ξεπερασθεί ο στόχος ανακύκλωσης, ο βαθμός αξιοποίησης είναι χαμηλός. Επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων αποβλήτων γίνεται ελάχιστη. Σχετικά μικρός αριθμός επιχειρήσεων και φορέων εφαρμόζει πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικού σχεδιασμού. Η σωρευτική επίπτωση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων είναι σαφώς **αρνητική** για τους φυσικούς πόρους.

Βιώσιμη προσπελασιμότητα

ΑΠ1, 2 & 3 Επιπτώσεις **ουδέτερες** στο σύνολό τους, μπορούν να γίνουν θετικές με την προϋπόθεση κάποιων υποβοηθητικών παρεμβάσεων.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **μικτές**, αρνητικές λόγω αύξησης μεταφορικού έργου παραγωγικών δραστηριοτήτων, θετικές από τη μείωση μετακινήσεων λόγω ψηφιακής σύγκλισης.

ΑΠ7, 8 & 9 Επιπτώσεις **μικτές**, θετικές λόγω προμήθειας σύγχρονου τροχαίου υλικού στην Περιφέρεια Κρήτης και πιθανής μείωσης μετακινήσεων από αυξημένη διασπορά υποδομών, αρνητικές για τις περιοχές ανάπλασης λόγω αύξησης δραστηριοτήτων, κατοίκων και επισκεπτών.

ΑΠ 10 (ΝΑ) Επιπτώσεις **μικτές**, θετικές λόγω βελτίωσης προσπελασιμότητας και μείωσης μετακινήσεων από αυξημένη διασπορά υποδομών, αρνητικές για τις περιοχές παρέμβασης λόγω αύξησης δραστηριοτήτων, κατοίκων και επισκεπτών και αύξησης μεταφορικού έργου λόγω νέας οδοποιίας.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στη βιώσιμη προσπελασιμότητα

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στη βιώσιμη προσπελασιμότητα είναι **μικτές**, θετικές λόγω αύξησης οδικών υποδομών, μείωσης μετακινήσεων λόγω ψηφιακής σύγκλισης και αυξημένης διασποράς υποδομών εκπαίδευσης και υγείας και προμήθειας σύγχρονου αντιρρυπαντικού τροχαίου υλικού, αρνητικές λόγω αύξησης μεταφορικού έργου σαν συνάρτηση των αυξημένων παραγωγικών δραστηριοτήτων και αύξησης επισκεψιμότητας περιοχών φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση και Χωρική Συνεργασία Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή θετικές από την Προσπελασιμότητα, το Περιβάλλον και την Ψηφιακή Σύγκλιση, αρνητικές από την Ανταγωνιστικότητα και μικτές για τη Χωρική Συνεργασία, μικτές ή ουδέτερες για τοπ περιβάλλον και θετικές για την ψηφιακή σύγκλιση.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Οι σημερινές τάσεις ευνοούν τη συνεχή αύξηση των οδικών μεταφορών σε βάρος των άλλων μέσων χερσαίας μεταφοράς, ενώ παράλληλα αυξάνεται συνεχώς ο στόλος των ΙΧΕ αυτοκινήτων. Τα ΜΜΜ δεν κέρδισαν σημαντικό επιβατικό κοινό. Η εγκατάσταση των επιχειρήσεων, στην πλειονότητά της, δεν λαμβάνει υπόψη την ευχερή πρόσβαση των εργαζόμενων με ΜΜΜ. Η προσπέλαση σε λιμάνια και αεροδρόμια δεν είναι ικανοποιητική, ιδιαίτερα για φορτία και ΜΜΜ. Η επίδραση του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου και των συναφών τομεακών ΕΠ δεν θα ανατρέψει αυτή την τάση, αν δεν ληφθούν γενναία θεσμικά μέτρα για την προώθηση της βιώσιμης προσπελασιμότητας, με ενίσχυση των καθαρών ΜΜΜ και ενθάρρυνση της χρήσης τους, καθώς και άλλων μορφών βιώσιμης μετακίνησης.

Μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών

ΑΠ1, 2 & 3 Επιπτώσεις **θετικές** στο σύνολό τους με κάποιες προϋποθέσεις.

ΑΠ4, 5 & 6 Επιπτώσεις **θετικές** λόγω αύξησης εισοδήματος και μείωσης αποκλεισμών μέσω τηλεματικών εφαρμογών και βελτίωσης προσβασιμότητας απομονωμένων περιοχών.

ΑΠ7, 8 & 9 Οι επιπτώσεις στο σύνολό τους θα είναι **θετικές**.

ΑΠ10 (ΝΑ) Οι επιπτώσεις στο σύνολό τους θα είναι **θετικές**.

Συνολική επίπτωση του ΕΠ στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών

Οι συνολικές επιπτώσεις του ΕΠ στη μείωση της φτώχιας και των κοινωνικών αποκλεισμών θα είναι **θετικές**, λόγω βελτίωσης της προσπελασιμότητας, των περιβαλλοντικών και κοινωνικών υποδομών, των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας, καθώς και λόγω της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος και της πρόβασης σε τηλεματικές εφαρμογές.

Συνέργεια άλλων προγραμμάτων

Θα υπάρξουν συνέργειες με το ΕΣΣΑΑ και τα τομεακά προγράμματα Προσπελασιμότητα, Περιβάλλον, Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, με αντίστοιχες επιπτώσεις με αυτές των ΑΠ, δηλαδή αρνητικές από την Προσπελασιμότητα και την Ανταγωνιστικότητα, ουδέτερες για τα υπόλοιπα.

Σωρευτική επίπτωση σε σχέση με υφιστάμενη κατάσταση

Η Κρήτη παρουσιάζει τους χαμηλότερους δείκτες ανεργίας στη χώρα επί σειρά ετών, ενώ και οι Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζουν χαμηλότερο δείκτη ανεργίας από την υπόλοιπη χώρα. Την τελευταία 10ετία, στην Κρήτη δεν παρουσιάσθηκαν σοβαρές διαφοροποιήσεις στην απασχόληση κατά τομέα, που είναι της τάξεως του 31% στον πρωτογενή, 14% στον δευτερογενή και 55% στον τριτογενή, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για το Βόρειο Αιγαίο είναι 16%, 16% και 68% και για το Νότιο Αιγαίο 8%, 20% και 72%. Και στις τρεις Περιφέρειες παρουσιάζονται φαινόμενα εποχικότητας της απασχόλησης τα οποία είναι ιδιαίτερα έντονα για το Νότιο Αιγαίο. Πάντως, ένα ποσοστό της τάξης του 10-15% του πληθυσμού και των τριών Περιφερειών βρίσκεται κάτω από τα όρια της φτώχιας. Η σωρευτική επίδραση του ΕΠ και των συναφών προγραμμάτων θα είναι **θετική** και για τις τρεις Περιφέρειες.

ΣΩΡΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΚΥΡΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Με τον όρο συνολικές σωρευτικές επιπτώσεις εννοούνται οι συνδυασμένες επιπτώσεις από την υφιστάμενη κατάσταση, το ΠΕΠ Κρήτης, καθώς και άλλων δραστηριοτήτων και προγραμμάτων που θα υλοποιηθούν κατά την περίοδο 2007-2013. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία σε ότι αφορά τις σωρευτικές επιπτώσεις του προγράμματος, σε συσχετισμό με την υφιστάμενη κατάσταση και άλλα σχετικά προγράμματα, προκύπτει ότι οι σοβαρότερες αρνητικές επιπτώσεις επικεντρώνονται στους παρακάτω τομείς:

Μείωση βιοποικιλότητας
Υποβάθμιση και κατάληψη εδαφών
Ανεπάρκεια υδάτινων πόρων
Υποβάθμιση τοπίου και πολιτιστικού περιβάλλοντος
Επιπτώσεις στη αειφόρο διαχείριση φυσικών πόρων,

ενώ οι σωρευτικές επιπτώσεις στους κλιματολογικούς παράγοντες θα είναι αρνητικές αν δεν αυξηθεί επαρκώς η διείσδυση των ΑΠΕ.